

**ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ
«Πολιτική Επιστήμη και Κοινωνιολογία»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: Κοινωνική θεωρία και έρευνα**

Θέμα διατριβής

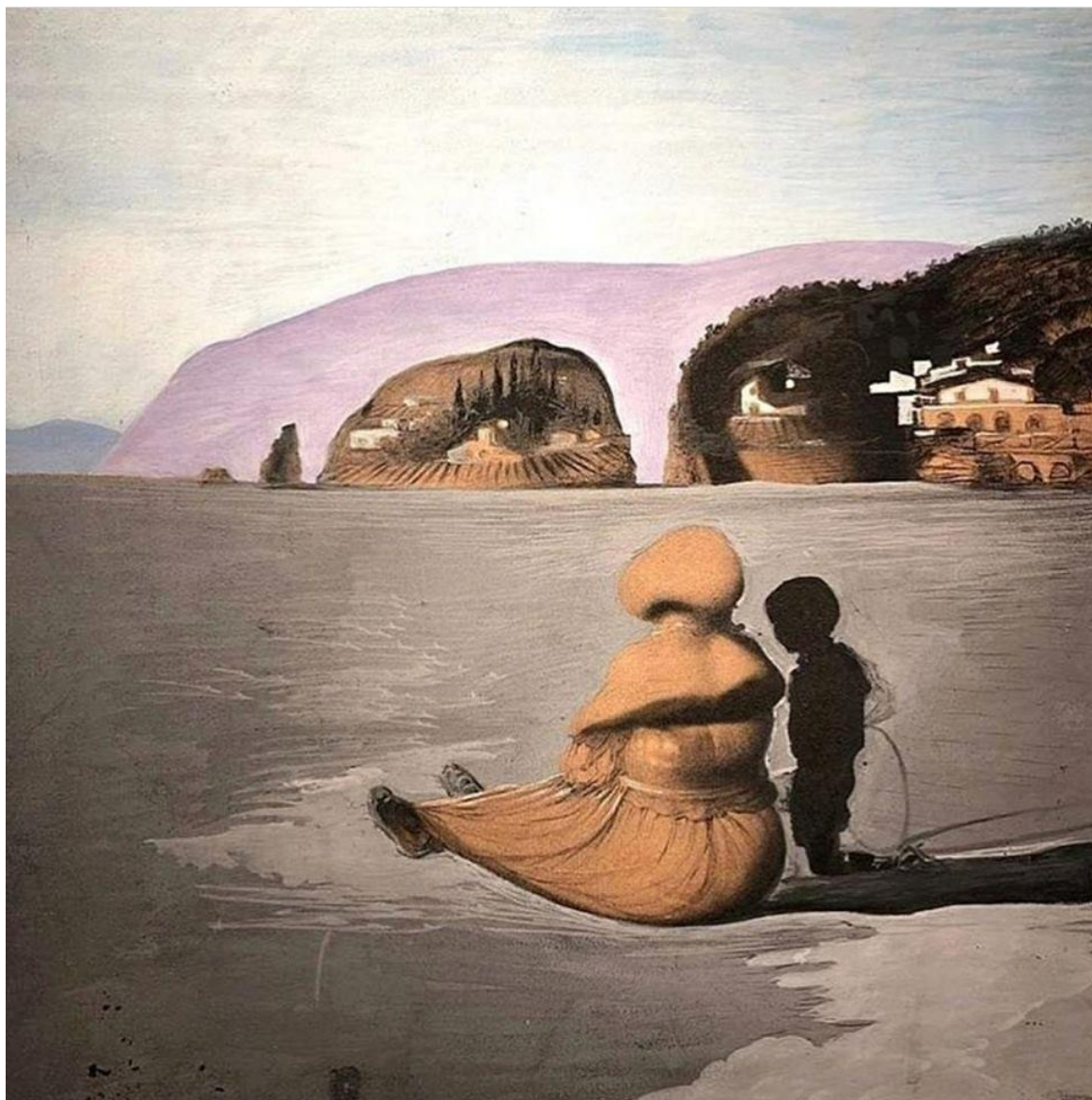
Η συγκρότηση της πολιτικής ταυτότητας κατά την εφηβεία:
πολιτική κοινωνικοποίηση στην Ελλάδα της κρίσης.

Νεφέλη-Φραντζέσκα Βλαχούλη
(Α.Μ 19501)

*Διπλωματική εργασία που κατατίθεται ως μέρος των απαιτήσεων του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Πολιτική Επιστήμη και
την Κοινωνιολογία*

Επιβλέπων Καθηγητής
Γιάννης Τσίρμπας

ΑΘΗΝΑ, Φεβρουάριος 2022

Πίνακας εξωφύλλου: Salvador Dalí (1940), *Εφηβεία (Adolescence)*, The Dalí Museum

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες	6-7
Περίληψη	8
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή	9-11
Κεφάλαιο 2: Θεωρητική/βιβλιογραφική επισκόπηση	12-36
Α) Πολιτική κοινωνικοποίηση	12-20
Β) Κομματική ταύτιση	21-25
Γ) Πολιτική συμμετοχή	26-33
Δ) Ηλικιακός παράγοντας	34-36
Κεφάλαιο 3: Ερευνητικές Υποθέσεις	37-38
Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία	39-45
Κεφάλαιο 5: Θεματικός χάρτης και ευρήματα συνεντεύξεων	46-72
Κεφάλαιο 6: Επίλογος	73-76
Βιβλιογραφία	77-86
Παράρτημα	87-207

Οδηγός συζήτησης	87-90
Θεματικός πίνακας	91-94
Απομαγνητοφωνήσεις συνεντεύξεων	95-207

Ευχαριστίες

Με το σημείωμα αυτό ολοκληρώνεται ένας κύκλος, όχι μόνο της φοίτησής μου στο ΠΜΣ Πολιτικής Επιστήμης και Κοινωνιολογίας, αλλά και των σπουδών μου γενικά. Ήταν μια πορεία γεμάτη όμορφες στιγμές, προκλήσεις, γνωριμίες, ενδιαφέροντα, αλλά και δυσκολίες. Μπαίνοντας στο Μεταπτυχιακό με ενθουσιασμό περίμενα να γεμίσω νέες εμπειρίες, τις οποίες λόγω της πανδημίας κατάφερα να ζήσω από κοντά μονάχα για ένα εξάμηνο. Η ακαδημαϊκή μου πορεία, έτσι άλλαξε ξαφνικά περιεχόμενο και τροχιά, συνεχίζοντάς, όμως, να μου προσφέρει ενδιαφέρουσες συζητήσεις, αναζητήσεις και σκέψεις. Είμαι ευγνώμων για αυτό το ταξίδι και θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές και τις καθηγήτριες που με στήριξαν και μου έδειξαν νέες διαδρομές και τους συμφοιτητές και συμφοιτήτριες, με τους οποίους συμπορεύτηκα. Θα ήθελα ειδικά να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου, Γιάννη Τσίρμπα, όχι μόνο για την προσφορά και τη στήριξή του στη διπλωματική, αλλά για τη μακροχρόνια γνωριμία και συνεργασία μας. Τα μαθήματά του ήταν για μένα καθοριστικά και ωφέλιμα ως προς την αναζήτηση και την ανάδειξη των ενδιαφερόντων μου. Στη συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη Μάρω Παντελίδου-Μαλούτα, της οποίας η επιρροή στη σκέψη μου στάθηκε ριζοσπαστική, ήδη από τις προπτυχιακές μου σπουδές και που δέχτηκε να στηρίξει την εργασία μου. Ένα μεγάλο ευχαριστώ και στον κο Τσατσάνη, ο οποίος δίχως να με γνωρίζει με τον τρόπο των προηγούμενων, μου προσέφερε τη στήριξη που χρειαζόμουν για την υλοποίηση της διπλωματικής μου εργασίας. Ένα ξεχωριστό ευχαριστώ στους φίλους και συμφοιτητές μου Ιάκωβο Σαχίνη και Λίνα Ζηργάνου-Καζολέα, που προσέφεραν καθοριστική βοήθεια και υποστήριξη σε στιγμές που το είχα ανάγκη. Δε θα μπορούσα, ακόμη, να μην ευχαριστήσω τους πρωταγωνιστές και τις πρωταγωνίστριες αυτής της εργασίας, τα κορίτσια και τα αγόρια που δέχθηκαν με χαρά να μου μιλήσουν, προσφέροντάς μου την πολύτιμη συνδρομή τους.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους ανθρώπους που καταλαμβάνουν τη μεγαλύτερη θέση στην καρδιά μου, τους γονείς μου, που κάθε μου βήμα στη ζωή συνοδεύεται από τη χαρά και την αγάπη τους, καθώς και τη γιαγιά μου και τον παππού μου, τους οποίους αισθάνομαι ευλογημένη που έχω. Αυτό το ταξίδι, όμως, δε θα μπορούσε να είναι ποτέ το ίδιο χωρίς τις φίλες εκείνες που δεν περίμενα ποτέ να αποκτήσω, την Ιφιγένεια Τζουγανάτου και τη Ζωή Μακρυγιάννη και φυσικά χωρίς τον

Αλέξανδρο Ποταμιάνο, την πιο απρόσμενη γνωριμία, που άλλαξε σε μια στιγμή το νήμα της ζωής μου.

Περίληψη

Η παρούσα διπλωματική εργασία στοχεύει στη σκιαγράφηση του πλαισίου εντός του οποίου οι έφηβοι/ες συγκροτούν, έστω και σε πρώιμο βαθμό, μια πολιτική ταυτότητα. Πολιτική όχι υπό την έννοια της κομματικής ταύτισης, αλλά περισσότερο ως μια πρώτη εξοικείωση και επαφή με τα θέματα, τα εργαλεία και τα πρόσωπα της πολιτικής. Πραγματοποιείται ανάλυση των παραγόντων που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των πρώτων σκέψεων, προβληματισμών και αντανακλαστικών σχετικά με την πολιτική κατά την εφηβική ηλικία. Η ανάλυση πλαισιώνεται και συμπληρώνεται με ποιοτική έρευνα-συνεντεύξεις με υποκείμενα 14-16 ετών, που μεγαλώνουν και κοινωνικοποιούνται στην Ελλάδα. Το ερώτημα που τίθεται είναι αφενός, ποια είναι τα μέσα, οι παράγοντες και οι καταστάσεις που διαδραματίζουν ρόλο στη συγκρότηση της πρώιμης πολιτικής ταυτότητας. Αφετέρου, ποια είναι τα χαρακτηριστικά και οι ποιότητες αυτής, εφόσον υπάρχει, και κατά πόσο προκύπτουν διαφοροποιήσεις συγκριτικά με το παρελθόν. Μέσα σε αυτό το κλίμα επιδιώκεται να σχεδιαστεί εκ νέου ο ορισμός και η εννοιολόγηση της πολιτικής, των ιδιοτήτων της, των πρωταγωνιστών της και του χώρου, που αυτή καταλαμβάνει στην Ελλάδα το 2022.

Λέξεις-κλειδιά: εφηβεία, πολιτική κοινωνικοποίηση, πολιτική συμμετοχή, κομματική ταύτιση, ιδιότητα του πολίτη

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

Θέμα της διπλωματικής εργασίας αποτελεί η συγκρότηση της πολιτικής ταυτότητας των εφήβων στην Ελλάδα του 2022, οι παράγοντες και οι συνθήκες που τη δημιουργούν και τη διαμορφώνουν. Των ανθρώπων δηλαδή, που μεγαλώνουν και ωριμάζουν εντός μιας απολύτως καθορισμένης χωροχρονικής συνθήκης, που αν προσπαθούσαμε να χαρακτηρίσουμε με μια λέξη, αυτή θα ήταν η κρίση: κρίση υγειονομική και οικονομική σε μια κοινωνία που χαρακτηρίζεται από συνεχείς μεταβολές· στάδια μεταβατικά που ταρακουνούν τις σταθερές μας, προκαλώντας μας αμηχανία και αβεβαιότητα. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, εξίσου αχαρτογράφητα είναι τα νερά, όταν προσπαθούμε να αποκωδικοποιήσουμε σκέψεις και συναισθήματα ανθρώπων που βρίσκονται μακριά από τη δική μας ηλικία και φάση ζωής. Οι ρυθμοί εξέλιξης και μεταβολής της κοινωνίας είναι τόσο πνιγηροί και ταχείς, που οι συνθήκες υπό τις οποίες μεγαλώσαμε εμείς, φαντάζουν άρδην διαφορετικές από αυτές στις οποίες ζουν οι σημερινοί έφηβοι και έφηβες, που ανήκουν σε εντελώς διαφορετική γενιά, όχι μόνο με την έννοια της ηλικίας.

Αυτό ήταν και το βασικό μου κίνητρο για να ασχοληθώ με το θέμα στη διπλωματική μου· ενώ τα ζητήματα πολιτικής κοινωνικοποίησης και συγκρότησης είναι πάντοτε παρόντα και «αναμενόμενα» στις συζητήσεις των Πολιτικών Επιστημόνων, δεν παύουν ποτέ να είναι επίκαιρα. Κι αυτό γιατί όσο προχωρά η ζωή και οι άνθρωποι, το ζήτημα αυτό ανανεώνεται μαζί τους: η κάθε νέα γενιά φέρνει μαζί της καινούριες σκέψεις, αντιλήψεις, διαθέσεις και τρόπους ζωής, που χρήζουν πάντα ξεχωριστής μελέτης και ενασχόλησης. Δεν τίθεται μονάχα το ζήτημα των υποκειμένων, αλλά και της ίδιας της δομής: η κοινωνία δε μένει ποτέ σταθερή και αναλλοίωτη, μεταβάλλεται και εξελίσσεται διαρκώς, παρέχοντας νέες συνθήκες και καταστάσεις εντός των οποίων διαμορφώνονται τα εκάστοτε υποκείμενα. Εμείς οι ίδιοι/ες είμαστε κομμάτι αυτής της διαδικασίας, βρισκόμενοι/ες στο μέσο ταχύτατων και πολύπλοκων κινήσεων με σαφείς γενικές κατευθύνσεις, αλλά ασαφείς λεπτομέρειες. Επομένως, η μελέτη των πολιτικών στάσεων και συμπεριφορών, καθώς βέβαια και των παραγόντων που συμβάλλουν στη διαμόρφωσή τους, δεν παλιώνει ποτέ, ίσα ίσα ανανεώνεται διαρκώς προκαλώντας μας να την ακολουθήσουμε και να τη μελετήσουμε.

Οι πρωταγωνιστές της εργασίας μου είναι οι έφηβοι/ες: τα παιδιά που βρίσκονται σε μια από τις πιο ξεχωριστές και καθοριστικές ηλικιακές περιόδους της ζωής, με το μεγαλύτερο ίσως ακαδημαϊκό ενδιαφέρον, καθώς σε αυτήν την ηλικία είναι που τίθενται οι βάσεις και δημιουργούνται οι προδιαθέσεις, που συμβάλλουν στη μετέπειτα συγκρότηση των (πολιτικών) στάσεων. Πρόκειται για τη διαδικασία της πρώιμης κοινωνικοποίησης, διαδικασία καθοριστική για τη διαμόρφωση των μελλοντικών ενηλίκων. Η εφηβική ηλικία χαρακτηρίζεται από διάφορα γνωρίσματα και ιδιαιτερότητες, που την καθιστούν ξεχωριστή, ενώ αποτελεί μια περίοδο-«πρόκληση» για τα υποκείμενα. Τα παιδιά και οι έφηβοι/ες αποτελούν ιδιαίτερα ευαίσθητους δέκτες των πολιτισμικών μετασχηματισμών εντός της κοινωνίας, με αποτέλεσμα όσα χαρακτηριστικά και ιδιομορφίες λαμβάνουν χώρα τη δεδομένη στιγμή, να επιδρούν σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι θα συνέβαινε σε έναν/μία ενήλικα (Παντελίδου-Μαλούτα, 1987). Πρόκειται για μια περίοδο της ζωής κατά την οποία, πίσω από τις επιλογές δεν υπάρχει συνήθως άκαμptos ορθολογισμός, αλλά ψυχολογικοί παράγοντες και συναισθηματικές εμπλοκές και αυτό είναι που την καθιστά ιδιαίτερη και δυσκολότερη ως προς την ανάλυσή της. Η προσπάθεια μελέτης του θέματος, αποτελεί εξ' αρχής πρόκληση, καθώς όταν πρόκειται για εφήβους με ξεχωριστές εμπειρίες, περιβάλλοντα και ψυχολογικές μεταπτώσεις, είναι δύσκολο να προκύψουν γενικευτικά και καθολικά συμπεράσματα, που θα επιβεβαιώσουν ή θα διαψεύσουν ένα ερευνητικό ερώτημα. Κατά την εφηβική περίοδο οι φορείς κοινωνικοποίησης είναι οι συναισθηματικοί δεσμοί με την οικογένεια, η ένταξη και πορεία στο σχολικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με την ξεχωριστή βιοκοινωνική συνθήκη της ηλικίας και μια σχετική αδυναμία κριτικής και αξιολόγησης των προσλαμβανουσών (Παντελίδου-Μαλούτα, 1987), που καθιστούν την εφηβεία και ό,τι συνεπάγεται με αυτή, εμπειρία εντελώς προσωπική και ξεχωριστή.

Το θέμα, λοιπόν, δεν μπορεί να προσεγγιστεί μονάχα με θεωρητική επισκόπηση όσων γνωρίζουμε για την εφηβεία, κρατώντας, στην ουσία, σε απόσταση τους πραγματικούς δρώντες. Χρειάζεται εμπλοκή και τριβή μαζί τους, παράλληλα με μια προσπάθεια να «μπούμε στα παπούτσια τους» και να κατανοήσουμε ποιες είναι οι σκέψεις τους, αλλά και ποιοι οι παράγοντες οι οποίοι γεννούν τις σκέψεις αυτές. Στο πλαίσιο της εργασίας το βασικότερο κομμάτι ήταν η επαφή με τους εφήβους. Για την εκπόνησή της συντελέστηκε ποιοτική έρευνα μέσω εις βάθος συνεντεύξεων, στον πληθυσμό έρευνας στον οποίον ανήκουν οι έφηβοι και οι έφηβες 14-16 ετών, δηλαδή όσοι/ες γεννήθηκαν από το 2004 έως το 2006, κάτοικοι Ελλάδας. Οι ηλικίες

περιορίζονται από τα 14 έως τα 16 έτη, διότι από την ηλικία των 17 δίνεται το δικαίωμα ψήφου, περίπτωση για την οποία θα ήταν χρήσιμη ξεχωριστή μελέτη. Από αυτόν τον πληθυσμό έρευνας πάρθηκε ένα δείγμα (12 υποκειμένων), με τα οποία διενεργήθηκαν οι συνεντεύξεις, βάσει των οποίων θα εξαχθούν συμπεράσματα, ύστερα από θεματική ανάλυση του περιεχομένου τους.

Κεφάλαιο 2: Θεωρητική/βιβλιογραφική επισκόπηση

A) Πολιτική κοινωνικοποίηση

Η ανομοιογενής και πολύπλοκη πολιτική κουλτούρα μιας κοινωνίας, που απορρέει από κοινωνικές και ιστορικές εμπειρίες και γεγονότα, εξασφαλίζει την αναπαραγωγή και τον μετασχηματισμό της μέσω της πολιτικής κοινωνικοποίησης. Πρόκειται για μια διαδικασία αμφίδρομη, καθώς η κοινωνία διαμορφώνει τα άτομα τα οποία τελικά τη διαμορφώνουν. Η πολιτική κοινωνικοποίηση αποτελεί το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στο μικρο-επίπεδο, που είναι το άτομο και στο μακρο-επίπεδο, δηλαδή, την κοινωνία και το πολιτικό σύστημα (Παντελίδου-Μαλούτα, 1987). Η συγκρότηση μιας έστω πρώιμης πολιτικής συνείδησης και σκέψης -η κομματική ταύτιση, αν προκύψει, αποτελεί πολύ μεταγενέστερο στάδιο-, είναι το επακόλουθο της πολιτικής κοινωνικοποίησης ως συνεχούς πολιτισμικής διαδικασίας, η οποία άμεσα ή έμμεσα καθορίζει στάσεις, αντιλήψεις και συμπεριφορές με πολιτική σημασία (Παντελίδου, 2012). Η αποκρυστάλλωση αυτής της βαθιάς και μακροχρόνιας διαδικασίας είναι η διαμόρφωση της πολιτικής συμπεριφοράς του υποκειμένου, πράγμα το οποίο επιβεβαιώνει την τεράστια σημασία και επίδραση της κοινωνικοποίησης, ήδη από νεαρή ηλικία, καθώς και τη μελέτη της. Έχει σημασία σε αυτό το σημείο να αναφερθεί πως ενώ η λέξη «συμπεριφορά» παραπέμπει, τουλάχιστον σε μια πρώτη ανάγνωση, σε δράση και ενεργητικότητα, όταν μιλάμε για «πολιτική συμπεριφορά», ο όρος μπορεί να παραπέμπει και σε πλήρη απουσία δράσης και ενδιαφέροντος. Η πολιτική κοινωνικοποίηση είναι κομμάτι της γενικής κοινωνικοποίησης, η οποία ενέχει στοιχεία λανθάνουσας πολιτικότητας. Η διαδικασία σίγουρα εκκινεί πριν από την παιδική ηλικία: τα παιδιά διαμορφώνουν αμέσως συστήματα αξιών, στάσεις και αντιλήψεις άμεσης ή έμμεσης πολιτικότητας. Ωστόσο, η πολιτική κοινωνικοποίηση δε συνεπάγεται πολιτικοποίηση. Κοινωνικοποίηση δέχονται όλα τα υποκείμενα, ανεξαρτήτως από το εάν είναι πολιτικοποιημένα ή όχι, η πολιτικοποίηση, όμως, είναι ενδεχόμενο και όχι βεβαιότητα (Παντελίδου-Μαλούτα, 1987). Το σημαντικό, όμως, είναι πως όποια τροπή κι αν πάρει η πολιτική ταυτότητα και συμπεριφορά του υποκειμένου, αυτή αποτελεί απόρροια της διαδικασίας της πολιτικής κοινωνικοποίησης, η οποία ξεκινά από νωρίς και δε σταματά ποτέ, εφόσον ο άνθρωπος αλληλεπιδρά και λαμβάνει ερεθίσματα. Η σημασία, επομένως, μελέτης της κοινωνικοποιητικής διαδικασίας -στην προκειμένη περίπτωση με έμφαση στην

εφηβεία- είναι πολύ ιδιαίτερη.

Η πολιτική κοινωνικοποίηση, όπως την περιγράψαμε, είναι η διαδικασία κατά την οποία αναπτύσσονται προσανατολισμοί, σκέψεις και αξίες απέναντι στο πολιτικό σύστημα, αλλά και σκέψεις σε σχέση με τον ίδιο το ρόλο του υποκειμένου εντός της πολιτικής διαδικασίας, την ιδιότητα του πολίτη. Είναι μακροχρόνια και περίπλοκη και προχωρά καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής. Μέσω αυτής ξεκινά να διαμορφώνεται μια πρώιμη πολιτική κουλτούρα, που όπως προαναφέρθηκε, πρόκειται να οδηγήσει στην πολιτική συμπεριφορά. Είναι συχνό το ερώτημα που αφορά το ακριβές χρονικό σημείο έναρξης κάποιων πρώιμων πολιτικών σκέψεων και αντανakλαστικών. Βεβαίως το σημείο αυτό δεν είναι a priori καθορισμένο και διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο ανάλογα με την προσωπικότητα, το περιβάλλον και τις εμπειρίες του. Είναι σημαντικό, όμως, σε γενικό επίπεδο, να αναλογιζόμαστε την αφετηρία της ήδη από τα παιδικά-προεφηβικά χρόνια και αυτό είναι μια σκέψη που παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις όσο περνούν τα έτη, καθώς πλέον στη θεωρητική συζήτηση, δίνεται περισσότερη έμφαση στους εφήβους, σε σύγκριση με το παρελθόν. Υποστηρίζεται όλο και πιο έντονα πια ότι οι αντιλήψεις και οι νοοτροπίες εκκινούν νωρίς και γι' αυτό όλο και περισσότερες μελέτες τείνουν να επικεντρώνονται στις νεαρές ηλικιακές ομάδες, κρίνοντάς τις όχι απλώς ενδιαφέρουσες και καθοριστικές, αλλά και αχαρτογράφητες. Καμιά φορά, όπως ισχυρίζονται οι Hess και Easton, ξεχνάμε τους εφήβους και τη γνώμη τους, διότι δεν έχουν ακόμα δικαίωμα ψήφου, οπότε η γνώμη αυτή δεν αποτυπώνεται με υλικούς όρους στο πολιτικό σύστημα. Ωστόσο, τότε είναι η περίοδος που συγκροτούνται αξίες και πεποιθήσεις, των οποίων η επίδραση είναι τόσο καθοριστική, που είναι πολύ πιθανό να μείνουν ριζωμένες στην προσωπικότητα του υποκειμένου για την υπόλοιπη ζωή του. Διευρύνεται, λοιπόν, σταδιακά η αντίληψη ότι η κοινωνικοποίηση ξεκινά πολύ νωρίτερα απ' όσο θεωρούνταν παλιότερα και ότι τα παιδιά και οι έφηβοι έχουν γνώση και γνώμη για πολλά παραπάνω ζητήματα από το αναμενόμενο (Hess & Easton, 1962). Ό,τι μαθαίνεται στην παιδική ηλικία εφαρμόζεται στην ενήλικη ζωή και το πως συμπεριφέρεται κάποιος/α τότε, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις προγενέστερες εμπειρίες (van Deth, Abendschön & Vollmar, 2011).

Η μελέτη και ενασχόληση, συνεπώς, με την πολιτική κοινωνικοποίηση δεν παλιώνει ποτέ, καθώς ανανεώνονται οι άνθρωποι τους οποίους αφορά. Η εναλλαγή των γενεών είναι ο κινητήριος μοχλός για την κοινωνική και πολιτική αλλαγή, κάτι που δεν αποτελεί απλά τυχαίο χρονικό γεγονός, αλλά διαδικασία-κλειδί για το μέλλον της

πολιτικής και των θεσμών, την οποία θέτει σε κίνηση η πολιτική κοινωνικοποίηση (Hooghe, 2004). Βέβαια, δεν αλλάζουν μόνο οι δέκτες της, αλλά και η ίδια, που βρίσκεται διαρκώς εν εξελίξει, επηρεαζόμενη από τα υποκείμενα που επηρεάζει. Όταν αλλάζουν αυτά, αλλάζει και η πολιτική κοινωνικοποίηση, η οποία, για παράδειγμα, δεν είναι η ίδια διαδικασία με την αντίστοιχη της δεκαετίας του 1950 ή και αργότερα. Τότε γινόταν συνήθως αντιληπτή μονοδιάστατα, ως μέσο πρόληψης, κατά κάποιον τρόπο, με στόχο τη διατήρηση και εξασφάλιση των εκάστοτε πολιτικών αξιών και σταθερότητας. Σύμφωνα με την Roberta Sigel, η επιβίωση είναι ο πρώτιστος στόχος του πολιτικού οργανισμού, όπως ακριβώς είναι και του ανθρώπινου οργανισμού (Παντελίδου-Μαλούτα, 1987). Στις έρευνες που γίνονταν τότε για να τη μελετήσουν, οι ερευνητές/τριες επικεντρώνονταν στο αν τα υποκείμενα γνώριζαν τον εθνικό ύμνο ή στο ποια ήταν η γνώμη τους για τους εθνικούς προδότες (Roig & Billon-Grand, 1968). Στη σύγχρονη εποχή, η λογική της πολιτικής ως «αναγκαίου κακού» έχει χάσει έδαφος και αντιστοίχως οι έρευνες έχουν αλλάξει περιεχόμενο και χαρακτήρα με έμφαση στο πως οι νέοι/ες αποκτούν πολιτική γνώση, αν ενδιαφέρονται για την πολιτική και αν επιθυμούν και με ποιον τρόπο να είναι κομμάτι της κοινωνικής και πολιτικής ζωής (Hooghe & Stolle, 2004; Torney Purta, 2004). Τα παιδιά και οι έφηβοι/ες θεωρούνται πολύ περισσότερο -σε σύγκριση με το παρελθόν-, όχι μόνο μελλοντικοί πολίτες, αλλά και τωρινοί πολίτες με γνώμη και άποψη που χρειάζεται να ακούγεται και να λαμβάνεται υπ' όψιν (van Deth, Abendschön & Vollmar, 2011).

Η πολιτική κοινωνικοποίηση και μαζί της η διαδικασία συγκρότησης πολιτικής ταυτότητας μεταβάλλεται συνεχώς, διότι αλλάζει και η ίδια η έννοια της πολιτικότητας και της συμμετοχής: με δύο λόγια, αλλάζει η έννοια του πολιτικού, με ό,τι συνεπάγεται ο όρος (Παντελίδου-Μαλούτα, 2012). Η συμμετοχικότητα, η πολιτικοποίηση και η φύση της πολιτικής εν γένει, αποκτούν διαρκώς νέα μέσα και περιεχόμενο, διευρύνοντας έτσι τις δυνατότητες παρέμβασης, εμπλοκής και έκφρασης των υποκειμένων. Φυσικά αυτά τα μέσα δημιουργούνται προκειμένου να ανταποκριθούν στα νέα αιτήματα που επίσης ανανεώνονται. Χρειάζεται, επομένως, η αναφορά σε ένα πολύ βασικό κομμάτι της κοινωνικοποιητικής διαδικασίας, που είναι τα μέσα και οι παράγοντές της και ο ρόλος που επιτελούν.

Όπως προαναφέρθηκε, μέσω της κοινωνικοποίησης το υποκείμενο αποκτά άμεσα ή έμμεσα ένα σύστημα αντιδράσεων, προκαταλήψεων, γνώσεων και προδιαθέσεων σχετικά με το πολιτικό φαινόμενο και το σύστημα εντός του οποίου βρίσκεται. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή, την οποία δέχεται το υποκείμενο από τη

γέννησή του δεν είναι μονοδιάστατη και περιέχει πλευρές εν δυνάμει πολιτικές. Η κοινωνικοποίηση πολλές φορές έχει λανθάνοντα χαρακτήρα, δηλαδή η επίδρασή της να μην μπορεί να είναι καθοριστική, αλλά αυτό δε γίνεται άμεσα αντιληπτό. Παραδείγματος χάριν, ο τρόπος που μαθαίνει το παιδί να σκέφτεται και να λειτουργεί στην καθημερινότητά του, αποτελούν προδιαθέσεις πιθανής πολιτικής συμπεριφοράς στο μέλλον, χωρίς αυτό να είναι συνειδητό τη στιγμή εκείνη (Παντελίδου-Μαλούτα, 1987). Η προδιάθεση είναι μελλοντικός παραγωγός συμπεριφορών πολλών ειδών (π.χ. ρατσιστική ή ομοφοβική τάση), κάποιες από τις οποίες πρόκειται να αποτυπωθούν και υλικά, όπως η ψήφος. Ο Γάλλος κοινωνιολόγος Pierre Bourdieu εισάγει τον όρο «έξη» (*habitus*) σε συνάρτηση με την κοινωνικοποιητική διαδικασία, ως τον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία δημιουργεί συστήματα ρυθμίσεων στα άτομα με τη μορφή των διαρκών προδιαθέσεων ή μέσω στοχευμένων ικανοτήτων και σαφώς δομημένων τρόπων σκέψης, αίσθησης και δράσης, οι οποίες στη συνέχεια, καθορίζουν τους κοινωνικούς δρώντες (Wacquant, 2005). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Bourdieu, η έξη δεν αποτελεί ούτε το αποτέλεσμα της ελεύθερης βούλησης, ούτε καθορίζεται αποκλειστικά από τις δομές, αλλά δημιουργείται μέσω μίας μορφής αλληλεπίδρασης και διαχρονικής διαπλοκής των δύο: είναι οι προδιαθέσεις που διαμορφώνονται από παρελθοντικές εμπειρίες, γεγονότα και δομές, οι οποίες με τη σειρά τους διαμορφώνουν τις τρέχουσες πρακτικές και δομές. Υπ' αυτή την έννοια, η έξη δημιουργείται και αναπαράγεται ασυνείδητα, χωρίς κάποια σκόπιμη επιδίωξη συνοχής (Bourdieu, 1984). Οι έξεις, επομένως, δημιουργούνται μέσω μιας κοινωνικής και όχι ατομικής διαδικασίας, προκαλώντας πρότυπα που διαρκούν στο χρόνο και που μεταφέρονται από το ένα πλαίσιο στο άλλο. Η έξη δεν είναι σταθερή, ούτε μόνιμη και έχει τη δυνατότητα να αλλάζει υπό απροσδόκητες συνθήκες και κατά τη διάρκεια μιας μακράς ιστορικής περιόδου (Navarro, 2006).

Σύμφωνα με τον Bourdieu, οι έξεις ως κοινωνικά δομημένες προδιαθέσεις, διαμορφώνουν τα υποκείμενα που κοινωνικοποιούνται και υπάρχουν εντός ενός καθορισμένου κοινωνικού πλαισίου: Αυτά υιοθετούν ρόλους και αναπτύσσουν σχέσεις όντας κομμάτι μιας κυκλικής διαδικασίας «εξωτερίκευσης του εσωτερικού» και «εσωτερίκευσης του εξωτερικού», εφόσον άτομο και κοινωνία δεν υπάρχουν αυτόνομα και ξεχωριστά, αλλά το ένα διαμορφώνει και διαμορφώνεται από το άλλο, σχηματίζοντας μια διαλεκτική σχέση (Bourdieu, 1980/2006). Εσωτερικεύουμε, δηλαδή, στάσεις και πρότυπα «απ' έξω», αλλά βιώνοντας νέες εμπειρίες και διαμορφώνοντας κοινωνικές σχέσεις, επιδρούμε ως υποκείμενα στο «έξω» και στις

δομές που μας καθόρισαν (Παντελίδου-Μαλούτα, 2012). Στο ίδιο πλαίσιο, σύμφωνα με τον κοινωνιολόγο Anthony Giddens, η κοινωνία μας διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό, αλλά μέσω της δικής μας δράσης η ίδια ανάγεται και σε αποτέλεσμα της δράσης αυτής. Άρα και τα υποκείμενα και το πλαίσιο/κοινωνία υφίστανται και ως μέσα διαμόρφωσης, αλλά και ως αποτελέσματα δράσης (Giddens, 1984).

Η κοινωνικοποίηση δεν είναι μονόπλευρη, αλλά ολιστική διαδικασία: οδηγεί στη διαμόρφωση στάσεων και προτύπων σε όλους τους τομείς της ζωής - μέσα σε αυτούς και η πολιτική. Παρατηρούνται μοτίβα συμπεριφορών, που συγκροτούν πολιτισμικά και πολιτικά πρότυπα ήδη από νωρίς στη ζωή του υποκειμένου. Γι' αυτό το λόγο, η μελέτη της πολιτικής κοινωνικοποίησης κατά την παιδική και εφηβική ηλικία μπορούν να επιτρέψουν τον σχηματισμό υποθέσεων σχετικά με την εξέλιξη, όχι μόνο της ατομικής, αλλά και της εθνικής πολιτικής κουλτούρας στο μέλλον, εφόσον η συγκρότηση της πολιτικής ταυτότητας είναι κομμάτι και προϊόν της κοινωνικοποίησης (Παντελίδου-Μαλούτα, 2012). Όπως προαναφέρθηκε, οι εμπειρίες της πρώιμης πολιτικής κοινωνικοποίησης κατά την εφηβεία είναι έντονα καθοριστικές. Σύμφωνα με τη θεωρία *social learning*, η συμπεριφορά επηρεάζεται από το περιβάλλον (Bandura, 1977). Όταν τα παιδιά βλέπουν κάποια συμπεριφορά των γονέων ή των συνομηλίκων τους, είναι πολύ πιθανό να τη μιμηθούν και να την υιοθετήσουν. Αυτό που μένει, όμως, να αναφερθεί και να αναλυθεί, είναι ποια ακριβώς είναι τα μέσα και οι παράγοντες κοινωνικοποίησης. Στη γενική βιβλιογραφία, πέντε είναι τα μέσα που αναφέρονται σίγουρα ως παράγοντες κοινωνικοποίησης και είναι τα εξής:

- **Οικογένεια:** Η βαθιά και μακροχρόνια επιρροή -κυρίως των γονέων- προς το παιδί είναι αδιαμφισβήτητη και μόνο από το γεγονός ότι αυτό γεννιέται και μεγαλώνει δίπλα τους, μαθαίνοντας ουσιαστικά να βλέπει τον κόσμο «μέσα από τα μάτια τους». Οι πρώτες απόψεις, οι πρώτες εικόνες είναι δικές τους. Όχι μόνο για τον περιβάλλοντα χώρο, αλλά κυρίως για την αυτοεικόνα του υποκειμένου, η οποία, επίσης, ξεκινά να δημιουργείται μέσα από τα μάτια των γονέων. Για τους λόγους αυτούς, η φύση της οικογενειακής ζωής είναι πιθανό πως θα έχει πολύ μεγάλη επίδραση στη μετέπειτα (πολιτική) ζωή και δραστηριότητα. Παράγοντες όπως ο βαθμός εκδημοκρατισμού ή αυταρχισμού, η ενθάρρυνση ή η αποθάρρυνση για συμμετοχή σε συζητήσεις, η αίσθηση ότι η γνώμη του παιδιού μετράει ή όχι και γενικά ή καλλιέργεια ή μη της αυτοεκτίμησής του, είναι εμπειρίες και τρόποι ζωής που θα το συνοδεύουν για την υπόλοιπη ζωή του (German, 2014). Επιπλέον, ως προς την πολιτική κοινωνικοποίηση,

η επιρροή των γονέων μπορεί να είναι άμεση ή έμμεση: άμεση όταν οι γονείς εμπλέκονται ενεργά με την πολιτική, συμπεριφορά που είναι πιθανό να υιοθετήσουν και τα παιδιά στο μέλλον (McFarland & Thomas, 2006) και έμμεση όταν προκαλούνται (πολιτικές) συζητήσεις από τους γονείς και αναπτύσσεται επιχειρηματολογία και έκθεση απόψεων, διαδικασία που επίσης ενδέχεται να επιφέρει στο μέλλον ενδιαφέρον για την πολιτική. Οι πρώτες αντιλήψεις και σκέψεις του υποκειμένου πυροδοτούνται εντός του οικογενειακού ιστού, με κάποιες από αυτές να έχουν άμεση συσχέτιση με τις μετέπειτα πολιτικές ορίζουσες, όπως, για παράδειγμα η αντίληψη περί εαυτού, αλλά και η εμπιστοσύνη προς τον εαυτό και προς τους άλλους, έννοια-κλειδί για την ωρίμανση και την ανάπτυξη του παιδιού. Είναι δεδομένο πως η οικογένεια εισάγει τις πρώτες σκέψεις στο υποκείμενο για θέματα μείζονος σημασίας, ακόμα κι αν αυτό δεν είναι συνειδητό τη δεδομένη στιγμή, όπως, παραδείγματος χάριν, η αντίληψη περί εξουσίας και ιεραρχίας, αλλά και μια πρώτη πολιτική/κομματική προδιάθεση. Εντός των οικογενειακών δεσμών και σχέσεων καλλιεργούνται οι πρώτες σκέψεις και αντιλήψεις σχετικά με τον κόσμο και την πραγματικότητα που περιβάλλει το υποκείμενο. Αν, λόγου χάριν, το περιβάλλον γίνεται αντιληπτό ως φιλικό ή ως εχθρικό, θα παίζει έντονα ρόλο στην αίσθηση του υποκειμένου για το αν μπορεί να δράσει εντός αυτού ή όχι. Άρα ο σχηματισμός μιας πρώτης αίσθησης για τη δομή, θα συμβάλει τελικά και στην ανάπτυξη του ίδιου του υποκειμένου, που θα αρχίσει να αντιλαμβάνεται ποιο είναι το περιθώριο δράσης εντός της, αλλά και ποιος είναι ο δικός του ρόλος μέσα σε αυτό το πλαίσιο: κάτι που θα συνδεθεί άμεσα με τη συμπεριφορά που θα διαμορφωθεί, στο πολιτικό επίπεδο, αλλά και γενικά (Renshon, 1975).

Ωστόσο, η κοινωνικοποίηση εντός της οικογένειας δεν είναι απλά ένα χρονικά καθορισμένο φαινόμενο δύο γενεών, εφόσον και οι ίδιοι οι γονείς έχουν και το ρόλο του δέκτη κοινωνικοποίησης, όχι μόνο του πομπού. Είναι, λοιπόν, μια διαδικασία σύνθετη και μακροχρόνια -όπως έχει ήδη αναφερθεί-, που λαμβάνει χώρα από πολύ πριν και θα συνεχίσει πολύ μετά από την εμπλοκή των τωρινών υποκειμένων. Οι γονείς αποτελούν σύνδεσμο τόσο με το παρελθόν, όσο και με το μέλλον: συνεχίζοντας την κληρονομιά των δικών τους γονέων και τώρα πια κληροδοτώντας την στα δικά τους παιδιά, οι γονείς υιοθετούν ένα ρόλο «ενδιάμεσου προσώπου» στη διαδικασία της κοινωνικοποίησης (Beck & Jennings, 1975). Οι γονείς είναι αναμφίβολα οι βασικότεροι φορείς κοινωνικοποίησης στη ζωή του υποκειμένου, ωστόσο όταν το παιδί φτάνει προς την εφηβεία, τα λόγια των γονέων παύουν να είναι τόσο καθοριστικά και η πρωτοκαθεδρία περνά στους/στις φίλους/ες: η έγκριση, ο θαυμασμός και κυρίως ο

σεβασμός των συνομηλίκων είναι αυτό που προσπαθούν καθημερινά να κερδίσουν οι έφηβοι/ες με τις δραστηριότητές τους στο σχολείο, αλλά και εκτός (Coleman, 1961). Ο μεγαλύτερος αγώνας κατά την εφηβεία είναι το να είσαι αποδεκτός/ή και αρεστός/ή από τους συνομηλίκους, οπότε όλα περιστρέφονται γύρω από αυτόν το στόχο (Dostie-Goulet, 2009).

- **Ομάδα συνομηλίκων:** Η συναναστροφή με άτομα της ίδιας ηλικίας αποτελεί ζωτική ανάγκη γενικά, αλλά ακόμη περισσότερο κατά την εφηβεία, όπου παρατηρείται συχνά χάσμα μεταξύ γονέων και παιδιών, την ώρα που οι έφηβοι/ες πασχίζουν να βρουν μια «ταυτότητα». Επομένως, μέσα από τις συζητήσεις μεταξύ τους, οι έφηβοι αναπτύσσουν γρήγορα και πολλές φορές αυθόρμητα γνώμη και πολιτικά επιχειρήματα και δεξιότητες (Verba, 1995). Ακόμη, η διαδικασία αυτή έχει πολλή σημασία καθώς δεν είναι λίγες οι φορές που τέτοιες συνδιαλλαγές οδηγούν σε ενεργό πολιτική δράση ή ακόμα και σε πολιτική/κομματική «στρατολόγηση» (Klofstad, 2011; McClurg, 2003).

- **Σχολείο:** Η έναρξη της σχολικής ζωής αντιπροσωπεύει ένα γεγονός καθοριστικό της παιδικής ηλικίας, που συνοδεύεται από αξιοσημείωτη αλλαγή και διεύρυνση του άμεσου κόσμου του παιδιού (Hurrelmann, 2018). Το σχολείο μπορεί να ενδυναμώσει ή να τροποποιήσει τα πράγματα που τα παιδιά μαθαίνουν στο σπίτι σε τεράστιο βαθμό. Τα ερεθίσματα αυτά είναι τόσο ισχυρά, που πολλοί/ές ερευνητές/τριες υποστηρίζουν ότι οι βασικοί προσανατολισμοί ενός/μίας ενήλικα σχηματίζεται πριν καν τελειώσει το δημοτικό. Η διαδικασία αυτή δεν επιτυγχάνεται μόνο μέσω των μαθημάτων, αλλά κατά κύριο λόγο, μέσω της ενθάρρυνσης για συμμετοχή, της καλλιέργειας ή μη της έκφρασης γνώμης και γενικά της «αίσθησης σημαντικότητας». (Hess & Torney, 1967). Πρωτεύοντα ρόλο διαδραματίζουν, ακόμα, η συνύπαρξη με κάθε είδους κοινωνική ομάδα -εμπειρία πρωτόγνωρη για τη ζωή του παιδιού μέχρι τότε- και οι εξωσχολικές δραστηριότητες που ξεκινούν να διαμορφώνουν μια πρώιμη πολιτική συγκρότηση και την ιδιότητα του πολίτη, μέσω των ρόλων που αναλαμβάνει ο/η μαθητής/τρια, των υποχρεώσεων και των καθηκόντων του/της (Marzana, Marta & Pozzi, 2012). Η σχολική εκπαίδευση μπορεί να κάνει τη διαφορά ως προς την καλλιέργεια μιας πολιτικής σκέψης, έστω και σε πολύ γενικά πλαίσια, σε σημείο τέτοιο που οι ερευνητές/τριες βρίσκουν ισχυρή σύνδεση ανάμεσα στις πρακτικές και στη συμπεριφορά μέσα στην τάξη και στη μετέπειτα πολιτική συμπεριφορά (Hess & Torney, 1967, Metzger & Barr, 1978).

Πέραν, όμως, από τη σχέση του σχολείου με το κάθε υποκείμενο, το σχολείο έχει άμεση σχέση και με τη διαμόρφωση της κοινωνίας ως συνόλου. Το επίπεδο και το είδος γνώσης μιας κοινωνίας επηρεάζει έντονα τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί, συνεπώς, και το πολιτικό της σύστημα. Παραδείγματος χάριν, η δημοκρατία χρειάζεται γνώση για να υπάρξει και να διατηρηθεί, όπως και η πολιτική συμμετοχή. Δε θα μπορούσε κάποιος/α να νιώσει ότι τον/την αφορούν αυτά που συμβαίνουν γύρω του/της, αν δεν έχει επίγνωση αυτών. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι ένα συνολικά υψηλό επίπεδο γνώσης και εκπαίδευσης, συνδέεται ευκολότερα με μη αυταρχικές πολιτικές διαδικασίες και πρακτικές και το αντίστροφο (Fortunato & Panizza, 2015). Επομένως, η εκπαίδευση επηρεάζει και διαμορφώνει, αφενός το υποκείμενο και τη δική του πολιτική κουλτούρα και συμπεριφορά, αφετέρου, συνολικά την κοινωνία και την εθνική πολιτική κουλτούρα.

- **Συμμετοχή σε σύνολα, ομάδες:** Όπως συμβαίνει και με το σχολείο, η συμμετοχή του παιδιού σε δραστηριότητες και ομάδες, ενισχύει τη συμμετοχικότητά του, την ομαδικότητα, τη συνεργασία του και γενικώς συμβάλλει στη συνειδητοποίηση ότι δεν είναι μόνο του στον κόσμο -όπως πιθανόν νιώθει στο προστατευμένο οικογενειακό περιβάλλον του σπιτιού του-, αλλά ότι θα καλείται πάντα να αλληλεπιδρά και να συνεργάζεται με άλλα υποκείμενα. Η συμμετοχή σε ένα σύνολο βοηθά το παιδί να αναπτύξει ικανότητες και δεξιότητες, να μάθει να επικοινωνεί, αλλά και να αρχίσει να γνωρίζει τον ίδιο του τον εαυτό και τις δυνατότητες έκφρασης (McFarland & Thomas, 2006; Queniart, 2008). Παράλληλα, έρχεται σε επαφή με άλλες ομάδες, κουλτούρες και εξοικειώνεται με τη διαφορά: το ότι διευρύνεται ο μέχρι τώρα γνωστός του κόσμος είναι πολύ σημαντικό, αφενός για την προσωπικότητά του και αφετέρου, για τη μετέπειτα πολιτική συμμετοχή του.

- **Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας:** Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ξεχωριστά ή δευτερεύοντα μέσα κοινωνικοποίησης και επιρροής, αλλά ως παράλληλα με τους παραπάνω φορείς, με σημασία μεγάλη σαν αυτήν της οικογένειας και του σχολείου, ειδικά όταν μιλάμε για νεαρές ηλικίες (Samaniego & Pascual, 2007). Μέσα όπως ο τύπος (κυρίως παλαιότερα), η τηλεόραση και ειδικά το διαδίκτυο, έχουν τεράστια δυνατότητα επιρροής και διαμόρφωσης απόψεων, κι αυτό δεν είναι κάτι που περιορίζεται στα νεαρά άτομα, απλώς η ιδιάζουσα φύση της εφηβείας, με ό,τι συνεπάγεται αυτή (αναζήτηση ταυτότητας, προσπάθεια ταύτισης με άτομα, καταστάσεις και πρότυπα, τάση μιμητισμού, έλλειψη εμπειριών και συχνή

αδυναμία κρίσης), καθιστά τους/τις εφήβους/ες «ευκολότερους στόχους». Ειδικά, όμως, τοποθετώντας το χρονικό σημείο ενδιαφέροντος στο 2022, παρατηρείται ότι το επίκεντρο βρίσκεται πια στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ο ρυθμός διάδοσής τους αυξάνεται διαρκώς. Μπορούμε να υποθέσουμε με ασφάλεια πως η επιρροή τους είναι τεράστια σε όλους τους τομείς της ζωής, συμπεριλαμβανομένης της πολιτικής (Yamamoto, 2020). Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τα τελευταία χρόνια βρίσκονται σε άμεση συσχέτιση με την κοινωνική μεταβολή, καθώς και με τη διεύρυνση του φάσματος της πολιτικής εμπλοκής και συμμετοχής, που έχει συμπεριλάβει πια σε μεγάλο βαθμό και τους/τις εφήβους/ες (Boulianne & Theocharis, 2020). Επομένως, η μελέτη γύρω από αυτά, αλλά και γύρω από τη σχέση τους με τα (νεαρά) υποκείμενα, καθίσταται πιο αναγκαία και επίκαιρη από ποτέ, όπως θα αναλυθεί περαιτέρω στη συνέχεια.

Κι άλλοι παράγοντες παίζουν ρόλο στη διαδικασία που εξετάζουμε, όπως οι κοινωνικοδημογραφικές συνθήκες και το περιβάλλον στο οποίο ζει το υποκείμενο, το φύλο, η εκάστοτε πολιτική συγκυρία, ακόμα και οι ψυχολογικές προδιαθέσεις του. Έχει σημασία να μη θεωρείται ότι οι στάσεις και οι αντιλήψεις που αποκτώνται κατά την αρχική κοινωνικοποίηση, απορρέουν από κάτι μονοσήμαντο και σε συγκεκριμένη ηλικία. Ο άνθρωπος διαμορφώνει την προσωπικότητα και τις προσλαμβάνουσές του μέσα από την επαφή και την επεξεργασία διαφορετικών, ακόμη και αντιφατικών μηνυμάτων και ερεθισμάτων. Ωστόσο, ακόμα και αυτό δεν οδηγεί σε κάποιο συμπαγές ή άκαμπτο αποτέλεσμα, ούτε εξαφανίζονται ξαφνικά οι υπόλοιπες επιρροές: «Όλοι οι άνθρωποι, αφού κοινωνικοποιηθούν, είναι δυνητικοί *προδότες του εαυτού τους*¹», σύμφωνα με τους Berger & Luckmann. Οι άνθρωποι και οι καταστάσεις που αλλάζουν γύρω από το υποκείμενο, το κάνουν να προσαρμόζει συχνά τις πεποιθήσεις και να τροποποιεί τις στάσεις του, να ερμηνεύει εκ νέου την πραγματικότητα γύρω του, αλλά και το παρελθόν του, ακόμα και να υιοθετεί μια ταυτότητα διαφορετική από αυτήν που καθορίστηκε αντικειμενικά και εσωτερικεύτηκε σε προηγούμενο στάδιο, κατά τη διαδικασία της πρωτογενούς κοινωνικοποίησης (Berger & Luckmann, 1986). Αυτό, λοιπόν, που γίνεται αντιληπτό εκ πρώτης όψεως ως «αποτυχία» της κοινωνικοποίησης, μπορεί τελικά να αναδεικνύει απλώς την πολυπλοκότητα της διαδικασίας αυτής, η οποία δεν περιορίζεται απλώς σε μια αυτοματοποιημένη μετάδοση προτιμήσεων και γνώμων από τη μια γενιά στην άλλη (Lagroye, François & Sawicki, 2008).

¹ Βλ. Berger, P., Luckmann, T. (1986). *La construction sociale de la réalité*, Paris, Méridiens Klincksieck.

B) Κομματική ταύτιση

Με αφορμή το θέμα της εργασίας, που είναι η συγκρότηση της πολιτικής ταυτότητας, δε θα μπορούσε να μη γίνει αναφορά στο φαινόμενο της κομματικής ταύτισης, το οποίο, όπως προαναφέρθηκε, επηρεάζεται από την κοινωνικοποιητική διαδικασία. Η πολιτική και η εκλογική συμπεριφορά, περιλαμβάνουν στοιχεία, όπως στάσεις και προσανατολισμούς απέναντι σε ζητήματα, πρόσωπα, κόμματα και άλλα. Η κομματική ταύτιση είναι μια παράμετρος που επηρεάζει άμεσα την πολιτική συμμετοχή και κυρίως την εκλογική, αλλά, στην πραγματικότητα, αποτελεί απλώς ένα από τα κομμάτια που μελετά η πολιτική συμπεριφορά ως κλάδος.

Η κομματική ταύτιση δεν προκύπτει ξαφνικά, αλλά αναπτύσσεται από νωρίς και μεταλαμπαδεύεται συχνά από τους γονείς στα παιδιά, όπως συμβαίνει και στη διαδικασία της κοινωνικοποίησης. Η ταύτιση ενδυναμώνεται σταδιακά, όσο προχωρά η ηλικία του υποκειμένου και αυτό κατανοεί όλο και περισσότερα πράγματα και λαμβάνει περισσότερα ερεθίσματα (White, Bruce & Ritchie, 2000). Φυσικά η κομματική ταύτιση δεν είναι μονόδρομος, ούτε είναι βέβαιο πως τα παιδιά πολιτικοποιημένων γονέων θα ακολουθήσουν την ίδια πορεία, αλλά η πιθανότητα είναι σίγουρα μεγάλη, όσον αφορά το βαθύ και περίπλοκο φαινόμενο της κομματικής ταύτισης (Mayer, 2005). Χρειάζεται εκτενέστερη αναφορά στα κόμματα, στα οποία η πολιτική σε κάθε της μορφή είναι συνδεδεμένη μαζί τους, ειδικά στο παρελθόν που αποτελούσαν τεράστιο κομμάτι της συλλογικής ζωής, στην πολιτική σφαίρα και όχι μόνο. Αυτή η εικόνα έχει εξασθενήσει τις τελευταίες δεκαετίες στην Ελλάδα και γενικά στη (Νότια) Ευρώπη, και παρατηρείται μια μειωμένη διάθεση για στενή επαφή και ενασχόληση με τα κόμματα, καθώς και μειωμένη αίσθηση αντιπροσώπευσης από αυτά (Mair, 2013). Είναι όλο και λιγότεροι οι πολίτες που βρίσκονται αρκετά κοντά σε κάποιο κόμμα, ώστε να νιώθουν ταύτιση με αυτό, ενώ, παράλληλα, αυξάνονται κατά πολύ οι «ανεξάρτητοι/ες» ψηφοφόροι, που κατασταλάζουν στην ψήφο όλο και πιο κοντά στην κάλπη, εναλλάσσοντας τα κόμματα και καθιστώντας τη διαδικασία της ψηφοφορίας ρευστή. Ακόμα κι αν κάποιος/α στηρίζει ένα κόμμα δε σημαίνει ότι ταυτίζεται με αυτό, πρόκειται για κάτι εντελώς διαφορετικό. Η μείωση του φαινομένου αυτού συνδέεται, μεταξύ άλλων, και με την αποδυνάμωση κάποιων παραγόντων που στο παρελθόν είχαν μεγάλη ισχύ, όπως η κοινωνική τάξη, κάτι το οποίο θα αναλυθεί αργότερα με βάση τα ευρήματα των συνεντεύξεων. Μείωση παρατηρείται και στις σταθερές και «κάθετες» ιδεολογικές ταυτότητες, αλλά ακόμα κι αν κάποιος/α σήμερα

χαρακτηρίζεται ως αριστερός/ή, δεξιός/α ή οτιδήποτε άλλο, αυτή η προτίμηση δεν αποκρυσταλλώνεται με τους όρους του παρελθόντος, καθώς η πολιτική προτίμηση δε συνεπάγεται οπωσδήποτε κομματική επιλογή, πόσω μάλλον και κομματική ταύτιση (Mayer, 2005).

Η έρευνα “The american voter” του Angus Campbell περιέγραψε για πρώτη φορά την κομματική ταύτιση ως κεντρικό πυλώνα της πολιτικής συμπεριφοράς, ωστόσο, έκτοτε η θεωρητική συζήτηση έχει προχωρήσει πολύ. Η θεωρία της κοινωνικής ταυτότητας επιδιώκει να εξηγήσει πως η συμμετοχή ή η εγγύτητα σε ένα σύνολο, μια ομάδα ή ένα κόμμα, επηρεάζει τη γενική αντίληψη και νοοτροπία του υποκειμένου. Ο/η κομματικά ταυτισμένος/η ψηφοφόρος παρουσιάζει σταθερή προσήλωση στην ομάδα αναφοράς που αντιπροσωπεύει κάποιο κόμμα, με αποτέλεσμα να μεγαλοποιείται η απόσταση μεταξύ εσωτερικού -δηλαδή της ομάδας αναφοράς- και εξωτερικού, δηλαδή όλων των υπολοίπων (Tajfel & Turner, 1986). Το ενδεικτικότερο χαρακτηριστικό της κομματικής ταύτισης είναι το δέσιμο, η στενή εμπλοκή και επαφή με κάποιο κόμμα, όπως συμβαίνει με τις φυλετικές, εθνικές ή θρησκευτικές ομάδες (Niemi & Weisberg, 1993). Η ταύτιση, σύμφωνα με τη θεωρία, αντιπροσωπεύει μια ανάγκη για «θετική διακριτότητα», που ικανοποιείται μέσω κοινωνικών συγκρίσεων, που εντείνουν και μεγιστοποιούν τις διαφορές μεταξύ των ομάδων. Ενδέχεται, βέβαια, η κομματική ταύτιση να μην εμφανιστεί με θετική, αλλά με αρνητική χροιά, με την έννοια ότι η προσκόλληση σε ένα κόμμα μπορεί να προκύψει λόγω αρνητικής προδιάθεσης απέναντι σε άλλα (Greene, 1999).

Γενικά η ταυτότητα έχει κεντρική θέση στην κοινωνιολογία και την πολιτική επιστήμη και αφορά διάφορους τομείς, αλλά στην προκειμένη περίπτωση γίνεται αντιληπτή ως η βάση για κοινωνική και πολιτική δράση. Αποτελεί συλλογικό φαινόμενο, τονίζοντας κοινά γνώρισμα ανάμεσα στα υποκείμενα που τη μοιράζονται, από τα οποία, μάλιστα, προκύπτει συμπεριφορά. Ωστόσο, εκτός από τη συλλογική της φύση, είναι και στοιχείο ατομικό, εφόσον υφίσταται ως κάτι βαθύ και εσωτερικό, καθοριστικής σημασίας για τον άνθρωπο (Brubaker & Cooper, 2000) και γι’ αυτό η βαρύτητα που δίνεται στη μελέτη της είναι μεγάλη, τόσο στη συγκεκριμένη εργασία, όσο και γενικά. Με τους όρους του σήμερα, είναι φανερό ότι τα κόμματα αποτυγχάνουν όλο και περισσότερο στο να εμπλέκουν πολίτες, οι οποίοι τείνουν να ψηφίζουν λιγότερο, αλλά και με μικρότερη συνέπεια, εμφανίζοντας, παράλληλα, μια αναδυόμενη καχυποψία, που ελαχιστοποιεί την πιθανότητα δέσμευσης, είτε με την έννοια της ταύτισης, είτε με την έννοια της απλής εγγύτητας. Εν ολίγοις, οι πολίτες του

σήμερα φαίνεται να απομακρύνονται από τη συμβατική πολιτική εμπλοκή, ενώ, ταυτόχρονα, τα κόμματα χάνουν τα χαρακτηριστικά και την ισχύ τους (Mair, 2013). Με την αποδυνάμωση των κομματικών μηχανισμών, όμως, υφίσταται αλλαγές και η φύση της πολιτικής ζωής εν γένει.

Τα μαζικά κόμματα είναι συνώνυμα της μαζικής δημοκρατίας, σε κάποιες περιπτώσεις, μάλιστα, τα αυτά ήταν η απόρροια του εκλογικού εκδημοκρατισμού: νέα κύματα ψηφοφόρων έγιναν διαθέσιμα, νέα είδη κομμάτων εμφανίστηκαν με στόχο να κερδίσουν τους/τις νέους/νέες ψηφοφόρους, εγκαινιάζοντας μια νέα πολιτική εποχή. Στο παρόν, η «χρυσή εποχή» των κομμάτων έχει πια παρέλθει, μεταβάλλοντας την κατάσταση στο σύνολό της. Το κυρίαρχο μοντέλο πλέον, δε στοχεύει σε ισχυρούς δεσμούς αντιπροσώπευσης και βαθιά εμπλοκή, αλλά σε βραχυπρόθεσμη αποτελεσματικότητα σε ευρύ κοινό και άμεση εκλογική επιτυχία. Το νέο κομματικό μοντέλο είναι περισσότερο ανταγωνιστικό και πιο επιθετικό ως προς τις εκλογές, επιδιώκοντας μια στιγμιαία στήριξη και συγκυριακή απεύθυνση, με στόχο τη νίκη. Ως εκ τούτου, η συνεκτική και, μέχρι πρότινος, αυστηρή ταυτότητα των κομμάτων συχνά αλλοιώνεται στο βωμό της πρόσκαιρης επιτυχίας. Παράλληλα, έχουν αμβλυνθεί και οι αποστάσεις κομμάτων-ψηφοφόρων: η κομματική ταύτιση είναι σχεδόν παντού σε ύφεση, ενώ η αίσθηση σύνδεσης με αυτά έχει υποχωρήσει αρκετά (Mair, 2013).

Τα επίπεδα ένταξης είναι πολύ πιο μειωμένα συγκριτικά με πριν 20 χρόνια στην Ευρώπη και ακόμα και τα μέλη που είναι εκεί, είναι με διαφορετικούς όρους, πολύ λιγότερο ενεργά, τουλάχιστον με τον συμβατικό τρόπο του παρελθόντος (Portos, Bosi & Zamponi, 2019). Οι συλλογικές παραδοσιακές ταυτότητες ατροφούν, ενώ αυξάνεται ο κοινωνικός ατομικισμός και η ιδιώτευση, πράγμα το οποίο στη συνέχεια θα αναλυθεί περισσότερο. Οι πολίτες μεταβάλλονται από συμμετέχοντες σε θεατές, την ώρα που η πολιτική συμβαίνει στον ιδιωτικό χώρο του σπιτιού περισσότερο, παρά στο δημόσιο χώρο. Υπάρχουν, όμως, αιτίες και παράγοντες που οδήγησαν σταδιακά στη μεταβολή αυτή, όπως για παράδειγμα, η μείωση της ιδεολογικής έντασης και πόλωσης. Η «αλλοίωση» του χαρακτήρα των παραδοσιακών κομμάτων, οφείλεται, εν μέρει, σε αυτό το φαινόμενο, καθώς οι θέσεις τους είναι πολύ πιο ρευστές σε σύγκριση με το παρελθόν, με αποτέλεσμα τελικά να βρίσκονται πολύ πιο κοντά ιδεολογικά μεταξύ τους. Είναι πολύ δύσκολο πια για ένα κόμμα να έχει και το μονοπώλιο της ιδεολογίας αλλά και αυτό της εξουσίας, με ό,τι συνεπάγεται αυτό από άποψη στήριξης και πίστης των ψηφοφόρων. Όταν μεταβάλλεται η πολιτική κατάσταση και συμπεριφορά των μελών μιας κοινωνίας, σημαίνει ότι αλλάζει και η ίδια: πράγματι, οι μεταβιομηχανικές

κοινωνίες διαφέρουν κατά πολύ και σε διάφορους τομείς, αναλογικά με το παρελθόν, με τους πολίτες να βρίσκονται σε μια διαρκή προσπάθεια να προλάβουν τις εξελίξεις:

Είμαστε οι ίδιοι/ες κομμάτι αυτής της διαδικασίας. Βρισκόμαστε στο μέσο μιας ταχείας και περίπλοκης κίνησης, της οποίας η γενική κατεύθυνση είναι αρκετά ξεκάθαρη, ωστόσο, οι λεπτομέρειες είναι κρυμμένες².

Οι μεταβιομηχανικές κοινωνίες δίνουν αυξημένη σημασία στη γνώση και την πληροφορία, με δύο λόγια στο πνευματικό κεφάλαιο. Έχει ξεσπάσει επανάσταση ως προς την πληροφορία, της οποίας η ώθηση προέρχεται από τη ραγδαία εξέλιξη των τεχνολογιών και την εντυπωσιακή ανάπτυξη της συνδεσιμότητας. Η έκρηξη αυτή έχει οδηγήσει σε τεράστια ποσότητα πληροφορίας, αλλά και αυξημένες δυνατότητες επικοινωνίας μέσω των ψηφιακών τεχνολογιών, καθιστώντας τις σημερινές κοινωνίες, «κοινωνίες της πληροφορίας» (Heywood, 2014), εντός των οποίων το υποκείμενο κολυμπάει ανεξέλεγκτα. Στο επίπεδο αυτό της μετανεωτερικής υποκειμενικότητας συντελούνται βαθιές αλλαγές, κατά βάση συνειδησιακές (Hall, Held & McGrew, 2010). Οι άπειρες δυνατότητες επικοινωνίας και αυτοπροσδιορισμού που ανοίγονται μπροστά μας, δημιουργούν νέες ελευθερίες για τα υποκείμενα, αλλά και άπειρες διόδους επιλογής, αποτελώντας ουσιαστικά μια ατέλειωτη λεωφόρο επικοινωνίας και αναζήτησης νοήματος, χωρίς καμία σταθερότητα (Λέκκας, 2012):

Η κοινωνία της πληροφορίας, πάντως, επειδή ακριβώς είναι η ίδια αφηρημένη, ευνοεί, δεν δυσχεραίνει, την διακίνηση αφηρημένων ιδεών, συνταγών, πανακειών και ούτω καθεξής. Για τον ίδιο ακριβώς λόγο, διευκολύνει και την μετουσίωση τέτοιων αντιλήψεων σε διάφορες μορφές πολιτικής δράσης, οργανωμένες ή αυθόρμητες, μαζικές ή σεκταριστικές, μεταξύ δικτυωμένων αλλά καθ' όλα τα υπόλοιπα απομονωμένων ατόμων³.

Στη μετανεωτερική κοινωνία τα πράγματα γίνονται ακόμη πιο ρευστά, αβέβαια και αφηρημένα, κατακερματισμένα και ετερογενή, εντός όμως, ενός πλαισίου παγκοσμιοποιημένου οικονομικά και σχετικά ομογενοποιημένου. Η «μεταμοντέρνα κατάσταση» ευνοεί την εξατομίκευση και τις ακραίες ταχύτητες που με τη σειρά τους καλλιεργούν μια αίσθηση διαρκούς αβεβαιότητας και τη δυσκολία εύρεσης σταθερών σημείων αναφοράς, ρόλο τον οποίον, στο παρελθόν, διαδραμάτιζαν οι μεγάλες

² Βλ. Cooley, C.H. (1987). The process of Social Change στο *Political Science Quarterly*, vol. 12, no.1, p. 63 – 81.

³ Βλ. Λέκκας, Π. (2012). *Αφαίρεση και εμπειρία*, Αθήνα, εκδ. Τόπος, σ. 204.

ιδεολογικές αφαιρέσεις: «Η ιδεολογική αφαίρεση θρυμματίζεται, μικραίνει σε μέγεθος και, έτσι, παρεισφρέει πιο εύκολα παντού⁴». Η τύχη του ιδεολογικού φαινομένου στη νεωτερικότητα φαίνεται να έχει άμεση σχέση με «συμπτώματα» όπως η απάθεια, ο κυνισμός και η αδιαφορία για κάθε τι πολιτικό, πράγμα που ανοίγει το δρόμο για μια νέα πολιτική κατάσταση. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με αξιακές μεταβολές, νέες αναπαραστάσεις της πολιτικής, αποξένωση, κομματική αποταυτοποίηση, πολιτικό κυνισμό, απόρριψη και αμφισβήτηση των παραδοσιακών αντιπροσωπευτικών θεσμών, έχουν ως αποτέλεσμα την ιδιώτευση, που μοιάζει εκ πρώτης όψεως να έχει γίνει ο κυρίαρχος τρόπος ζωής σε ένα γενικότερο κλίμα πολιτικής αδιαφορίας για τους/τις νέους/νέες στην Ελλάδα. Ωστόσο, αυτή η άποψη ίσως ενέχει στοιχεία εν μέρει σωστά, αλλά δεν αντικατοπτρίζει την κατάσταση στο σύνολό της και την αδικεί σε μεγάλο βαθμό.

Είναι βέβαιο πως το κοινωνικό κεφάλαιο⁵ των κοινωνιών, κάτι που αποτελεί βασικό στοιχείο της δημοκρατίας, σήμερα δεν είναι υψηλό και δε φαίνεται να υπάρχει συνδεσιμότητα ανάμεσα στους πολίτες μεταξύ τους. Το κοινωνικό κεφάλαιο είναι σπουδαίας σημασίας καθώς όσο πιο υψηλό είναι, τόσο αυξάνεται η πιθανότητα για κοινωνικές δραστηριότητες, πολιτικό ενδιαφέρον και γενικά συμμετοχή. Αντιθέτως, όσο χαμηλότερο είναι, τόσο αυξάνεται η πιθανότητα οι πολίτες να νιώθουν απόσταση και ανασφάλεια, μαζί με μια αίσθηση ότι δεν αποτελούν μέλη ενός συνόλου, συνοδευόμενη από μια γενικευμένη αίσθηση ματαιότητας. Οι κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από χαμηλό κοινωνικό κεφάλαιο, αποτελούνται από καχύποπτα υποκείμενα που δεν αντιλαμβάνονται τους εαυτούς τους ως πολίτες και, ως εκ τούτου, δεν εμπλέκονται με δραστηριότητες αυτών, ούτε ενημερώνονται ή ενδιαφέρονται για τα κοινά. Πράγματι, το χαμηλό κοινωνικό κεφάλαιο δεν είναι καλό σημάδι για μια κοινωνία, όμως αντί να λέμε ότι στη σχέση πολιτών-πολιτικής έχει μπει επισήμως τελεία, φαίνεται ορθότερο να μιλήσουμε για άνω τελεία: η λεγόμενη «αποπολιτικοποίηση» αφορά ένα πολύ συγκεκριμένο είδος εμπλοκής που βασίζεται στην πολιτική «όπως την ξέρουμε» και στα συμβατικά της μέσα, κάτι που όντως έχει ατονήσει. Είναι καιρός, όμως, να μιλήσουμε για «επαναπολιτικοποίηση», δηλαδή για μια εποχή που αναδεικνύει εναλλακτικούς τρόπους πολιτικής συμμετοχής: Όταν κάτι αποτυγχάνει ή ατονεί, ανοίγεται αυτομάτως ο δρόμος για κάτι νέο.

⁴ Βλ. Λέκκας, Π., ό.π., σ. 204.

⁵ Όρος που αποδίδεται στον Αμερικανό πολιτικό επιστήμονα Robert Putnam.

Γ) Πολιτική συμμετοχή

Μέσα σε αυτό το κενό αντιπροσώπευσης αναδύεται ο χώρος για εναλλακτικά σενάρια πολιτικής εμπλοκής, αλλά και ορισμού του πολιτικού χώρου, καθώς και της συμμετοχής, η οποία αναδεικνύει ένα ενεργό περιβάλλον επικοινωνίας και συμβάλλει στην ανάπτυξη των δημοκρατικών αξιών, συστημάτων και νορμών (Shah & Kwak, 2005). Ο όρος «πολιτική συμμετοχή» συγκεκριμένα αναφέρεται στις δράσεις των πολιτών που επηρεάζουν την πολιτική (Finkel, 1985), με χαρακτηριστικά, όμως, που αλλάζουν κι εξελίσσονται με τα χρόνια. Οι αρχικές μορφές πολιτικής συμμετοχής σύμφωνα με τους Verba και Nie (1972), περιλαμβάνουν την ψήφο, τον ακτιβισμό, τα σωματεία και γενικά την έμφαση στη συλλογική δράση, ενώ στο παρόν, τα μέσα πολιτικής παρέμβασης και συμμετοχής έχουν εξελιχθεί σε περισσότερο εξατομικευμένες και δημιουργικές μορφές δράσης (van Deth, 2016), με κεντρικό άξονα τις νέες μορφές επικοινωνίας και την κυριαρχία της ψηφιακής εποχής.

Είναι σημαντικό πριν φτάσουμε να μιλάμε περί πολιτικής συμμετοχής / συγκρότησης / ταυτότητας / ιδεολογίας, να ορίσουμε τι σημαίνουν όλα αυτά: εν ολίγοις, να εννοιολογήσουμε το πολιτικό, καθώς το πως αντιλαμβάνονται τα υποκείμενα την πολιτική δεν είναι δεδομένο ούτε πανομοιότυπο, είναι, όμως, καθοριστικό, αφού από εκεί απορρέει η εκάστοτε νοοτροπία, συμπεριφορά, δεοντολογία. Τα πάντα ξεκινούν από τον ορισμό της πολιτικής καθώς, όσα περισσότερα πράγματα θεωρεί ένας άνθρωπος πολιτικά, τόσο μεγαλύτερη θα είναι και η πολιτική του συμμετοχή και συνεισφορά: με δυο λόγια, έχει σημασία πόσα πράγματα θεωρεί ένα υποκείμενο ότι το αφορούν, εφόσον το ενδιαφέρον για την πολιτική, που συνδέεται με την οριοθέτηση του πολιτικού χώρου, λειτουργεί ως κίνητρο ενασχόλησης, το οποίο αποκρυσταλλώνεται ως επιθυμία για γνώση και κατανόηση, αλλά και ως επιθυμία για συμμετοχή. Βέβαια, σύμφωνα και με τη βιβλιογραφία, το τι αφορά κάποιον/α και τι όχι, διαφέρει (Henn, 2005). Παράλληλα, όμως, αυτές οι αντιλήψεις είναι το κλειδί για να κατανοήσουμε τη φύση της πολιτικής δραστηριότητας και συμπεριφοράς ενός υποκειμένου (Dalton, 2008, Norris, 2011, Oser & Hooghe, 2018). Η εννοιολόγηση αυτή έγκειται στο τι «μετράει» και τι «δε μετράει» ως πολιτικό (όχι απαραίτητα με κομματικούς όρους), σχηματίζοντας αυτομάτως μια νοητή γραμμή ανάμεσα στο πολιτικό και το μη πολιτικό (Görtz & Dahl, 2020). Ο ορισμός αυτός σήμερα έχει καταλήξει να είναι πολύ ευρύτερος συγκριτικά με το παρελθόν, όπου τα πράγματα ήταν πιο συγκεκριμένα και περιορισμένα. Είναι πια πολλά τα διακυβεύματα,

τα θέματα, τα μέσα πολιτικοποίησης και οι δυνατότητες συμμετοχής, με αποτέλεσμα να δημιουργείται αυτό το μπέρδεμα σχετικά με το τι είναι και τι δεν είναι πολιτική.

Μαζί με τον ορισμό εμπλουτίζεται, παράλληλα, και το «ρεπερτόριο πολιτικής δράσης⁶», που δεν εμπερικλείει πια μόνο τους κλασικούς τρόπους συμμετοχής, αλλά και νέους, που συνδέονται πολλές φορές με τον τρόπο ζωής των υποκειμένων, το "lifestyle" τους. Οι νέοι αυτοί τρόποι έχουν κυρίως να κάνουν με την φοβερά αναπτυγμένη χρήση του διαδικτύου και ειδικά των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Οι νέες τεχνολογίες έχουν καταστήσει την πολιτική συμμετοχή ευκολότερη και περισσότερο προσιτή, καθώς δεν ήταν πάντα εύκολο (ειδικά στο παρελθόν) για όλους/ες να εμπλέκονται λόγω μειωμένων πόρων, χρόνου και άλλων. Πριν την κυριαρχία του διαδικτύου η πολιτική συμμετοχή είχε περιορισμένο άνοιγμα. Με την αύξηση των ψηφιακών πλατφορμών και μέσων, ενεργοποιούνται οι διαπροσωπικές (πολιτικές) συζητήσεις και η ανταλλαγή πληροφοριών (Zuniga, 2015).

Είναι, βέβαια, δύσκολο να ορίσουμε και να αποκρυπτογραφήσουμε τις νέες δημιουργικές, προσωποποιημένες και εξατομικευμένες μορφές πολιτικής συμμετοχής, γιατί ουσιαστικά πρόκειται για μη πολιτικές δραστηριότητες -τουλάχιστον εκ πρώτης όψεως-, που έχουν, όμως, πολιτικούς στόχους. Ειδικά όσον αφορά τις διαδικτυακές πρακτικές, είναι συχνά δύσκολο να ξεχωρίσουμε το αμιγώς πολιτικό στοιχείο σε κάτι που είναι τόσο καθημερινό, στην ουσία μέσα στο σπίτι μας και μέσα στο κινητό μας. Αυτό λειτουργεί και αντίστροφα: οποιαδήποτε δυσπιστία, άρνηση συμμόρφωσης και η εκάστοτε διαφωνία με τα πολιτικά πράγματα δεν πρέπει να γίνεται αντιληπτή *a priori* ως αδιαφορία ή έλλειψη δράσης: αντιθέτως, όλα αυτά αποτελούν συγκεκριμένη πολιτική στάση από την οποία απορρέει και το αντίστοιχο ρεπερτόριο δράσης. Για παράδειγμα, σε αυτήν την κατηγορία συγκαταλέγονται τα «Νέα Κοινωνικά Κινήματα» και η λεγόμενη «πολιτική της ταυτότητας», που άνθισαν κατά τη δεκαετία του 1970 με αρχική αφορμή το γυναικείο ζήτημα και την οικολογία. Οι πρακτικές τους δεν ήταν σε αρμονία με τις τότε συνήθειες και νόρμες. Διαφοροποιήθηκαν αμέσως, καθώς οι διεκδικήσεις τους ήταν πολύ συγκεκριμένες και απορριπτικές ως προς την καθεστηκυία πολιτική και κοινωνική κατάσταση (Ingleheart, 1971). Η έμφαση δίνεται στην έκφραση και υπεράσπιση των ηθικών στάσεων των υποκειμένων, με πράξεις που κάνουν τα ίδια χωρίς κρατική ή θεσμική παρέμβαση (van Deth, 2021). Τα Νέα Κοινωνικά Κινήματα είναι τα πρώτα παραδείγματα της εναλλακτικής, αντισυμβατικής

⁶ Όρος που αποδίδεται στον Αμερικανό κοινωνιολόγο, ιστορικό και πολιτικό επιστήμονα Charles Tilly.

πολιτικής, ύστερα από τα οποία έχουν αναδυθεί και πολλά άλλα.

Στο σήμερα, η ραγδαία διάδοση των τεχνολογιών και του διαδικτύου, είναι τα κατ' εξοχήν «όπλα» αυτών των εξατομικευμένων δράσεων, προσφέροντας το χώρο και τον τρόπο για να εκφραστούν ιδέες, αιτήματα και απόψεις, που γίνονται άμεσα διαθέσιμες στον/στην οποιονδήποτε/οποιαδήποτε χωρίς κόστος. Το διαδίκτυο χρησιμοποιείται το ίδιο ως μέσο συμμετοχής και όχι απλώς σαν ένας τρόπος κινητοποίησης εν δυνάμει συμμετεχόντων/ουσών (Bennett & Segerberg, 2011). Πολλοί/ές έχουν αμφιβολία ως προς τον θετικό ή τον αρνητικό αντίκτυπο της αυξημένης χρήσης του διαδικτύου και κυρίως των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, των οποίων την παντοδυναμία βιώνουμε σήμερα. Τα συνδέουν, μάλιστα, με το μειωμένο ενδιαφέρον για την πολιτική και γενικά το μειωμένο κοινωνικό κεφάλαιο. Στο ερώτημα, δηλαδή, του αν η αυξημένη χρήση των νέων τεχνολογιών και των social media οδηγεί τελικά σε βαθύτερο εκδημοκρατισμό ή αντίθετα, σε αυξημένη ιδιώτευση, ο Robert Putnam υποστηρίζει το δεύτερο. Άλλοι/ες πάλι αναγνωρίζουν μια θετική χροιά, επισημαίνοντας ότι η δημοκρατία και οι θεσμοί της, όχι μόνο δε βρίσκονται σε πτώση, αλλά, αντιθέτως, βρίσκονται σε μια διαδικασία μεταμόρφωσης, την ώρα που οι πολίτες κοιτούν «έξω από το κουτί» των πολιτικών θεσμών, προκειμένου να βρουν εναλλακτικούς, δημιουργικούς τρόπους να εκφραστούν πολιτικά και να ασκήσουν την ιδιότητά τους (Dalton, 2008). Σε αυτό το πλαίσιο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δεν αποτελούν απλά μια ευκαιρία αναζωογόνησης του πολιτικού ενδιαφέροντος για όσους/ες το έχασαν, αλλά ένα νέο και πρωτόγνωρο τρόπο να εμπλακεί κανείς/καμιά από την αρχή. Η τεχνολογική επανάσταση και η παντοδυναμία του διαδικτύου διαδραματίζουν κομβικό ρόλο στην ανάδυση και διάδοση των νέων τρόπων πολιτικής συμμετοχής, καθώς πουθενά αλλού η πληροφορία δεν κινείται με ταχύτερους ρυθμούς και περισσότερη ευκολία, κάτι που ανοίγει δρόμο για άπειρες δυνατότητες πολιτικής εμπλοκής (Rainie, Smith, Schlozman, Brady, Verba, 2012). Ακόμη, το εύρος της διαθέσιμης πληροφορίας έχει εκδημοκρατιστεί και διαφοροποιηθεί, με την έννοια ότι παρέχεται δυνατότητα έκφρασης σε κοινωνικές ομάδες που μέχρι πρότινος δεν είχαν πρόσβαση και αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη διάδοση διαφορετικών και περισσότερων απόψεων. Η πληροφορία πια μπορεί να κυκλοφορήσει από τον καθένα/την καθεμία, γι' αυτό δε βασιζόμαστε πια στα θεσμικά μέσα ή τους πολιτικούς φορείς, όσον αφορά την ενημέρωσή μας (Norris & Ingleheart, 2009), κάτι που θα συζητηθεί παρακάτω με αφορμή τα ευρήματα των συνεντεύξεων.

Πέραν, όμως, από τη διάδοση, οι πολίτες έχουν την ευκαιρία να γίνουν οι

ίδιοι/ες δημιουργοί και να μην είναι απλώς παθητικοί δέκτες μηνυμάτων. Ειδικά μέσω των social media, τα υποκείμενα εκφράζονται και επικοινωνούν τις ιδέες τους, αποτελώντας πια ενεργά στοιχεία στους τομείς που τα αφορούν (Ekström & Östman, 2015). Αλλά, ακόμη κι αν οι ίδιοι/ες δεν υιοθετούν αυτόν το ρόλο, και μόνο με το να υπάρχουν μέσα στη σφαίρα του διαδικτύου, δέχονται καθημερινά τόσα ερεθίσματα και εκτίθενται διαρκώς σε πληροφορίες παρακολουθώντας όχι θεσμικά μέσα, αλλά απλές δημοσιεύσεις γνωστών και φίλων. Ακόμα, δηλαδή, κι όταν οι άνθρωποι θεωρούν ότι απλώς καταναλώνουν πληροφορία, παράγουν ταυτόχρονα και οι ίδιοι δεδομένα. Εκτός από την περίπτωση που το υποκείμενο ψάχνει κάτι εντελώς συγκεκριμένο, είναι συγκυριακό το ποιες πληροφορίες θα συναντήσει, για παράδειγμα την ώρα που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο για λόγους ψυχαγωγίας ή κοινωνικοποίησης. Ωστόσο, ακόμα κι αν τα ερεθίσματα είναι τυχαία, δεν παύουν να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στους δέκτες τους, και κατά συνέπεια, στην πολιτική δραστηριότητα αυτών (Lee & Xenos, 2020). Πρόκειται για μια επικοινωνία αλληλοτροφοδοτούμενη, που χτίζει και διαμορφώνει διαρκώς τις ταυτότητες των χρηστών και αποδεικνύει ότι ο διαχωρισμός μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης ως προς τη χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, είναι άτοπος. Επιπλέον, η καθημερινή χρήση των μέσων αυτών -ειδικά όσον αφορά την ηλικία που μελετάμε- οδηγεί σε αναπόφευκτη επαφή με άπειρα ερεθίσματα, κάποια από τα οποία αναμφίβολα θα προκαλέσουν κάποια μετέπειτα μελέτη ή ενασχόληση. Αυτά με τη σειρά τους θα προκαλέσουν ενδιαφέρον και συζητήσεις, μέρος των οποίων θα είναι πολιτικές -πάντα με βάση το πως εννοιολογείται από τον καθένα/την καθεμία, όπως προαναφέρθηκε- (Yamamoto, Nah & Bae, 2019).

Η χρήση του διαδικτύου μπορεί, επομένως, να έχει θετικό αντίκτυπο ως προς την πολιτική εμπλοκή, ακόμα και αν η δραστηριότητα του υποκειμένου φαίνεται εκ πρώτης όψεως απολιτική. Το διαδίκτυο και τα μέσα του παρέχουν το χώρο έκφρασης για πολλές φωνές που το έχουν ανάγκη και που μέχρι τώρα ήταν στο περιθώριο (Benett, 2008; Delli Carpini, 2000). Φυσικά υπάρχει και η άλλη πλευρά του νομίσματος ως προς το τι μπορεί να διαδοθεί (π.χ. hate speech, echo chamber, filter bubble): το *hate speech* μπορεί να οδηγήσει εύκολα σε πόλωση και φανατισμό και να επηρεάσει πολλούς/ές με τρόπο που δε γίνεται εύκολα συνειδητός. Το *echo chamber*, από την άλλη, που παρομοιάζεται με τον ήχο και τον τρόπο που αυτός διαδίδεται, μπορεί γρήγορα να ισχυροποιήσει ιδέες και πεποιθήσεις οποιασδήποτε φύσης μέσω της συνεχούς επανάληψης και αναπαραγωγής τους εντός κλειστών συστημάτων. Παράλληλα, οι

διαφορετικές ή οι ανταγωνιστικές απόψεις λογοκρίνονται, απορρίπτονται ή δεν εκπροσωπούνται ισότιμα και με την ίδια συχνότητα (Αλωνιστιώτου, 2017), με αποτέλεσμα τη μεροληψία και τη μονομέρεια. Τέλος, ως *filter bubble* χαρακτηρίζεται μια κατάσταση πνευματικής και ιδεολογικής απομόνωσης που προκύπτει από τις εξατομικευμένες διαδικτυακές αναζητήσεις του υποκειμένου, βάσει των οποίων -και με τη βοήθεια αλγορίθμου- προκύπτουν διαρκώς συναφείς, συγκεκριμένες προτάσεις και προωθήσεις, που περιορίζουν το εύρος της ενδεχόμενης αναζήτησης. Όπως ισχύει, λοιπόν, στη χρήση οποιουδήποτε μέσου, οι αρνητικές συνέπειες ελλοχεύουν ως ενδεχόμενα, αλλά παράλληλα, η θετική πλευρά και η συμβολή των ψηφιακών μέσων στην προώθηση της δημοκρατίας δεν μπορεί να αποσιωπηθεί στα χρόνια που διανύουμε.

Την ώρα, λοιπόν, που η κομματική ταύτιση βρίσκεται σε κρίση και μέσα στο πλαίσιο που σκιαγραφήθηκε παραπάνω, παρατηρείται άνοδος σε ένα νέο και διαφορετικό είδος πολιτικής συμμετοχής που φέρνει μαζί μία νέα κατηγορία ψήφου, τη «θεματική ψήφο» (*issue vote*), αλλά και έναν νέο ψηφοφόρο. Αυτός/ή ο/η ψηφοφόρος είναι απαλλαγμένος/η από κομματικούς δεσμούς, ωστόσο πολιτικοποιημένος/η, περισσότερο αυτόνομος/η και λιγότερο προβλέψιμος/η. Απορρίπτει κάθε είδους ένταξη σε συγκεκριμένες πολιτικές οικογένειες και διατηρεί συνειδητή απόσταση από την «πολιτική των πολιτικών». Αναδύεται με δυο λόγια, ο/η *ψηφοφόρος-καταναλωτής*. Αντίστοιχα, η ψήφος του/της δεν έχει να κάνει με πολιτικές γενικού χαρακτήρα, αλλά με συγκεκριμένα ζητήματα και σε καθορισμένες στιγμές: η θεματική ψήφος δεν είναι κομματική, δε βασίζεται, δηλαδή, στο κριτήριο της κομματικής προτίμησης, αλλά στο ποιος/α υποψήφιος/α ανταποκρίνεται καλύτερα - κατά τη γνώμη του/της ψηφοφόρου- σε σχέση με ένα καθορισμένο ζήτημα τη δεδομένη στιγμή. Αυτού του είδους η πολιτική συμπεριφορά είναι σαφώς λιγότερο δεσμευτική από παλαιότερα φαινόμενα σταθερής υποστήριξης ή και κομματικής ταύτισης, και επιτρέπει πολύ μεγαλύτερη ελευθερία ως προς τις πολιτικές επιλογές (Mayer, 2005).

Το φαινόμενο της θεματικής ψήφου φαίνεται να κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος τα τελευταία χρόνια, εφόσον οι σταθερά προσηλωμένοι/ες σε ένα κόμμα ψηφοφόροι μειώνονται διαρκώς. Ως εκ τούτου, τα χαρακτηριστικά του πολίτη-ψηφοφόρου μεταβάλλονται επίσης, και στη θέση του πολιτικά ενεργού ψηφοφόρου με σαφείς κομματικές προτιμήσεις, εμφανίζεται ένας νέος τύπος, που προσιδιάζει περισσότερο σε καταναλωτή. Βάσει του σχήματος αυτού, η πολιτική αρένα παρομοιάζεται με μια αγορά, ένα “super market”, στο οποίο περιδιαβαίνει ο/η

ψηφοφόρος όποτε επιθυμεί, καλούμενος/η να «αγοράσει» ένα προϊόν, μια υπηρεσία, στην προκειμένη περίπτωση ένα κόμμα ή έναν/μία υποψήφιο/α. Η απόφαση της ψήφου, δηλαδή, προσομοιάζει με την απόφαση μιας αγοράς. Ο/η ψηφοφόρος, όπως και ο/η καταναλωτής δέχεται πολλά ερεθίσματα και αντιδρά σε αυτά, πιθανόν επηρεασμένος/η από προηγούμενες «αγοραστικές συνήθειες», δηλαδή εκλογικές πρακτικές, από την πιθανή του/της προδιάθεση για συγκεκριμένα «προϊόντα», αλλά και από τη γνώμη και την πίεση ορισμένων ομάδων αναφοράς. Για τον/την ψηφοφόρο-καταναλωτή η κάθε εκλογική διαδικασία δεν αποτελεί ευκαιρία επαλήθευσης και ενίσχυσης μιας σταθερής κομματικής προτίμησης, αλλά, αντιθέτως, είναι η ευκαιρία για μια εξ' ολοκλήρου νέα «αγορά»-γνωριμία, με νέα ενδεχόμενα οφέλη. Εντός αυτού του πλαισίου η κινητικότητα είναι ο κανόνας και η σταθερότητα η εξαίρεση (Mayer, 2005).

Ο πολιτικός καταναλωτισμός (*political consumerism*) αποτελεί μια μορφή μη θεσμοποιημένης και εξατομικευμένης πολιτικής συμμετοχής. Την ώρα που οι παραδοσιακές μορφές δράσης βρίσκονται σε αδυναμία, γινόμαστε μάρτυρες ενός μεγάλου ανοίγματος της βεντάλιας της πολιτικής συμμετοχής και των τρόπων εμπλοκής (Gundelach, 2020). Η εμφάνιση των νέων αυτών μέσων μπορεί να ιδωθεί απαισιόδοξα σε συνάρτηση με την πτώση της κλασικής πολιτικής συμμετοχής, αλλά μπορεί να γίνει αντιληπτή και θετικά, ως ευκαιρία «διόρθωσης» και υπέρβασης πολιτικών ανισοτήτων, που εντοπίζονται στους συμβατικούς τρόπους δράσης. Έχει ενδιαφέρον ότι ο καταναλωτισμός, μία κανονικά μη πολιτική πρακτική, αποκτά πολιτική χροιά εάν αφορμάται από πολιτικά κίνητρα και εάν στοχεύει σε πολιτικούς σκοπούς (van Deth, 2014). Η βασικότερη, λοιπόν, διαφορά των μέσων αυτών συγκριτικά με τα κλασικά, είναι ότι στην πλειονότητά τους δεν πρόκειται για πολιτική «από τα πάνω», αλλά, αντιθέτως, αφορούν δράση προερχόμενη από τους ίδιους τους πολίτες, που εμπλέκει ανθρώπους που παίρνουν οι ίδιοι στα χέρια τους τα ζητήματα που, κατά τη γνώμη τους, έχουν σημασία (Micheletti, 2003). Η δράση είναι πια αυτόνομη, χωρίς διαμεσολαβητές. Είναι, δηλαδή, σαν τα κόμματα να υπάρχουν πια ως μεταβατικοί χώροι αναμονής, τους οποίους επισκέπτονται καχύποπτοι/ες ψηφοφόροι πριν περάσουν στον επόμενο. Παράγοντες όπως η ηλικία, η τρέχουσα οικονομική, κοινωνική, πολιτική συγκυρία, η ψυχολογία, ακόμη και η τύχη, εν ολίγοις, αστάθμητοι παράγοντες που δε βασίζονται σε ορθολογικά κριτήρια επιλογής καθορίζουν τη θεματική ψήφο, καθιστώντας τη μελέτη και ανάλυσή της δυσκολότερη. Καθώς, λοιπόν, ισχυροί θεσμοί και δεσμοί του παρελθόντος, όπως κόμματα, συνδικάτα, πολιτικές

οργανώσεις, αλλά και συνήθειες καθημερινές, όπως οι πολιτικές συζητήσεις, χάνουν σταδιακά το χαρακτήρα και τη δύναμη επιρροής που είχαν κάποτε, το φαινόμενο που φαίνεται να ισχυροποιείται όλο και περισσότερο είναι η πολιτική και εκλογική κινητικότητα.

Η πολιτική συμμετοχή έχει αλλάξει, το ίδιο και η εκλογική συμπεριφορά, που από μόνη της είναι πολυσύνθετη. Δεν επηρεάζουν μόνο οι «βαριές μεταβλητές», όπως η κοινωνική τάξη και το θρήσκευμα, αλλά ένα σύνολο παραγόντων, όπως οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες και ιδιαιτερότητες, οι παραδόσεις, οι αξίες και η ιστορία κάθε κοινωνίας. Όπως φάνηκε και από την παραπάνω περιγραφή της τωρινής συνθήκης, οι εκλογικές συμπεριφορές των δυτικών κοινωνιών γίνονται όλο και λιγότερο προβλέψιμες, διότι οι παράγοντες που τις επηρεάζουν είναι περισσότεροι και πιο περίπλοκοι συγκριτικά με το παρελθόν. Έχει επέλθει ένα είδος «πολιτικής χειραφέτησης» σε συνδυασμό με νέους τύπους εκλογών, που δίνουν προτεραιότητα στην ελευθερία και την εκφραστικότητα. Ο νέος τύπος ψηφοφόρου είναι καλύτερα πληροφορημένος, με υψηλότερο πολιτισμικό και εκπαιδευτικό επίπεδο: είναι λιγότερο εξαρτημένος από τα κόμματα, πιο έτοιμος να ψηφίσει ένα από αυτά, όχι βάσει της γενικής του ταυτότητας, αλλά βάσει της ικανότητάς του να επιλύει συγκεκριμένα προβλήματα εκείνης της στιγμής. Η *θεματική* ψήφος τείνει να αντικαταστήσει τη *διαιρετική* ψήφο που υπερίσχυε παλαιότερα, σε συνδυασμό με τις ισχυρές «διαιρετικές τομές» και τον σαφή διαχωρισμό και χαρακτήρα των κομματικών μηχανισμών. Ωστόσο, θα ήταν απλουστευτικό να λέγαμε ότι οι διαιρετικές τομές έχουν εκλείψει, γιατί στην πραγματικότητα έχουν τροποποιηθεί.

Η ανάλυση της συγκρότησης πολιτικών και εκλογικών ταυτοτήτων οφείλει να είναι πολυεπίπεδη, όπως και οι παράγοντες που τη διαμορφώνουν, που εκτείνονται από τα ατομικά χαρακτηριστικά και τον περίγυρο του υποκειμένου, έως τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, το περιβάλλον και τις συνθήκες των συλλογικών του χώρων, σε συνδυασμό με την ιστορία, τις παραδόσεις, το πολιτικό σύστημα και την οικονομία. Οι κοινωνίες γίνονται όλο και πιο πολυπολιτισμικές: αυτό σημαίνει ότι τα υποκείμενα έχουν πια πολλές ταυτότητες να εκφράσουν και να υπερασπιστούν, που δεν περιορίζονται στο εθνικό ή το θρησκευτικό επίπεδο, και αυτό είναι κάτι που αποτυπώνεται και πολιτικά και εκλογικά. Η άνοδος νέων μορφών πολιτικής έκφρασης σχετίζονται με την εμφάνιση νέων πλαισίων, αλλά και νέων προβλημάτων. Οι ιεραρχήσεις άλλαξαν, διότι έχει αλλάξει εντελώς και η κοινωνική συνθήκη: παραδείγματος χάριν, στη θέση του ζητήματος της πείνας έχει μπει το περιβαλλοντικό

ζήτημα. Η φύση, λοιπόν, των θεμάτων που απασχολούν τους/τις ψηφοφόρους, έχουν κάνει στροφή στην καθημερινότητα και την ιδιωτική ζωή. Στην πλειονότητά τους δεν είναι ζητήματα γενικής αναφοράς, αλλά ζητήματα τοποθέτησης:

Πιεσμένος λιγότερο από τα ιδεολογικά και κομματικά βαρίδια, έχοντας προσχωρήσει στις λογικές του εκλογικού ατομικισμού μέσω της προσφυγής σε προσωπικά πρότυπα, ο νέος ψηφοφόρος επιβεβαιώνει μια αυξανόμενη αυτονομία στη λήψη της εκλογικής απόφασης και συγκρίνει τις διαθέσιμες επιλογές του βάσει μιας στρατηγικής προσαρμογής στις διάφορες εκδοχές της εκλογικής προσφοράς και στις διακυβεύσεις της ψήφου⁷.

Οι πολίτες που νιώθουν απομακρυσμένοι και αποξενωμένοι από το πολιτικό σύστημα στο σύνολό του, τείνουν να «εξέρχονται» από αυτό και τις διαδικασίες του. Όμως, αυτοί/ές που αντιλαμβάνονται την εκλογική διαδικασία ως μη αποτελεσματική, ουσιαστική και νομιμοποιημένη, τείνουν να ανατρέχουν σε εναλλακτικούς τρόπους εμπλοκής και συμμετοχής, παραμένοντας εντός του πολιτικού παιχνιδιού, απλώς με άλλον τρόπο. Αυτό που χρειάζεται είναι ένα δημοκρατικό μοντέλο με μεγαλύτερη δυνατότητα συμπερίληψης, που να δέχεται και να αναγνωρίζει τη συμμετοχή και τις πρακτικές κάθε είδους, που θα επιτρέπει και θα ωθεί τους πολίτες να συμμετέχουν στην πολιτική διαδικασία και μέσα, αλλά και έξω από τους συμβατικούς θεσμούς. Δεν αρκούν πια οι εκπρόσωποι και η ψήφος ανά κάποια χρόνια την ώρα που οι απαιτήσεις των πολιτών περιπλέκονται, παράλληλα με παγκόσμια προβλήματα που χρήζουν εξειδικευμένης γνώσης και ενασχόλησης. Η εικόνα της δημοκρατίας ως αγοράς όπως διαμορφώνεται, προωθεί περισσότερο τις ατομικές επιλογές και δράσεις ενώ, όμως, επιδιώκει να διατηρήσει το ιδεώδες της συλλογικής δέσμευσης, κάτι που αναδεικνύει την ανάγκη για νέα μέσα (Della Porta, 2013).

⁷ Mayer, N. (2005). *Εκλογική συμπεριφορά*, Αθήνα, εκδ. Σαββάλας.

Δ) Ηλικιακός παράγοντας

Η αναφορά σε νέους/ες και ηλικιωμένους/ες αποτελεί μια διαίρεση, και όπως όλες οι διαιρέσεις που μοιάζουν προφανείς, δεν είναι παρά κατασκευασμένη (Bourdieu & Chartier, 2017). Η νεολαία αποτελεί κατηγορία που μεταβάλλεται ιστορικά και επενδύεται με ισχυρά κοινωνικοπολιτικά και ιδεολογικά συμφραζόμενα αποτελώντας ιστορικο-κοινωνική κατασκευή στο πλαίσιο της καπιταλιστικής νεωτερικότητας (Δεμερτζής & Σταυρακάκης, 2008, Γιαννάκη, 2016). Ως τέτοια δε, έχει νόημα ως διακριτή κατηγορία, μόνο μέσω της κοινωνικής σημασιοδότησής της, η οποία διαφοροποιείται σε διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια, τα οποία ενίοτε της επιτρέπουν να διαφανεί ως ισχυρά διακριτή γενιά. Πρέπει να σημειωθεί δε ότι, ενώ οι πολλαπλές και προφανείς εσωτερικές διαιρέσεις της κάνουν ώστε να μην έχει πάντα κοινά συμφέροντα, μοιάζει να έχει σταθερά κοινούς στόχους, ανάγκες και ως ενός σημείου, και ταυτότητα (Φιλντ & Μπρομ, 2007⁸).

Η σκιαγράφηση των κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών ισχύει σίγουρα για όλες τις ηλικιακές ομάδες, οι οποίες επηρεάζονται από αυτές με διαφορετικό τρόπο η κάθε μία. Γιατί, λοιπόν, εφηβεία; Γιατί, η παρούσα φάση στην Ελλάδα συνοδεύεται από κρίσεις ποικίλων φύσεων και, όπως αναφέρθηκε, οι εμπειρίες της εφηβείας είναι περισσότερο καθοριστικές από όσο θα ήταν σε οποιαδήποτε άλλη ηλικία. Διαμορφώνουν το αξιακό σύστημα και τις προδιαθέσεις των μελλοντικών ενήλικων πολιτών, πράγμα που θα έχει αντίκτυπο στους ίδιους, αλλά και στην κοινωνία γενικά. Είναι, λοιπόν, η ευαισθησία αυτής της ηλικίας που της προσδίδει το ενδιαφέρον της. Ωστόσο, η ηλικία από μόνη της δε λέει κάτι απαραίτητα, όπως και οποιοδήποτε άλλο χαρακτηριστικό, ακριβώς γιατί δεν υπάρχει ποτέ κατά μόνας: όλα τα χαρακτηριστικά μαζί είναι που συγκροτούν το υποκείμενο και έτσι χρειάζεται να αναλύονται.

Η ηλικία του καθενός/της καθεμιάς έχει σημασία διότι συνοδεύεται από τις αντίστοιχες εμπειρίες, κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές, σήμερα θα μπορούσαμε να πούμε και υγειονομικές. Εκεί έγκειται και η έννοια της γενιάς: η κάθε γενιά ζει και κοινωνικοποιείται εντός διαφορετικών πολιτικοοικονομικών συστημάτων, γίνεται μάρτυρας διαφορετικών ιστορικών γεγονότων, λόγω των οποίων αποκτά διαφορετική οπτική, αλλά και υιοθετεί διαφορετικούς ρόλους. Η ηλικία έχει δύο χαρακτηριστικά: πρώτον, την (πολιτική) γενιά, που συνδέεται με τις εμπειρίες, και δεύτερον, τη θέση

⁸ Βλ. Παντελίδου-Μαλούτα, Μ. & Ζηργάνου-Καζολέα, Λ. (2020). Νεολαία, αριστερή ψήφος και ριζοσπαστισμός τη δεύτερη δεκαετία του 2000. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 46, 148-182.

στον «κύκλο ζωής», που συνδέεται με τους ρόλους που υιοθετεί το υποκείμενο. Η γενιά αποτελεί καθοριστικό ενοποιητικό στοιχείο για τους ανθρώπους, οι οποίοι μοιράζονται κοινές εμπειρίες και αναπαραστάσεις, ιστορικά συμβάντα και κοινωνικοπολιτικές συνθήκες, που σαφώς τους καθορίζουν. Οι γενιές ενώνονται και μέσω της δόμησης και αναπαραστάσής τους από τα ΜΜΕ: Παραδείγματος χάριν, η γενιά του Εμφυλίου, η γενιά του Πολυτεχνείου ή και πιο σύγχρονα, η γενιά των 700 ευρώ, είναι κατηγοριοποιήσεις που έχουν δύναμη και παρέχουν σε όσους/ές αφορά, κοινούς κώδικες επικοινωνίας και συχνά κοινή κοσμοαντίληψη. Μέσα σε αυτό το κλίμα δημιουργείται, ανάλογα με τις εμπειρίες, και η φύση της πολιτικής δραστηριότητας και συμμετοχής, ο βαθμός ενδιαφέροντος, η τάση για εμπλοκή ή για αδιαφορία. Για παράδειγμα, η γενιά του Πολυτεχνείου ή γενιά της Μεταπολίτευσης έτεινε να είναι περισσότερο ενεργή πολιτικά, λόγω του δικτατορικού παρελθόντος και της έντονης επιθυμίας για αλλαγή και δράση. Αντιθέτως, έχει ξανααναφερθεί ότι η πιο πρόσφατη γενιά που μεγαλώνει μέσα στην οικονομική κρίση, τείνει να είναι απαθής, περικυκλωμένη από μια αίσθηση ματαιότητας, ανασφάλειας, απαισιοδοξίας και ατομοκεντρισμού, πράγματα που οδηγούν σε απαξίωση των πολιτικών θεσμών και αδιαφορία για συμμετοχή και διάλογο με αυτούς (Παντελίδου-Μαλούτα, 2012).

Οι κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές εξελίξεις, όπως έχουν διαμορφωθεί από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, αποτελούν καθοριστικό παράγοντα κοινωνικοποίησης και μεταβολής για τη γενιά που τις βιώνει και έχουν επίπτωση και στους ρόλους που τα υποκείμενα καλούνται να υιοθετήσουν. Γενικά, η καθημερινότητα και ο τρόπος ζωής των νεότερων ανθρώπων έχει υποστεί ριζικές αλλαγές σε σχέση με παλαιότερες δεκαετίες. Η ελληνική περίπτωση όχι μόνο δεν αποτελεί εξαίρεση, αλλά είναι μια από τις χώρες που έχουν υποστεί το βαρύτερο πλήγμα από το 2008 και μετά (Quaranta, Martin, Tsirbas, 2021). Ειδικά οι νέοι/ές το βιώνουν πολύ έντονα, καθώς έχει αλλάξει όλη η συνήθης πορεία που είχαν την τάση να ακολουθούν οι άνθρωποι έως τώρα. Παραδείγματα όπως η μεγαλύτερη διάρκεια σπουδών, η «αργοπορημένη» είσοδος στην αγορά εργασίας -πάντα βάσει των καθιερωμένων προτύπων- και η εγκατάλειψη της οικογενειακής εστίας και του πατρικού, είναι πράγματα που αλλάζουν τη «θέση στον κύκλο ζωής». Επιπλέον, έχει αλλάξει η ηλικία που οι πολίτες κάνουν παιδιά, πράγμα το οποίο αποτελεί συνέπεια των παραπάνω: αφού δεν υπάρχει (οικονομική) αυτονομία, ανεξαρτησία και ασφάλεια μέσα στην Ελλάδα της κρίσης. Όλα τα παραπάνω εμποδίζουν ουσιαστικά το υποκείμενο από το να περάσει το «κατώφλι της ενηλικίωσης», τουλάχιστον με το

ρυθμό που γινόταν παλιά και, επομένως, από το να βιώσει τις αντίστοιχες εμπειρίες και ρόλους (Hooghe & Stolle, 2004).

Κεφάλαιο 3: Ερευνητικές Υποθέσεις

Εκτός από το κομμάτι της βιβλιογραφίας, η εργασία αυτή είναι σε μεγάλο βαθμό βασισμένη στις συνεντεύξεις. Βέβαια, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η ποιοτική έρευνα από τη φύση της δε στοχεύει στην εξαγωγή «σκληρών», καθολικών συμπερασμάτων, λόγω του μικρού αριθμού των ανθρώπων που αποτελούν συνήθως το δείγμα -πράγμα στο οποίο θα γίνει εκτενέστερη αναφορά στην επόμενη ενότητα-. Ωστόσο, παρά το πιο «περιορισμένο» πλαίσιο της ποιοτικής έρευνας, κάποια στοιχεία θα βρεθούν, αυτός είναι και εξάλλου ο σκοπός διεξαγωγής των συνεντεύξεων. Μπορούμε να προβούμε σε κάποιες ερευνητικές υποθέσεις γι' αυτά που ίσως ανακαλύψουμε με βάση την παραπάνω βιβλιογραφική θεωρητική επισκόπηση.

Υπόθεση 1: Βρίσκονται σε αύξηση διαφορετικές διαστάσεις εννοιολόγησης για την πολιτική, με έμφαση σε συγκεκριμένους στόχους και σαφώς προσανατολισμένα πολιτικά ζητήματα: Μεγαλύτερο ενδιαφέρον κυρίως από τους/τις νέους/ες για τη στοχευμένη πολιτική δράση, παρά για την πολιτική στο σύνολό της.

Ο συλλογισμός προκύπτει βάσει της θεωρίας της *πολιτικής του καταναλωτή* και της ισχυροποίησης της *θεματικής ψήφου*⁹.

Υπόθεση 2: Κυριαρχεί το μειωμένο ενδιαφέρον και η καχυποψία απέναντι στους συμβατικούς, καθιερωμένους πολιτικούς θεσμούς και αντιπροσώπους.

Αυτή η σκέψη εκκινεί λόγω του μειωμένου κοινωνικού κεφαλαίου και της γενικότερης αίσθησης ματαιότητας και απόστασης από κάθε τι πολιτικό με τη στενή έννοια.

Υπόθεση 3: Διακρίνεται στροφή προς περισσότερο εναλλακτικές μορφές συμμετοχής, κυρίως βασισμένες στη χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.

⁹ Η ψήφος δεν αφορά ακόμη το δείγμα που μελετάμε λόγω ηλικίας, αλλά η *θεματική ψήφος* είναι το αποτέλεσμα ενός τρόπου σκέψης που φαίνεται να κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος στις μέρες μας και από τον οποίον ίσως επηρεάζονται οι έφηβοι, ακόμα κι αν αυτό δεν αποκρυσταλλώνεται ακόμα με «υλικούς» όρους.

Η υπόθεση βασίζεται στο ότι τα μέσα αυτά είναι συνδεδεμένα με την «προσανατολισμένη» πολιτική (*cause oriented politics*), που αναφέρεται στην Υπόθεση 1.

Υπόθεση 4 : Η ιδεολογική πολιτική και το κάποτε αυστηρό δίπολο Αριστεράς-Δεξιάς βρίσκεται αποδυναμωμένο και οι πολίτες δυσκολεύονται ή δεν επιθυμούν να αυτοπροσδιορίζονται πια τόσο εύκολα με βάση αυτούς τους όρους.

Βάση του συλλογισμού είναι η θεωρία ότι οι «κάθετες» ιδεολογικές ταυτότητες βρίσκονται σε ύφεση συγκριτικά με το παρελθόν, κάτι που αποκρυσταλλώνεται και στα κόμματα, τα οποία τείνουν να βρίσκονται όλο και εγγύτερα μεταξύ τους ως προς την ιδεολογία τους.

Υπόθεση 5: Η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης είναι θετικά συνδεδεμένη με την πολιτική συμμετοχή και δραστηριότητα.

Η υπόθεση προκύπτει από τη θεωρία ότι η αυξημένη χρήση του διαδικτύου και των social media όχι απλώς δεν οδηγεί στην ιδιώτευση, αλλά, αντιθέτως, συμβάλλει στην προώθηση των δημοκρατικών θεσμών, ανοίγοντας δρόμο για ενημέρωση και συμμετοχή στις μέχρι πρότινος αποκλεισμένες κοινωνικές ομάδες.

Υπόθεση 6: Όταν ο οικογενειακός και φιλικός περίγυρος ασχολείται με την πολιτική, οι έφηβοι/ες βρίσκουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον σε αυτήν σε σχέση με την αντίθετη περίπτωση.

Βάση της υπόθεσης είναι η θεωρητική αναφορά πως η κοινωνικοποίηση βασίζεται σε τεράστιο βαθμό στην αλληλεπίδραση που αποκτούν τα υποκείμενα με την οικογένειά τους (ειδικά τους γονείς), καθώς και με τους/τις φίλους/ες. Στην ηλικία που εξετάζουμε (14-16) η επιρροή των γονέων ατονεί και καθοριστικότερη είναι πια η διάδραση με τους/τις φίλους/ες και συμμαθητές/τριες.

Κεφάλαιο 4: Μεθοδολογία

Για την εκπόνηση της μελέτης η συλλογή δεδομένων έγινε με ποιοτική έρευνα, μέσω εις βάθος συνεντεύξεων. Όπως προαναφέρθηκε, η ποιοτική έρευνα εκ φύσεως δε στοχεύει στην εξαγωγή γενικευτικών και καθολικών, επαληθεύσιμων συμπερασμάτων, κάτι το οποίο οφείλεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της:

Η ποιοτική έρευνα στοχεύει στην περιγραφή, ανάλυση, ερμηνεία και κατανόηση κοινωνικών φαινομένων, καταστάσεων και χαρακτηριστικών κοινωνικών ομάδων απαντώντας κυρίως στα ερωτήματα «πως» και «γιατί»¹⁰.

Η ποιοτική έρευνα δε χρησιμοποιεί νούμερα και στατιστικές μεθόδους και συνήθως μελετά μία ή λίγες περιπτώσεις. Η ανάλυση πραγματοποιείται εις βάθος και η συλλογή δεδομένων βασίζεται σε μη δομημένα ερευνητικά εργαλεία. Τα αποτελέσματα δεν είναι γενικής φύσης, αλλά είναι λεπτομερή και συγκεκριμένα, με επίκεντρο τη συμπεριφορά, τις εμπειρίες, τις στάσεις και τα κίνητρα του πληθυσμού έρευνας. Η ποιοτική έρευνα έχει χαρακτήρα επαγωγικό, κινούμενη από το ειδικό στο γενικό επίπεδο. Είναι, επίσης, με έναν τρόπο υποκειμενική, καθώς τα ευρήματα βασίζονται στο κάθε άτομο ξεχωριστά: στόχος είναι η κατανόηση, η βαθιά διερεύνηση και τελικά, η ερμηνεία (Ιωσηφίδης, 2008). Για την εκπόνηση, λοιπόν, της εργασίας επιλέχθηκαν οι εις βάθος συνεντεύξεις ως μέθοδος συλλογής δεδομένων, με έμφαση στις λεπτομέρειες και τη μοναδικότητα του/της εκάστοτε συνεντευξιζόμενου/ης. Οι συνεντεύξεις ήταν σχετικά ευέλικτες με την έννοια ότι ήταν ημι-δομημένες: δεν ακολουθήθηκε κάποια αυστηρή ή προκαθορισμένη δομή, υπήρχε μόνο η καθοδήγηση από κάποιους αρχικούς άξονες που είχαν τεθεί προς διερεύνηση και τις περισσότερες φορές η συζήτηση διαμορφωνόταν εκείνη την ώρα, με αποτέλεσμα η κάθε μία να είναι ξεχωριστή¹¹.

Πιο συγκεκριμένα, ο πληθυσμός έρευνας, δηλαδή το κομμάτι του πληθυσμού που με ενδιαφέρει να μελετήσω είναι οι έφηβοι/ες 14-16 ετών, δηλαδή που έχουν γεννηθεί από το 2005 έως το 2007 και έχουν μεγαλώσει μέχρι στιγμής στην Ελλάδα, ανεξαρτήτως ιθαγένειας. Βέβαια η εφηβεία δεν ξεκινά απαραίτητα από τα 14 και ούτε

¹⁰ Βλ. Ιωσηφίδης, Θ. (2001). Η Μέθοδος των Focus Groups στην Κοινωνική Έρευνα: η Περίπτωση του Ερευνητικού Προγράμματος MEDACTION, *Εισήγηση στο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο: Κοινωνικές Εξελίξεις στην Σύγχρονη Ελλάδα και Ευρώπη*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Σύλλογος Ελλήνων Κοινωνιολόγων (ΣΕΚ), Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, 24-26 Μαΐου.

¹¹ Ο οδηγός συζήτησης αποτελεί μέρος του παραρτήματος.

τελειώνει στα 16, καθώς η ηλικία γενικά έχει την ιδιαιτερότητα να είναι κάθε φορά κοινωνικά προσδιορισμένη και οριοθετημένη. Η σημασιοδότησή της μεταβάλλεται όπως μεταβάλλονται τα υποκείμενα και οι κοινωνίες και η αντίληψη αυτή συνοδεύεται από τα αντίστοιχα πρότυπα. Ως προς την εφηβεία, μάλιστα, δεν είναι μόνο τα χαρακτηριστικά της που προσδιορίζονται κοινωνικά, αλλά ακόμη και η χρονική της διάρκεια: σε αντίθεση με την ήβη που είναι σαφώς βιολογικά προσδιορισμένη, η εφηβεία έχει καθορισμένη μόνο την αρχή της και όχι το τέλος της (Παντελίδου-Μαλούτα, 1987). Ο λόγος που στη συγκεκριμένη περίπτωση τα 16 χρόνια ορίζονται ως το όριο του πληθυσμού έρευνας, είναι διότι από τα 17 και ύστερα αποκτάται το δικαίωμα ψήφου, παράγοντας που θα απασχολούσε άλλου είδους έρευνα, που πιθανόν πέρα από τη συγκρότηση της πολιτικής ταυτότητας, θα επεκτεινόταν και στο κομμάτι της συμμετοχής με τους όρους της ψήφου. Από αυτόν τον πληθυσμό έρευνας επιλέχθηκαν 12 άτομα, 8 κορίτσια και 4 αγόρια, στα οποία δόθηκε πριν τη συνέντευξη ένα έντυπο ενήμερης συγκατάθεσης, που εξηγούσε αναλυτικά τη φύση και το σκοπό της συνέντευξης και το οποίο επιστράφηκε υπογεγραμμένο από έναν/μία γονέα ή κηδεμόνα. Η μέθοδος δειγματοληψίας ήταν μη τυχαία, καθώς δεν είχαν όλα τα υποκείμενα που ανήκαν στον πληθυσμό έρευνας, την ίδια πιθανότητα να επιλεγθούν. Απευθύνθηκα σε 12 παιδιά, τα οποία επιδιώχθηκε να προέρχονται από διαφορετικά δημογραφικά, κοινωνικά, οικονομικά, σχολικά περιβάλλοντα, με στόχο να διαπιστώσω τι διαφοροποιήσεις θα προέκυπταν λόγω αυτών των παραγόντων¹². Ο κατάλογος των υποκειμένων που επιλέχθηκαν για να απαρτίζουν τον πληθυσμό έρευνας είναι ο εξής:

1) Φύλο: Κορίτσι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 15 ετών (2006)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Δράμα

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: καθηγήτρια Λυκείου (Κοινωνική & Πολιτική Αγωγή)

Επάγγελμα πατέρα: συνταξιούχος γυμναστής.

Αδέρφια: τρία αδέλφια (δύο κορίτσια και ένα αγόρι), όλα μεγαλύτερα

Σχολείο: Δημόσιο (Δράμα)

¹² Βλ. Εκλογική γεωγραφία, André Siegfried: Ερμηνεία της ψήφου βάσει της χωρικής κατανομής.

2) Φύλο: Κορίτσι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 15 ετών (2006)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Αθήνα (Σεπόλια)

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: καθηγήτρια αγγλικών

Επάγγελμα πατέρα: γιατρός (νευρολόγος)

Αδέρφια: έναν αδερφό μεγαλύτερο, 17 ετών

Σχολείο: Δημόσιο (Σεπόλια)

3) Φύλο: Κορίτσι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 15 ετών (2006)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Αθήνα (Σεπόλια)

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: υπάλληλος σε εταιρεία διοργάνωσης Παραολυμπιακών Αγώνων

Επάγγελμα πατέρα: υπάλληλος σε εταιρεία διοργάνωσης Παραολυμπιακών Αγώνων

Αδέρφια: έναν αδερφό μικρότερο, 4 ετών

Σχολείο: Δημόσιο (Σεπόλια)

4) Φύλο: Αγόρι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 16 ετών (2005)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Μύκονος

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: βοηθός ηλεκτρολόγου

Επάγγελμα πατέρα: ηλεκτρολόγος

Αδέρφια: έναν αδερφό μικρότερο, 12 ετών

Σχολείο: Ιδιωτικό (Μύκονος)

5) Φύλο: Κορίτσι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 16 ετών (2005)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Αθήνα (Νέο Ψυχικό)

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: δικηγόρος

Επάγγελμα πατέρα: γιατρός

Αδέρφια: έναν αδερφό δίδυμο, 16 ετών και έναν αδερφό μικρότερο (10 μηνών)

Σχολείο: Ιδιωτικό (Αθήνα)

6) Φύλο: Κορίτσι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 15 ετών (2006)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Αθήνα (Άλιμος)

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: οικιακά, πρώην ασφαλίστρια

Επάγγελμα πατέρα: υπάλληλος σε ναυτιλιακή εταιρεία

Αδέρφια: έναν αδερφό μικρότερο, 6 ετών

Σχολείο: Ιδιωτικό (Άλιμος)

7) Φύλο: Αγόρι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 15 ετών (2006)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Μεγαλόπολη

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: νηπιαγωγός

Επάγγελμα πατέρα: υπάλληλος σε καθαριστήριο

Αδέρφια: μοναχοπαίδι

Σχολείο: Δημόσιο (Μεγαλόπολη)

8) Φύλο: Κορίτσι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 15 ετών (2006)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Αθήνα (Βούλα)

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: δικηγόρος

Επάγγελμα πατέρα: λογιστής

Αδέρφια: έναν αδερφό μεγαλύτερο, 19 ετών

Σχολείο: Δημόσιο (Βούλα)

9) Φύλο: Κορίτσι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 15 ετών (2006)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Αθήνα (Βούλα)

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: γεωπόνος

Επάγγελμα πατέρα: μάγειρας

Αδέρφια: μία αδερφή μικρότερη, 14 ετών

Σχολείο: Δημόσιο (Βούλα)

10) Φύλο: Κορίτσι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 14 ετών (200)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Αθήνα (Βούλα)

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: γεωπόνος

Επάγγελμα πατέρα: μάγειρας

Αδέρφια: μία αδερφή μεγαλύτερη, 15 ετών

Σχολείο: Δημόσιο (Βούλα)

11) Φύλο: Αγόρι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 15 ετών (2006)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Αθήνα (Νέα Φιλαδέλφεια)

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: λογίστρια

Επάγγελμα πατέρα: υπάλληλος σε super market

Αδέρφια: μία αδερφή μεγαλύτερη, 18 ετών

Σχολείο: Ιδιωτικό (Πατήσια)

12) Φύλο: Αγόρι

Ηλικία και ημερομηνία γέννησης: 16 ετών (2005)

Τόπος γέννησης και διαμονής: Αθήνα (Γαλάτσι)

Ιθαγένεια: ελληνική

Επάγγελμα μητέρας: μεσίτρια

Επάγγελμα πατέρα: ασφαλιστής

Αδέρφια: μοναχοπαίδι

Σχολείο: Ιδιωτικό (Αθήνα)

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η αρχική πρόθεση ήταν όλες οι συνεντεύξεις να γίνουν δια ζώσης (με εξαίρεση αυτές που θα είχαν το αντικειμενικό εμπόδιο της απόστασης), αλλά τελικά, λόγω της έξαρσης της πανδημίας COVID-19, η πλειονότητα τους (εννιά από τις δώδεκα) διενεργήθηκε μέσω Skype. Προέκυψε, ωστόσο, κατά τη διαδικασία αυτή ένα πολύ ενδιαφέρον, κατά τη γνώμη μου, εύρημα: Ήταν αναμενόμενο να υπάρχει μια σχετική διαφοροποίηση ανάμεσα στις δια ζώσης συνεντεύξεις και σε αυτές που έγιναν ηλεκτρονικά χωρίς ίχνος επαφής, αλλά το εντυπωσιακό είναι ότι η διαφοροποίηση εντοπίστηκε στην αντίθετη από την αναμενόμενη -για μένα- κατεύθυνση. Υπέθετα ότι η δια ζώσης επαφή θα ευνοούσε μια μεγαλύτερη αίσθηση ασφάλειας και οικειότητας και από τις δύο πλευρές και ότι θα υπήρχε πιο εύκολα η δυνατότητα για εις βάθος ανάλυση και ειλικρινή συζήτηση. Η υπόθεση αυτή διαψεύστηκε μιας και διαπίστωσα πως οι συνεντεύξεις με δια ζώσης επαφή κυλούσαν με πολύ μεγάλη δυσκολία συγκριτικά με τις άλλες. Αντίθετα, το «τείχος» της οθόνης ήταν αυτό που κατάφερε να μας φέρει πιο κοντά με τα παιδιά που μίλησα, όσο παράδοξο κι αν φαίνεται αυτό. Οι συνεντευξιαζόμενοι/ες παρουσίασαν μια εντυπωσιακή οικειότητα και ευκολία προσαρμογής στη συζήτηση, που ήταν σαν το διαδίκτυο να ήταν το φυσικό περιβάλλον τους. Μέσα στην ασφάλεια του σπιτιού τους ένιωθαν πολύ περισσότερο άνετα να μου ανοιχτούν και να συζητήσουν, ενώ παρατήρησα σε πολλές περιπτώσεις, ότι έκαναν και άλλα πράγματα παράλληλα: μου μιλούσαν, δηλαδή, και αναγνώριζα ότι το βλέμμα έφευγε σε κάποια άλλη ιστοσελίδα ή σε κάποιο μήνυμα. Ένιωσα μια μεγάλη απόσταση από τα παιδιά αυτά που φάνηκε να έχουν αναπτύξει μια φοβερή εξοικείωση, όχι μόνο με τα ηλεκτρονικά μέσα αλλά και με το να κάνουν πολλά πράγματα μαζί στο πλαίσιο μιας απροσδόκητης πολυδιάσπασης, πράγμα που μια συζήτηση από κοντά δε θα επέτρεπε. Ίσως όλοι οι μήνες του εγκλεισμού και της απόστασης έπαιξαν ρόλο σε αυτό, με αποτέλεσμα να δυσκολευόμαστε να αντιμετωπίζουμε έναν/μία συνομιλητή/τρια και μία συζήτηση στις πραγματικές διαστάσεις του/της.

Κεφάλαιο 5: Θεματικός χάρτης και ευρήματα συνεντεύξεων

Η παρατήρηση που προέκυψε ανάμεσα στα δύο διαφορετικά είδη συνεντεύξεων (δια ζώσης και εξ' αποστάσεως), θα είχε πολύ ενδιαφέρον να μελετηθεί διεξοδικότερα σε επόμενη έρευνα, ειδικά όσο περνάει ο καιρός και η υγειονομική κρίση¹³ επηρεάζει τις ζωές μας σε όλο και περισσότερα επίπεδα, άρα αρχίζουν να εγκαθίστανται και περισσότεροι οι συνέπειές της. Εκτός, όμως, από αυτήν την πρώτη παρατήρηση, πολλά είναι τα ζητήματα που αναδείχθηκαν μέσω των συνεντεύξεων, τα οποία χρήζουν μελέτης. Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί για την παρουσίαση των ευρημάτων είναι η θεματική ανάλυση, που ορίζεται ως η μέθοδος για την αναγνώριση, την ανάλυση και την έκθεση των μοτίβων/θεμάτων εντός των συλλεχθέντων δεδομένων, οργανώνοντάς τα με λεπτομέρεια (Braun & Clarke, 2006). Ύστερα από την απομαγνητοφώνηση και τη μελέτη των συνεντεύξεων στο σύνολό τους, προέκυψαν κάποια θέματα, δηλαδή κάποια κοινά μοτίβα, τα οποία παρουσιάζονται στον παρακάτω θεματικό χάρτη:

¹³ Γίνεται αναφορά στην έξαρση της πανδημίας του COVID-19, ως αφετηρία της κυριαρχίας των ηλεκτρονικών συζητήσεων και της τεράστιας διάδοσης των ψηφιακών μέσων και πλατφορμών που υποκατέστησαν τη δια ζώσης επαφή.

Περνάμε, σε αυτό το σημείο, στην επιμέρους ανάλυση των θεμάτων και στο σχολιασμό των ευρημάτων. Όπως προαναφέρθηκε, οι συνεντεύξεις ήταν ημι-δομημένες, δηλαδή, υπήρχε σε κάποιο βαθμό καθοδήγηση από τις ερωτήσεις της συνεντεύκτριας, ειδικά στην αρχή και ύστερα η συζήτηση διαμορφωνόταν ανάλογα με τις απαντήσεις των συνεντευζιαζόμενων.

1)Εννοιολόγηση της πολιτικής

Ύστερα από τις αρχικές ερωτήσεις που αφορούν το ηλικιακό, κοινωνικοδημογραφικό, σχολικό και οικογενειακό προφίλ του υποκειμένου, η αρχική ερώτηση αφορούσε πάντα τι έρχεται στο μυαλό του όταν ακούει τη λέξη «πολιτική». Με την ερώτηση αυτή, στόχος ήταν η κατανόηση μιας πρώτης εικόνας για το πεδίο αυτό, μιας και το πως ορίζει ο καθένας/ η καθεμία την πολιτικοποίηση διαφέρει, είναι όμως ζήτημα υψίστης σημασίας. Η πλειονότητα των υποκειμένων απάντησε πως σκέφτεται μια «στενή» έννοια του όρου, παρουσιάζοντας λέξεις όπως βουλή, ψήφος, κυβέρνηση, εξουσία, βουλευτές και πρωθυπουργός. Κάποια παιδιά κατονόμασαν και συγκεκριμένα πρόσωπα (Τσίπρας, Μητσοτάκης), αλλά και κόμματα (Νέα Δημοκρατία, ΣΥ.ΡΙΖ.Α.). Οι περισσότεροι/ες φάνηκαν να έχουν την πολιτική συνδεδεμένη περισσότερο με το χώρο (βουλή), παρά με συγκεκριμένα πρόσωπα. Στόχος της ερώτησης ήταν να αναδειχθεί αν η εικόνα για την πολιτική είναι θετική, αρνητική ή ουδέτερη: Οι περισσότεροι/ες φάνηκε να έχουν ουδέτερη προς αρνητική ή εντελώς αρνητική άποψη:

- Υπάρχει μια ένταση συνδεδεμένη με τη λέξη πολιτική¹⁴.
- Δεν έχω πολύ υψηλά στάνταρ. Αφού δεν έχουμε καταστραφεί ακόμα πάλι καλά¹⁵.

1^α) Πολιτική και οικογενειακό περιβάλλον

Στην ερώτηση, μάλιστα, αν έχουν κάποιο κοντινό πρόσωπο που να ασχολείται με την πολιτική, ώστε να συζητούν σχετικά, ένας ερωτώμενος απάντησε «όχι, δεν έχω κάποιον προκατειλημμένο¹⁶», υπονοώντας ότι για να ασχοληθεί κάποιος/α με το

¹⁴ Ε.Α., κορίτσι 16 ετών.

¹⁵ Α.Α., κορίτσι 16 ετών.

¹⁶ Κ.Γ., αγόρι 15 ετών.

πολιτικό πεδίο μάλλον θα είναι στενόμυαλος/η και απόλυτος/η. Ωστόσο, η πλειονότητα των υποκειμένων απάντησε πως συζητούν με τους γονείς τους για τέτοια θέματα σπάνια και αν τους κινήσει κάτι το ενδιαφέρον ή αν ακούσουν πως κάτι συνέβη:

- *Όποτε τύχει να ακούσω κάτι που θα με εκνευρίσει θα το συζητήσω με τους γονείς μου¹⁷.*

Η επικρατέστερη απάντηση σε αυτό είναι πως το θεωρούν αρνητικό και βαρετό θέμα και προέκυψε πως οι περισσότεροι/ες έχουν την πολιτική συνδεδεμένη με ένταση, αρνητική διάθεση, ακόμα και τσακωμούς σε οικογενειακά και φιλικά τραπέζια:

- *Η πολιτική δημιουργεί συγκρούσεις και γενικά είναι αμφιλεγόμενη¹⁸.*
- *Δε συζητάς εύκολα γιατί δημιουργούνται παρεξηγήσεις¹⁹.*
- *Μου φαίνεται λίγο περίπλοκη και πολλές φορές στενάχωρη²⁰.*

1β) Πολιτική και φιλικό περιβάλλον

Σε αυτό το κλίμα ελάχιστα είναι τα παιδιά που ανέφεραν ότι συζητούν για την πολιτική με φίλους/ες διότι κατά τη γνώμη τους η πολιτική είναι «δύσκολο και δυσάρεστο θέμα» ή αν τύχει να συζητηθεί κάτι, προτιμούν αυτό να γίνεται εκτός σχολείου από φόβο μήπως πυροδοτηθεί κάποια σύγκρουση ή διαμάχη:

- *Με τους φίλους μου προτιμώ να συζητώ πιο ευχάριστα πράγματα²¹.*

2)Ιδεολογική ταυτότητα

Ένας άλλος βασικός άξονας της εργασίας και των συνεντεύξεων είναι το ζήτημα της πολιτικής ταυτότητας, οπότε ήταν μία από τις πρώτες ερωτήσεις το αν τα υποκείμενα νιώθουν κοντά ή καλύπτονται από κάποια πολιτική ή κομματική ταυτότητα. Σχεδόν όλα απάντησαν ότι δεν νιώθουν κοντά σε κάτι προς το παρόν, με ελάχιστες εξαιρέσεις παιδιών που τοποθετήθηκαν πάνω στον άξονα «Αριστερά-Δεξιά» με μεγάλη, όμως, αμφιβολία. Αντίστοιχα, όλοι/ες απάντησαν ότι δε νιώθουν κοντά σε

¹⁷ Α.Χ., κορίτσι 15 ετών.

¹⁸ Γ.Κ., αγόρι 15 ετών.

¹⁹ Δ.Ζ., κορίτσι 15 ετών.

²⁰ Ν.Φ., κορίτσι 15ετών.

²¹ Κ.Γ., αγόρι 15 ετών.

κάποιο συγκεκριμένο πολιτικό κόμμα και ούτε σε κάποιο συγκεκριμένο πολιτικό πρόσωπο, που θα μπορούσε να τους εμπνέει ή να τους ενδιαφέρει. Αντιθέτως, οι περισσότεροι/ες απάντησαν πως δεν τους ξέρουν καν και ότι ακόμα δεν έχουν νιώσει το ενδιαφέρον ή την ανάγκη να το ψάξουν περισσότερο:

- *Μέχρι στιγμής όχι, αλλά στο μέλλον λογικά θα υπάρξει αυτή η αίσθηση*²².

2^α) Ιδεολογική ταυτότητα και οικογενειακό περιβάλλον

Στο ίδιο πλαίσιο, τα υποκείμενα κλήθηκαν να απαντήσουν σε ερωτήσεις σχετικά με το οικογενειακό τους περιβάλλον (ειδικά τους γονείς): αν, δηλαδή, εκείνοι τοποθετούνται σε κάποια πολιτική/κομματική ταυτότητα, αν ενδιαφέρονται γενικά για την πολιτική και εάν οι πολιτικές ταυτότητες, εν γένει, έχουν σημασία για αυτούς και ενδεχομένως, εάν είναι αρκετές για να επηρεάσουν τη γνώμη που θα σχημάτιζαν για κάποιο πρόσωπο. Λίγα ήταν τα υποκείμενα που απάντησαν πως ήξεραν ποια ταυτότητα ενστερνίζονται τα κοντινά τους πρόσωπα, πάντως σχεδόν όλα (με την εξαίρεση ενός) ανέφεραν πως οι πολιτικές ταυτότητες δεν θα έπαιζαν ποτέ τόσο καθοριστικό ρόλο, ούτε στο δικό τους μυαλό, ούτε στον γονέων τους, εκτός αν κάποιος/α υιοθετεί ακραίες απόψεις με προσβλητικό χαρακτήρα:

- *Όχι, δε νομίζω να κρίνουν κάποιον για αυτό εκτός κι αν είναι κάποιο προβληματικό κόμμα σαν εγκληματική οργάνωση ή κάτι ρατσιστικό*²³.

Στο σημείο αυτό, όμως, προκύπτει ένα πολύ ενδιαφέρον εύρημα: πως ενώ κανένα από τα παιδιά δεν ανέφερε εγγύτητα με κάποιο κόμμα ή πρόσωπο, τα περισσότερα από αυτά δήλωσαν αποδοκιμασία έως και απέχθεια για ένα συγκεκριμένο κόμμα, τη Χρυσή Αυγή. Πιθανόν επηρεασμένοι/ες από τα φετινά γεγονότα της δίκης και καταδίκης της Χρυσής Αυγής ως εγκληματικής οργάνωσης -πράγμα το οποίο θα αναλυθεί στη συνέχεια-, πολλοί/ές έφηβοι/ες την ανέφεραν ως κάτι που απεχθάνονται επειδή, σύμφωνα με τα λεγόμενά τους, είναι βίαιοι, ρατσιστές, εγκληματίες και είναι απίστευτο το ότι μπήκαν στη Βουλή:

- *Δε θα έλεγα ακριβώς ότι με καλύπτει κάτι, αλλά σίγουρα ξέρω τι να αποφύγω [...] Η Χρυσή Αυγή μου προκαλεί φοβερή αντιπάθεια*²⁴.

²² Τ.Δ., αγόρι 16 ετών.

²³ Α.Γ., κορίτσι 15 ετών.

²⁴ Δ.Ζ., κορίτσι 15 ετών.

- *Υπάρχουν κάποια κόμματα τα οποία δε μου αρέσουν οι πράξεις τους γιατί παραβαίνουν ηθικές αρχές δικές μου. Άρα αυτά που τα παραβαίνουν άμεσα και συνεχόμενα τα σιχαίνομαι. Η Χρυσή Αυγή δε μου άρεσε ως κόμμα. Οι αντιλήψεις μου και οι σκέψεις μου για αυτό το κόμμα δεν ήταν ποτέ θετικές²⁵.*

Κατά συνέπεια, παρόλο που στην πλειονότητά τους όλοι/ες ανέφεραν ότι για αυτούς/ές και τις οικογένειές τους είναι «άδικο, βαρύ και παρωχημένο» να σχηματίζεις γνώμη για τους ανθρώπους βάσει της ιδεολογίας τους, τέθηκε ως εξαίρεση σε αυτόν τον κανόνα η υποστήριξη της Χρυσής Αυγής ή άλλων ακροδεξιών, φασιστικών και «προβληματικών» κομμάτων, όπως ανέφεραν. Τα παραπάνω σημαίνουν ότι οι έφηβοι/ες σήμερα δε φαίνεται να εμπνέονται, να καλύπτονται ή έστω να ικανοποιούνται από κάποιο κόμμα ή πρόσωπο της παρούσας πολιτικής σκηνής, ωστόσο, μοιράζονται ένα πολύ σημαντικό κοινό χαρακτηριστικό, που ισοδυναμεί με την απόλυτη μη ανοχή απέναντι στο φασισμό, με όποια μορφή κι αν έχει πάρει, γεγονός που αναδεικνύει ένα ιδιαίτερα δημοκρατικό ανταντακλαστικό, αλλά και μία συγκεκριμένη άποψη για το τι είναι και το τι οφείλει να είναι η πολιτική:

- *Η Χρυσή Αυγή μου προκαλεί φοβερή αντιπάθεια. Το ότι αντιμετωπίζουν την πολιτική σαν αγώνα, για το αν θα κερδίσει κάποιος, ενώ είναι για το κοινό καλό²⁶.*

3) «Όφελος» πολιτικοποίησης

Αναφέρθηκε παραπάνω ότι οι περισσότεροι/ες δεν νιώθουν ταύτιση, ούτε καν και ενδιαφέρον για τα κόμματα ή τα πρόσωπα της πολιτικής και ότι σίγουρα το να συζητούν για αυτά δεν είναι το αγαπημένο τους θέμα. Αναδείχθηκε, συγκεκριμένα, μια άποψη για την πολιτική ως κάτι δυσάρεστο, βαρύ, ανιαρό και ως βέβαιη πηγή συγκρούσεων ή ακόμη και ταμπού:

- *Σκέφτομαι συνήθως κάτι αρνητικό από αυτά που βλέπω στην τηλεόραση ή που μου λέει η μητέρα μου²⁷.*

Το παράδοξο μέσα σε αυτό το κλίμα, όμως, είναι ότι όλοι/ες ανεξαιρέτως, στην ερώτηση σχετικά με το αν τους/τις αφορά η πολιτική, απάντησαν θετικά, για

²⁵ Κ.Γ., αγόρι 16 ετών.

²⁶ Δ.Ζ., κορίτσι 15 ετών.

²⁷ Α.Β.Σ., κορίτσι 15 ετών.

διαφορετικούς λόγους ο καθένας/η καθεμιά. Είτε επειδή λαμβάνονται αποφάσεις για τη ζωή τους, είτε γιατί οι επιλογές του τώρα «θα βρεθούν μπροστά τους», είτε γιατί ζουν στην κοινωνία οπότε ό,τι συμβαίνει τους/τις επηρεάζει:

- *Πιστεύω ότι γενικά θα πρέπει να με ενδιαφέρει επειδή προετοιμάζομαι για το Λύκειο. Γιατί δεν είναι κάποιο άθλημα ή κάποιο χόμπι, αλλά προετοιμάζομαι για τα επόμενα χρόνια και στη Δευτέρα θα μπορεί να ψηφίσει πια ένα παιδί. Έτσι το θεωρώ σημαντικό όταν ένα παιδί προετοιμάζεται για το Λύκειο, όχι όμως νωρίτερα γιατί μπορεί κάτι να μην καταλάβει²⁸.*
- *Ναι (με αφορά), γιατί κι εγώ στην Ελλάδα είμαι και αν κάνουν λάθη τώρα, στο μέλλον θα τα βρω μπροστά μου²⁹.*

3^α) Ιδεότυπος του πολίτη

Πολλά ήταν τα παιδιά που δήλωσαν ότι δεν νιώθουν ακόμη αυτό το ενδιαφέρον και την αίσθηση του «ανήκειν» μέσα στα πολιτικά πράγματα, αλλά θεωρούν ότι θα το νιώσουν σίγουρα στο μέλλον, καθώς «οφείλουν» να αισθάνονται κομμάτι της πολιτικής. Ειπώθηκε, για παράδειγμα, πως «πρέπει να με ενδιαφέρει τώρα που μπαίνω στο Λύκειο, γιατί σε δυο χρόνια ψηφίζω» και «με ενδιαφέρει γιατί είμαι πολίτης και οφείλω να ασχολούμαι». Οι απαντήσεις αυτές, ακόμα και από την άποψη των «αυστηρών» λέξεων που χρησιμοποιούνται, μαρτυρούν μια δεοντολογία, έναν ορθό τρόπο ζωής και δράσης που συνοδεύουν την εικόνα του πολίτη, όπως την έχουν στο μυαλό τους οι συνεντευξιαζόμενοι/ες και η οποία αν δεν υιοθετείται, προκαλεί άγχος, ακόμα και ενοχές. Με τις συνεντεύξεις μου γεννήθηκε η εντύπωση ότι πολλές φορές οι έφηβοι βρίσκονται διχασμένοι ανάμεσα σε αυτό που «θα έπρεπε» να νιώθουν και σε αυτό που όντως νιώθουν. Δεν είναι τυχαίο ότι ήταν πολλοί/ές αυτοί/ές που αναγνώριζαν ότι έτσι χρειάζεται να συμπεριφέρονται στο μέλλον ως ενήλικες, με την ελπίδα, όμως, αυτό να καθυστερήσει όσο το δυνατόν περισσότερο:

- *Δεν έχω ασχοληθεί ακόμα, αλλά στο μέλλον θα το κάνω γιατί με αφορά κάπως η πολιτική. Δε με ενδιαφέρει κάτι τώρα, αλλά πιστεύω ότι στο μέλλον θα με αφορά πολύ³⁰.*

²⁸ Γ.Κ., αγόρι 15 ετών

²⁹ Γ.Β.Σ., κορίτσι 14 ετών.

³⁰ Α.Α., κορίτσι 16 ετών.

- *Με αφορά η πολιτική γιατί είμαι πολίτης και μένω σε κράτος, απλά δεν έχω βρει ακόμα με ποιο κόμμα να ταυτίζομαι³¹.*
- *Το ιδανικό μου θα ήταν να κρατήσω μια εντελώς αδιάφορη στάση, απλά επειδή δεν το θεωρώ αυτό υπεύθυνο, στο μέλλον θα διαμορφώσω μια στάση³².*
- *Μέχρι να μπορώ να το αποφύγω θα το κάνω, όσο είμαι ακόμα μικρή και δεν αναγκάζομαι να τοποθετηθώ πολιτικά³³.*

4) Πολιτική και συζήτηση

Ίσως για αυτό το λόγο, λίγα ήταν τα υποκείμενα που απάντησαν ότι συζητούν πολιτικά και αν ναι, αυτές οι συζητήσεις αφορούν την οικογένεια περισσότερο, λιγότερο τους/τις φίλους/ες και ελάχιστα το σχολικό περιβάλλον -με κάποιες εξαιρέσεις-. Οι φιλικές σχέσεις είναι περισσότερο συνδεδεμένες με ευκολία, ευχαρίστηση και χαρά, οπότε ένα θέμα «δύσκολο» όπως η πολιτική -έτσι όπως αντικατοπτρίζεται στα περισσότερα εφηβικά μυαλά- συνήθως αποφεύγεται. Ως προς το σχολείο, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων, η πολιτική φαίνεται συχνά να αποτελεί ταμπού: Το μάθημα που τα παιδιά ανέφεραν ότι γίνεται προσπάθεια συζήτησης είναι η Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή, που λόγω θεματικής συχνά αποτελεί αφορμή για ερωτήματα και ανταλλαγή απόψεων, συνήθως για εκπαιδευτικά ζητήματα, αλλά όχι μόνο. Αρκετοί/ές ήταν και αυτοί/ές που είπαν πως θυμούνται να γίνεται προσπάθεια πολιτικού σχολιασμού από μαθητή/τρια και αυτή να καταστέλλεται από τον/την εκάστοτε καθηγητή/τρια, γιατί η πολιτική ως «δύσκολο» θέμα, ενδέχεται να εγείρει παρεξηγήσεις:

- *Γενικά όχι κι αυτό είναι όντως πρόβλημα στο σχολείο. Δηλαδή υπάρχουν πολύ λίγοι καθηγητές που θα ενδιαφερθούν για αυτό το κομμάτι³⁴.*
- *Όπως και στην κοινωνία έτσι και στο σχολείο μου το θέμα αυτό είναι λίγο ταμπού. Το σχολείο δε θέλει να κάνει τέτοια κουβέντα γιατί πολλά παιδιά μπορεί να δυσαρεστηθούν*

³¹ Α.Α., κορίτσι 16 ετών.

³² Ε.Α., κορίτσι 16 ετών.

³³ Α.Γ., κορίτσι 15 ετών.

³⁴ Ν.Φ., κορίτσι 15 ετών.

από το τι θα ειπωθεί και μετά μπορεί να υπάρξουν προβλήματα με τη διοίκηση, με αποχωρήσεις παιδιών³⁵.

Πολλά είναι επίσης τα παιδιά που επεσήμαναν πως θα ήθελαν το σχολείο να αποτελεί συχνότερα χώρο προβληματισμού και συζήτησης:

- *Ναι, έχουμε αρκετή ανάγκη. Ειδικά σε αυτή την ηλικία που αρχίζεις και καταλαβαίνεις περισσότερο, που σταθεροποιείς τις απόψεις σου περισσότερο³⁶.*

5) Ψήφος

Πάντως, ακόμα κι αν τα παραπάνω πολλές φορές αποφεύγονται μέσα στο στενό - ορισμένες φορές- σχολικό περιβάλλον, φαίνεται πως οι παράγοντες κοινωνικοποίησης των υποκειμένων της έρευνας έχουν συμβάλει αρκετά στην καλλιέργεια του δημοκρατικού πνεύματος. Πέρα από το ότι οι περισσότεροι/ες αναγνωρίζουν τον εαυτό τους ως μέρος ενός συνόλου, εντός του οποίου οφείλουν να ενημερώνονται και να συμμετέχουν, δεν υπήρξε ούτε ένας/μία που να υποτίμησε την εκλογική διαδικασία και τη δύναμη της ψήφου. Ελάχιστοι/ες απάντησαν ότι ενδιαφέρονται για παρακολούθηση προεκλογικών εκστρατειών, λόγων, debates, εν ολίγοις για τους «παραδοσιακούς» τρόπους παρακολούθησης της εμπειρίας των εκλογών. Ωστόσο, όλοι/ες ανεξαιρέτως απάντησαν ότι οι εκλογές αποτελούν μία από τις σημαντικότερες διαδικασίες της πολιτείας και όλοι/ες οφείλουν να συμμετέχουν. Σίγουρα έχει παίξει ρόλο σε αυτό το ότι οι γονείς όλων ψηφίζουν συστηματικά στις εκλογές -ακόμα και αν δεν ταυτίζονται πάντα πολιτικά με κάτι- και ποτέ δεν απέχουν: αυτό φαίνεται πως είναι μια συνήθεια που έχει μεταβιβαστεί στους/στις εφήβους/ες, οι οποίοι/ες στήριξαν έντονα την εκλογική συμμετοχή και αποδοκίμασαν την αποχή:

- *Είναι λάθος κάποιος να μην ψηφίζει γιατί βάζει το λιθαράκι του στο να ανανεωθεί μια κατάσταση δυσάρεστη [...] Καλύτερα να κάνεις λάθος επιλογή και να μετανιώσεις μετά, παρά να μην κάνεις καμία επιλογή³⁷.*
- *Η ψήφος είναι πολύ σημαντική γιατί υπερασπιζόμαστε τις πεποιθήσεις μας και δίνουμε δύναμη σε κάποιο κόμμα που υποστηρίζουμε³⁸.*

³⁵ Γ.Κ., αγόρι 15 ετών.

³⁶ Ν.Φ., κορίτσι 15 ετών

³⁷ Δ.Ζ., κορίτσι 15 ετών.

³⁸ Φ.Σ., αγόρι 15 ετών.

- *Ιδανικά, για μένα που το βλέπω στη θεωρία και δεν έχω ψηφίσει, είναι ένας τρόπος να παίρνεις κι εσύ μέρος στη διακυβέρνηση της χώρας σου, να έχεις ρόλο, να έχεις δικαιώματα [...] Η ψήφος έχει τεράστια σημασία και μετράνε όλες, όχι μόνο για το αποτέλεσμα, αλλά γιατί έχεις την αίσθηση ότι ζεις όντως σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα³⁹.*

Υπήρχαν και παιδιά που δήλωσαν ότι κατά τη γνώμη τους, οι εκλογές στο παρόν πολιτικό σύστημα δεν απευθύνονται στους/στις νέους/νέες, των οποίων τα αιτήματα και οι ανάγκες δεν ικανοποιούνται. Αυτό συνάδει με την άποψη ότι η πολιτική «όπως την ξέρουμε» είναι παρωχημένη και στενή, απομακρύνοντας το ενδιαφέρον των νεότερων. Ωστόσο, ακόμα και υπό αυτές τις συνθήκες «η αποχή δεν είναι λύση, αλλά παθογένεια γιατί οι εκλογές είναι και οφείλουν να είναι συλλογική διαδικασία». Βέβαια, η ψήφος είναι πράγμα πολύ σημαντικό και οφείλει να γίνεται με υπευθυνότητα και προσοχή, από ευσυνειδητους πολίτες που ενδιαφέρονται αρκετά για την πολιτική κατάσταση, ώστε να δίνουν την απαραίτητη προσοχή, όπως αναφέρθηκε σε πολλές από τις συνεντεύξεις:

- *Η ψήφος είναι καθήκον, γιατί η πολιτική δεν είναι χόμπι ή άθλημα⁴⁰.*
- *Θεωρώ ότι είναι πολύ μεγάλη ευθύνη το να ψηφίζεις, οπότε θεωρώ ότι χρειάζεται ιδιαίτερη «έρευνα» και να μην επηρεαστούμε από οικογένεια. Να το ψάξουμε μόνοι μας μαζί με τις διάφορες γνώμες⁴¹.*
- *Το να ψηφίζεις είναι ευθύνη, πρέπει να έχεις ψαχτεί πρώτα. Να μην επηρεάζεσαι πάρα πολύ εύκολα και να έχεις ενημερωθεί πρώτα⁴².*
- *Γιατί κάποιες φορές πάνε και ψηφίζουν με το μυαλό τους μόνο στα πολιτικά, επειδή πχ είναι ο γιος μου ή επειδή αν τον ψηφίσω θα μου δώσει πράγματα. Σε αυτές τις περιπτώσεις η ψήφος είναι αδύναμη, αλλά στις περιπτώσεις που οι άνθρωποι ψηφίζουν επειδή όντως το επέλεξαν εκεί έχει δύναμη⁴³.*

Τα περισσότερα παιδιά απάντησαν ότι θα ψηφίζουν σίγουρα όταν φτάσει η ηλικία, αλλά με την προϋπόθεση ότι θα έχουν διαβάσει, θα γνωρίζουν πράγματα και θα έχουν,

³⁹ Α.Α., κορίτσι 16 ετών.

⁴⁰ Γ.Κ., αγόρι 15 ετών.

⁴¹ Ε.Α., κορίτσι 16 ετών.

⁴² Δ.Ζ., κορίτσι 15 ετών.

⁴³ Γ.Κ., αγόρι 15 ετών.

έστω και εν μέρει, κατασταλάξει σε κάποιες προτιμήσεις με βάση το τι θα θεωρούν «σωστό», στάση που δείχνει ωριμότητα και υπευθυνότητα. Σε πολλές συνεντεύξεις αναδείχθηκε το δίπολο της «υπεύθυνης», με βάση τη λογική, ψήφου και της τυχαίας, ευκαιριακής, που βασίζεται σε συναισθηματικά/οικογενειακά κριτήρια. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, ο γνώμονας χρειάζεται πάντοτε να είναι το συλλογικό και όχι το ατομικό όφελος, γιατί τότε χάνεται το νόημα της εκλογικής διαδικασίας. Άρα, προκύπτει ότι οι έφηβοι/ες δεν έχουν εμπιστοσύνη σε συγκεκριμένα κόμματα ή πρόσωπα, αλλά, παράλληλα, δεν έχει χαθεί η εμπιστοσύνη στις δυνατότητες και τη σημασία ενός δημοκρατικού πολιτικού συστήματος.

6) Πολιτική και δημόσια τοποθέτηση

Εντός του ίδιου πλαισίου, η πολιτική συμμετοχή κάθε είδους και η ατομική τοποθέτηση έχουν νόημα και σημασία για τα παιδιά, αλλά και πάλι με υπευθυνότητα. Οι περισσότεροι/ες έκαναν λόγο για δημόσια τοποθέτηση μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και παρόλο που είναι κάτι που οι ίδιοι/ες δεν κάνουν, θεωρούν ότι είναι μια καλή ευκαιρία να ακουστεί οποιοσδήποτε/οποιαδήποτε και είναι μια πρακτική που στηρίζουν:

- *Ναι, (πιστεύω στην ατομική δράση) πάρα πολύ και διαφωνώ με τους ανθρώπους γύρω μου που δεν παίρνουν καθόλου θέση⁴⁴.*
- *Αν συμβεί κάτι μπορεί να ανεβάσω κάτι που να ενημερώνει για την κατάσταση ή κάποιο link για υπογραφές⁴⁵.*

6^α) Πολιτική και social media

Ωστόσο, όπως και στην περίπτωση της ψήφου, επειδή η δύναμη των social media είναι τεράστια -και συνεχίζει να αυξάνεται διαρκώς- η δημόσια τοποθέτηση έχει ευθύνη, όταν ενδέχεται να επηρεαστεί από αυτήν έστω και ένας άνθρωπος. Είναι, λοιπόν, εύκολο και χρήσιμο να τοποθετείται κανείς/καμιά μέσω ηλεκτρονικών

⁴⁴ Δ.Ζ., κορίτσι 15 ετών.

⁴⁵ Α.Γ., κορίτσι 15 ετών.

πλατφορμών και καμία γνώμη δε μετράει περισσότερο από κάποια άλλη ανεξάρτητα από το αν θα γίνει viral ή όχι και ανεξάρτητα από την «ορθότητά» της:

- *Πάντα όμως μετράει η γνώμη του οποιουδήποτε, ακόμα κι αν είναι λανθασμένη*⁴⁶.
- *Θεωρώ ότι τα social είναι κάτι πολύ ανοιχτό [...] δίνει ένα τεράστιο βήμα να κάνει ο καθένας ό,τι θέλει, να εκφραστεί όπως θέλει και να έχουμε ένα περιεχόμενο για όλα τα γούστα και να μπορούμε να επιλέξουμε από μια μεγάλη ποικιλία*⁴⁷.
- *Ναι, κυρίως από το Instagram που χρησιμοποιώ περισσότερο και βλέπεις αληθινή ενημέρωση γιατί είναι από ανθρώπους και δεν περνάει μέσα από γνώμες κομμμάτων κι όλα αυτά, οπότε είναι πιο ειλικρινές*⁴⁸.

Ακόμα κι ένα απλό σχόλιο σε μια δημοσίευση άλλου/άλλης έχει νόημα, αν και μπορεί να μην είναι το ιδανικό μέσο έκφρασης και η «φωνή που θα έπρεπε να έχω⁴⁹», όπως επεσήμανε μία από τις συνεντευξιαζόμενες, είναι μια καλή αρχή και σε βάζει σε εγρήγορση για να μαθαίνεις, να ενημερώνεσαι, να ασχολείσαι και να συμμετέχεις. Ακούστηκαν, ωστόσο και άλλες απόψεις, περισσότερο επιφυλακτικές ως προς τα social media, που σχετίζονται με την εικόνα της πολιτικής ως κάτι αρνητικό, γεμάτο ένταση και προκατάληψη:

- *Δεν έχει νόημα η τοποθέτηση στα social media. Γιατί είναι σα να θέλει να σπείρει τη διχόνοια, είναι πολύ ευαίσθητο το θέμα και συνήθως όποιος τείνει να εκφράσει τις απόψεις του είναι απόλυτος*⁵⁰.

Ακούστηκαν και περισσότερο μετριοπαθείς απόψεις, που εμπεριέχουν, όμως, κάποια επιφύλαξη: πως έχει νόημα η δημόσια τοποθέτηση υπό την προϋπόθεση να μην προσβάλλεται κάποιος/α, άποψη που επίσης στέκεται κατά των απόλυτων και προκατειλημμένων τοποθετήσεων. Κατά γενική ομολογία, τα παιδιά υποστηρίζουν την τοποθέτηση και την «υπεράσπιση» των απόψεών τους, είτε μέσω διαδικτύου είτε διαζώσης (στο σχολείο ή σε συζητήσεις), αλλά πολλά έθεσαν και τον παράγοντα των συνομιλητών/τριών. Αναφέρθηκε, δηλαδή, ότι για να νιώσει άνετα μία συνεντευξιαζόμενη χρειάζεται να έχει τη βεβαιότητα ότι απέναντί της βρίσκονται

⁴⁶ Α.Α., κορίτσι 16 ετών.

⁴⁷ Ε.Α., κορίτσι 16 ετών

⁴⁸ Α.Γ., κορίτσι 15 ετών.

⁴⁹ Ν.Φ., κορίτσι 15 ετών.

⁵⁰ Δ.Ζ., κορίτσι 15 ετών.

«πολιτισμένοι» -όπως τους χαρακτήρισε- άνθρωποι, που δε θα τη φέρουν σε δύσκολη θέση, ούτε θα δημιουργήσουν ένταση, ανεξαρτήτως του αν συμφωνούν ή διαφωνούν με την άποψή της. Ένας άλλος ανέφερε ότι νιώθει ασφάλεια να τοποθετηθεί μονάχα αν είναι απολύτως βέβαιος ότι η άποψη που θα εκφέρει είναι η «σωστή». Επομένως, είτε λόγω θεματολογίας είτε λόγω «κλίματος», η πολιτική φαίνεται να είναι ένα πεδίο, εντός του οποίου οι νέοι/ες δε νιώθουν άνεση και οικειότητα.

7) Αξίες/Ενδιαφέροντα

Υπάρχουν, όμως, και θέματα που είναι πιο κοντά στους/στις εφήβους/ες, που δεν τους δημιουργούν αμηχανία και για τα οποία νιώθουν μεγαλύτερο ενδιαφέρον να ασχοληθούν, να ενημερωθούν και να τοποθετηθούν:

- *Δηλαδή ευαισθητοποιούμαι πιο πολύ με κοινωνικά ζητήματα, παρά με οικονομικά, καλώς ή κακώς, αλλά θεωρώ ότι είμαστε η γενιά που πρέπει να εμβαθύνει και σε τέτοια ζητήματα, δηλαδή να μην έχουμε στο νου μας μόνο πως θα βγάλουμε λεφτά⁵¹.*

Τα θέματα αυτά αναδείχθηκαν με αφορμή τη συζήτηση για την πολιτική συμμετοχή, δηλαδή πέρα από τα social media, με ποιον τρόπο και για ποια θέματα θα ήθελαν τα παιδιά να ενημερώνονται, να εκφράζονται και να συμμετέχουν. Συγκεκριμένα, ερωτήθηκαν εάν θα συμμετείχαν ποτέ σε μια πορεία -έστω σαν υποθετικό σενάριο- και αν ναι, για ποιο λόγο. Κάποια παιδιά απάντησαν θετικά και με πολλή διάθεση ως προς τη συμμετοχή τους σε κάποια πορεία και φάνηκε να πιστεύουν ότι είναι χρήσιμο και αποδοτικό μέσο πολιτικής συμμετοχής και έκφρασης:

- *Πολλές φορές (οι πορείες) μπορούν να αποδώσουν. Είναι χρήσιμες αν δουν ότι πολύς κόσμος είναι αντίθετος με κάτι⁵².*
- *Πιστεύω είναι σωστές. Χρειάζονται γιατί εκφράζουν την άποψη του λαού για ένα θέμα, το οποίο πάντα είναι καλό γιατί πολλοί εκφράζονται στα ΜΜΕ και στα social, αλλά αυτό μπορεί να μη φτάνει ποτέ στην κυβέρνηση και τα μυαλά των πολιτικών. Ενώ μια πορεία θα μαθευτεί και μπορεί να επηρεάσει ανθρώπους και να ξεπεράσει τα μέσα⁵³.*

⁵¹ Ε.Α., κορίτσι 16 ετών.

⁵² Φ.Σ., αγόρι 15 ετών.

⁵³ Κ.Γ., αγόρι 15 ετών.

- *Πιστεύω σίγουρα βοηθάει γιατί το βλέπουν αυτοί που μπορούν να κάνουν την αλλαγή που ο λαός ζητάει. Βλέπουν πόσοι άνθρωποι διαφωνούν, δε γράφει απλώς κάποιος κάτι στο Ίντερνετ και απλά έχει likes. Άλλο είναι να βλέπεις likes κι άλλο να βλέπεις ανθρώπους να διαμαρτύρονται, οπότε σίγουρα βοηθάει και λίγο*⁵⁴.

Κάποια άλλα ήταν περισσότερο επιφυλακτικά, βάσει και των εικόνων που έχουν δει στα ΜΜΕ, λόγω φόβου ή λόγω προτίμησης άλλων τρόπων συμμετοχής. Ανεξάρτητα, όμως, από αυτό, το ερώτημα ήταν απολύτως υποθετικό και στόχευε στην κατανόηση των πρωτευόντων ζητημάτων στο μυαλό των υποκειμένων, για τα οποία θα πάλευαν και θα τα υπερασπίζονταν και εκτός της άνεσης και της ασφάλειας του σπιτιού τους:

- *Δεν πιστεύω ότι είναι το ιδανικό, αλλά δεν μπορούμε να κάνουμε και κάτι άλλο, πως αλλιώς θα ακουστόμε*⁵⁵;

7^α) Οικολογία/Περιβάλλον

Έχει τεράστιο ενδιαφέρον ότι όλες οι απαντήσεις ήταν σχεδόν ίδιες και το θέμα που αναδείχθηκε είναι το οικολογικό ζήτημα και η προστασία του περιβάλλοντος. Προέκυψε πως τα παιδιά του δείγματος θα έβγαιναν στο δρόμο προκειμένου να τονίσουν και να προασπίσουν τη σημασία αυτού του ζητήματος, το οποίο, όπως έλεγαν, υποτιμάται στην Ελλάδα αλλά και εκτός. Τονίσθηκε έντονα όχι μόνο η χρησιμότητα, αλλά και η ανάγκη να μεγαλώσει η αντίστοιχη συζήτηση και το σχολείο θα ήταν ο ιδανικός τόπος για αυτό. Οι έφηβοι/ες έχουν αναπτύξει μια μεγάλη οικολογική ευαισθησία και ανέφεραν πως όλοι/ες συμβάλλουν με τον τρόπο τους στη βελτίωση της οικολογικής καταστροφής, είτε μέσω της ανακύκλωσης, είτε με δένδροφυτεύσεις, είτε με συζητήσεις μεταξύ τους (π.χ. για τις φωτιές στην Αυστραλία). Επισημάνθηκε ακόμα, η σχολική έλλειψη, γιατί παρόλο που γίνονται περισσότερα πράγματα σε σχέση με το παρελθόν, δεν είναι αρκετά: κάποια παιδιά πρότειναν ότι θα μπορούσε και θα έπρεπε να διδάσκεται ως μάθημα ο σεβασμός του περιβάλλοντος και πως θα μπορούσαν να προωθούνται πολύ περισσότερες δράσεις, με στόχο την καλλιέργεια αυτού του πνεύματος στους μαθητές/τριες, ακόμα κι αν αυτό λειτουργούσε καλύτερα με το σύστημα της επιβράβευσης (π.χ. αύξηση βαθμών, εκδρομές). Επομένως, μπορεί τα παιδιά της γενιάς αυτής να μην ενδιαφέρεται για συγκεκριμένα κόμματα, πρόσωπα

⁵⁴ Α.Α., κορίτσι 16 ετών.

⁵⁵ Α.Β.Σ., κορίτσι 15 ετών.

ή γεγονότα, αλλά μάλλον έχουν βρεθεί εναλλακτικά και σύγχρονα αιτήματα και ζητήματα, τα οποία συσπειρώνουν το ενδιαφέρον και την ενέργειά τους με τρόπο που πια θεωρείται αυτονόητος:

- *Εγώ δεν ξέρω παιδί που να μην κάνει ανακύκλωση*⁵⁶.
- *Αν το καταστρέψουμε (το περιβάλλον), θα καταστρέψουμε απλά τον εαυτό μας*⁵⁷.
- *Χωρίς το περιβάλλον δε θα μπορούσαμε να ζούμε, χωρίς τα δέντρα δε θα αναπνέαμε. Χάρη σε αυτά ζούμε*⁵⁸.
- *Είναι από τα πιο σοβαρά ζητήματα, γιατί ζούμε σε αυτόν τον πλανήτη οπότε, όλα τα άλλα ζητήματα έρχονται ύστερα από την ακεραιότητα της Γης και θα έπρεπε να δώσουμε περισσότερη βάση σε αυτά*⁵⁹.

Το περιβάλλον και η προστασία του είναι κάτι που μας αφορά όλους/ες και συμπεριλαμβάνεται μέσα στα καθήκοντα του «ιδανικού» πολίτη, όπως προέκυψε από τις απαντήσεις των παιδιών. Ωστόσο, εάν ταξιδεύαμε λίγες γενιές πίσω, σε μια αντίστοιχη συζήτηση η λέξη αυτή δε θα είχε θέση στην κουβέντα κι αυτό ακριβώς το γεγονός είναι που αποδεικνύει την αλλαγή και τη σημασία της μελέτης της. Οι γενιές, τα προβλήματα, τα αιτήματα, οι συνθήκες και με μια λέξη η ίδια η πολιτικοποίηση και η έννοια του πολιτικού μεταβάλλεται.

7β) ΛΟΑΤΚΙ κίνημα

Κάποιοι/ες δήλωσαν ότι ένα άλλο είδος πορείας που θα στήριζαν θα είχε σχέση με το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα, μέσα σε ένα γενικότερο πλαίσιο υπεράσπισης των δικαιωμάτων. Ο λόγος είναι ότι πολλές απαντήσεις συμπεριέλαβαν το όραμα για μια κοινωνία πιο δεκτική, πιο ανοικτή, με επίκεντρο την ισότητα και την ελευθερία ανεξαρτήτως οποιουδήποτε χαρακτηριστικού (φύλου, φυλής, κοινωνικής τάξης). Με δυο λόγια στο μυαλό των συνεντευξιαζόμενων, υπάρχει το όραμα για μια κοινωνία ανθρώπινη, που να μας χωράει όλους/ες. Όπως και με το οικολογικό ζήτημα, και πάλι όλα τα παιδιά

⁵⁶ Δ.Ζ., κορίτσι 15 ετών.

⁵⁷ Α.Α., κορίτσι 16 ετών.

⁵⁸ Φ.Σ., αγόρι 15 ετών.

⁵⁹ Α.Γ., κορίτσι 15 ετών.

παρά τις διαφορετικές απόψεις και ιδέες, συμφώνησαν ότι το ΛΟΑΤΚΙ δε θα έπρεπε καν να συζητιέται ως θέμα, μιας και αφορά την ελευθερία άλλων ανθρώπων, οπότε δε μας πέφτει λόγος:

- *Δε βρίσκω λόγο να μην κάνει ο καθένας ό,τι θέλει και να τον νοιάζει τι λένε οι άλλοι*⁶⁰.
- *Εγώ πιστεύω ότι κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός και πρέπει να ζει όπως θέλει. Χρειάζεται να διαφοροποιούνται μόνο αν εκείνοι το θέλουν*⁶¹.

Είναι, μάλιστα, σύμφωνα με τον συνεντευξιαζόμενο, ένα «δύσκολο» θέμα το οποίο κάποια στιγμή θα έπρεπε να πάψει να αντιμετωπίζεται ως τέτοιο:

- *Όπως και στην κοινωνία έτσι και στο σχολείο μου το θέμα αυτό είναι λίγο ταμπού [...] με ενοχλούν πολύ και τα στερεότυπα «είσαι γυναίκα, πρέπει να 'σαι στο σπίτι κι αν σου επιτρέψουμε να κάνεις συγκεκριμένη δουλειά» ή «είσαι άντρας πρέπει να βγάζεις τα πιο πολλά λεφτά, να κάνεις ό,τι δουλειά θέλεις και να κάνει ό,τι θέλεις» [...] Θα έπρεπε (η κοινωνία) να είναι πιο ανοιχτή σε νέες ευκαιρίες, ιδέες και να είναι γενικά πιο ανοιχτή και να σκέφτεται πως ήταν οι παλιοί άνθρωποι τα προηγούμενα χρόνια. Να σκέφτονται ότι έχουμε προχωρήσει από τότε πολλά βήματα. Να δέχονται διαφορετικά πράγματα, όπως ότι ένας άντρας μπορεί να αγαπάει έναν άλλον άντρα και μια γυναίκα μπορεί να αγαπάει μια άλλη γυναίκα. Όχι ότι απαραίτητα ο άντρας πρέπει να αγαπάει τη γυναίκα και το αντίθετο πρέπει να το φτύνουμε*⁶².

7γ) Προσφυγικό

Στην ίδια ερώτηση, κάποιοι/ες απάντησαν ότι θα πήγαιναν και σε μια πορεία για τους πρόσφυγες που έχουν έρθει στη χώρα μας και με δεδομένο ότι η συμπεριφορά μας απέναντί τους δεν είναι ιδανική. Υπήρχαν και αμφιβολίες ως προς το προσφυγικό λόγω του εάν χωράνε, πως μπορούν να ζήσουν αν δεν έχουν δουλειά, λόγω του διαφορετικού πολιτισμού, όμως και στην περίπτωση αυτή, κανείς/καμία δεν τέθηκε κατά τους: αντιθέτως, ακούστηκαν πολλά επιχειρήματα ως προς το γιατί οφείλουμε να τους συντρέξουμε, είτε γιατί η εθνικότητα ως χαρακτηριστικό δε θα έπρεπε να παίζει κανένα ρόλο, είτε γιατί αναγνωρίζουν ότι δεν έχουν έρθει με τη θέλησή τους:

⁶⁰ Α.Α., κορίτσι 16 ετών.

⁶¹ Φ.Σ., αγόρι 15 ετών.

⁶² Γ.Κ., αγόρι 15 ετών.

- *Αν μπορούσαμε να τους πάρουμε όλους και είχαμε τον χώρο, να έρθουν όλοι. Δε συμφωνώ με όλους που θέλουν να τους διώξουν, και στην Ελλάδα περάσαμε περίοδο που ήμασταν όλοι πρόσφυγες και θα έπρεπε να το καταλαβαίνουν⁶³.*
- *Δεν το θεωρώ ωραίο να λέει ένας Έλληνας «α, ήρθε αυτός να μας πάρει τη δουλειά». Πρέπει να υπάρχει περισσότερη αλληλεγγύη στον κοινωνικό τομέα⁶⁴.*

Ακούστηκε ακόμη και το επιχείρημα ότι οι Έλληνες/ίδες υπήρξαν πρόσφυγες και θα έπρεπε να μπαίνουν στη θέση τους και να τους σέβονται. Ως προς τα δύο παραπάνω θέματα, το προσφυγικό και το ΛΟΑΤΚΙ, ακούστηκαν «παράπονα» ότι αποτελούν ένα είδος ταμπού και γι' αυτό δε συζητιούνται αρκετά στο σχολείο, την ώρα που τα παιδιά επιθυμούν να μάθουν και να εκφραστούν. Θεωρώ πως η ερώτηση αυτή ήταν καθοριστική για την πορεία των συνεντεύξεων και συνέβαλε στο να αναδειχθούν σημαντικά ευρήματα. Το γεγονός ότι η πλειονότητα, αν όχι όλο το δείγμα θα πήγαινε σε πορείες για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή του περιβάλλοντος, δείχνει ότι η έμφαση δίνεται στις μεταϋλιστικές αξίες⁶⁵ και τον άνθρωπο. Κανείς/καμιά δεν επιθυμεί να κατέβει σε πορεία για οποιοδήποτε κόμμα ή πολιτικό πρόσωπο: «Το θεωρώ μικροπρεπές να πάω να ρισκάρω τη ζωή μου για ένα κόμμα⁶⁶».

Το κομμάτι αυτό της έρευνας ήταν ιδιαίτερα διαφωτιστικό γιατί ανέδειξε ποια κομμάτια θεωρούν οι έφηβοι/ες «δικά τους», ότι τους/τις αφορούν και ότι βλέπουν τον εαυτό τους μέσα σε αυτά. Θέλουν, δηλαδή να ζουν σε μια δίκαιη, ίση και ανοικτή κοινωνία, που εγγυάται ασφάλεια και θέλουν να περιβάλλονται από έναν υγιή πλανήτη με πολίτες που ενδιαφέρονται και τον φροντίζουν, σκεπτόμενοι/ες όχι μόνο βραχυπρόθεσμα, αλλά και τις επόμενες γενιές. Όπως μαρτυρά και η ίδια η λέξη, οι «μεταϋλιστικές» αξίες, αφορούν κοινωνίες των οποίων τα υλικά προβλήματα είναι ως επί το πλείστον λυμένα. Οι μεταπολεμικές γενιές, για παράδειγμα, ενδεχομένως να επιζητούσαν την ασφάλεια που προσφέρει η ζωή χωρίς πόλεμο, ένα βέβαιο πιάτο φαγητό σε καθημερινή βάση ή καθολική εκπαίδευση. Πιθανόν δε θα ενδιαφέρονταν να κάνουν ανακύκλωση ή να κατανοήσουν την ομόφυλη αγάπη, μιας και τα διακυβεύματα της εποχής ήταν εντελώς διαφορετικά. Παρόλ' αυτά, δε σημαίνει ότι τα μεν ή τα δε είναι κατώτερα ή ανώτερα, ούτε ότι τα αιτήματα μιας γενιάς είναι πιο ουσιαστικά από αυτά μιας άλλης. Αυτό που σημαίνει είναι ότι είναι απλώς διαφορετικά και οφείλουμε

⁶³ Α.Α., κορίτσι 16 ετών.

⁶⁴ Ε.Α., κορίτσι 16 ετών.

⁶⁵ Όρος που αποδίδεται στον Ronald Ingleheart.

⁶⁶ Ε.Α., κορίτσι 16 ετών.

να προσπαθούμε να τα κατανοούμε χωρίς να τα κρίνουμε. Εξ' άλλου, όσο οι κοινωνίες προχωρούν, θεωρητικά προοδεύουν κιόλας, οπότε θα ήταν τουλάχιστον παράλογο να προχωρούν οι γενιές και τα πάντα να μένουν στάσιμα. Η πραγματικότητα των υποκειμένων είναι αυτή που γνωρίζουν πραγματικά, όχι αυτή που διαβάζουν στα βιβλία ιστορίας, οπότε είναι λογικό να μην μπορούν να ταυτισθούν με καμία άλλη κατάσταση πέρα από τη δική τους. Οπότε αντί να υποτιμάμε τα προβλήματα ή τα ενδιαφέροντα μιας γενιάς, μπορούμε να προσπαθήσουμε να τα κατανοήσουμε, ώστε στο τέλος να έρθουμε και πιο κοντά στους ανθρώπους που τα βιώνουν και τα εκφράζουν:

Είναι χρήσιμο να μελετάμε τα κοινωνικά κινήματα, διότι εκεί προσανατολίζονται συχνά τόσο η απογοήτευση, όσο και οι ελπίδες των πολιτών⁶⁷.

8) Ενημέρωση

Ένα άλλο μεγάλο και σημαντικό κομμάτι, στο οποίο σταθήκαμε αρκετά κατά τις συνεντεύξεις, είναι η ενημέρωση: Ο τρόπος που τα υποκείμενα ενημερώνονται, οι πηγές και τα θέματα για τα οποία ενδιαφέρονται να μάθουν και να σχηματίσουν γνώμη, έχουν άμεση συνάρτηση με την ιδεολογία, αλλά και την (πολιτική) συμμετοχή τους. Επιπλέον, το αν ενδιαφέρονται να ενημερώνονται σχετικά τακτικά ή όχι, είναι ένα ακόμα στοιχείο που μαρτυρά την εικόνα που έχουν για την πολιτική κατάσταση και τα αντίστοιχα πρόσωπα. Η εικόνα, λοιπόν, που έχει σκιαγραφηθεί παραπάνω, που συνδέει την πολιτική με κάτι βαρύ, δυσάρεστο, αγχωτικό και πειστικό -στο μυαλό των συνεντευξιζόμενων- δε διαψεύδεται στο παρόν κομμάτι της έρευνας, αλλά αντιθέτως, επιβεβαιώνεται εκ νέου.

8^α) Συχνότητα ενημέρωσης

Η πλειονότητα του δείγματος στην ερώτηση που αφορά τη συχνότητα της ενημέρωσης, απάντησε πως η ενημέρωση γίνεται συνήθως «αναγκαστικά», με την έννοια ότι υπάρχει τέτοιο κύμα υπερπληροφόρησης, που εάν έχεις την ελάχιστη επαφή

⁶⁷ Βλ. Neveu, E. (2010). *Κοινωνιολογία των Κοινωνικών Κινήματων και ιστορίες κινήματων από το Μεσαίωνα μέχρι σήμερα*, Αθήνα, εκδ. Σαββάλας.

με Μ.Μ.Ε. είναι αδύνατον να μείνεις εκτός επικαιρότητας, αλλά ακόμα κι έτσι, αυτό δεν είναι κάτι που ευχαριστεί τους δέκτες:

- *Προσπαθώ να μείνω μακριά γιατί δεν είναι όλα αληθινά όσα προβάλλονται και γιατί είναι πολύ δυσάρεστα, δείχνουν τα πιο θλιβερά πράγματα και δεν είναι ανάγκη να βλέπω πράγματα που δε με ωφελούν⁶⁸.*

Το γεγονός αυτό ενισχύεται ακόμα περισσότερο λόγω της εκτεταμένης χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ειδικά στην ηλικία που εξετάζουμε. Αποδείχθηκε ότι όλοι/ες οι συνεντευξιαζόμενοι/ες έχουν social media (με την εξαίρεση μιας 14χρονης και μιας 15χρονης που είναι αδερφές) και ότι το μεγαλύτερο κομμάτι της ενημέρωσής τους, αν όχι και ολόκληρο, προέρχεται από αυτά. Πιο συγκεκριμένα, τα μέσα που είναι περισσότερο διαδεδομένα είναι το Instagram, το Facebook και το Tik Tok, που δεν ήταν εξ' αρχής φτιαγμένα και προορισμένα για ενημερωτικούς σκοπούς, αλλά όσο περνούν τα χρόνια και οι χρήστες αλλάζουν, αποδεικνύεται ότι μπορεί να μεταβληθεί σε μεγάλο βαθμό και ο χαρακτήρας ενός μέσου.

8β) Τρόποι ενημέρωσης

Κατά πλειοψηφία, οι έφηβοι/ες δήλωσαν ότι τα social media είναι η κύρια πηγή ενημέρωσής τους για οτιδήποτε συμβαίνει στην επικαιρότητα, ίσως σε συνδυασμό με την τηλεόραση, κυρίως λόγω των γονέων που την προτιμούν και την παρακολουθούν στο σπίτι.

- *Ναι, κυρίως το Tik Tok όταν βλέπω βίντεο άλλων, πολλές φορές μαθαίνω πράγματα που δεν ήξερα⁶⁹.*
- *Ναι, κυρίως από το Instagram που χρησιμοποιώ περισσότερο και βλέπεις αληθινή ενημέρωση γιατί είναι από ανθρώπους και δεν περνάει μέσα από γνώμες κομμάτων κι όλα αυτά, οπότε είναι πιο ειλικρινές⁷⁰.*

⁶⁸ Κ.Γ., αγόρι 15 ετών.

⁶⁹ Α.Χ., κορίτσι 15 ετών.

⁷⁰ Α.Γ., κορίτσι 15 ετών.

8γ) «Χαρακτήρας» ενημέρωσης

Το σημαντικό, όμως, δεν είναι τόσο το μέσο, όσο το «είδος» της επικοινωνίας και της ενημέρωσης, με την έννοια του αν είναι εκούσια ή ακούσια. Όπως προαναφέρθηκε, ήταν πολλοί/ές αυτοί/ές που δήλωσαν ότι χρησιμοποιούν τα μέσα για κοινωνικούς ή ψυχαγωγικούς σκοπούς και κατά τύχη «πέφτουν» πάνω και σε ειδήσεις, λόγω του ότι κάποιος/α άλλος/η τα έχει ανεβάσει ή σχολιάσει. Επομένως, η ενημέρωση δεν είναι ζήτημα ενδιαφέροντος, αλλά τύχης. Μία άλλη περίπτωση που αναφέρθηκε αρκετά είναι ότι μπορεί κάποιος/α να μπει επίτηδες σε κάποια ιστοσελίδα ή σε κάποιο μέσο για να ενημερωθεί για κάτι, εφόσον, όμως, έχει ακούσει ότι κάτι συνέβη. Ενδέχεται να ακολουθήσει και συζήτηση με οικογενειακά πρόσωπα για κάποιο γεγονός που άκουσαν ότι έλαβε χώρα, όπως, για παράδειγμα, κάποιο επεισόδιο ή ένα μέτρο για την πανδημία. Το ότι η (πολιτική) ενημέρωση για να λάβει χώρα ή χρειάζεται κάποια αφορμή ή αλλιώς γίνεται κατά τύχη, επιβεβαιώνει για ακόμα μια φορά πως τα υποκείμενα στην εφηβική ηλικία δεν έχουν νιώσει ακόμη το ενδιαφέρον να εντρυφήσουν περισσότερο, ούτε έχουν την αίσθηση ότι τους αφορά κάτι αρκετά, ώστε να γίνει κομμάτι της καθημερινότητάς τους. Υπήρξαν και περιπτώσεις που τα υποκείμενα ήταν ακόμη πιο απόμακρα και δήλωσαν ότι αν δουν κάποια είδηση στο διαδίκτυο ή αν πετύχουν ειδήσεις στην τηλεόραση θα αλλάξουν επίτηδες κανάλι, προκειμένου να μη χαλάσει η διάθεσή τους:

- *Όσα προβάλλονται είναι θλιβερά. Δε νιώθω ότι με ωφελούν σε κάτι⁷¹.*
- *Δε θεωρώ ότι αρμόζει στην ηλικία μου να ενημερώνομαι συχνά γιατί είναι η σειρά μου να χαρώ τη ζωή μου⁷².*

Είναι εκπληκτικές οι δηλώσεις αυτές και το πόσα αρνητικά συναισθήματα φαίνεται να δοκιμάζουν τα υποκείμενα όταν έρχονται σε επαφή με πολιτικά γεγονότα ή πρόσωπα, που είναι ικανά να τους στερήσουν τη «χαρά της ζωής τους». Το «όφελος» που αναφέρθηκε νωρίτερα ότι φαίνεται να νιώθουν ως προς την πολιτική και η αίσθηση ότι «πρέπει» να ενδιαφέρονται και να συμμετέχουν είναι ακόμα εδώ, απλώς είναι σαν να απωθούν όσο περισσότερο γίνεται αυτό το καθήκον, ώστε να το αντιμετωπίσουν ως ενήλικες μαζί με όλα τα άλλα δυσάρεστα που θα κληθούν να βιώσουν. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, μιας και η ενημέρωση δεν είναι ηθελημένη και στοχευμένη, είναι λογικό

⁷¹ Κ.Γ., αγόρι 16 ετών.

⁷² Κ.Γ., αγόρι 16 ετών.

ότι τα υποκείμενα της έρευνας δεν έχουν συγκεκριμένα κανάλια, πρόσωπα ή μέσα που ακολουθούν, εφόσον, όπως δήλωσαν, ακόμα κι όταν ενημερώνονται δεν το κάνουν εις βάθος. Η ενημέρωση που λαμβάνουν είναι συγκυριακή και επιφανειακή, κυρίως από μέσα που δεν προορίζονται για τέτοιους σκοπούς, που, όμως, η χρήση τους έχει ενδιαφέρον για την εποχή και τους ανθρώπους της. Ποιος/α θα φανταζόταν, για παράδειγμα, ότι το Tik Tok θα αποτελούσε την αφορμή για μια 16χρονη κοπέλα να πληροφορηθεί για το Μακεδονικό ζήτημα.

Προκύπτει, επομένως, ότι υπάρχει ένα κενό ανάμεσα στην πολιτική και τους/τις εφήβους, το οποίο αποκρυσταλλώνεται έντονα και στο έλλειμα ενημέρωσης και ενδιαφέροντος που παρατηρείται. Υπάρχει άρνηση απέναντι σε όσα συμβαίνουν, ενώ, παράλληλα, υπάρχει και ενδιαφέρον και ευαισθησία για διάφορα θέματα, κάτι που προκαλεί ένα παράδοξο. Φαίνεται ότι τα υποκείμενα έχουν στραφεί με όλο τους το είναι σε συγκεκριμένους τομείς, την ώρα που έχουν γυρίσει ολοκληρωτικά την πλάτη τους σε άλλους, που μόνο δυσάρεστα συναισθήματα φαίνεται να δημιουργούν. Ωστόσο, οφείλουμε να αναρωτηθούμε για το περιεχόμενο όχι μόνο των ίδιων των ζητημάτων/συμβάντων, αλλά και για τα μέσα με τα οποία επικοινωνούνται και κατά πόσο αυτά είναι κατάλληλα να προσεγγιστούν από τους νεότερους ανθρώπους.

Στην εποχή που τα social media φαίνεται να έχουν κυριαρχήσει επί κάθε άλλου μέσου ενημέρωσης, κοινωνικοποίησης και ψυχαγωγίας, δεν μπορεί αυτό να μη συνδέεται με την ανάγκη ανανέωσης που βιώνουν τα υποκείμενα, όχι μόνο για το χαρακτήρα της πολιτικής, αλλά και για τον τρόπο που αυτή επικοινωνείται και γνωστοποιείται. Θα ήταν άδικο και απλουστευτικό να συμπεράνουμε μεμιάς ότι τα παιδιά «απλώς δεν ενδιαφέρονται», γιατί έχουν δείξει ότι ενδιαφέρονται όταν νιώθουν μία ελάχιστη εγγύτητα με αυτό που χρειάζεται να μάθουν, να δουν, να αντιμετωπίσουν, να βιώσουν. Όπως αλλάζει η εποχή, οι πολίτες και η κοινωνία ολόκληρη, έτσι αλλάζει -και οφείλει να αλλάζει- η φύση και τα μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας. Η ενημέρωση και η ανταλλαγή πληροφοριών είναι ένα τεράστιο κομμάτι που δεν αφορά μονάχα την πολιτική, αλλά οποιονδήποτε τομέα και είναι κάτι που χρήζει εξειδικευμένης και ενδελεχούς μελέτης, σαν ένα κοινωνικό φαινόμενο που μεταβάλλεται και εξελίσσεται όπως και άλλα. Το ότι οι έφηβοι/ες το 2022 φαίνεται να καταλαβαίνουν και να ενδιαφέρονται περισσότερο για ένα βίντεο-τοποθέτηση σε ένα κανάλι στο YouTube, παρά για μία διαμάχη στα τηλεοπτικά παράθυρα ή ένα προεκλογικό debate, δεν είναι απόδειξη μη ενδιαφέροντος ή «επιφανειακής κρίσης» των εμπλεκόμενων, αλλά είναι ακριβώς η απόδειξη αυτής της διαδικασίας εξέλιξης.

Όλοι αυτοί οι τομείς που φαίνονται ξεχωριστοί και αυτοτελείς, είναι στην πραγματικότητα αλληλοτροφοδοτούμενοι και κομμάτια του ίδιου παζλ. Το πως ένας άνθρωπος επιλέγει να ενημερώνεται, για παράδειγμα, έχει άμεση σχέση με την ιδεολογία του, τον τρόπο με τον οποίον την εκφράζει, τους ανθρώπους με τους οποίους επιθυμεί να τη μοιράζεται, πράγματα που όλα μαζί πηγάζουν από τις απόλυτα προσωπικές εμπειρίες του. Αντίστοιχα και στην περίπτωση της πολιτικής, η ιδεολογία ή η απουσία αυτής, οδηγεί σε συγκεκριμένη δραστηριότητα και συμμετοχή, με συγκεκριμένους τρόπους και μέσα που διαφέρουν κατά περίπτωση και φυσικά οδηγούν σε διαφορετικές εμπειρίες που διαμορφώνουν τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά. Και αυτή η διαδικασία είναι αμφίδρομη: το υποκείμενο μπορεί να προκαλέσει και να διαμορφώσει σε κάποιο βαθμό τις εμπειρίες του, αλλά διαμορφώνεται και το ίδιο έντονα από τις εμπειρίες που βιώνει, πράγμα που συναρτάται άμεσα με την πολιτική του υπόσταση, ιδεολογία και δραστηριότητα. Με αφορμή αυτό το δεδομένο, δόθηκε ιδιαίτερο βάρος κατά τις συνεντεύξεις σε τυχόν βιώματα/εμπειρίες που τα υποκείμενα θεωρούν καθοριστικά ή έστω επιδραστικά για τη ζωή τους γενικά, και ειδικότερα ως προς την πολιτική τους ταυτότητα.

9) Καθοριστικά βιώματα/εμπειρίες

Η πλειονότητα των ερωτώμενων, ύστερα από λίγη σκέψη, απάντησε ότι δε θυμάται κάτι «φοβερό» να έχει συμβεί στη ζωή τους, ώστε να τους καθόρισε ή έστω να τους επηρέασε. Υπήρξαν, όμως, και κάποιοι/ες που ανέφεραν ένα γεγονός, το οποίο και θυμούνται και αποδείχθηκε ότι όντως τους/τις έχει επηρεάσει πολιτικά. Το γεγονός αυτό είναι η δολοφονία του Παύλου Φύσσα από την Χρυσή Αυγή ή αν δε θυμούνται ακριβώς αυτό το γεγονός λόγω ηλικίας, κάποιοι/ες ανέφεραν ή κάποια επέτειο της δολοφονίας ή τη δίκη της Χρυσής Αυγής, στην οποία καταδικάστηκε ως εγκληματική οργάνωση:

- *Άκουσα πρώτη φορά για πολιτική το 2020 με την επέτειο δολοφονίας του Φύσσα. Πενθούσαν οι αριστεροί και γιόρταζαν οι δεξιοί⁷³.*

⁷³ Γ.Κ., αγόρι 15 ετών.

- *Η δολοφονία του Παύλου Φύσσα ήταν το πρώτο γερό χτύπημα που με έβαλε να σκέφτομαι*⁷⁴.
- *Η δολοφονία του Φύσσα δε με καθόρισε εκείνη την ώρα γιατί ήμουν μικρός, αλλά μετέπειτα, δηλαδή τώρα, δε θα έλεγα ακριβώς ότι με καθόρισε, αλλά με καθόρισαν οι εικόνες της τηλεόρασης και τα βίντεο που είδα, όχι ακριβώς η κίνηση, η δολοφονία και οι δολοφόνοι, αλλά τα βίντεο και οι συζητήσεις, οι κατηγορίες και τα δικαστήρια, αυτά με επηρέασαν*⁷⁵.

Μία άλλη ερωτώμενη δήλωσε πως με αφορμή μία από τις επετείους της δολοφονίας, είδε ένα βίντεο που τη θορύβησε αρκετά, ώστε να σκεφτεί ότι «τώρα είναι καλή στιγμή να αρχίσει να καταλαβαίνει κάποια πράγματα». Επομένως, το γεγονός αυτό και ο απόηχός του, λειτούργησε στη συγκεκριμένη περίπτωση ως η αφετηρία μιας πολιτικής σκέψης, γνώσης και εν δυνάμει δραστηριότητας, ακόμα και εκ των υστέρων. Ένας άλλος συνεντευξιαζόμενος τόνισε πως η δίκη της Χρυσής Αυγής είναι κάτι που τον επηρέασε και κρίνει ότι θα τη θυμάται σίγουρα.

Το γεγονός ότι πολλά παιδιά ανέφεραν αυτό το περιστατικό ως κάτι έντονα καθοριστικό, συνδέεται με τις απαντήσεις που σχολιάστηκαν παραπάνω σε σχέση με την πολιτική/κομματική ταυτότητα. Το ότι δεν νιώθουν, στην παρούσα φάση, ταύτιση με κάποιον πολιτικό/κομματικό φορέα, αλλά ότι τόσοι/ες δήλωσαν απέχθεια απέναντι στη Χρυσή Αυγή, συγκεκριμένα, δεν μπορεί να μη σχετίζεται με τα προαναφερθέντα περιστατικά. Επομένως, αποδεικνύεται ότι κάποια περιστατικά-βιώματα, ακόμα κι αν είναι μεμονωμένα, έχουν μεγάλη δύναμη και βαρύτητα και μπορούν να επηρεάσουν πολύ τη σκέψη και τις αντιλήψεις, κατά συνέπεια, και τη δράση του υποκειμένου. Έχει ενδιαφέρον ότι στην ερώτηση αυτή, μία κοπέλα απάντησε ως καθοριστικό βίωμα τους ξυλοδαρμούς και τη βία που βλέπει γύρω της, και μπροστά της και μέσω ειδήσεων, που τη σοκάρουν πραγματικά και την ευαισθητοποιούν να σκεφτεί, να προβληματιστεί και να δράσει. Ανέφερε, μάλιστα, συγκεκριμένα το πρόσφατο περιστατικό της αστυνομικής βίας στη Νέας Σμύρνης. Τέλος, ένα άλλο κορίτσι 15 ετών, εκτός από τη δολοφονία του Φύσσα, επεσήμανε και τη δολοφονία του Αλέξη Γρηγορόπουλου τον Δεκέμβρη του 2008, ως κάτι «τόσο τραγικό, που δε γίνεται να ξεχαστεί ποτέ»⁷⁶.

Πολλά παιδιά από το δείγμα δε γνώριζαν τον Παύλο Φύσσα (παρόλο που

⁷⁴ Κ.Γ., αγόρι 15 ετών.

⁷⁵ Γ.Κ., αγόρι 15 ετών.

⁷⁶ Ν.Φ., κορίτσι 15 ετών.

υπήρχε αρκετή ενημέρωση για τη Χρυσή Αυγή, κυρίως για τη δίκη) και τον Αλέξη Γρηγορόπουλο και τα γεγονότα που σχετίζονται με αυτούς, που είναι στιγμές καθοριστικές για πολλά υποκείμενα μεγαλύτερης ηλικίας (από 20-25 ετών και πάνω) που τα έζησαν τη στιγμή που έγιναν -και γι' αυτό υπήρχε η συγκεκριμένη ερώτηση-. Ως προς τους/τις σημερινούς/ές εφήβους, τα γεγονότα αυτά είναι λογικό να μην θεωρούνται καθοριστικά εφόσον κάποιος/α δεν τα έχει ζήσει και η μόνη επαφή μαζί τους είναι εκ των υστέρων και μέσω των ΜΜΕ. Η άγνοια, λοιπόν, σχετίζεται σίγουρα και με την ηλικία, αλλά και με την ενημέρωση που, όπως αποδείχθηκε, αρκετές φορές κρίνεται ανεπαρκής, καθώς και την ελλιπή συζήτηση στο σπίτι ή στο φιλικό και σχολικό περιβάλλον. Από την άλλη μεριά, είναι πολύ ενδιαφέρον το ότι όσα παιδιά είχαν κάτι να αναφέρουν ως καθοριστικό γεγονός/βίωμα στη ζωή τους, έχει πάντα σχέση με τον άνθρωπο και κάποια περίπτωση βίας εις βάρος του και καταπάτησης των δικαιωμάτων.

Παλαιότερα, η έννοια της γενιάς ήταν συνδεδεμένη με σημαντικά γεγονότα, συνήθως, όμως, πολιτικής φύσης, που ήταν όντως πολύ επιδραστικά στην διαμόρφωση των αντιλήψεων και της δράσης των υποκειμένων με αποτέλεσμα να δομείται ο ορισμός μιας ολόκληρης γενιάς, όπως αυτή του Εμφυλίου, του Πολυτεχνείου ή ακόμα και μετέπειτα, η γενιά των 700 ευρώ. Οι άνθρωποι που έζησαν τεράστια γεγονότα όπως τον Εμφύλιο Πόλεμο ή την Κατοχή στην Ελλάδα, είναι λογικό πως διαμορφώθηκαν μέσα από αυτά, σίγουρα ως προς την πολιτική τους ταυτότητα, αλλά και γενικά. Ο Εμφύλιος ήταν γεγονός τέτοιας σημασίας και εμβέλειας, που προκάλεσε τη γέννηση μιας διαιρετικής τομής, που χώριζε τους/τις Έλληνες/ίδες σε «εθνικόφρονες» και «μη εθνικόφρονες». Ο απόηχος αυτής της τομής και της μνήμης του πολέμου, είναι υπαρκτός ακόμη και σήμερα, αποδεικνύοντας την τεράστια δύναμη που μπορεί να έχει ένα τέτοιο βίωμα στην προσωπικότητα και την ταυτότητα του υποκειμένου, αλλά κι ενός ολόκληρου λαού. Αντίστοιχα, οι άνθρωποι που έζησαν τη Χούντα στην Ελλάδα με αποκορύφωμα τα γεγονότα του Πολυτεχνείου τον Νοέμβριο του 1973, ακόμα κι ως εξωτερικοί παρατηρητές, επηρεάστηκαν βαθιά και διαμορφώθηκαν με τρόπο τέτοιο, που αποτυπώνεται μέχρι και σήμερα. Τα χρόνια από τη Μεταπολίτευση και ύστερα σηματοδοτούνται από έντονη πολιτικοποίηση και δραστηριότητα, ως φυσικό επακόλουθο της χρόνιας καταστολής, του φόβου και της αδυναμίας πολιτικής έκφρασης και συμμετοχής. Η γενιά αυτή θεωρείται έντονα πολιτικοποιημένη, γεμάτη πολίτες με διάθεση για αλλαγή και βούληση να «πάρουν επιτέλους τα πράγματα στα χέρια τους», κάτι που αποκρυσταλλώθηκε και με κομματικούς όρους: η

Μεταπολίτευση στην Ελλάδα αποτελεί τη «χρυσή εποχή» των κομμάτων (Βούλγαρης, Νικολακόπουλος, Ρίζας, Σακελλαρόπουλος, Στεφανίδης, 2011), στα οποία οι πολίτες πίστεψαν και εντάχθηκαν συχνά χωρίς ίχνος καχυποψίας. Τέλος, ακόμα και οι πιο πρόσφατες γενιές των σημερινών 30άρηδων βιώνουν ως καθοριστική τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, που έλαβε χώρα κατά το επαγγελματικό τους ξεκίνημα, και ως εκ τούτου, η επιρροή είναι βαθιά. Η «γενιά της κρίσης» δε βίωσε κάποιο συγκεκριμένο συμβάν τέτοιας εμβέλειας όπως ο πόλεμος ή η δικτατορία, αλλά η συνεχής οικονομική αβεβαιότητα και ανασφάλεια, τα τεράστια ποσοστά ανεργίας και η δυσκολία επιβίωσης, είναι χαρακτηριστικά συνδεδεμένα με τους ανθρώπους αυτούς, που έχουν κοινωνικοποιηθεί στο αντίστοιχο περιβάλλον.

Η γενιά, όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, δεν είναι απλά θέμα ηλικίας, αλλά συνδέεται με συγκεκριμένα γεγονότα ποικίλης φύσης και τέτοιας ισχύος, που επιδρούν καθοριστικά πάνω στα υποκείμενα που τα βιώνουν. Τα υποκείμενα του δείγματος ανήκουν σε μια γενιά που δε φαίνεται να έχει βιώσει κάτι τόσο δυνατό: σίγουρα υπάρχουν πράγματα που έχουν συμβεί και έχουν πυροδοτήσει σκέψεις και προβληματισμούς μεγάλης αξίας, πάντως συνολικά δε φαίνεται αυτά να συγκρίνονται με τα συμβάντα του παρελθόντος. Εικάζω ότι δεν είναι πως δε λαμβάνουν χώρα πράγματα, αλλά ότι τα παιδιά αυτά που γεννήθηκαν μετά το 2000, κοινωνικοποιήθηκαν εξ' αρχής σε μια «περίεργη» συνθήκη, που δε χαρακτηρίζεται από ένα τεράστιο γεγονός, όπως ο πόλεμος, αλλά ότι χαρακτηρίζεται από μικρότερες, συχνότερες, πολλαπλές κρίσεις και δυσκολίες, που δημιουργούν ένα πρωτόγνωρο πλαίσιο ζωής και καθημερινότητας:

- Η οικονομική κρίση, που ναι μεν βιώνουν, αλλά ίσως όχι τόσο άμεσα γιατί ακόμα δεν έχουν εισέλθει στο πεδίο της αγοράς εργασίας, αλλά που τους/τις αγγίζει σίγουρα εμμέσως, είτε προσωπικά, είτε παρατηρώντας γύρω τους (πολλά ανέφεραν τους/τις αστέγους ως ένα από τα μείζονα προβλήματα της πολιτείας).
- Το προσφυγικό θέμα, το οποίο είναι ταμπού ακόμα και στις θεωρητικές συζητήσεις και, όπως φάνηκε, από τις συνεντεύξεις, φέρνει σε αμηχανία τα παιδιά: από τη μία κυριαρχεί το δημοκρατικό αίσθημα και το «αφιλτράριστο» συναίσθημα που τα οδηγεί στο να θέλουν να βοηθήσουν και να σταθούν αλληλέγγυα. Από την άλλη, ο καταγιγισμός αντικρουόμενων πληροφοριών από

τα μέσα ενημέρωσης, που «πετάνε το μπαλάκι» από τη μία χώρα στην άλλη λες και μιλάμε για ανταλλαγή προϊόντων, έχει ως αποτέλεσμα να αμφισβητούν τις πρώτες αυτές σκέψεις στο βωμό του «ρεαλισμού».

- Οι φοβερές εξάρσεις βίας και εγκληματικότητας που φαίνεται να έχουν πάρει απροσδόκητα μεγάλες διαστάσεις και δημοσιότητα τα τελευταία χρόνια, που δεν έχουν συγκεκριμένη κορύφωση, αλλά πολλές μικρές εστίες παντού: τα ονόματα του Παύλου Φύσσα, του Αλέξη Γρηγορόπουλου, του George Floyd, καθώς και όλων των πρόσφατα κακοποιημένων και δολοφονημένων γυναικών, πλαισιώνουν μία νοσηρή πραγματικότητα που άλλοτε τα παιδιά γνωρίζουν και άλλοτε όχι, αλλά που σίγουρα τη βιώνουν και λαμβάνουν τις συνέπειές της. Σε πολλές συνεντεύξεις επισημάνθηκε το κίνημα Me Too, που απλώς ανέδειξε την κορυφή του παγόβουνου ενός τεράστιου και χρόνιου κύκλου βιαιότητας και απαξίωσης, σωματικής και ψυχολογικής φύσης.
- Τέλος, η πανδημία COVID-19 που ανέτρεψε όλες τις σταθερές της ζωής μας και επηρέασε την ανθρωπότητα σε όλα τα μέρη του πλανήτη, αποδεικνύοντας ότι κάποιες φορές η πραγματικότητα ξεπερνά όλες τις φυλετικές, κοινωνικές, ταξικές διαφοροποιήσεις. Η πανδημία αναμφίβολα έχει επηρεάσει όλες τις ηλικιακές ομάδες με διαφορετικό τρόπο, αλλά οι έφηβοι/ες, ακριβώς λόγω της ιδιαιτερότητας και της ευαισθησίας της ηλικίας τους, τη ζουν ίσως και με μεγαλύτερες δυσκολίες. Η εφηβεία είναι η εποχή κατά την οποία διαμορφώνεται η προσωπικότητα, τα ερεθίσματα είναι αμέτρητα και η κοινωνικοποίηση ζωτική. Λόγω της πανδημίας τα παραπάνω ή εξαφανίστηκαν ή υποκαταστάθηκαν από πρόχειρες λύσεις όπως η τηλεκπαίδευση και οι τηλεδιασκέψεις. Η κατάσταση αυτή έχει και θα έχει σοβαρές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία των υποκειμένων δημιουργώντας σοβαρά ελλείμματα στην κοινωνικοποιητική διαδικασία, λόγω της στέρησης ερεθισμάτων και δυνατοτήτων δράσης.

Εντός, λοιπόν, αυτού του κοινωνικού, οικονομικού και υγειονομικού πλαισίου, δεν μπορεί να βρεθεί και να απομονωθεί μονάχα ένα γεγονός-κλειδί που θα θυμούνται τα υποκείμενα για όλη τους τη ζωή. Οι μετασχηματισμοί είναι διαρκείς και ταχείς, τα προβλήματα πολλά και διαφορετικά, με δυο λόγια, οι εστίες είναι πολλές και η

προσοχή είναι διασπασμένη. Οι έφηβοι/ες μαθαίνουν να κοινωνικοποιούνται εντός μιας ατμόσφαιρας κρίσης, αλλά όχι προσανατολισμένης: η προσαρμοστικότητα και η πολυδιάσπαση είναι τα χαρακτηριστικά της εποχής, εντός της οποίας τα υποκείμενα παλεύουν να βρουν μια ταυτότητα, μια σταθερά σε μια κοινωνία ασταθή και πολύπλοκη.

Κεφάλαιο 6: Επίλογος

Η εμπειρία των συνεντεύξεων με τους εφήβους ήταν μια πλούσια, περίπλοκη και ενδιαφέρουσα διαδικασία, που έριξε φως σε πολλές πλευρές της ζωής και καθημερινότητας στα χρόνια που διανύουμε. Εξ' αρχής ο στόχος δεν ήταν να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα ή να προωθηθούν συγκεκριμένες απόψεις έναντι άλλων, αλλά, αντιθέτως, να δοθεί για τη μία ώρα που διαρκούσε η κάθε συνέντευξη η φωνή στα παιδιά, ώστε να μιλήσουν όπως αυτά επιθυμούσαν. Πολλές ήταν οι φορές που εξεπλάγην είτε θετικά, είτε αρνητικά από τις απαντήσεις που άκουγα, πάντως όλες ανεξαιρέτως είχαν ενδιαφέρον γιατί ήταν αφιltrάριστες, απροετοίμαστες και αυθόρμητες. Μάλιστα, οι στιγμές απορίας, σύγχυσης ή αβεβαιότητας αποτέλεσαν από τα πιο ξεχωριστά κομμάτια της διαδικασίας γιατί μου υπενθύμιζαν ότι συνομιλούσα με 15χρονα και 16χρονα παιδιά, εφήβους μπερδεμένους, γεμάτους απορίες, αντίδραση και συναισθήματα, που αρκετές φορές η ενήλικη ζωή σου απομακρύνει.

Μπορεί, λοιπόν, η αφορμή, ο κεντρικός άξονας της εργασίας να ήταν η πολιτική διάσταση των πραγμάτων και πως αυτή διαμορφώνεται, αλλά τα θέματα που προέκυψαν και οι πλευρές που αναδείχθηκαν ήταν πολλές περισσότερες από το αναμενόμενο για εμένα. Οι έφηβοι/ες με τους/τις οποίους/ες μίλησα μου επέτρεψαν για μια ώρα να μπω στο μυαλό τους, να κοιτάξω για λίγο μέσα στον κόσμο τους και να συνδιαλλαγώ μαζί του, σχετικά με τις σκέψεις, τις ανησυχίες, τους προβληματισμούς, τις χαρές, τις συμπάθειες και τις αντιπάθειές τους. Και είναι αλήθεια πως πρόκειται για μια γενιά «διαφορετική», όπως όλες άλλωστε, και αυτό δε σημαίνει ότι ως προς την πολιτική είναι αδιάφορη ή αμαθής. Με βάση τη βιβλιογραφία, αλλά και τα ευρήματα των συνεντεύξεων, συνάγεται ότι η σχέση των νέων ανθρώπων με την πολιτική στις μεταβιομηχανικές κοινωνίες παρουσιάζει αντιφατικά χαρακτηριστικά: από τη μία, υπάρχει η προσκόλληση στην τεχνολογία και η προτίμηση του ψηφιακού κόσμου έναντι του «πραγματικού», που θα αναμέναμε να συνοδεύονται από αδιαφορία και απάθεια απέναντι στην πολιτική. Υπάρχει πράγματι μειωμένο ενδιαφέρον για εμπλοκή με τους παραδοσιακούς τρόπους πολιτικής δράσης, -ακόμη κι ενημέρωσης- από τους εφήβους. Από την άλλη, όπως αναλύθηκε, παρατηρούμε την ανάδυση νέων, εναλλακτικών μορφών συμμετοχής, ενημέρωσης και εμπλοκής, με πρωτότυπα χαρακτηριστικά, εντός των οποίων οι νεότεροι/ες παίζουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο.

Δε θα ήταν ορθό, επομένως, να μιλήσουμε για πολιτική αδιαφορία, απεμπλοκή

και γενικά αποπολιτικοποίηση, απλώς επειδή πολλοί/ες από εμάς δεν είμαστε εξοικειωμένοι/ες με τις νέες μορφές δράσης που εδραιώνονται. Όπως επίσης αναφέρθηκε νωρίτερα, την ώρα που η ίδια η έννοια της πολιτικής, οι στόχοι και τα ζητήματα που αφορά, έχουν μεταβληθεί ή και διαμορφωθεί στη νέα πραγματικότητα, η ανάλυση και η προσήλωση στις παραδοσιακές μορφές πολιτικοποίησης, είναι ανεπαρκής. Σύμφωνα με τους θεωρητικούς Ingleheart και Welzel (2016) έχουν μεταβληθεί και οι αξίες, οι νοοτροπίες και οι αντιλήψεις των νεότερων γενεών σε σύγκριση με το παρελθόν, όπως άλλωστε είναι φυσικό. Ο καταναλωτισμός και γενικά η αφθονία -που εδραιώθηκαν ακόμη περισσότερο κατά την περίοδο της πανδημίας και των lockdowns- έχουν ως αποτέλεσμα μια συνολική αλλαγή στον τρόπο σκέψης των υποκειμένων, που ζουν και δραστηριοποιούνται εντός των κοινωνιών αυτών. Οι νέες γενιές στις μεταβιομηχανικές κοινωνίες βιώνουν μια μεταβολή από τις παραδοσιακές, εν πολλοίς κοινοτιστικές και υλιστικές αξίες, σε ορθολογικές ως προς την επίτευξη της ατομικής ευτυχίας και ευημερίας. Από το αίτημα της επιβίωσης περνάμε στη βούληση για αυτό-έκφραση και ατομικισμό (μετα-υλιστικές αξίες). Τα πάντα αλλάζουν: από το τι είναι η πολιτική, ποιοι οι τρόποι έκφρασής της και ποιες οι ιδιότητες που συνιστούν τον «καλό πολίτη».

Οι απαντήσεις των εφήβων ανέδειξαν ότι όντως οι περισσότεροι/ες όχι απλά δεν ενδιαφέρονται να χαρακτηρίζονται ιδεολογικά, αλλά πολλοί/ές αγνοούν ποιες είναι οι ταυτότητες και τα κόμματα που τις αντιπροσωπεύουν. Αυτό έχει ένα επιπλέον ενδιαφέρον, καθώς στην αρχή της έρευνας, αναζητούσα εφήβους με διαφορετικά οικονομικά υπόβαθρα και από ποικίλες περιοχές και προάστια της Αθήνας και της περιφέρειας, ώστε να διαπιστώσω εάν το δημογραφικό και το οικονομικό στοιχείο διαδραματίζει τον πρωτεύοντα ρόλο που είχε στο παρελθόν ως προς την πολιτική/ιδεολογική κατεύθυνση. Εν τέλει, αντιλήφθηκα πως οι διαιρετικές τομές και οι κάθετες ταυτότητες της Δεξιάς και της Αριστεράς -με τα αντίστοιχα κόμματα από τα οποία συνοδεύονται- έχουν ατονήσει αρκετά με βάση την έρευνα. Ενδεχομένως τα προηγούμενα χρόνια, εάν γνωρίζαμε το γενικό ηλικιακό, οικονομικό, κοινωνικό και δημογραφικό προφίλ ενός υποκειμένου, πιθανόν να ήμασταν σε θέση -έστω και σε γενικές γραμμές- να υποθέσουμε και την ενδεχόμενη ιδεολογική του προτίμηση ή κατεύθυνση, μιας και στο παρελθόν όλοι αυτοί οι παράγοντες, συνδέονταν συχνά με την πολιτικοποίηση και την ιδεολογία. Από την έρευνα με τους/τις εφήβους προέκυψε -τουλάχιστον σε αυτό το δείγμα που εξετάστηκε- πως σε καμία περίπτωση με βάση τα παραπάνω στοιχεία, δε θα μπορούσα να καταλήξω σε υποθέσεις για την πολιτική

ταυτότητα του εφήβου, είτε προέρχεται από τα Σεπόλια, είτε από τη Βούλα.

Αυτό, κατά τη γνώμη μου είναι ένα εύρημα με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, που δείχνει πως ταυτότητες και χαρακτηριστικά που στο παρελθόν χώριζαν τους ανθρώπους, ίσως έχουν αρχίσει να εξαλείφονται ή να μετασχηματίζονται σε νέες δυναμικές. Τα νέα παιδιά φαίνεται ότι δεν ενδιαφέρονται για αυτό το θέμα και ούτε τα επηρεάζει καθόλου ως προς τους άλλους ανθρώπους, παρά μόνο αν πρόκειται για κάποια άποψη ακραία, συνοδευόμενη από παραβιαστική συμπεριφορά. Το γεγονός αυτό μπορεί να ιδωθεί ως κάτι πολύ θετικό, συνδεδεμένο με την αλλαγή και μια αίσθηση ενότητας, που ίσως έχουμε ανάγκη σαν κοινωνία.

Το ότι η έντονα προσανατολισμένη ιδεολογική πολιτική φαίνεται να εκλείπει δεν είναι, λοιπόν, απαραίτητα κακό -όπως πολλοί/ές ισχυρίζονται-, ούτε σημαίνει πως χάνεται κάθε τι πολιτικό. Αυτό που προέκυψε μέσα από τις συζητήσεις, είναι ότι πολιτικά ενδιαφέροντα υπάρχουν και είναι, μάλιστα, μείζονος σημασίας, απλώς είναι διαφορετικής φύσεως – άλλωστε, η πολιτική δεν είναι κάτι στατικό, αλλάζει από και μαζί με τα ίδια τα υποκείμενα. Όλα ανεξαιρέτως τα υποκείμενα του δείγματος δήλωσαν πως αν είναι κάτι που ενδιαφέρονται να μελετήσουν και να υπερασπιστούν, αυτό είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα και το περιβάλλον. Οι ίδιοι/ες κατέδειξαν πολλές προβληματικές και τόνισαν ότι εκεί πρέπει να ρίξουμε το βάρος μας και ατομικά, αλλά και σαν κοινωνία. Πιο συγκεκριμένα, το προσφυγικό, οι εξάρσεις βίας, οι σεξουαλικές παρενοχλήσεις και οι βιασμοί, η ανισότητα των φύλων, οι ρατσιστικές/ομοφοβικές/σεξιστικές τάσεις και επιθέσεις και η αδιαφορία για τη φύση, το περιβάλλον και τα ζώα, είναι μερικά από τα θέματα που συζητήθηκαν και για τα οποία οι έφηβοι δήλωσαν ενδιαφέρον και διάθεση για ενασχόληση. Το κέντρο βάρους όντως έχει μετατοπιστεί και βρίσκεται όλο και πιο κοντά στον άνθρωπο και στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων του, πράγμα που μόνο αρνητικό δεν μπορεί να είναι. Η ανθρωποκεντρική τάση φάνηκε και στις απαντήσεις σχετικά με το όραμα κοινωνίας, όπου τα παιδιά ήταν ελεύθερα να απαντήσουν οτιδήποτε επιθυμούσαν, ενώ στην πραγματικότητα, όλα απάντησαν πως ονειρεύονται έναν κόσμο με ίσα δικαιώματα και ευκαιρίες για όλους/ες, χωρίς διακρίσεις και ρατσισμό, χωρίς ταμπέλες καμίας φύσης. Στο ίδιο πλαίσιο, οι έφηβοι/ες κλήθηκαν να ιεραρχήσουν τα τρία σοβαρότερα -κατά τη γνώμη τους- προβλήματα της χώρας και αυτά αναφέρθηκαν σε μείζονα κοινωνικά θέματα όπως: ο ρατσισμός, ο σεξισμός, η ομοφοβία, η αδιαφορία για τη φύση και τα ζώα, η εγκληματικότητα, η φτώχεια, το προσφυγικό και το ότι υπάρχουν τόσοι/ες άστεγοι/ες. Κι όχι απλά τα κατονόμασαν, αλλά δήλωσαν προθυμία και ετοιμότητα να

συμβάλουν στην πρόοδο και στο να φτάσουμε λίγο πιο κοντά σε αυτό το «όραμα» που περιγράφηκε με μικρές και μεγάλες πράξεις της καθημερινότητας.

Ενδεχομένως, λοιπόν, τα σημερινά 15χρονα να μην ξέρουν απ' έξω τα κόμματα και τους/τις πολιτικούς, ούτε να ενδιαφέρονται να ακούσουν προεκλογικούς λόγους και υποσχέσεις, αλλά πιστεύουν ακράδαντα στη δύναμη της ψήφου και στην ατομική και συλλογική δράση, έχουν μάθει να σέβονται το περιβάλλον και το οικοσύστημα στο οποίο ζουν και είναι πρόθυμα να ενημερωθούν, να υπερασπιστούν και να προστατεύσουν τα δικαιώματα του κάθε ανθρώπου για μια κοινωνία που θα μας χωράει όλες και όλους όπως είμαστε, ανεξαρτήτως χρώματος, φυλής, φύλου, εθνικότητας και οικονομικής κατάστασης. Πρόκειται για μια γενιά που αντιλαμβάνεται την πολιτική ως κάτι οραματικό και ουτοπικό· ουτοπικό όχι με την έννοια της αδυνατότητας να συμβεί, αλλά με την προτεραιότητα της έκφρασης του φαντασιακού των υποκειμένων. Δεν είμαστε, βέβαια, σε θέση να γνωρίζουμε, εάν αυτό το γνώρισμα είναι ιδιάζον της συγκεκριμένης γενιάς ή της συγκεκριμένης ηλικιακής φάσης, της εφηβείας. Τελικά, δεν πρόκειται για μια γενιά μη πολιτικοποιημένη, αλλά για μια γενιά πολιτικοποιημένη με διαφορετικούς όρους: που αντιλαμβάνεται διαφορετικά την έννοια της πολιτικής, τα εργαλεία που έχει να χρησιμοποιήσει, τις προτεραιότητες και τους στόχους που θέτει και τα θέματα για τα οποία έχει νόημα να ενημερωθεί, να προβληματιστεί, να συζητήσει και να δράσει. Κι αυτό είναι κάτι που δεν πρέπει να μας απογοητεύει, αλλά να μας ενθαρρύνει σα σύνολο να δούμε πέρα από όσα ξέρουμε, επιδιώκοντας να αγκαλιάσουμε την αλλαγή και τους ανθρώπους που τη συνοδεύουν.

Βιβλιογραφία

- Aboim, S. & Vasconelos, P. (2013). From political to social generations: A critical reappraisal of Mannheim's classical approach στο *European Journal of Social Theory* 2014, Vol. 17(2) 165–183.
- Amna, E., Mats, E. Kerr, M. & Hakan, S. (2009). Political socialization and human agency. The development of civic engagement from adolescence to adulthood στο *Statsvetenskaplig Tidskrift* 2009, årg 111 nr 1.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*, Prentice-Hall.
- Beck, P. A., & Jennings, M. K. (1975). Parents as “Middlepersons” in Political Socialization. *The Journal of Politics*, 37(1), 83–107. <https://doi.org/10.2307/2128892>
- Bennett, L & Segerberg, A. (2011), Digital media and the personalization of collective action, *Information, Communication & Society*, DOI:10.1080/1369118X.2011.579141
- Bennett, L. (2008), Changing Citizenship in the Digital Age. Civic Life Online: Learning How Digital Media Can Engage Youth. Edited by W. Lance Bennett. The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation Series on *Digital Media and Learning*. Cambridge, MA: The MIT, Press, 2008. 1–24. doi: 10.1162/dmal.9780262524827.001
- Berger, P., Luckmann, T. (1986). *La construction sociale de la réalité*, Paris, Méridiens Klincksieck.
- Boulianne, S., & Theocharis, Y. (2020). Young People, Digital Media, and Engagement: A Meta-Analysis of Research. *Social Science Computer Review*, 38(2), 111–127. <https://doi.org/10.1177/0894439318814190>

- Bourdieu, P. (1980/2006). *Le sens pratique*, Paris Minituit (ελ. Εκδ: *Η αίσθηση της πρακτικής*, μτφ.-επιμ. Θ.Παραδέλλης, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2006).
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. London, Routledge.
- Bourdieu, Pierre and Chartier, Roger. 2017, *Ο κοινωνιολόγος και ο ιστορικός*, Αθήνα, εκδ. Πλέθρον.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brubaker, R., & Cooper, F. (2000). Beyond “Identity.” *Theory and Society*, 29(1), 1–47. <http://www.jstor.org/stable/3108478>
- Coleman, J. S. (1961). *The adolescent society: the social life of the teenager and its impact on education*. Free Press of Glencoe.
- Cooley, C.H. (1987). The process of Social Change. *Political Science Quarterly*, vol. 12, no.1, p. 63 – 81.
- Dalton, R. J. (2008). Citizenship Norms and the Expansion of Political Participation. *Political Studies*, 56(1), 76–98. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2007.00718.x>
- Della Porta, D. (2013). *Democracy Inside Social Movements*, <https://doi.org/10.1002/9780470674871.wbespm065>
- Delli Carpini, M. X. (2000). Gen.com: Youth, Civic Engagement, and the New Information Environment. *Political Communication*, 17 (4), 341-349. <https://doi.org/10.1080/1058460005017894>

- Dostie-Goulet, E. (2009). Social networks and the development of political interest. *Journal of Youth Studies*, 12(4), 405–421.
<https://doi.org/10.1080/13676260902866512>

- Ekström, M., & Östman, J. (2015). Information, interaction, and creative production: The effects of three forms of internet use on youth democratic engagement. *Communication Research*, 42(6), 796–818.
<https://doi.org/10.1177/0093650213476295>

- Finkel, S. E. (1985). Reciprocal Effects of Participation and Political Efficacy: A Panel Analysis. *American Journal of Political Science*, 29(4), 891–913.
<https://doi.org/10.2307/2111186>

- Fortunato, P., & Panizza, U. (2015). Democracy, education and the quality of government. *Journal of Economic Growth*, 20(4), 333–363.
<http://www.jstor.org/stable/44113710>

- German, D. B. (2014). Political Socialization Defined: Setting the Context. In D. B. German, C. De Landtsheer, R. F. Farnen, H. Dekker, H. Sünker, Y. Song, & H. Miao (Eds.), *E-Political Socialization, the Press and Politics: The Media and Government in the USA, Europe and China* (pp. 17–26). Peter Lang AG.
<http://www.jstor.org/stable/j.ctv2t4csq.5>

- Giddens, A. (1984), *The constitution of society*, Cambridge, Polity Press.

- Gil de Zúñiga, H., & Diehl, T. (2017). Citizenship, Social Media, and Big Data: Current and Future Research in the Social Sciences. *Social Science Computer Review*, 35(1), 3–9. <https://doi.org/10.1177/0894439315619589>

- Görtz, C., & Dahl, V. (2020). Perceptions of politics and their implications: exploring the link between conceptualisations of politics and political participation. *European Political Science*, 1-21.

- Greene, S. (1999). Understanding Party Identification: A Social Identity Approach. *Political Psychology*, 20(2), 393–403. <http://www.jstor.org/stable/3792082>

- Gundelach, B. (2020). Political consumerism: A comparative analysis of established and developing democracies. *International Political Science Review*, 41(2), 159–173. <https://doi.org/10.1177/0192512118819211>

- Hall S., Held, D. & McGrew, A. (2010). *Η Νεωτερικότητα Σήμερα*, Αθήνα, εκδ. Σαββάλας.

- Henn, M., Weinstein, M., & Forrest, S. (2005). Uninterested Youth? Young People's Attitudes towards Party Politics in Britain. *Political Studies*, 53(3), 556–578. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.2005.00544.x>

- Hess, R. D., & Easton, D. (1962). The Role of the Elementary School in Political Socialization. *The School Review*, 70(3), 257–265. <http://www.jstor.org/stable/1083289>

- Hess, R. D., & Torney, J. V. (1967). *The development of political attitudes in children*. AldineTransaction.

- Heywood, A. (2014). *Εισαγωγή στην πολιτική*, Αθήνα, εκδ. επίκεντρο.

- Hooghe, M. (2004). Political Socialization and the Future of Politics, *Acta Politica*, 2004, 39, (331–341), www.palgrave-journals.com/ap

- Hooghe, M., Stolle, D. (2004). *Generating Social Capital: Civil Society and Institutions in Comparative Perspective*. New York, Palgrave.

- Inglehart, R. (1971). The Silent Revolution in Europe: Intergenerational Change in Post-Industrial Societies. *The American Political Science Review*, 65(4), 991–1017. <https://doi.org/10.2307/1953494>

- Klostad, C. A. (2011). *Civic talk. Peers, politics and the future of democracy*. Philadelphia, PA: Temple University Press.
- Lagroye, J., François, B. & Sawicki, F. (2002), *Πολιτική Κοινωνιολογία*, Αθήνα, εκδ. τυπωθήτω.
- Lee, S., & Xenos, M. (2022). Incidental news exposure via social media and political participation: Evidence of reciprocal effects. *New Media & Society*, 24(1), 178–201. <https://doi.org/10.1177/1461444820962121>
- Mair, P. (2013). *Ruling the void*, Λονδίνο, εκδ. Verso.
- Mario Quaranta, João Cancela, Irene Martín & Yannis Tsirbas (2021) Trust, Satisfaction and Political Engagement during Economic Crisis: Young Citizens in Southern Europe, *South European Society and Politics*, DOI: 10.1080/13608746.2021.1991568
- Marzana, D., Marta, E., & Pozzi, M. (2012). Social action in young adults: Voluntary and political engagement. *Journal of Adolescence*, 35(3), 497–507. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2011.08.013>
- Mayer, N. (2005). *Εκλογική συμπεριφορά*, Αθήνα, εκδ. Σαββάλας.
- McClurg, S. (2003). Social networks and political participation: The role of social interaction in explaining political participation. *Political Research Quarterly*, 56, 449-464.
- McFarland DA, Thomas RJ. Bowling Young: How Youth Voluntary Associations Influence Adult Political Participation. *American Sociological Review*. 2006;71(3):401-425. doi:10.1177/000312240607100303

- Micheletti, M. (2003). *Political virtue and shopping: Individuals, consumerism, and collective action*. Basingstoke: Palgrave.
<http://dx.doi.org/10.1057/9781403973764>

- Navarro, Z. In Search of a Cultural Interpretation of Power: The Contribution of Pierre Bourdieu, *IDS Bulletin Volume 37 Number 6*, November 2006, Institute of Development Studies.

- Neveu, E. (2010). *Κοινωνιολογία των Κοινωνικών Κινήμάτων και ιστορίες κινήμάτων από το Μεσαίωνα μέχρι σήμερα*, Αθήνα, εκδ. Σαββάλας.

- Niemi, G. & Weisberg, H. (1993). *Classics in Voting Behavior*, New York, SAGE Publications.

- Norris, P. & Ingleheart, R. (2009). *Cosmopolitan Communications: Cultural Diversity in a Globalized World*,
<http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511804557>

- Norris, P., (2011). *Democratic Deficit: Critical Citizens Revisited*, Cambridge University Press.

- Oser, J., & Hooghe, M. (2018). Democratic ideals and levels of political participation: The role of political and social conceptualisations of democracy. *The British Journal of Politics and International Relations*, 20(3), 711–730.
<https://doi.org/10.1177/1369148118768140>

- Palonsky, S. B. (1987). Political Socialization in Elementary Schools. *The Elementary School Journal*, 87(5), 493–505.
<http://www.jstor.org/stable/1001427>

- Portos, M., Bosi, L. & Zamponi, L. (2019). Life beyond the ballot box: the political participation and non-participation of electoral abstainers. *European Societies* (22), 2. <https://doi.org/10.1080/14616696.2019.1610785>

- Quéniart A. The Form and Meaning of Young People's Involvement in Community and Political Work. *Youth & Society*. 2008, 40(2), 203-223. doi:10.1177/0044118X08314261

- Quintelier, E. (2015). Engaging Adolescents in Politics: The Longitudinal Effect of Political Socialization Agents. *Youth & Society*, 47(1), 51–69. <https://doi.org/10.1177/0044118X13507295>

- Rainie, L., Smith, A., Schlozman, K., Brady, H. & Verba, S. (2012). *Social Media and Political Engagement*, Washington, Pew Research Center's Internet & American Life Project, <http://pewinternet.org/Reports/2012/Political-Engagement.aspx>

- Rathmann K, Herke MG, Hurrelmann K, Richter M. Perceived class climate and school-aged children's life satisfaction: The role of the learning environment in classrooms. *PLoS One*. 2018 Feb 8;13(2): e0189335. doi: 10.1371/journal.pone.0189335. PMID: 29420540; PMCID: PMC5805163

- Renshon, S. A. (1975). Personality and Family Dynamics in the Political Socialization Process. *American Journal of Political Science*, 19(1), 63–80. <https://doi.org/10.2307/2110694>

- Roig, C., Billon-Grand, F. (1968), *La socialisation politique des enfants: contribution à l'étude de la formation des attitudes politiques en France*, Paris, Armand Colin.

- Samaniego, C.M., & Pascual, A.C. (2007). The Teaching and Learning of Values Through Television. *International Review of Education*, 53, 5-21.

- Shah, D. V., Cho, J., Eveland, W. P., & Kwak, N. (2005). Information and Expression in a Digital Age: Modeling Internet Effects on Civic Participation. *Communication Research*, 32(5), 531–565. <https://doi.org/10.1177/0093650205279209>

- Tajfel, H. and Turner, J.C. (1986) The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. In: Worchel, S. and Austin, W.G., Eds., *Psychology of Intergroup Relation*, Hall Publishers, Chicago, 7-24.

- Van Deth, J. (2014). A conceptual map of political participation. *Acta Polit* 49, 349–367. <https://doi.org/10.1057/ap.2014.6>

- Van Deth, J. (2016). *What is political participation?*, <https://doi.org/10.1002/9781118541555.wbiepc171>

- Van Deth, J. (2021). *Political Participation*, <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.68>

- Van Deth, J. W., Abendschön, S., & Vollmar, M. (2011). Children and Politics: An Empirical Reassessment of Early Political Socialization. *Political Psychology*, 32(1), 147–173. <http://www.jstor.org/stable/41057683>

- Verba, S., & Nie, N. H. (1972). *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. New York: Harper & Row.

- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Wacquant, L. (2005). *Habitus*. *International Encyclopedia of Economic Sociology*. J. Becket and Z. Milan. London, Routledge.

- Welzel, C., & Inglehart, R. (2016). Misconceptions of Measurement Equivalence: Time for a Paradigm Shift. *Comparative Political Studies*, 49(8): 1068-1094.

- White, C., Bruce, S. & Ritchie, J. (2000). *Young people's politics. Political interest and engagement amongst 14–24 year olds*, York, eds. Joseph Rowntree Foundation.

- Yamamoto, M., Nah, S., & Bae, S. Y. (2020). Social media prosumption and online political participation: An examination of online communication processes. *New Media & Society*, 22(10), 1885–1902.
<https://doi.org/10.1177/1461444819886295>
- Αλωνιστιώτου, Σ., Ο αντίλαλος ειδήσεων στα κοινωνικά δίκτυα, 04/12/2016, *kathimerini.gr*
- Βούλγαρης, Γ., Νικολακόπουλος, Η., Ριζάς, Σ., Σακελλαρόπουλος, Τ., Στεφανίδης, Ι. (2011). *Ελληνική Πολιτική Ιστορία 1950-2004*, Αθήνα, εκδ. Θεμέλιο.
- Γιαννάκη, Ν. (2016). Η συνεκδοχή της νεολαίας: Μια ιστορική αναδρομή στο περιεχόμενη της έννοιας στο, *Νεολαία και οικονομικές κρίσεις στην Ελλάδα, 1929-2008*, Κωτσονόπουλος, Λ., Παπαδημητρίου, Δ. & Συνοδινός, Ζ., Αθήνα, εκδ. Gutenberg.
- Δεμερτζής, Ν. & Σταυρακάκης, Γ. (2008). *Νεολαία: Ο αστάθμητος παράγοντας*, Αθήνα, εκδ. Πολύτροπον.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2008). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες*, Αθήνα, εκδ. Κριτική.
- Λέκκας, Π. (2012). *Αφαίρεση και εμπειρία*, Αθήνα, εκδ. Τόπος.
- Παντελίδου – Μαλούτα, Μ. (2012). *Πολιτική συμπεριφορά*, Αθήνα, εκδ. Σαββάλας.
- Παντελίδου – Μαλούτα, Μ. (1987). *Πολιτικές στάσεις και αντιλήψεις στην αρχή της εφηβείας*, Αθήνα, εκδ. Gutenberg.
- Παντελίδου-Μαλούτα, Μ. & Ζηργάνου-Καζολέα, Λ. (2020). *Νεολαία, αριστερή ψήφος και ριζοσπαστισμός τη δεύτερη δεκαετία του 2000*. Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης, 46, 148-182.

- Παντελίδου-Μαλούτα, Μ. (1990). Ελληνική πολιτική κουλτούρα: όψεις και προσεγγίσεις στο *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 75, 18-57.
- Φιλντ, Μ. & Μπρομ, Ζ.Μ. (2007). *Νεολαία και επανάσταση*, Αθήνα, εκδ. Εργατική Πάλη.

Ιστοσελίδα:

- <https://socioscope.gr/dataset/youwho>

Παράρτημα

ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ με στόχο τη διερεύνηση της πολιτικής ταυτότητας των εφήβων

Α' Μέρος: Γενικές πληροφορίες

1. Πόσων χρονών είσαι και ποια χρονιά γεννήθηκες;
2. Τι τάξη πας;
3. Που γεννήθηκες;
4. Που μεγάλωσες;
5. Σε ποια περιοχή μένεις;
6. Από που έχεις καταγωγή;
7. Έχεις κάποια άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;
8. Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;
9. Έχεις αδέρφια; Αν ναι, τι ηλικίας;
10. Σε ποιο σχολείο πας; (δημόσιο, ιδιωτικό, εσπερινό, καλλιτεχνικό, ΕΠΑΛ)

Β' Μέρος: Πολιτική και ιδεολογία

1. Πως νιώθεις ή τι σκέφτεσαι όταν ακούς τη λέξη πολιτική; Η σκέψη είναι θετική, αρνητική ή ουδέτερη;
2. Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα; (δεξιός/ά, αριστερός/ή, κεντρώος/α, αδιάφορος/η)
3. Πότε θυμάσαι να άκουσες πρώτη φορά για πολιτική;
4. Υπάρχει κάποιο κοντινό σου πρόσωπο που να ασχολείται έντονα με την πολιτική; (συγγενής, φίλος/η, γνωστός/ή, καθηγητής/τρια)
5. Θεωρείς ότι σε αφορά με κάποιον τρόπο η πολιτική;
6. Υπάρχει κάποια πολιτική θέση που σε καλύπτει, σε εμπνέει ή σε ενδιαφέρει; Αν ναι, για ποιο λόγο;
7. Υπάρχει κάποιο πολιτικό κόμμα που σε καλύπτει, σε εμπνέει ή σε ενδιαφέρει; Αν ναι, για ποιο λόγο;
8. Υπάρχει κάποιο πολιτικό πρόσωπο που σε καλύπτει, σε εμπνέει ή σε ενδιαφέρει; Αν ναι, για ποιο λόγο;

9. Αντιθέτως, υπάρχει κάποια πολιτική θέση, κόμμα ή πρόσωπο, που να σου προκαλεί έντονη δυσαρέσκεια ή αόκη και θυμό; Αν ναι, για ποιο λόγο;
10. Συζητάς με την οικογένειά σου σχετικά με την πολιτική; (αναλυτικά περιστατικά, συζητήσεις, σχόλια)
11. Συζητάς με τους/τις φίλους/ες σου για την πολιτική; (αναλυτικά περιστατικά, συζητήσεις, σχόλια)
12. Συζητάτε στο σχολείο για πολιτική; (αναλυτικά περιστατικά, συζητήσεις, σχόλια)
13. Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις το οικογενειακό σου περιβάλλον με κάποια ιδεολογική ταυτότητα; (δεξιό, αριστερό, κεντρώο, αδιάφορο)
14. Πως αντιμετωπίζεται από την οικογένειά σου ένας άνθρωπος με την ταυτότητα του «δεξιού» και αντίστοιχα με αυτήν του «αριστερού»; Παίζουν ρόλο οι ιδεολογικές ταυτότητες;
15. Πως αντιμετωπίζεται από τους/τις φίλους/ες σου ένας άνθρωπος με την ταυτότητα του «δεξιού» και αντίστοιχα με αυτήν του «αριστερού»; Παίζουν ρόλο οι ιδεολογικές ταυτότητες;
16. Υπάρχει κάποια συζήτηση ή κάποιο συμβάν οποιασδήποτε φύσης που έζησες ή άκουσες (ακόμα και στις ειδήσεις) και θεωρείς ότι καθόρισε ή επηρέασε το πως αντιλαμβάνεσαι τα πράγματα γύρω σου;

Γ' Μέρος: Ενημέρωση

1. Έχεις λογαριασμό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης; Αν ναι, σε ποια;
2. Πόσο συχνά ενημερώνεσαι σχετικά με τα πολιτικά ζητήματα;
3. Από που ενημερώνεσαι; Υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο μέσο στο οποίο έχεις εγγραφεί ή κάποιο πρόσωπο ή σελίδα που ακολουθείς; (επίσημο ή ανεπίσημο: YouTube, σελίδες στο Facebook, stand up comedy)
4. Θεωρείς ότι έχει νόημα κάποιος/α να τοποθετείται δημόσια για την πολιτική ή γενικά μέσω social media; (π.χ. σχολιάζοντας στη σελίδα ενός πολιτικού προσώπου, post, stories, reactions σε δημοσιεύσεις). Εσύ το κάνεις;

Δ' Μέρος: Εκλογές

1. Έχεις παρακολουθήσει ποτέ προεκλογική εκστρατεία; (debate, συνεντεύξεις, προκηρύξεις)
2. Τι σημαίνουν για σένα οι εκλογές;
3. Η οικογένειά σου συμμετέχει στην εκλογική διαδικασία, ψηφίζει;

Ε' Μέρος: Γενική συζήτηση

1. Έχεις κάποιο «όραμα» κοινωνίας; Και αν ναι, τι περιλαμβάνει;
2. Τι γνώμη έχεις για τις πορείες και τις διαμαρτυρίες ως μέσα διεκδίκησης; Έχεις πάει ποτέ; Για ποιο θέμα θα συμμετείχες;
3. Πως αντιλαμβάνεσαι την οικονομική και κοινωνική κατάσταση της Ελλάδας; Σε ικανοποιεί;
4. Αν όχι, πιστεύεις ότι μπορεί να αλλάξει; Εσύ έχεις τη δυνατότητα να συμβάλεις σε αυτό και αν ναι, με ποιον τρόπο;
5. Γνωρίζεις το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα; Α ναι, τι γνώμη έχεις;
6. Νιώθεις ότι οι συζητήσεις σχετικά με το περιβάλλον και την οικολογία σε αφορούν; Συμβάλλεις σε αυτές; Θεωρείς ότι είναι ζητήματα με σημασία; Και αν ναι, αυτή η σημασία αναδεικνύεται;
7. Τι γνώμη έχεις για το προσφυγικό;
8. Ποια θα κατονόμαζες ως τα τρία σημαντικότερα προβλήματα στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή;

ΣΤ' Μέρος: Πανδημία COVID-19

1. Τι γνώμη έχεις για τη διαχείριση της πανδημίας COVID-19 στην Ελλάδα;
2. Θεωρείς ότι η γνώμη σου αυτή σε έχει επηρεάσει; Για παράδειγμα, σε έχει φέρει πιο κοντά στο κυβερνών κόμμα, σε έχει απομακρύνει ή αδιάφορο;

Ζ' Μέρος: Προσωπικά ενδιαφέροντα

1. Πως περνάς συνήθως τον ελεύθερό σου χρόνο;
2. Ασχολείσαι με κάποια καλλιτεχνική/αθλητική δραστηριότητα;
3. Βιβλία, μουσική, ταινίες; Αν ναι, τι είδους;

4. Υπάρχει κάποιος/α καλλιτέχνης/ις ή αθλητής/τρια που να θαυμάζεις ή να σε εμπνέει; Αν ναι, ποιος/α και γιατί;
5. Με τι θα ήθελες να ασχοληθείς στο μέλλον;

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Θέματα	Ορισμοί	Παραδείγματα
Εννοιολόγηση της πολιτικής	Ο τρόπος με τον οποίον αντιλαμβάνονται την έννοια και τι σκέψεις τους προκαλεί	<i>Βουλή, κυβέρνηση, εξουσία</i>
Πολιτική και οικογενειακό περιβάλλον	Η πολιτική ως θέμα συζήτησης για την οικογένεια ή όχι	<i>Μπορεί να τύχει σε κανένα οικογενειακό τραπέζι που έχουμε μαζευτεί, οι μεγάλοι συνήθως συζητάνε.</i>
Πολιτική και φιλικό περιβάλλον	Η πολιτική ως θέμα συζήτησης μεταξύ φίλων ή όχι	<i>Όχι, έτσι όπως νομίζω ότι είναι τα πράγματα νιώθω ότι τα παιδιά της ηλικίας μου δεν ασχολούνται τόσο με την πολιτική, ούτε έχουν τέτοιες αντιλήψεις και προκαταλήψεις με βάση τους αριστερούς και δεξιούς.</i>
Ιδεολογική ταυτότητα	Τοποθέτηση στον άξονα Αριστερά-Δεξιά	<i>Δε θα ήθελα να έχω μια συγκεκριμένη ταυτότητα και να μην ακούω δεύτερη κουβέντα. Να λέω «αυτό είναι και τίποτε άλλο».</i>
Ιδεολογική ταυτότητα και οικογενειακό περιβάλλον	Ιδεολογικές καταβολές και έμφαση ή όχι στην ιδεολογική προτίμηση κάποιου/ας	<i>Πιστεύω ότι ανεξάρτητα από την ταυτότητα, όλους πρέπει να τους μεταχειρίζεσαι το ίδιο.</i>
«Όφελος» πολιτικοποίησης	Η αίσθηση ότι η πολιτική πρέπει να με αφορά	<i>Πιστεύω ότι σιγά σιγά θα έπρεπε λίγο να αρχίσει να με αφορά.</i>

Ιδεότυπος πολίτη	Η πεποίθηση ότι για να είναι ένα υποκείμενο πολίτης, χρειάζεται να πληροί συγκεκριμένες προϋποθέσεις	<i>Καλά σίγουρά, γιατί πολίτης είμαι, σε δυο χρόνια θα ψηφίζω κιόλας κι από τη στιγμή που ζω σε αυτό το κράτος, ναι, με αφορά.</i>
Πολιτική και ανταλλαγή απόψεων/συζήτηση	Εάν η πολιτική υπάρχει ως θέμα συζήτησης ή μη	<i>Όταν είμαστε με φίλους αποφεύγουμε τέτοιες συζητήσεις για να μην υπάρξει πρόβλημα. Όταν είμαστε μόνοι μας και υπάρχει οικειότητα, τότε ναι. Αλλά είναι ένα θέμα περίεργο δεν το συζητάς εύκολα.</i>
Ψήφος	Εάν έχει σημασία και ισχύ ή όχι	<i>Αν δεν ξέρεις τι να ψηφίσεις και ψηφίζεις στην τύχη δεν έχει νόημα. Αλλά αν ψηφίζεις για κάποιο λόγο και γιατί πιστεύεις ότι είναι σημαντικό, ναι.</i>
Πολιτική και δημόσια έκφραση	Εάν έχει νόημα η δημόσια πολιτική τοποθέτηση και εάν την προτιμούν ή όχι	<i>Πιστεύω ότι έχει νόημα γιατί όσους ακολούθους και να έχεις κι όποιο και να είναι το κοινό σου, μέχρι και μια ψήφος μπορεί να κάνει τη διαφορά.</i>
Πολιτική και social media	Ποιος είναι ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως προς τη διάδοση μιας θέσης	<i>Ό,τι ανεβάζουμε δε σβήνεται ποτέ, ακόμα κι αν το σβήσουμε. Οπότε είναι πολύ καλό μέσο για να εκφράσει κάποιος αυτά που συμβαίνει.</i>

Αξίες/Ενδιαφέροντα	Που επικεντρώνεται το ενδιαφέρον των εφήβων	Ειδικά στα παιδιά της ηλικίας μου βλέπω ενδιαφέρον στο να αλλάζουν τα πράγματα και στο να τα αλλάξουμε εμείς σα γενιά.
Οικολογία/Περιβάλλον	Σημασία και άποψη	Τις θεωρώ πάρα πολύ σημαντικές (τις συζητήσεις για την οικολογία) και ουσιαστικά αν είχα κόμμα στην Ελλάδα σοβαρό οικολογίας, είμαι σίγουρη ότι θα ψήφιζα αυτό.
ΛΟΑΤΚΙ Κίνημα	Αποτελεί ζήτημα ή όχι	Δε βρίσκω κανένα λόγο να μην κάνει ο καθένας ό,τι θέλει και να μην νοιάζεται τι πιστεύουν οι άλλοι.
Προσφυγικό	Άποψη και πολιτική σημασία	Προφανώς πρέπει να βοηθάμε τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη τη βοήθειά μας αλλά, είναι πολύ παράλογο ότι δε βοηθούνται από άλλες χώρες καθόλου.
Πολιτική και ενημέρωση	Εάν υπάρχει σχετική ενημέρωση ή όχι	Από τις ειδήσεις καμιά φορά, αλλά όχι αναλυτικά, δεν το ψάχνω.
Συχνότητα ενημέρωσης	Εάν υπάρχει πόσο συχνά λαμβάνει χώρα	Είναι συχνή (η ενημέρωση), αλλά όχι σε βάθος.
Τρόποι και μέσα ενημέρωσης	Εάν υπάρχει από με ποιους τρόπους πραγματοποιείται	Κυρίως το Tik Tok όταν βλέπω βίντεο άλλων, πολλές φορές μαθαίνω πράγματα που δεν ήξερα.
«Χαρακτήρας» ενημέρωσης	Τι φύσης είναι η ενημέρωση	Ακόμα κι αν δε θέλεις να ενημερωθείς, όταν μπαίνεις στο Instagram θα ναι παντού,

		<i>οπότε ακόμα κι αν δε θέλεις θα ενημερωθείς.</i>
Καθοριστικά βιώματα/εμπειρίες	Εάν υπάρχουν και τι αντίκτυπο έχουν	<i>Προφανώς υπάρχουν πράγματα που αλλάζουν την αντίληψή σου, αλλά όχι κάτι τόσο έντονα που μου έρχεται στο μυαλό άμεσα. Δε μου έρχεται κάτι έντονο στο μυαλό.</i>

Απομαγνητοφωνήσεις συνεντεύξεων

1)Α.Β.Σ.

Πόσων χρονών είσαι και ποια χρονιά γεννήθηκες;

15, το 2006. Πάω Γ' Γυμνασίου.

Που γεννήθηκες και μεγάλωσες;

Στην Αθήνα.

Σε ποια περιοχή μένεις;

Στη Βούλα.

Από που έχεις καταγωγή;

Η μαμά μου από Πάτρα, ο μπαμπάς μου από Καλαμάτα.

Έχεις άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;

Όχι.

Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;

Η μαμά γεωπόνος, ο μπαμπάς μάγειρας,

Έχεις αδέρφια;

Μια αδερφή 14 χρονών.

Σε ποιο σχολείο πας;

Στο δημόσιο της Βούλας.

Προχωράμε στο κυρίως θέμα μας, όπου δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις, απαντάς ελεύθερα όπως και όπου θέλεις.

Τι σου έρχεται στο μυαλό όταν ακούς τη λέξη πολιτική;

Τίποτα.

Κάτι θετικό, αρνητικό ή αδιάφορο;

Συνήθως αρνητικό από αυτά που βλέπω στην τηλεόραση ή που μου λέει η μητέρα μου.

Τι δηλαδή;

Όλα τα αρνητικά που κάνουν οι βουλευτές γενικά, όχι κάτι συγκεκριμένο.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Όχι.

Θυμάσαι πότε άκουσες πρώτη φορά για πολιτική;

Στο δημοτικό; Από πάντα, από εκθέσεις ή τραπέζια.

Θυμάσαι κάτι συγκεκριμένο;

Ότι είναι θέμα που συζητάνε στα τραπέζια.

Έχεις κάποιο κοντινό πρόσωπο που να ασχολείται έντονα με την πολιτική; Όχι απαραίτητα να είναι ενταγμένο σε κάποιο κόμμα, αλλά να ενδιαφέρεται έντονα.

Όχι.

Εσένα σε ενδιαφέρει η πολιτική;

Όχι.

Υπάρχει κάποιο κόμμα, πρόσωπο ή θέση που να σε ενδιαφέρει;

Όχι.

Υπάρχει αντιθέτως, κάτι που απεχθάνεσαι, κόμμα, πρόσωπο, θέση;

Όχι.

Συζητάς με φίλους/ες για την πολιτική;

Όχι.

Θυμάσαι καμιά πολιτική συζήτηση στο σχολείο;

Όχι.

Θα χαρακτήριζες το οικογενειακό σου περιβάλλον με κάποια ιδεολογική ταυτότητα; Δεξιό, αριστερό, κεντρώο, αδιάφορο;

Κανένα, αδιάφορο.

Πως αντιμετωπίζονται από την οικογένειά σου οι ταυτότητες του αριστερού ή του δεξιού; Έχουν σημασία;

Όχι, αδιάφορο, απ' όσο ξέρω.

Και από τους φίλους/τις φίλες σου το ίδιο;

Ούτε αυτοί ασχολούνται με την πολιτική.

Θυμάσαι κάποιο συμβάν που να έζησες ή να είδες και να θεωρείς ότι σε καθόρισε ή έστω σε επηρέασε πολιτικά και γενικά;

Όχι;

Τι γνώμη έχεις για το κόμμα Χρυσή Αυγή;

Δεν το ξέρω.

Γνωρίζεις τον George Floyd;

Ναι, που δολοφονήθηκε από αστυνομικούς, ναι το ξέρω.

Τι γνώμη έχεις για αυτό το περιστατικό;

Δε νομίζω ότι είναι και πολύ προς τιμήν των αστυνομικών που σκότωσαν έναν άνθρωπο χωρίς λόγο.

Γνωρίζεις τον Παύλο Φύσσα και τον Αλέξη Γρηγορόπουλο;

Όχι.

Έχεις λογαριασμός τα social media;

Όχι, κανένα.

Ενημερώνεσαι καθόλου από ειδήσεις ή μέσα;

Μου στέλνει η μαμά μου διάφορα άρθρα από τη LIFO, αλλά όχι για πολιτική.

Μήπως ακολουθείς κάποια σελίδα, κάποιο ηλεκτρονικό μέσο, κάποιο πρόσωπο;

Όχι.

Πιστεύεις ότι έχει νόημα κάποιος/α να μιλά για πολιτική σήμερα;

Ναι, γιατί από εκεί καθορίζεται το κράτος και το μέλλον μας.

Εσύ τοποθετείσαι για τέτοια ζητήματα;

Όχι.

Λόγω ηλικίας επειδή δε γνωρίζεις πράγματα ή νιώθεις ότι δε σε αφορά;

Γενικά, δε νομίζω ότι θα αλλάξει λόγω ηλικίας.

Οι εκλογές για σένα τι σημαίνουν;

Τίποτα.

Πιστεύεις ότι έχουν δύναμη;

Έχουν, αλλά δεν παίρνω μέρος, δεν ξέρω τι γίνεται δεν ξέρω γιατί βγαίνει όποιος βγαίνει.

Έχεις παρακολουθήσει ποτέ προεκλογική εκστρατεία; Debates, συνεντεύξεις;

Όχι.

Η οικογένειά σου ψηφίζει;

Ναι.

Ξέρεις ποιος είναι τώρα στην κυβέρνηση;

Ο Μητσοτάκης.

Τι γνώμη έχεις για την κυβέρνηση;

Ουδέτερη.

Για την αντιπολίτευση;

Καμία γνώμη.

Έχεις κάποιο «όραμα» κοινωνίας, σκέψεις δηλαδή, πάνω στο πως θα ήθελες να ζούμε;

Δεν είμαι ευχαριστημένη, αλλά δεν οραματίζομαι κάτι.

Τι σε προβληματίζει στην κατάσταση της Ελλάδας οικονομικά και κοινωνικά;

Αρχικά η εκπαίδευση που είναι ό,τι να ναι, οι πολιτικοί δε λένε κάποιο θετικό που να μπορούμε να αναλύσουμε.

Οικονομικά;

Ο κύκλος μου είναι μια χαρά, αλλά γενικά δε νομίζω.

Κοινωνικά βλέπεις πράγματα που θα ήθελες να αλλάξουν;

Ναι, οι διακρίσεις.

Πιστεύεις ότι η κατάσταση μπορεί να μεταβληθεί;

Ναι.

Με ποιον τρόπο; Εσύ για παράδειγμα μπορείς να συμβάλεις προσωπικά;

Προσωπικά δεν ξέρω, αλλά διάφορα κινήματα πιστεύω δουλεύουν καμιά φορά.

Γνωρίζεις το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα;

Ναι, υποστηρίζω δεν είμαι κατά, αλλά δεν έχω γνώμη.

Πιστεύεις έχει νόημα να συζητάμε για την οικολογία και το περιβάλλον;

Ναι, είναι σημαντικό.

Συμβάλλεις με τον τρόπο σου;

Ναι, όσο μπορώ, κάνω ανακύκλωση, συμμετείχα σε περιβαλλοντικά του σχολείου μου.

Στο σχολείο θίγεται αυτό το ζήτημα;

Ναι, και στα μαθήματα και είχαν κάνει και ένα πρόγραμμα πριν τον κορωνοϊό.

Για τα προηγούμενα θέματα που είπαμε σας έχουν μιλήσει ποτέ;

Όχι.

Μήπως θυμάσαι καμία τοποθέτηση συμμαθητή/τριας για οτιδήποτε πολιτικό;

Όχι.

Τι γνώμη έχεις για τις πορείες ως μέσο διεκδίκησης;

Δεν πιστεύω ότι είναι το ιδανικό, αλλά δεν μπορούμε να κάνουμε και κάτι άλλο, πως αλλιώς θα ακουστόμε;

Έχεις συμμετάσχει ποτέ σε κάποια πορεία;

Όχι.

Θα συμμετείχες ποτέ;

Ναι, θα ήθελα για κάποια ζητήματα. Για το ΛΟΑΤΚΙ και τον ρατσισμό, κι αν γινόταν για το περιβάλλον.

Ποια είναι η γνώμη σου για το προσφυγικό;

Δεν έχω γνώμη, αλλά το να κλείνουν τα σύνορα είναι λίγο σκληρό.

Άρα δεν έχεις θέμα με το να έρχονται στη χώρα;

Όχι, τόσο πολλοί όχι. Γιατί είναι μια άσχημη εικόνα που δεν μπορούμε να φτιάξουμε, τους βλέπεις και στενοχωριέσαι, λυπάσαι. Όχι θυμό, μόνο λύπη.

Ποια θα ιεραρχούσες ως τα τρία μεγαλύτερα προβλήματα της χώρας στο σήμερα;

Το εκπαιδευτικό, έλλειψη γνώσεων που έχω κι εγώ και διάφορα κοινωνικά θέματα.

Πως περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου;

Μουσική και ζωγραφίζω.

Τι μουσική;

Όλα εκτός από τραπ.

Τι ταινίες;

Απ' όλα, κυρίως κοινωνικές μ' αρέσουν.

Ασχολείσαι με κάποια καλλιτεχνική ή αθλητική δραστηριότητα;

Ιππασία.

Υπάρχει κάποιος/α καλλιτέχνης/ις ή αθλητής/τρια που να σε εμπνέει πολύ;

Μου αρέσει πολύ η Billie Eilish, γιατί φοράει μεγάλα νούμερα στα ρούχα για να μην τη σχολιάζουνε.

Αυτό όταν συμβαίνει σε ενοχλεί;

Ναι, δεν μπορεί να έχει κάποιος άλλη γνώμη εκτός αν είναι ανώμαλος. Με ενοχλεί.

Γνωρίζεις το Me Too?

Ναι.

Και ποια είναι η γνώμη σου;

Δεν έχω γνώμη, αλλά δε μου περνάει αδιάφορο, το υποστηρίζω.

Τέλος, τι γνώμη έχεις για τη διαχείριση της πανδημίας, θετική ή αρνητική;

Θετική. Υπήρχαν και κακές περίοδοι που έγιναν λάθη και γέμισαν τα νοσοκομεία, αλλά γενικά θετική.

Σε έχει επηρεάσει με οποιονδήποτε τρόπο αυτή σου η αντίληψη πολιτικά;

Όχι.

Σε ευχαριστώ πολύ!

2)Α.Χ.

Πόσων χρονών είσαι και ποια χρονιά γεννήθηκες;

Είμαι 15. Το 2006.

Που γεννήθηκες και μεγάλωσες;

Γεννήθηκα και μεγάλωσα στη Δράμα.

Σε ποια περιοχή μένεις;

Στη Δράμα.

Από που έχεις καταγωγή;

Από τη Δράμα και οι δύο μου γονείς.

Έχεις άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;

Όχι.

Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;

Ο μπαμπάς μου είναι συνταξιούχος γυμναστής και η μαμά μου κάνει Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή σε σχολεία.

Έχεις αδέρφια;

Έχω άλλα τρία αδέρφια, εγώ είμαι η μικρότερη.

Σε ποιο σχολείο πας;

Στο 3^ο Λύκειο Δράμας.

Ωραία, τώρα προχωράμε στην κυρίως συζήτηση, απαντάς όπου και όπως θέλεις εσύ ελεύθερα.

Τι σου έρχεται στο μυαλό όταν ακούς τη λέξη πολιτική;

Μου 'ρχεται η Βουλή και διάφοροι βουλευτές που συζητάνε στο έδρανο.

Σκέφτεσαι κάτι συγκεκριμένο κάποιο κόμμα, πρόσωπο;

Ο πρωθυπουργός.

Είναι θετική ή αρνητική η σκέψη σου όταν ακούς πολιτική;

Κάποιες αποφάσεις, οι περισσότερες, είμαι τελείως κατά, οπότε είμαι κάπου στο ενδιάμεσο, ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ.

Θυμάσαι κάποια τέτοια απόφαση;

Ναι, κυρίως με την Υπουργό Παιδείας.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Θα έλεγα κεντροαριστερή.

Θυμάσαι πότε άκουσες πρώτη φορά για πολιτική;

Νομίζω είχα ακούσει όταν έγιναν οι εκλογές με τον Αλέξη Τσίπρα και τον Καμμένο.

Υπάρχει κάποιο κοντινό σου πρόσωπο που να ασχολείται έντονα;

Ο μπαμπάς μου ειδικά, αλλά και η μαμά μου βλέπουν ειδήσεις.

Συζητάς με την οικογένειά σου για τα πολιτικά ζητήματα;

Όχι πάντα, αλλά όποτε ακούσω κάτι που με εκνευρίσει, θα το συζητήσω.

Σου 'ρχεται κάποιο τέτοιο περιστατικό;

Κυρίως με την Υπουργό Παιδείας θυμάμαι που είχαν γίνει τέτοια.

Θεωρείς ότι σε αφορά η πολιτική;

Όχι.

Γιατί;

Μου φαίνεται λίγο περίπλοκη και πολλές φορές στενάχωρη, με στενοχωρεί όταν ακούω κάτι τέτοιο.

Στο σχολείο συζητάτε;

Ναι, κυρίως με φιλολόγους και με της ιστορίας γιατί συζητάμε τα ιστορικά γεγονότα, ναι συζητάμε

Θυμάσαι κάποιο θέμα που έχετε συζητήσει;

Θυμάμαι είχε συζητηθεί την ώρα της Ιστορίας για τις ένοπλες δυνάμεις. Μιλούσαμε για το 1800 κάτι που ήταν Τούρκοι και Έλληνες και είχε ελευθερωθεί η Ελλάδα και γινόντουσαν διάφορα και τα αγόρια συζητούσαν για τα σημερινά, για την άμυνα της χώρας.

Κάποια άλλη αφορμή για συζήτηση;

Έχει συζητηθεί η Κεραμέως και αυτά που έχει κάνει γιατί οι περισσότεροι δεν συμφωνούν.

Υπάρχει κάποια πολιτική θέση, κόμμα ή πρόσωπο που να σε καλύπτει ή έστω να σε ενδιαφέρει;

Όχι.

Αντίθετα, υπάρχει κάποια πολιτική, θέση ή κόμμα που σου προκαλεί απέχθεια;

Ναι τους εντελώς αριστερούς και τους εντελώς δεξιούς απεχθάνομαι.

Έχεις και συγκεκριμένο κόμμα στο μυαλό σου;

Ναι, τη Χρυσή Αυγή.

Έχετε μιλήσει ποτέ για αυτό στο σχολείο;

Πολύ λίγο, αυτό που είχε γίνει με το δικαστήριο δεν ξέρω κάτι άλλο.

Με φίλους/ες συζητάς για πολιτική;

Φέτος δε νομίζω, πιο παλιά κάτι λέγαμε για τον πρωθυπουργό κυρίως.

Και τι απόψεις είχατε;

Αρνητικές κυρίως για τον Μητσοτάκη νομίζω.

Είχε υπάρξει κάποιο γεγονός που είχε πυροδοτήσει συζήτηση;

Δε θυμάμαι, αλλά κάτι θα είχε γίνει.

Αν χαρακτηρίζες τους/τις φίλους/ες σου θα έλεγες ότι ενδιαφέρονται ή ότι είναι αδιάφοροι;

Θα έλεγα ότι είναι τελείως αδιάφοροι.

Γενικά αυτό πιστεύεις για τα παιδιά της ηλικίας σου;

Όχι, κυρίως αγόρια ασχολούνται με τέτοια πράγματα, αλλά η δικιά μου παρέα δεν ασχολείται.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις το οικογενειακό σου περιβάλλον με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Όχι.

Οι ταυτότητες αυτές παίζουν ρόλο; Δηλαδή αν κάποιος/α είναι αριστερός/ή ή δεξιός/ά;

Όχι, δεν παίζει καθόλου ρόλο.

Για σένα παίζουν ρόλο αυτές οι ταυτότητες;

Ανάλογα με το τι λέει, αν λέει κάτι που δε με βρίσκει σύμφωνη καθόλου, θα πω κάτι.

Για τους/τις φίλους/ες σου η ιδεολογική ταυτότητα δεν παίζει καθόλου ρόλο;

Όχι, καθόλου.

Υπάρχει κάποιο συμβάν που ή να έζησες ή να άκουσες και να θεωρείς ότι σε έβαλε σε σκέψεις, ότι σε επηρέασε ή σε καθόρισε;

Όχι δε θυμάμαι κάτι.

Γνωρίζεις τον George Floyd;

Ναι, αυτός που τον σκότωσε ένας αστυνομικός στην Αμερική.

Γνωρίζεις τον Αλέξη Γρηγορόπουλο;

Όχι.

Τον Παύλο Φύσσα;

Όχι.

Το κίνημα “Black Lives Matter”;

Ναι ήταν τότε που σκοτώθηκε ο Floyd, μια πορεία, ένα κίνημα για τους μαύρους.

Έχετε συζητήσει ποτέ για θέματα σαν κι αυτά στο σχολείο;

Ναι, για το “Black Lives Matter”. Λέγαμε ότι ήταν πολύ κρίμα που σκοτώθηκε ο άνθρωπος κι ότι ο αστυνομικός θα έπρεπε να μπει στη φυλακή.

Ακούστηκαν και αντίθετες απόψεις;

Ναι, και γενικά ακούγονται και τέτοιες απόψεις, ας πούμε για το Pride.

Θα φτάναμε και σε αυτό αργότερα, αλλά μιας και το είπες, τι σκέφτεσαι για το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα;

Στην τάξη είχαμε συζητήσει με μια φιλόλογο, πρώτα αρχίσαμε για τα παιχνίδια ότι δεν υπάρχουν αγορίστικα και κοριτσίστικα και μετά είχαμε πάει σε βαθύτερα νοήματα για τους ομοφυλόφιλους, τα αγόρια ήταν όλα κάθετα, τα κορίτσια ήταν πιο υποστηρικτικά. Τα αγόρια πιστεύανε ότι κάνουν κακό, κάποιοι άλλοι πιστεύουν για τους έγχρωμους ανθρώπους να μην παντρεύονται λευκό/ή γιατί γίνεται έτσι σύγκρουση κουλτούρας και πολιτισμών κι ότι δεν είναι καθαρόαιμοι άνθρωποι.

Η καθηγήτρια πως τοποθετήθηκε πάνω σε αυτό;

Δεν υποστήριξε καθόλου τα αγόρια εκείνη η συγκεκριμένη. Κανείς δεν τους είχε υποστηρίξει.

Πάμε τώρα σε άλλο θέμα, σχετικά με την ενημέρωση. Έχεις λογαριασμό στα social media;

Ναι στο Instagram και στο Tik Tok.

Υπάρχει κάποιο από το οποίο ενημερώνεσαι;

Ναι, κυρίως το Tik Tok όταν βλέπω βίντεο άλλων, πολλές φορές μαθαίνω πράγματα που δεν ήξερα.

Υπάρχει κάποιο μέσο στο οποίο να έχεις εγγραφεί ή κάποια σελίδα ή πρόσωπο που ακολουθείς για την ενημέρωσή σου;

Όχι.

Ενημερώνεσαι γενικά για την επικαιρότητα;

Ναι, από την τηλεόραση κυρίως.

Υπάρχει συγκεκριμένο κανάλι που παρακολουθείς;

Όχι, απλά βλέπω καμιά φορά ειδήσεις.

Θεωρείς ότι έχει νόημα κάποιος/α να τοποθετείται δημόσια για την πολιτική ή οτιδήποτε μέσω social media;

Δε νομίζω γιατί αυτό δημιουργεί συγκρούσεις.

Γενικά την έχεις αυτή την άποψη για την πολιτική;

Ναι, είναι πολύ αμφιλεγόμενη.

Ως προς τις εκλογές, έχεις παρακολουθήσει ποτέ προεκλογική εκστρατεία;

Ναι, έχω πετύχει να είναι διάφοροι και να μιλάνε, δεν τους παρατηρούσα ιδιαίτερα. Τις διαφημίσεις τις προεκλογικές κάπως βλέπω.

Για σένα τι σημαίνουν εκλογές;

Ας πούμε τώρα που έχει γίνει όλο αυτό και λένε να γίνουν εκλογές, δε θα με χάλαγε να αλλάξει ο πρωθυπουργός και γενικά δεν πιστεύω ότι είναι κάτι ανούσιο γιατί θα ακούγονται διαφορετικές ιδέες και μπορεί να παρθούν καλύτερες αποφάσεις.

Άρα έχει σημασία η ψήφος;

Ναι, ναι.

Ποια είναι η γνώμη σου για την αποχή;

Δεν το θεωρώ λάθος, αν κάποιοι δε συμφωνούν δεν το θεωρώ κακό.

Η οικογένειά σου συνήθως ψηφίζει;

Ναι, ναι.

Προχωράμε στα πιο γενικά, ποια είναι η γνώμη σου για την τωρινή κυβέρνηση;

Ό,τι να 'ναι. Δε μου αρέσει καθόλου.

Λόγω του εκπαιδευτικού που μου έλεγες;

Ε γενικά και αυτά με τον κορωνοϊό δεν ξέρω.

Μιας και το ανέφερες, πως πιστεύεις ότι έχει γίνει αυτή η διαχείριση;

Δεν είναι τόσο καλή γιατί δεν είχαν προετοιμαστεί καλά και το κακό έγινε το καλοκαίρι, τότε που ήρθαν οι τουρίστες και δεν είχαν βγει ούτε τα τεστ κι εκεί έγινε νομίζω η ζημιά. Τώρα είναι καλύτερα με τους εμβολιασμούς, δεν είναι τέτοια η αναστάτωση.

Αυτή η γνώμη που έχεις για την κυβέρνηση σε έχει επηρεάσει; Δηλαδή σε έχει φέρει πιο κοντά σε κάποιο κόμμα ή σε έχει απομακρύνει ή τίποτα;

Α, νομίζω με έχει απομακρύνει γιατί όταν είχε βγει ο Μητσοτάκης δεν ήξερα, αλλά τώρα έχω απογοητευτεί.

Έχεις κάποιο «όραμα» για την κοινωνία; Δηλαδή αν θα μπορούσες να αλλάξεις κάτι που δε σου αρέσει, τι θα ήταν αυτό;

Δε μου αρέσει όταν πολλοί άνθρωποι κρίνουν ανθρώπους που δεν έχουν γνωρίσει και βγάζουν συμπεράσματα μόνοι τους.

Θεωρείς ότι η γενιά σου ενδιαφέρεται ή υπάρχει περισσότερο ματαιότητα και απαισιοδοξία;

Δεν μπορώ να πω ούτε το ένα ούτε το άλλο, είναι κάπου ενδιάμεσα.

Είσαι ευχαριστημένη με την κατάσταση στην Ελλάδα; Ας πούμε κοινωνικά, οικονομικά.

Όχι, όχι. Θα μπορούσε να είναι πολύ καλύτερα. Η κυβέρνηση διαχειρίστηκε κάποια πράγματα λάθος, οικονομικά δεν ξέρω, αλλά η διαχείριση θα μπορούσε να είναι καλύτερα. Και δεν υπάρχει οικονομική ούτε κοινωνική ισότητα.

Ας πούμε στα κοινωνικά, που εντοπίζεις διαφορές;

Ας πούμε έχω ακούσει ότι κάποιοι άνθρωποι που δεν έχουν την οικονομική δυνατότητα είναι κατώτεροι από τους άλλους, άλλοι πιστεύουν ότι οι γυναίκες είναι κατώτερες από τους άνδρες, παιδιά από διαφορετικές χώρες είναι κατώτερα.

Πιστεύεις πως έχει υπάρξει κάποια πρόοδος με τα χρόνια;

Νομίζω έχει υπάρξει μια μικρή πρόοδος όσον αφορά το bullying λόγω του χρώματος, έχει λίγο εξισορροπηθεί η κατάσταση.

Η κατάσταση με τις γυναίκες που περιέγραψες έχει βελτιωθεί;

Λίγο, αλλά όχι αρκετά. Ακούγονται σχόλια.

Ο ρατσισμός;

Έχει μειωθεί λίγο, αλλά υπάρχει.

Θεωρείς ότι μπορεί να υπάρξει πρόοδος και αλλαγή; Και ποιος/α θα μπορούσε να συμβάλει;

Πιστεύω αν μια καινούρια κυβέρνηση ήταν υπέρ της ισότητας, θα μπορούσε να είχε βελτιωθεί πολύ η κατάσταση, αλλά δεν πολυνοιάζονται για αυτά τα θέματα, αυτό έχω καταλάβει.

Άρα θεωρείς ότι είναι πιο πολύ θέμα θεσμικό-κρατικό παρά ατομικό;

Ναι, γιατί αυτοί ουσιαστικά, ο κόσμος από αυτούς θα επηρεαστεί γιατί έχουν δύναμη και δε θα ακούσουν τον άνθρωπο δίπλα τους,

Παρόλα αυτά πιστεύεις ότι έχει νόημα ο καθένας κι η καθεμιά από εμάς να προσπαθεί προς αυτή την κατεύθυνση;

Ναι , το πιστεύω.

Εσύ πιστεύεις σαν ατομικότητα έχεις τον τρόπο να συμβάλλεις στην αλλαγή;

Ναι, προσπαθώ ας πούμε όταν βλέπω ανθρώπους να λένε διάφορα σχόλια είτε ρατσιστικά, είτε που να μειώνει τον άλλον, προσπαθώ να του πω ότι αυτό δεν είναι και πολύ σωστό κι ότι αυτό που κάνει δεν έχει νόημα.

Θυμάσαι κάποιο τέτοιο περιστατικό;

Ναι, λέγανε ότι οι φεμινίστριες λένε ότι θέλουν να γίνουν το ανώτερο φύλο, τέτοια με τις γυναίκες κυρίως κι εγώ έλεγα ότι απλά οι άνθρωποι όπως θέλουν, ότι δεν είναι ο φεμινισμός να γίνει η γυναίκα ανώτερη από τον άνδρα, αλλά να είναι ίση απλά με τον καιρό αυτός ο ορισμός έχει διαστρεβλωθεί.

Ποια είναι η γνώμη σου για πορείες και διαμαρτυρίες ως μέσα διεκδίκησης;

Δεν ξέρω νομίζω είναι καλό γιατί ακούγονται αυτά που θέλουν διάφοροι άνθρωποι, που κάποιοι... απλά προσπαθούν να πουν τι θεωρούν σωστό αυτοί και προσπαθούν να αλλάξουν αυτά που σκέφτεται ο άλλος.

Έχεις πάει ποτέ σε κάποια πορεία;

Όχι.

Αν πήγαινες ποτέ, για ποιο ζήτημα θα το έκανες; Τι θα ήθελες να υπερασπιστείς;

Κυρίως για την κακομεταχείριση ζώων σε εργοστάσια για πειράματα.

Αυτό που ανέφερες, πιστεύεις είναι ένα θέμα που συζητιέται αρκετά;

Όχι. Μια περίοδο είχε συζητηθεί πάρα πολύ, τώρα πρόσφατα πριν κάτι μήνες. Νομίζω έχει αλλάξει γνώμες διάφορων ατόμων, γιατί παλιά δεν το είχαν σκεφτεί καν αυτό το θέμα. Εγώ το κατάλαβα κυρίως από το Tik Tok, γιατί εκεί έδειχνε πάρα πολλά βιντεάκια με ζώα που κακομεταχειρίζονταν για πειραματικούς λόγους και πολλοί είχαν αλλάξει τη γνώμη τους.

Αυτό είναι από αυτά τα θέματα που θα ήθελες η κυβέρνηση να φροντίσει;

Ναι, να αποφύγει να γίνονται αυτές οι δοκιμές σε ζώα.

Μιας και πήγαμε σε αυτό το θέμα, θεωρείς ότι οι συζητήσεις για το περιβάλλον και την οικολογία σε αφορούν; Είναι σημαντικές;

Ναι, αν όχι τώρα, πιστεύω σε λίγα χρόνια θα έχει καταστραφεί και για αυτό θα πρέπει να γίνουν διάφορες καμπάνιες, πορείες κλπ. για να παρθούν αποφάσεις.

Το συζητάτε αυτό στο σχολείο;

Ναι, κυρίως για το περιβάλλον, όχι για τα ζώα. Και πιο παλιά στο Δημοτικό είχα ακούσει, υπήρχε μια ολόκληρη ενότητα στο βιβλίο για το περιβάλλον, δηλαδή, συζητιέται αρκετά.

Εσύ συμβάλλεις σε αυτές τις συζητήσεις ή κάνοντας η ίδια κάτι για το περιβάλλον;

Νομίζω ναι, έχω βρεθεί σε συζητήσεις γιατί έβλεπα ανθρώπους γνωστούς που πέταγαν σκουπίδια και αυτό δε μου άρεσε από παλιά να το βλέπω, αλλά αυτό δε μου άρεσε αυτό που είχαν πει, γιατί τους είχα πει «πρόσεχε λίγο θα καταστραφεί η Γη αν συνεχίσουμε έτσι» και λέει «εμένα δε με νοιάζει, φτάνει να είμαι εγώ καλά». Πολύ εγωιστικά το είχαν πάρει.

Αυτός ο άνθρωπος ήταν της ηλικίας σου;

Όχι, είναι μεγαλύτερος.

Πως ορίζεις την πολιτικοποίηση; Τι είναι πολιτικό για 'σένα;

Νομίζω είναι να μαθαίνεις σχετικά με την πολιτική; Κάτι τέτοιο.

Τι σκέφτεσαι σε σχέση με το προσφυγικό;

Επειδή το έχουμε κάνει και αυτό στη Γλώσσα, έχω καταλάβει ότι η Ευρώπη δεν έχει διάθεση να πάρει πρόσφυγες για να μην τους έχει όλους η Ελλάδα και κυρίως στη Μυτιλήνη γίνεται

χαμός απ' ό,τι έχω καταλάβει, αλλά δε θέλουν να τους δώσουν ούτε θέσεις εργασίας, ούτε τίποτα και δεν το θεωρώ σωστό γιατί κι αυτοί είναι άνθρωποι, που δεν ήθελαν να φύγουν από τη χώρα τους, κάποιος τους ανάγκασε, οπότε αυτό.

Έχεις δει συμπεριφορές που δε σου αρέσουν απέναντί τους;

Νομίζω ναι, είχε τύχει μια μέρα στις ειδήσεις να δω καβγά μεταξύ ενός πρόσφυγα κι ενός Έλληνα που του φώναζε κι έχω δει κι ανθρώπους να τους χτυπάνε, γενικά πολύς ρατσισμός.

Αυτό το έχετε συζητήσει στο σχολείο;

Ναι, εδώ δεν υπήρχαν τόσο έντονες αντίθετες απόψεις, αλλά ένας μαθητής έλεγε ότι δε θέλει να ενωθούν οι δύο πολιτισμοί.

Ποια θα μου έλεγες ως τα τρία μεγαλύτερα προβλήματα στην Ελλάδα το 2021;

Θα έλεγα την εγκληματικότητα, τον ρατσισμό και τους βιασμούς.

Προχωράμε σε κάποια πράγματα για σένα. Πως περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου;

Βγαίνω βόλτες με τις φίλες μου με ποδήλατο ή όχι, τώρα τελευταία διαβάζουμε ιντερνετικά βιβλία.

Τι είδους;

Τύπου οικογενειακές ιστορίες γιατί γελάμε.

Διαβάζεις και μόνη σου;

Όχι, ποτέ.

Ταινίες, μουσική;

Δεν ακούω συγκεκριμένο είδος, ακούω διάφορα. Ταινίες βλέπω κυρίως ταινίες της Disney και τα Harry Potter, Lord of the Rings.

Ασχολείσαι με κάποια καλλιτεχνική/αθλητική δραστηριότητα;

Παλιά έπαιζα τένις, και θέλω να ξεκινήσω βόλεϊ. Μου αρέσει να ασχολούμαι με το μακιγιάζ.

Υπάρχει κάποιος/α καλλιτέχνης/ις ή αθλητής/τρια που να σε εμπνέει, να θαυμάζεις;

Ο Πετρούνιας είναι αυτός που εμπνέει πολύ κόσμο και εμπνέει πολλούς Έλληνες και ξένους.

Στο μέλλον με τι θα ήθελες να ασχοληθείς;

Δεν έχω ιδέα.

Σε ευχαριστώ πολύ!

3) Α.Α.

Πόσων χρονών είσαι και ποια χρονιά γεννήθηκες;

Είμαι 16. Το 2005.

Που γεννήθηκες και μεγάλωσες;

Στην Αθήνα.

Σε ποια περιοχή μένεις;

Στο Νέο Ψυχικό.

Από που έχεις καταγωγή;

Από Μεσολόγγι και Κρήτη.

Έχεις άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;

Όχι.

Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;

Η μαμά μου δικηγόρος, ο μπαμπάς μου είναι γιατρός.

Έχεις αδέρφια;

Έχω έναν αδερφό μικρό και έναν δίδυμο αδερφό.

Σε ποιο σχολείο πας;

Στο Κωστέα Γείτονα.

Είναι ιδιωτικό ή δημόσιο;

Είναι ιδιωτικό.

Ωραία, τώρα προχωράμε στην κυρίως συζήτηση, απαντάς όπου και όπως θέλεις εσύ ελεύθερα.

Τι σου έρχεται στο μυαλό όταν ακούς τη λέξη πολιτική;

Τη διαδικασία της ψήφου, διάφορα κόμματα, αυτά πιο πολύ.

Κάποιο συγκεκριμένο κόμμα σου έρχεται;

Σε εισαγωγικά τα πιο γνωστά. ΝΔ και ΣΥΡΙΖΑ.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με μια ιδεολογική ταυτότητα; Πχ δεξιά, αριστερή, αδιάφορη

Δε θα το έλεγα, γιατί δεν έχω κάτσει να ψάξω το εκφράζει η δεξιά, τι εκφράζει η αριστερά για να ταυτιστώ, οπότε ακόμα δεν έχω ασχοληθεί τόσο.

Θυμάσαι πότε άκουσες πρώτη φορά για πολιτική;

Φαντάζομαι όταν ήμουν πολύ μικρή σε οικογενειακά τραπέζια που τσακώνονταν οι γονείς μου με φίλους και γνωστούς για τα πολιτικά ή απλά μιλάγανε.

Θυμάσαι κάποιο συγκεκριμένο γεγονός ή αφορμή;

Όχι,

Υπάρχει κάποιο κοντινό σου πρόσωπο που να ασχολείται έντονα με την πολιτική;

Η νονά του αδερφού μου και ο θείος μου δουλεύουν σε κόμμα.

Σε ποια;

Στη Νέα Δημοκρατία.

Συζητάς πολιτικά μαζί τους;

Όχι.

Με την οικογένειά σου;

Για γεγονότα ίσως ναι, ο πατέρας μου δεν ασχολείται πολύ και η μητέρα μου με αυτήν λέμε πιο πολύ για τα γεγονότα.

Θυμάσαι και συγκεκριμένο γεγονός που πυροδότησε κάποια συζήτηση;

Στην αρχή της χρονιάς συζητήσαμε και στο σχολείο για τη δίκη της Χρυσής Αυγής.

Πως ξεκίνησε αυτή η συζήτηση στο σχολείο; Από καθηγητές/τριες;

Δύο παιδιά που ενδιαφέρονται πιο πολύ για την πολιτική άνοιξαν τη συζήτηση και οι καθηγητές απλά προσπαθούσαν να μην αναφέρουν τόσα ονόματα για να μη γίνουν παρεξηγήσεις.

Εσύ έχεις εικόνα για το περιστατικό;

Πιο πολύ ό,τι άκουσα σε αυτές τις συζητήσεις, δεν ασχολήθηκα πάρα πολύ, πάνω κάτω μια γενική εικόνα την έχω πιστεύω.

Τι γνώμη έχεις για τη Χρυσή Αυγή;

Απ' ό,τι έχω ακούσει και καταλάβει την ιδεολογία της δε θα έλεγα ότι την υποστηρίζω σε καμία περίπτωση. Μου 'ρχεται κάτι φασιστικό.

Στο σχολείο τι συζητήσατε για αυτό;

Αν ήταν δίκαιη η δίκη, ο κόσμος που ήταν έξω.

Εσύ τι πιστεύεις;

Εγώ πιστεύω ότι θα έπρεπε να καταδικαστούν και μετά που το συζητούσα με τη μητέρα μου ου είναι δικηγόρος και μου εξηγούσε τι είναι ισόβια, τι θα έπρεπε να γίνει, τώρα επειδή έχουν

περάσει μήνες δε θυμάμαι ακριβώς, αλλά θυμάμαι ότι ήμουν αρκετά υπέρ στο να καταδικαστούν από τη δικαιοσύνη.

Θεωρείς ότι σε αφορά με κάποιον τρόπο η πολιτική;

Καλά σίγουρά, γιατί πολίτης είμαι, σε δυο χρόνια θα ψηφίζω κιόλας κι από τη στιγμή που ζω σε αυτό το κράτος, ναι, με αφορά. Τώρα επειδή ακόμα δεν ψηφίζω δεν έχω ασχοληθεί πολύ και δεν έχω ψάξει με ποιο κόμμα θα ταυτίζομαι, αλλά πιστεύω ειδικά στο μέλλον θα με αφορά πολύ.

Υπάρχει κάποια πολιτική θέση, κόμμα, πρόσωπο που να σε ενδιαφέρει να το μελετήσεις λιγάκι;

Ακόμα όχι, αν ήξερα αρκετά κόμματα θα μπορούσε να με ενδιαφέρει, αλλά τώρα ακόμα όχι.

Αντίθετα, υπάρχει κάποιο κόμμα, θέση ή πρόσωπο που να σου προκαλεί δυσαρέσκεια; Μπορεί να είναι ακόμα και μια φράση που έχεις ακούσει από κάποιον/α πολιτικό.

Καλά σίγουρα σαν κόμμα τη Χρυσή Αυγή, αλλά δεν ξέρω και πολλά κόμματα.

Με φίλους/ες συζητάς πολιτικά;

Όχι, γιατί οι περισσότεροι φίλοι μου δεν ενδιαφέρονται για την πολιτική, μόνο για τη Χρυσή Αυγή έχουμε συζητήσει με συνομηλίκους και τους συμμαθητές μου, που τις άρχισαν δυο άλλοι που ενδιαφέρονται.

Υπήρχαν και διαφορετικές απόψεις;

Υπήρχε ένα παιδί που είχε μια άποψη παρόμοια με της Χρυσής Αυγής, αλλά όχι τόσο ακραία.

Γενικά στο σχολείο συζητάτε για πολιτικά ζητήματα;

Οι καθηγητές προσπαθούν να το αποφύγουν για να μην υπάρξουν παρεξηγήσεις.

Έχει τύχει να βρεθείς σε καμιά τέτοια συζήτηση στο διάλειμμα;

Τις περισσότερες φορές ή αρχίζει στο διάλειμμα ή στη μέση του μαθήματος. Θυμάμαι, δεν ξέρω αν μετράει, αλλά είναι διάφορα καθεστάτα άλλων χωρών, ας πούμε είναι η Κροατία; Δε θυμάμαι, που μιλάγανε για μια χώρα που είναι αρκετά κλειστή και έχει αρκετά φασιστική κλίση η πολιτική της και συζητάγαμε και γι' αυτό και δε θυμάμαι άλλα θέματα.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις με ιδεολογική ταυτότητα το οικογενειακό σου περιβάλλον;

Ο μπαμπάς μου νομίζω είναι πιο αδιάφορος, η μαμά μου είναι πιο δεξιά αλλά δεν είμαι σίγουρη.

Όταν μιλάτε για ένα άνθρωπο που είναι δεξιό, παίζει ρόλο, δηλαδή υπάρχει προδιάθεση απέναντί του λόγω της ιδεολογίας;

Α, όχι δεν παίζει κανένα ρόλο.

Ούτε στην αντίθετη περίπτωση, για έναν αριστερό;

Όχι.

Για σένα μετράνε αυτές οι ταυτότητες;

Δε θα το έλεγα, δηλαδή, περισσότερο αν γνωρίσω κάποιον αυτό που με ενδιαφέρει δεν είναι η πολιτική του ιδεολογία, αλλά η γενικότερη, βέβαια αυτά τα δύο μπορεί και να συνδέονται, από τη μία αν ας πούμε η ιδεολογία του είναι παρόμοια με την πολιτική του και δε μου αρέσει, ναι θα με επηρεάσει. Αλλά αν δε μου αρέσει η πολιτική του ιδεολογία και μου αρέσει γενικότερα η ιδεολογία του, δεν έχω θέμα, δεν ξέρω αν βγάζει νόημα..

Δηλαδή, σε ενδιαφέρει πιο πολύ ο χαρακτήρας του ανθρώπου;

Ναι.

Για τους/τις φίλους/ες σου έχουν σημασία αυτές οι ταυτότητες;

Δε νομίζω, γιατί δεν ξέρουν τίποτα από πολιτική, δεν έχουν ασχοληθεί οπότε δεν πιστεύω.

Θυμάσαι κάποιο συμβάν ή κάποια συζήτηση οποιαδήποτε φύσης, που να θεωρείς ότι σε επηρέασε ή σε καθόρισε; Μπορεί να είναι μια εικόνα στις ειδήσεις, ή κάτι που άκουσες στο λεωφορείο, οτιδήποτε. Πχ κάτι που σε έκανε να σκεφτείς, να αναθεωρήσεις.

Διάφοροι ξυλοδαρμοί και γεγονότα βίας με ευαισθητοποιούν και με βάζουν σε σκέψεις.

Θυμάσαι κάτι συγκεκριμένο;

Τώρα όχι, αλλά ξέρω ότι έχουν γίνει πολλά.

Μήπως αναφέρεσαι στο περιστατικό της Νέας Σμύρνης;

Ναι, πιστεύω ότι η βία της αστυνομίας θα έπρεπε να υπάρχει μόνο σε ειδικές περιπτώσεις, να κινδυνεύει η ίδια τους η ζωή, να είναι αναγκαίο κι όχι επειδή μπορεί να είναι ρατσιστές, ομοφοβικοί να χρησιμοποιούν έτσι την ιδιότητά τους, επειδή τους βολεύει.

Βλέποντας, λοιπόν, αυτό το περιστατικό πως ένιωσες;

Γενικά ήταν τρομακτικό γιατί δεν ξέρεις τι μπορεί να σου τύχει αν η αστυνομία στη χώρα που ζεις κάνει τέτοια πράγματα. Με τρόμαξε.

Ως προς την ενημέρωση, έχεις λογαριασμό στα social media;

Ναι.

Σε ποια;

Στο Instagram, στο Facebook και στο Tik Tok.

Ενημερώνεσαι από αυτά για την επικαιρότητα; Όχι μόνο για πολιτικά θέματα.

Το Facebook δεν το χρησιμοποιώ, αλλά το Instagram σίγουρα, δηλαδή, και να μη θέλεις, κάτι θα δεις και το Tik Tok είναι περισσότερο, όχι τόσο για σημαντικά πράγματα, είτε για μόδες, αδιάφορα.

Θα έλεγες ότι είναι συχνή η ενημέρωσή σου;

Ναι, είναι συχνή, αλλά όχι σε βάθος.

Ενημερώνεσαι κι από αλλού, πχ μέσω ειδήσεων;

Ειδήσεις δε βλέπω καθόλου, σπάνια αν είναι αναμμένη η τηλεόραση και κάποιος βλέπει, θα κάτσω. Τώρα ενημερώνομαι, μπορεί να συζητήσω κάτι είτε με γονείς είτε με φίλους και μετά μπορεί να το ψάξω.

Θυμάσαι κάτι που σου προξένησε το ενδιαφέρον ώστε να θελήσεις να το ψάξεις;

Τώρα δε μου 'ρχεται κάτι, γιατί τώρα όλα τα τελευταία νέα είναι ο κορωνοϊός.

Υπάρχει κάποια σελίδα ή πρόσωπο που να ακολουθείς ή να έχεις εγγραφεί για να ενημερώνεσαι; Κάποιος άνθρωπος που να σου αρέσει πως τοποθετείται και να τον ακολουθεί;

Όχι.

Θεωρείς ότι έχει νόημα κάποιος/α να τοποθετείται δημόσια στα social media;

Ναι, ειδικά αν έχει ωραία επιχειρήματα, μπορεί να επηρεάσει πολλούς. Οπότε αν θέλει να περάσει τη γνώμη του σε πολλούς ανθρώπους, είναι ένας πάρα πολύ εύκολος τρόπος, απλά πρέπει να ξέρει ότι πιθανόν πάρα πολλοί να μη συμφωνήσουν.

Εσύ το κάνεις;

Εγώ δεν ανεβάζω τίποτα, πολύ σπάνια. Ό,τι γνώμη έχω συνήθως θα τη συζητήσω με κάποια φίλη μου, κάποιον κοντινό μου.

Πιστεύεις ότι η γνώμη του καθενός/της καθεμιάς έχει αξία και σημασία;

Ναι, ακόμα κι αν δεν είναι διάσημος, κι ακόμα κι αν είναι λανθασμένη έχει αξία.

Για σένα τι σημαίνουν οι εκλογές;

Ιδανικά, για μένα που το βλέπω στη θεωρία και δεν έχω ψηφίσει, είναι ένας τρόπος να παίρνεις κι εσύ μέρος στη διακυβέρνηση της χώρας σου, να έχεις ρόλο, να έχεις δικαιώματα. Πιστεύω πως είναι, πολλοί λένε «ντάξει δεν έχει σημασία η δική μου ψήφος είναι μία», αλλά πιστεύω αν κόψουν αυτό το δικαίωμα μετά θα.., είναι αρκετά σημαντικό και κάθε μία ψήφος μετράει, όχι μόνο στο αποτέλεσμα, αλλά σου δίνει την αίσθηση ότι ζεις σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα και γενικά η γνώμη σου μετράει.

Έχει τύχει να παρακολουθήσεις προεκλογική εκστρατεία; Debates, συνεντεύξεις

Ναι, πιο παλιά όταν ήταν μαζί οι γονείς μου και κάθονταν και έβλεπαν μαζί, καθόμουν κι εγώ λίγο, αλλά τώρα τα τελευταία χρόνια, καθόλου.

Η οικογένειά σου συμμετέχει στην εκλογική διαδικασία ψηφίζοντας;

Η μητέρα μου ναι, ο μπαμπάς μου ναι, αλλά δεν το παίρνει πολύ στα σοβαρά.

Πάντως δεν είναι ότι απέχουν ε;

Όχι, καθόλου.

Γενικότερα τώρα, ποια είναι η γνώμη σου για την τωρινή κυβέρνηση;

Εγώ έχω γνώμη για το εκπαιδευτικό σύστημα. Διάφορες αποφάσεις τους μου φάνηκαν χαζές και δεν ξέρω τι άλλα έχουν βγάλει σε άλλους τομείς, μπορεί να είναι και σωστές δεν τις ξέρω. Αλλά, αφού δεν έχουμε καταστραφεί ακόμα καλά είμαστε. Δεν έχω υψηλά στάνταρ.

Που αποδίδεται το ότι δεν έχεις υψηλά στάνταρ;

Και η μαμά μου, αλλά ειδικά ο πατέρας μου, πιστεύει ότι τα περισσότερα κόμματα δε θα φέρουν την αλλαγή και δε διαφέρουν μεταξύ τους. Μπορεί να έχουν διαφορετική ιδεολογία, αλλά στην τελική ντάξει. Και γενικά επειδή έχουν αλλάξει διάφορα κόμματα με τα χρόνια, δεν έχει υπάρξει κάποια μεγάλη αλλαγή.

Νιώθεις, δηλαδή, ένα είδος ματαιότητας;

Ναι.

Θεωρείς ότι έχουν σημασία οι εκλογές, αλλά ότι δε γίνεται και καμιά φοβερή αλλαγή ε;

Ναι, πιστεύω μπορεί να γίνει, αλλά ναι.

Και έχουν κι οι γονείς σου αυτή την απογοήτευση;

Ο μπαμπάς μου αρκετά, η μητέρα μου σε πρώτο βαθμό.

Πιστεύεις ότι αυτός είναι και ο λόγος που δεν ενδιαφέρονται οι φίλοι/ες σου;

Απ' ό,τι έχω ακούσει από συζητήσεις με γονείς και συγγενείς, ναι αυτή είναι η αίτια.

Αυτό μπορεί να αλλάξει στο μέλλον;

Σίγουρα μπορεί να αλλάξει, αλλά είναι ευθύνη των κομμάτων. Ποιες αλλαγές θα κάνουν, ποια θα είναι η ιδεολογία, αν θα κάνουν κάποιες άλλες προσπάθειες κλπ. Καταλαβαίνω ότι αυτό είναι δύσκολο.

Αν σε ρώταγα πως θα ήθελες να ζούμε ιδανικά, ποιο θα ήταν το «όραμά» σου για την κοινωνία;

Θα ήθελα όλοι να ζούμε ελεύθεροι και γενικά να μπορούν όλοι να κάνουν στην προσωπική τους ζωή ό,τι θέλουν, χωρίς να κρίνονται. Να υπάρχουν νόμοι που να είναι δίκαιοι και όντως να εφαρμόζονται χωρίς παραθυράκια κλπ. Και γενικά να ζούμε σε μια κοινωνία που όντως μετράει ο νόμος, που να τον έχουμε υιοθετήσει, όχι να τον φοβόμαστε.

Θεωρείς πως οι νόμοι είναι κάπως σαν τιμωρίες παρά σαν κάτι καλό;

Ναι, θα έπρεπε να καταλαβαίνουμε γιατί υπάρχουν κι αν είναι σωστοί να συμφωνούμε μαζί τους.

Για τις πορείες σα μέσο διεκδίκησης και πάλης τι έχεις να πεις;

Πιστεύω σίγουρα βοηθάει γιατί το βλέπουν αυτοί που μπορούν να κάνουν την αλλαγή που ο λαός ζητάει. Βλέπουν πόσοι άνθρωποι διαφωνούν, δε γράφει απλώς κάποιος κάτι στο Ίντερνετ και απλά έχει likes. Άλλο είναι να βλέπεις likes κι άλλο να βλέπεις ανθρώπους να διαμαρτύρονται, οπότε σίγουρα βοηθάει και λίγο.

Εσύ έχεις συμμετάσχει ποτέ σε κάποια πορεία;

Όχι.

Θα πήγαινες ποτέ;

Αν συμφωνούσα με αυτό που ζητάνε θα πήγαινα.

Για ποια θεματική θα πήγαινες, τι θα ήθελες να υπερασπιστείς;

Για διάφορα δικαιώματα ή κάτι για το περιβάλλον.

Γενικά ποια είναι η γνώμη σου για την οικονομική και κοινωνική κατάσταση της Ελλάδας;

Εγώ προσωπικά δεν έχω οικονομικό πρόβλημα, αλλά ξέρω και το βλέπω ότι δεν είναι όλοι έτσι. Οπότε γενικά δεν είμαι ευχαριστημένη με το οικονομικό επίπεδο της Ελλάδας, δηλαδή, υπάρχουν πολλοί άστεγοι, άποροι.

Οικονομικά, λοιπόν, βλέπεις ανισότητα. Κοινωνικά;

Θεωρητικά υπάρχει ισότητα, αλλά όχι στην πράξη.

Που αναγνωρίζεις ανισότητες;

Υπάρχει ρατσισμός, υπάρχει σίγουρα σεξισμός και υπάρχει και ομοφοβία στην Ελλάδα αρκετά.

Πιστεύεις ότι όλα αυτά που εντοπίζεις μπορούν στο μέλλον να αλλάξουν;

Σίγουρα, ναι. Απλά επειδή είναι ιδεολογίες και συνήθειες θα είναι αρκετά δύσκολο γιατί όλοι θα πρέπει να αλλάξουν τις συνήθειές τους και να σκεφτούν.

Πιστεύεις, όμως ότι ο καθένας κι η καθεμιά από μας έχει τη δυνατότητα να βάλει το λιθαράκι του στην αλλαγή;

Ναι σίγουρα, αρχικά μόνο με το να σκεφτείς κριτικά και να έχεις μια δικιά σου άποψη και να μην παίρνεις απλά την άποψη των γονιών σου ή κάποια άλλη και να έχεις τη δικιά σου, που μπορεί να είναι πιο φιλελεύθερη, από μόνος σου αρχίζεις και μειώνεις το πρόβλημα. Μετά μπορεί ο καθένας είτε να μιλήσει πχ στα social media, που ο καθένας μπορεί να πει τη γνώμη του και να βοηθήσει να επηρεάσει τους υπόλοιπους, ή σε κάποια πορείες όπως λέγαμε πριν.

Σε σχέση με το παρελθόν πιστεύεις ότι έχει υπάρξει πρόοδος ως προς αυτά τα ζητήματα;

Πιστεύω ναι, γιατί παλιά ούτε θεωρητικά δεν υπήρχε, οπότε ναι.

Τι παρατηρείς να έχει βελτιωθεί;

Η θέση της γυναίκας σίγουρα. Και ο ρατσισμός θεωρητικά, πάλι βέβαια υπάρχουν πολλές εξαιρέσεις στην πράξη. Η ομοφοβία θεωρώ ότι δεν έχει προοδεύσει ούτε θεωρητικά. Δεν είναι σε καλό σημείο.

Αναφορικά με αυτό, γνωρίζεις το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα;

Ναι, δικαιώματα θέλουν και ισότητα. Τώρα όσοι το κατακρίνουν δε συμφωνώ γιατί δεν υπάρχει λόγος. Τώρα με τι ταυτίζονται, ποια είναι η ταυτότητά τους και η σεξουαλικότητά τους δεν έχει σημασία.

Στο σχολείο έχετε συζητήσει ποτέ για το ΛΟΑΤΚΙ;

Φέτος νομίζω συζητήσαμε πιο πολύ για τον σεξισμό και τον ρατσισμό, όχι τόσο για την ομοφοβία.

Με τι αφορμή; Θυμάσαι τη συζήτηση;

Με το περιστατικό στην Αμερική με τους αστυνομικούς και τον George Floyd. Είναι φοβιστικό τα όργανα που ελέγχουν σε μια χώρα να κάνουν τέτοια εγκλήματα, όπως και σε άλλους ξυλοδαρμούς. Κι όλοι αυτό έλεγαν, υπήρχε ομοφωνία, δεν άκουγες κανέναν που συμφωνούσε με τους αστυνομικούς.

Μιλήσατε και για το Black Lives Matter;

Ναι και συμφωνώ. Είναι το κίνημα με αφορμή τον George Floyd, που επιζητά δικαιοσύνη και ισότητα για τους μαύρους. Δηλαδή, υπάρχουν κοινωνίες που τους συμπεριφέρονται σαν να είναι κατώτεροι ενώ δεν είναι, άνθρωποι είναι. Οπότε ναι φυσικά καλώς υπάρχει το κίνημα.

Για το σεξισμό τι είχατε συζητήσει στο σχολείο;

Κάναμε με μια καθηγήτριά μας ένα κείμενο για τη μόδα, πως εξελίχθηκε ανά τα χρόνια και μετά μας έβαλε κι ένα βίντεο με διαφημίσεις που σεξουαλικοποιούν τις γυναίκες και μετά ήρθε η συζήτηση. Ήταν διχασμένες οι απόψεις, υπήρχαν και αγόρια με σεξιστικές απόψεις.

Όπως;

Υποστήριζαν διάφορα στερεότυπα, μετά λέγαμε και για το body positivity. Κι αυτοί λέγαν ότι «όχι, οι χοντρές δεν είναι ωραίες» και τέτοια.

Εσύ τι έχεις να πεις πάνω σε αυτό το ζήτημα; Βλέπεις γύρω σου τον σεξισμό;

Σίγουρα υπάρχει και το βλέπω σε διάφορα περιστατικά, δεν έχει γίνει κάτι σε μένα. Α βασικά θεωρείται ναι, είναι πάλι στερεότυπο και δεν είχε κάποια μεγάλη συνέπεια, αλλά εγώ παίζω ποδόσφαιρο και χρόνια παίζαμε μόνο με αντρικές ομάδες και μας κορόιδευαν, αλλά δεν είχε κάποια μεγάλη συνέπεια, αλλά είναι ένα παράδειγμα.

Ναι, δεν είχε συνέπειες αλλά είναι ξεκάθαρα στερεοτυπική συμπεριφορά.

Γνωρίζεις ποιος είναι ο Αλέξης Γρηγορόπουλος;

Όχι.

Ο Παύλος Φύσσας;

Κάτι μου λέει, αλλά δε θυμάμαι.

Άρα δεν έχετε μιλήσει στο σχολείο καθόλου για αυτά τα άτομα;

Όχι.

Στην οικογένεια;

Μπορεί, δηλαδή, το όνομα αυτό που το έχω ακούσει, το έχω ακούσει στο σπίτι. Αλλά δε θυμάμαι.

Ο αδερφός σου που είστε δίδυμα συζητάει καθόλου; Ενδιαφέρεται;

Δεν πολυσυζητάει, έχει απόψεις αλλά δεν ενδιαφέρεται.

Γενικά, θεωρείς ότι οι άνθρωποι της ηλικίας σου είναι πολιτικοποιημένοι;

Πιστεύω πως αρκετοί είναι, δηλαδή, ναι υπάρχουν και ποσοστά όπως εγώ ή ο αδερφός μου που δεν έχουν ασχοληθεί ούτε λίγο, αλλά υπάρχουν και πάρα πολλές εξαιρέσεις που ενδιαφέρονται πολύ και γενικά ταυτίζονται, ακολουθούν κάποιο κόμμα ίσως.

Για σένα τι σημαίνει πολιτικοποίηση; Έχει σχέση αποκλειστικά με τα κόμματα; Μήπως για σένα είναι κάτι διαφορετικό, κάτι ευρύτερο;

Θα έλεγα περισσότερο η ιδεολογία που το άτομο επιλέγει να ακολουθήσει και αν ενστερνιστεί, όχι απαραίτητα το κόμμα που θα ακολουθήσει, αλλά την ιδεολογία που θα ήθελε να έχει αυτός που θα κυβερνάει τη χώρα του.

Θα έβαζες κι άλλα πράγματα στην έννοια του πολιτικού και της πολιτικοποίησης;

Ε και το τι κάνει, δηλαδή μπορεί κάποιος να πιστεύει στην ελευθερία και να μη φέρεται έτσι.

Πριν μου ανέφερες ότι θα κατέβαινες σε μια πορεία για την οικολογία. Είναι, λοιπόν, ένα θέμα που θεωρείς σημαντικό;

Σίγουρα γιατί στο περιβάλλον ζούμε. Αν το καταστρέψουμε, θα καταστρέψουμε απλά τον εαυτό μας. Πιστεύω ότι έχουμε αρχίσει να το καταλαβαίνουμε, αλλά και πάλι δεν υπάρχουν, ειδικά στην Ελλάδα, πιστεύω ότι οι περισσότεροι δεν κάνουν πράξεις για να το βοηθήσουν. Γιατί δεν είναι μόνο μεγάλες εταιρείες και η κυβέρνηση να βοηθήσει, αυτό περνάει κι από το χέρι του καθενός.

Θεωρείς ότι είναι ένα ζήτημα που έχει την αρμόζουσα σημασία ή ότι υποτιμάται;

Στην Ελλάδα ακόμα πιστεύω ότι υποτιμάται. Όχι ότι δεν έχουμε αρχίσει να το παίρνουμε στα σοβαρά όπως παλιά, αλλά ακόμα δεν έχουμε ασχοληθεί όσο θα έπρεπε.

Στο σχολείο μιλάτε για το περιβάλλον;

Ναι, πάρα πολύ. Γιατί έχουμε διάφορα προγράμματα, κάνουμε εργασίες.

Εσύ συμβάλλεις με τον τρόπο σου;

Δεν κάνω κάτι ιδιαίτερο, κάνω ανακύκλωση, δεν πετάω τα σκουπίδια μου στο πάτωμα, έχουμε ηλιακό θερμοσίφωνα, αυτά δηλαδή δε λέω πως κάνω κάτι ιδιαίτερο.

Τι γνώμη έχεις για το προσφυγικό;

Είναι περίεργο, δηλαδή καταλαβαίνω τους ανθρώπους που έρχονται γιατί πόλεμο έχουν, αλλά και να μην είχαν για να έρχονται υπάρχουν διάφορα προβλήματα στις ζωές τους και οικονομικά και κοινωνικά, οπότε θα έπρεπε να τους δεχόμαστε, αλλά μια χώρα σαν την Ελλάδα δεν μπορούμε να τους πάρουμε όλους, δηλαδή να μην να πάρουμε, αλλά να βοηθήσουν κι άλλες χώρες. Γιατί και να τους πάρουμε όλους, μετά δε θα μπορούν να ζήσουν ούτε σε εμάς, δεν έχουμε τις εγκαταστάσεις για αυτό.

Αλλά απ' ό,τι καταλαβαίνω στο μυαλό σου το θέμα είναι χωρικό έτσι;

Ναι ναι, αν μπορούσαμε να τους πάρουμε όλους και είχαμε τον χώρο, να έρθουν όλοι. Δε συμφωνώ με όλους που θέλουν να τους διώξουν, και στην Ελλάδα περάσαμε περίοδο που ήμασταν όλοι πρόσφυγες και θα έπρεπε να το καταλαβαίνουν.

Στο σχολείο έχετε θίξει αυτό το θέμα;

Πέρσι μιλούσαμε περισσότερο. Θυμάμαι μια συζήτηση που μας ρώτησαν αν συμφωνούμε και ήταν πολλά παιδιά που έλεγαν να φύγουνε, δεν τους θέλουμε. Τα 2/4 της τάξης το έλεγαν. Βέβαια η τάξη που ήμουν δεν είναι αντιπροσωπευτική, σε άλλες τάξεις μπορεί να ήταν λιγότεροι. Στο τέλος εκνευρίστηκα γιατί δεν μπορούσαν να συζητήσουν οι μισοί. Εγώ είπα τη γνώμη μου, δε μας άφηναν να απαντάμε ο ένας στον άλλον. Εγώ απλά είπα τη γνώμη μου, οι άλλοι ας έχουν ό,τι γνώμη θέλουν. Και η καθηγήτρια προσπάθησε να τους το φέρει αλλιώς, ότι δεν ισχύει. Πιστεύω κάποια παιδιά ήταν πιο ok μετά τη συζήτηση, τα άλλα που δεν ήταν δεν μπορώ να κάνω κάτι, θα το καταλάβουν πιο μετά.

Αν σε ρωτούσα ποια θεωρείς ότι είναι τα τρία σοβαρότερα προβλήματα στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή, ποια θα μου έλεγες;

Οικονομικά, τώρα είναι και ο κορωνοϊός και θα έλεγα πάλι γενικότερα οι διακρίσεις. Με ενοχλούν όλες γι' αυτό και τος βάζω όλες μαζί, γιατί και ο ρατσισμός και ο σεξισμός υπάρχουν σε μεγάλο βαθμό, οπότε τις βάζω όλες μαζί.

Μιας και ανέφερες την πανδημία, πως θεωρείς ότι έχει γίνει η διαχείρισή της στην Ελλάδα;

Με τα μέτρα που είχα βάλει στην αρχή προσπάθησαν, αλλά πιστεύω ότι πήραν διάφορες αποφάσεις που δεν ήταν πολύ σωστές. Πχ άνοιξαν τα σχολεία με 3000 κρούσματα.

Η άποψη αυτή σε έχει επηρεάσει ως προς το πως νιώθεις για το κυβερνών κόμμα, ή είναι αδιάφορο;

Αδιάφορο, γιατί και άλλοι να ήταν πάλι τα ίδια θα έκαναν, ήταν κάτι καινούριο, οπότε ο καθένας προσπαθούσε να πάρει την απόφαση που θεωρεί σωστή.

Και τώρα θα σε ρωτήσω κάποια πιο προσωπικά πράγματα για σένα.

Πως περνάς τον ελεύθερό σου χρόνο;

Παίζω ποδόσφαιρο, μετά βγαίνω με τους φίλους μου, ακούω που και που μουσική, ενοχλώ τον αδερφό μου.

Τι μουσική ακούς;

Λίγο απ' όλα, αλλά καθόλου ελληνικά.

Ταινίες, βιβλία;

Βιβλία διάβαζα πιο μικρή, ταινίες βλέπω μυστηρίου, ψυχολογικά θρίλερ και τέτοια. Παλιά διάβαζα αστυνομικά και κάποια πιο της ψυχολογίας που έδειχναν διάφορα παιδιά με κατάθλιψη, τέτοια, κοινωνικά θέματα.

Πέρα από το ποδόσφαιρο, ασχολείσαι με κάποια άλλη αθλητική ή κάποια καλλιτεχνική δραστηριότητα;

Πιο μικρή έκανα διάφορα αθλήματα, κολύμβηση, μπάσκετ.

Τέλος, υπάρχει κάποιος/α καλλιτέχνης/ις ή αθλητής/τρια που να σε εμπνέει, να τους/τις θαυμάζεις;

Δεν υπάρχει κάποιος συγκεκριμένος, αλλά με συγκινούν πολύ όλοι αυτοί οι αθλητές που δεν έχουν πόδια, χέρια και συνεχίζουν και αγωνίζονται, κάνουν αθλητισμό. Υπάρχουν και διάφορα αθλήματα που είναι για ανάπηρους ή για κάποια σωματική δυσλειτουργία.

Εσύ με τι θα ήθελες να ασχοληθείς μεγαλώνοντας;

Θα ήθελα νευρολογία.

Σε ευχαριστώ πάρα πολύ!

4) Α.Γ.

Πόσων χρονών είσαι και ποια χρονιά γεννήθηκες;

Είμαι 15. Το 2006.

Που γεννήθηκες και μεγάλωσες;

Γεννήθηκα και μεγάλωσα στην Αθήνα.

Σε ποια περιοχή μένεις;

Στα Σεπόλια.

Από που έχεις καταγωγή;

Από Αθήνα.

Έχεις άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;

Όχι.

Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;

Ο μπαμπάς μου είναι γιατρός, η μαμά μου καθηγήτρια αγγλικών.

Έχεις αδέρφια;

Έχω έναν αδερφό 17 ετών.

Σε ποιο σχολείο πας;

Στο 50^ο Γυμνάσιο Αθηνών.

Ωραία, τώρα προχωράμε στην κυρίως συζήτηση, απαντάς όπου και όπως θέλεις εσύ ελεύθερα.

Τι σου έρχεται στο μυαλό όταν ακούς τη λέξη πολιτική;

Κυρίως πολιτικά ζητήματα και κόμματα και τα σχετικά.

Υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο κόμμα;

Τα γνωστά ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ.

Σου έρχεται κάτι θετικό ή κάτι αρνητικό στο μυαλό σου;

Δε με ενδιαφέρει πολύ, οπότε προς αρνητικό.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Αδιάφορη, γιατί δεν τον έχω ψάξει και πολύ, οπότε δεν ξέρω.

Θυμάσαι πότε άκουσες πρώτη φορά για πολιτική;

Ξέρω ‘γω, πρέπει να ήμουν 7 χρονών επειδή είχα πάει για εκλογές με τους γονείς μου που ψήφιζα.

Υπάρχει κάποιο κοντινό σου πρόσωπο που να ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την πολιτική; Όχι να είναι απαραίτητα σε κάποιο κόμμα, απλώς να ενδιαφέρεται, να ενημερώνεται.

Δε νομίζω, η γιαγιά μου ενδιαφέρεται, αλλά όχι κάτι το ιδιαίτερο.

Συζητάς με την οικογένειά σου για τα πολιτικά ζητήματα;

Μπορεί να τύχει σε κανένα οικογενειακό τραπέζι που έχουμε μαζευτεί, οι μεγάλοι συνήθως συζητάνε.

Θυμάσαι κάποια συζήτηση, κάποια αφορμή;

Όχι κάτι συγκεκριμένο.

Θεωρείς ότι σε αφορά με κάποιον τρόπο η πολιτική;

Ναι, με αφορά γιατί έχει σχέση με τις αποφάσεις που παίρνονται για τη ζωή των ανθρώπων, άρα με αφορά και μένα.

Υπάρχει κάποια πολιτική θέση, ή κόμμα ή πρόσωπο που να σε ενδιαφέρει ή να σε καλύπτει;

Όχι ιδιαίτερα.

Αντίθετα, υπάρχει κάποια πολιτική θέση ή κόμμα ή πρόσωπο που να σου προκαλεί έντονη δυσαρέσκεια;

Η Χρυσή Αυγή και τέτοια παρόμοια κόμματα ακροδεξιά ή ακροαριστερά είναι λίγο άσχημα. Θεωρώ ότι δε θα έπρεπε να είναι κόμμα, που τώρα δεν είναι, γιατί είναι απλά ρατσιστικός σύνδεσμος.

Με φίλους/ες μιλάς καθόλου για πολιτική;

Μπορεί να τύχει, αλλά το αποφεύγω λίγο, όσο είμαι μικρή και δεν αναγκάζομαι να μιλήσω γι’ αυτό.

Άρα σου φαίνεται βαρετό;

Ναι, αφού δεν το έχω ψάξει κιόλας, αν το είχα ψάξει μπορεί να ήταν πιο ενδιαφέρον.

Στο σχολείο γίνονται καθόλου πολιτικές συζητήσεις;

Μέσα στο σχολείο όχι, αλλά απ' έξω έρχεται η ΚΝΕ και μοιράζει φυλλάδια και πιάζουν συζήτηση.

Οι καθηγητές/τριες κάνουν καθόλου τέτοιες συζητήσεις μαζί σας;

Όχι, προτιμούν να είναι ουδέτεροι.

Θυμάσαι κάποιο περιστατικό ή δεν υπάρχει καμία τέτοια συζήτηση;

Ίσως αυτό για τη Χρυσή Αυγή που ήταν λάθος που ήταν κόμμα, αφού ήταν τόσο ρατσιστικό. Την επόμενη μέρα της δίκης είχαμε μιλήσει.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις το οικογενειακό σου περιβάλλον με κάποια ιδεολογική ταυτότητα; Ενδιαφέρεται ή δεν ενδιαφέρεται;

Ενδιαφέρεται νομίζω, αλλά σε κανονικό επίπεδο κι ίσως λίγο πιο αριστερό, αλλά δεν είμαι σίγουρη.

Οι ιδεολογικές ταυτότητες έχουν σημασία για την οικογένειά σου ως προς την κρίση τους για τους ανθρώπους;

Όχι, δε νομίζω να κρίνουν κάποιον για αυτό εκτός κι αν είναι κάποιο προβληματικό κόμμα σαν εγκληματική οργάνωση ή κάτι ρατσιστικό.

Υπάρχει κάποια συζήτηση ή γεγονός που έζησες ή άκουσες -κοινωνικής ή οποιασδήποτε φύσης- που θυμάσαι και πιστεύεις ότι σε καθόρισε ή σε επηρέασε;

Δεν ξέρω, διάφορα γενικά όταν γίνονται φόντοι ή μπορεί να χτυπήσουν κάποιον λόγω του τι υποστηρίζει, τέτοια πράγματα μου φαίνονται πολύ άσχημα.

Γνωρίζεις τον George Floyd;

Ναι είχε δολοφονηθεί πέρσι από έναν αστυνομικό στην Αμερική. Τον έπνιξε με το γόνατό του. Μου φαίνεται πολύ άσχημο που υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι ακόμη, δεν μπορώ να καταλάβω γιατί να το κάνει κάποιος αυτό.

Γνωρίζεις το κίνημα “Black Lives Matter”;

Ναι και το στηρίζω.

Γνωρίζεις τον Αλέξη Γρηγορόπουλο;

Νια και λόγω των επετείων. Ξέρω ότι είχε γίνει πριν 10 χρόνια, ήταν νέο παιδί και τον είχε πυροβολήσει κάποιος αστυνομικός εδώ στην Ελλάδα.

Τον Παύλο Φύσσα;

Ναι, είναι αυτός που είχε πέσει θύμα της αστυνομικής βίας; Όχι, της Χρυσής Αυγής.

Εσύ ενημερώνεσαι για αυτά που γίνονται;

Ειδήσεις δε βλέπω πολύ, αλλά αν ακούσω ότι έχει γίνει κάτι μπορεί να δω στο κινητό μου.

Έχεις λογαριασμό στα social media;

Ναι στο Instagram και στο Facebook.

Ενημερώνεσαι και από αυτά τα μέσα για την επικαιρότητα;

Ναι, κυρίως από το Instagram που χρησιμοποιώ περισσότερο και βλέπεις αληθινή ενημέρωση γιατί είναι από ανθρώπους και δεν περνάει μέσα από γνώμες κομμάτων κι όλα αυτά, οπότε είναι πιο ειλικρινές.

Υπάρχει κάποιο πρόσωπο, όχι απαραίτητα πολιτικό, ή κανάλι, σελίδα που να ακολουθείς γιατί σε ενδιαφέρει ή για να ενημερώνεσαι;

Δε σκέφτομαι κάποιο συγκεκριμένο, αλλά είναι πολλοί διάσημοι που ανεβάζουν σωστές γνώμες για αδικίες ή μπορούν να βάλουν κάποιο link για να μπει να υπογράψεις σε ένα site για να βοηθήσεις.

Εσύ πιστεύεις ότι έχει νόημα και σημασία η υπογραφή ενός ατόμου ή η δημόσια τοποθέτησή του μέσω social media;

Πιστεύω ότι έχει νόημα γιατί όσους ακολούθους και να έχεις κι όποιο και να είναι το κοινό σου, μέχρι και μια ψήφος μπορεί να κάνει τη διαφορά.

Εσύ τοποθετείσαι δημόσια;

Αν συμβεί κάτι μπορεί να ανεβάσω κάτι που να ενημερώνει για την κατάσταση ή κάποιο link για υπογραφές.

Εσύ έχεις παρακολουθήσει ποτέ προεκλογική εκστρατεία;

Νομίζω όχι.

Για σένα τι σημαίνουν εκλογές;

Είναι σοβαρό γιατί θα ανακηρυχθεί ποιος θα είναι εκπρόσωπος της χώρας, οπότε έχει μεγάλη σημασία.

Άρα έχεις θετική γνώμη για αυτή τη διαδικασία;

Ναι, είναι καλό να αλλάζει ο εκπρόσωπος της χώρας, ειδικά αν δεν ήταν καλός ο προηγούμενος.

Τι γνώμη έχεις για την εκλογική αποχή;

Όχι θα έπρεπε να μη συμβαίνει πολύ αυτό, γιατί η ψήφος που δε δίνεις πάει σε κάποιο κόμμα, οπότε καλύτερα να ψηφίσεις παρά να μείνεις ουδέτερος σε αυτό το θέμα.

Η οικογένειά σου συνήθως ψηφίζει;

Ναι, και οι δύο γονείς σου.

Ποια είναι η γνώμη σου για την τωρινή κυβέρνηση;

Σε θέμα σχολείου και εξετάσεων δεν είμαι πολύ ευχαριστημένη, έχει προστεθεί άγχος. Σε θέμα τι έχει γίνει στην πόλη υπάρχουν κάποια θετικά, πχ τα πάρκα έχουν καθαρίσει λίγο, αλλά δεν ξέρω αν έχει να κάνει με τον δήμο ή με την κυβέρνηση.

Έχεις κάποιο «όραμα» για την κοινωνία; Πως θα ήθελες ιδανικά να ζούμε σαν κοινωνία;

Να μην υπήρχαν προβλήματα με λεφτά, να είχαν όλοι μια οικονομική άνεση και να μην υπήρχαν φτωχοί άνθρωποι και να μπορούν να διασκεδάζουν όλοι.

Ποια προβλήματα εντοπίζεις στην κοινωνία;

Η φτώχεια, υπάρχουν πολλοί άστεγοι. Υπάρχει επίσης πολύς ρατσισμός για πολλές ομάδες ανθρώπων.

Όπως;

Εθνικότητας, σεξουαλικότητας.

Άρα αυτή η κατάσταση είναι εντάξει, είσαι ευχαριστημένη;

Πιστεύω θα μπορούσαν να είναι καλύτερα τα πράγματα οικονομικά και κοινωνικά, αυτό με τον ρατσισμό που έλεγα, θα μπορούσαν να είναι πιο ευγενικοί οι άνθρωποι και στα σχολεία συνήθως ξεκινάει αυτό, οπότε θα μπορούσαμε τα παιδιά να τα μαθαίνουμε να είναι πιο ευγενικά προς όλους.

Δε σας μιλάνε αρκετά για αυτά τα θέματα;

Μας λένε να σεβόμαστε τους άλλους, αλλά δεν κάνουμε πολλές συζητήσεις, μόνο στην ΚΠΑ, που είχαμε μια πολύ ανοιχτή καθηγήτρια και μιλούσαμε.

Για τι θέματα;

Πχ για τις θρησκείες, ότι πρέπει να τις σεβόμαστε όλες, για τα μεταναστευτικά, για άλλες σεξουαλικότητες, ότι πρέπει να δεχόμαστε όλους τους ανθρώπους.

Θεωρείς ότι έχει υπάρξει πρόοδος;

Κυρίως στα νέα παιδιά πιστεύω υπάρχει μια πρόοδος, υπάρχουν πολλά πιο ανοιχτά παιδιά προς το διαφορετικό.

Είναι αρκετό;

Εκτός από τους νέους -που δεν είναι και όλοι ανοιχτοί, αλλά πιστεύω πρέπει και μεγαλύτεροι άνθρωποι να αλλάζουν αυτό που έχουν στο μυαλό τους και να σέβονται όλους τους ανθρώπους.

Αυτό πιστεύεις μπορεί αν γίνει μόνο συλλογικά ή έχει νόημα και η ατομική προσπάθεια;

Έχει νόημα η ατομική προσπάθεια, γιατί μέχρι και μια συζήτηση που μπορεί να κάνω εγώ με κάποιον να του αλλάξει τη γνώμη και να ξανασκεφτεί τα πράγματα,. Ως ένα σημείο έχουμε κι εμείς δυνατότητα.

Γνωρίζεις το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα;

Ναι και δεν έχω κανένα θέμα πραγματικά, δε βρίσκω κανένα λόγο να μην κάνει ο καθένας ό,τι θέλει και να νοιάζεται τι πιστεύουν οι άλλοι.

Μου είπες κάποιες, τι άλλες διακρίσεις εντοπίζεις στην κοινωνία;

Ίσως να υπάρχουν σε θέματα κοινωνικής τάξης ή και χαρακτήρα, πχ για τα πιο κλειστά άτομα.

Ανάμεσα στα φύλα;

Έχουμε κάνει μεγάλη πρόοδο, αλλά θέλει κι άλλο.

Η οικολογία και το περιβάλλον σου φαίνονται πρωτεύοντα ζητήματα;

Είναι από τα πιο σοβαρά ζητήματα, γιατί ζούμε σε αυτόν τον πλανήτη οπότε, όλα τα άλλα ζητήματα έρχονται ύστερα από την ακεραιότητα της Γης και θα έπρεπε να δώσουμε περισσότερη βάση σε αυτά.

Στο σχολείο συζητάτε για την οικολογία;

Όχι τόσο, λιγότερο από άλλα θέματα και θα ήθελα περισσότερο ή και να κάναμε κάτι για να βοηθήσουμε το περιβάλλον.

Εσύ συμβάλλεις με τον τρόπο σου;

Το καλοκαίρι καμιά φορά μαζεύω σκουπίδια από παραλίες αλλά θα ήθελα να κάνω παραπάνω ή να έβρισκα και κάποια οργάνωση.

Στο σχολείο έχει υπάρξει ποτέ συζήτηση για το ΛΟΑΤΚΙ;

Συνήθως οι καθηγητές αποφεύγουν τέτοια ζητήματα, αλλά είναι μια συγκεκριμένη που ήθελε να μας εξηγήσει κάποια πράγματα και μια μαθήτριά που είχε προσφερθεί να κάνει παρουσίαση.

Η μισή τάξη είναι αρκετά καλά, κάποιοι ουδέτεροι, είναι και κάποιοι που το θεωρούν περίεργο και αφύσικο.

Και η καθηγήτρια;

Ήταν πολύ σωστή. Υποστήριζε ότι ο καθένας μπορεί να θέλει ό,τι θέλει, να αγαπάει ό,τι θέλει.

Θεωρείς ότι τα παιδιά της ηλικίας σου είναι πολιτικοποιημένα;

Μερικά ναι, κάποιοι είναι antifa.

Την πολιτικοποίηση πως τι σκέφτεσαι; Τι είναι πολιτικό για σένα;

Να τείνεις προς τα αριστερά ή προς τα δεξιά; Ή ίσως όταν αυτοί που μοιράζουν φυλλάδια έξω από το σχολείο προσπαθούν να σε κάνουν να υποστηρίξεις κάποιο κόμμα και είμαστε και σε ευάλωτη ηλικία.

Με τους γονείς σου τα παραπάνω θέματα τα έχετε συζητήσει;

Μπορεί να μιλήσουμε κάποια φορά όταν συμβαίνει κάτι.

Πως σκέφτεσαι το προσφυγικό;

Πιστεύω θα έπρεπε να κάνουμε ό,τι μπορούμε για να έχουν ένα σπίτι και τα βασικά και να είναι προστατευμένοι αυτοί οι άνθρωποι, γιατί δεν είχαν και κάποια άλλη επιλογή.

Στην Ελλάδα πως πιστεύεις ότι γίνεται αυτή διαχείριση;

Έχω ακούσει ότι γίνονται κάποια πράγματα, δηλαδή, υπάρχουν κάποια κτήρια που έχουν δοθεί τους πρόσφυγες, αλλά πιστεύω υπάρχουν και πάρα πολλά ακόμα, που δεν έχουν δοθεί. Επίσης υπάρχουν διαφορετικές γνώμες, υπάρχουν αυτοί που δεν τους δέχονται, αλλά νομίζω δε βλέπουν τις επιλογές που έχουν κι ότι δε θα μπορούσαν να κάνουν κάτι άλλο κι ότι ούτε γι αυτούς είναι ό,τι καλύτερο, αλλά υπάρχουν κι αυτοί που δεν έχουν θέμα και θέλουν να βοηθήσουν.

Ποια θα ιεραρχούσες ως τα τρία σημαντικότερα προβλήματα στην Ελλάδα το 2021;

Το προσφυγικό, τη φτώχεια και τον ρατσισμό.

Τι γνώμη έχεις για τη διαχείριση της πανδημίας στην Ελλάδα;

Πιστεύω ξεκινήσαμε καλά, αλλά το τράβηξαν πάρα πολύ και τα σχολεία χάσαμε πάρα πολύ και υπάρχουν κενά, ενώ θα μπορούσαμε να είχαμε βγει νωρίτερα και να προσέχαμε. Κάπου στη μέση είναι η γνώμη μου γιατί πήγε καλά, θα μπορούσε και πολύ χειρότερα, αλλά θα μπορούσαμε να είχαμε περάσει και λίγο καλύτερα.

Αυτή σου η άποψη σε έχει επηρεάσει ως προς την κυβέρνηση;

Ίσως να με έχει απομακρύνει λίγο γιατί έχασα πολλά πράγματα.

Ωραία, τώρα περνάμε σε σένα. Πως περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου;

Ακούω μουσική, βγαίνω με φίλες και έχω χόμπι. Παίζω βιολί, γιουκαλίλι και μαθαίνω ηλεκτρική κιθάρα και ζωγραφίζω λίγο.

Βιβλία, ταινίες;

Ναι βλέπω και βιβλία διαβάζω, απλά τώρα έχει κλείσει και η Δημοτική Βιβλιοθήκη που πήγαινα συχνά, οπότε έχω λίγες επιλογές.

Τι βιβλία σου αρέσουν;

Επιστημονικής φαντασίας, που είναι κάπως διαφορετικά και ξεφεύγεις, αλλά απ' όλα.

Ταινίες;

Πάλι επιστημονικής φαντασίας και άλλες.

Μουσική τι ακούς;

Από όλα αλλά όχι πολλά ελληνικά.

Υπάρχει κάποιος/α αθλητής/τρια ή καλλιτέχνης/ις που σε εμπνέει; Που πρεσβεύει αξίες που σε συγκινούν;

Μου αρέσουν διάφοροι μουσικοί με ωραία μηνύματα στα κομμάτια της.

Εσύ τι θα ήθελες να κάνεις στο μέλλον σου;

Δεν ξέρω μου αρέσουν πολλά πράγματα, δεν ξέρω ακόμα.

Σε ευχαριστώ πάρα πολύ!

5) Γ.Β.Σ.

Πόσων χρονών είσαι;

14, γεννήθηκα το 2007.

Που γεννήθηκες και μεγάλωσες;

Στην Αθήνα.

Σε ποια περιοχή μένεις;

Στη Βούλα.

Από που έχεις καταγωγή;

Η μαμά μου από Πάτρα, ο μπαμπάς μου από Καλαμάτα.

Έχεις άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;

Δε νομίζω.

Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;

Η μαμά γεωπόνος, ο μπαμπάς μάγειρας,

Έχεις αδέρφια;

Μια αδερφή 15 χρονών.

Προχωράμε στο κυρίως θέμα μας, όπου δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις, απαντάς ελεύθερα όπως και όπου θέλεις.

Τι σου έρχεται στο μυαλό όταν ακούς τη λέξη πολιτική;

Η Βουλή και διάφοροι πολιτικοί και κόμματα.

Κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο ή κόμμα;

Κανένα.

Πως νιώθεις όταν ακούς για πολιτική;

Ουδέτερα και αδιάφορα.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Όχι.

Πότε θυμάσαι να άκουσες πρώτη φορά για πολιτική;

Στην ΚΠΑ στην Γ' Δημοτικού που κάναμε για το Σύνταγμα και μας εξήγησαν κάποια πράγματα για την πολιτική.

Έχεις κάποιο κοντινό σου πρόσωπο που να ασχολείται έντονα με την πολιτική; Όχι απαραίτητα να είναι σε κάποιο κόμμα, αλλά να ενδιαφέρεται. Φίλος/η, γνωστός/ή, συγγενής.

Όχι.

Με την οικογένεια σου μιλάς για πολιτική;

Μόνο όταν είναι οι εκλογές και λένε τι θα ψηφίσουν.

Ψηφίζετε οικογενειακώς;

Εμείς όχι γιατί είμαστε μικρές, οι γονείς μου ναι.

Θεωρείς ότι σε αφορά η πολιτική;

Ναι, γιατί κι εγώ στην Ελλάδα είμαι και αν κάνουν λάθη τώρα, στο μέλλον θα τα βρω μπροστά μου.

Υπάρχει αυτή τη στιγμή κάποια πολιτική θέση ή κόμμα ή πρόσωπο που να σε εμπνέει;

Όχι γιατί δεν τα ξέρω.

Σε ενδιαφέρει γενικά, ενημερώνεσαι;

Δε θα το έλεγα.

Αντιθέτως, υπάρχει κάποια πολιτική θέση-κόμμα- πρόσωπο που να αποστρέφεται;

Όχι.

Στο σχολείο μιλάτε για πολιτικά θέματα;

Στα Ελληνικά καμιά φορά μας λένε.

Με αφορμή κάποιο γεγονός;

Ναι, συνήθως.

Θυμάσαι κάποιο γεγονός που να πυροδότησε συζήτηση;

Όχι.

Με φίλους/ες συζητάς για αυτά;

Όχι.

Το οικογενειακό σου περιβάλλον θα το χαρακτηρίζες με κάποια ταυτότητα; Πχ δεξιό, αριστερό, κεντρώο, αδιάφορο;

Αδιάφορο.

Για την οικογένειά σου μετράνε αυτές οι ταυτότητες στους άλλους;

Όχι.

Για τους/τις φίλους/ες σου;

Το ίδιο, όχι.

Οι ταυτότητες αυτές, κατά τη γνώμη σου, έχουν σημασία;

Πιστεύω ότι ανεξάρτητα από την ταυτότητα, όλους πρέπει να τους μεταχειρίζεσαι το ίδιο.

Θυμάσαι κάποιο συμβάν οποιασδήποτε φύσης που να θεωρείς ότι σε καθόρισε όχι μόνο πολιτικά, αλλά γενικά.

Όχι δε βλέπω πολύ ειδήσεις.

Έχεις λογαριασμό στα social media;

Όχι.

Ενημερώνεσαι για τα πολιτικά ζητήματα;

Όχι.

Θεωρείς ότι έχει νόημα κάποιος/α να τοποθετείται δημόσια για την πολιτικά μέσω social media;

Μπορεί κάποιος να θέλει να εκφράσει τη γνώμη του. Και θεωρητικά όλοι έχουμε δικαίωμα να εκφράζουμε τη γνώμη μας, πχ στο σχολείο.

Στο σχολείο μιλάτε καθόλου για πολιτική;

Για πολιτική δεν ξέρω. Υπάρχουν διαμάχες καμιά φορά, ανάμεσα σε μια συμμαθήτριά μου και τους υπόλοιπους για αριστερούς-δεξιούς, αλλά δε θυμάμαι τι την προκάλεσε.

Εσύ έλαβες μέρος σε αυτό;

Όχι.

Έχεις παρακολουθήσει ποτέ προεκλογική εκστρατεία;

Ναι, αλλά δεν καταλάβαινα τίποτα. Απλά είχαμε ανοίξει την τηλεόραση και το είδαν οι γονείς μου.

Για σένα τι σημαίνουν οι εκλογές;

Ότι πρέπει να ψηφίσεις όχι αυτόν που είναι φίλος σου, αλλά αυτόν που πιστεύεις ότι είναι καλύτερος για την πόλη ή το κράτος.

Έχει νόημα να ψηφίζουμε;

Αν δεν ξέρεις τι να ψηφίσεις και ψηφίζεις στην τύχη δεν έχει νόημα. Αλλά αν ψηφίζεις για κάποιο λόγο και γιατί πιστεύεις ότι είναι σημαντικό, ναι.

Ποια είναι η γνώμη σου για την τωρινή κυβέρνηση;

Δεν ξέρω ποιος είναι πρωθυπουργός.

Έχεις κάποιο «όραμα» κοινωνίας;

Θα ήθελα να είμαστε όλοι ίσοι, μαύροι-άσπροι, όμορφοι-άσχημοι, έξυπνοι ή όχι, να έχουμε όλοι τα ίδια δικαιώματα που τα έχουμε νομίζω στην Ελλάδα και άμα πάρω εγώ κι ένας άνδρας μια δουλειά στο μέλλον να μην την πάρει ο άντρας επειδή είναι άντρας.

Όπως είπες, πιστεύεις ότι υπάρχει ισότητα στην Ελλάδα;

Ναι. Σε άλλες χώρες όπως η Τουρκία γίνονται διακρίσεις λόγω θρησκείας άντρας – γυναίκα και νομίζω και Αμερική μαύρος – άσπρος.

Τι γνώμη έχεις για τις πορείες και τις διαμαρτυρίες ως μέσα;

Μερικές φορές είναι αποτελεσματικές, αλλά πιστεύω πρέπει να γίνονται μόνο για κάτι που έχουν ζητήσει και ξαναζητήσει και ο υπουργός δεν ανταποκρίνεται.

Έχεις συμμετάσχει ποτέ σε κάποια πορεία;

Είχα πάει με τη μαμά μου στην πορεία για το Μακεδονικό. Για το «η Μακεδονία είναι ελληνική».

Ποια είναι η γνώμη σου γι' αυτό το θέμα;

Πιστεύω έχουμε δίκιο. Αφού δεν είναι Ελλάδα η ΠΓΔΜ δεν μπορεί να λέγεται Μακεδονία. Αν ήταν στην Ελλάδα δε θα είχαμε πρόβλημα.

Είσαι ευχαριστημένη με την οικονομική και κοινωνική κατάσταση της Ελλάδας;

Οικονομικά είμαστε μια χαρά, μόνο με τον κορωνοϊό δεν ξέρω γιατί δεν έχουν φανεί ακόμα τα αποτελέσματα. Και κοινωνικά είμαστε ίσοι, είμαστε μια χαρά.

Θα ήθελες να αλλάξει κάποιο συγκεκριμένο κομμάτι; Οτιδήποτε;

Το θέμα των αστέγων, και τα παιδιά τους πρέπει να πηγαίνουν στο σχολείο στο δημόσιο, όχι το ιδιωτικό.

Γιατί δημόσιο κι όχι ιδιωτικό;

Γιατί το ιδιωτικό πρέπει να το πληρώνεις, αν έχουν να το πληρώσουν ναι. Αλλιώς στο δημόσιο.

Θα σου πω κάποια πρόσωπα να μου πεις αν και τι γνωρίζεις για αυτά. George Floyd, Αλέξης Γρηγορόπουλος, Παύλος Φύσσας. Ξέρεις κάποιον από αυτούς;

Όχι, κανέναν.

Το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα το γνωρίζεις;

Όχι. Α, είναι για ομοφυλόφιλους. Ναι, πιστεύω ότι ο καθένας είναι ελεύθερος να κάνει ό,τι θέλει και δεν ενοχλεί κανέναν.

Πιστεύεις ότι οι συζητήσεις σχετικά με το περιβάλλον σε αφορούν;

Ναι. Παγκόσμια το περιβάλλον πρέπει να ενδιαφέρει όλους, και αποκλείεται να τα κάνουμε όλα τέλεια για να μην μας ενδιαφέρει.

Στο σχολείο σας μιλάνε για το περιβάλλον;

Ναι, πέρσι μας είχαν κάνει μια παρουσίαση και μας εξήγησαν πως γίνεται η ανακύκλωση για να κάνουμε.

Για τα προηγούμενα θέματα που θίξαμε έχετε συζητήσει ποτέ στο σχολείο;

Για τους ομοφυλόφιλους είχαμε διαβάσει ένα κείμενο στα Αρχαία, για την Κασσάνδρα που είχε πάει στους Ολυμπιακούς Αγώνες. Μετά πιάσαμε κουβέντα για το άντρες-γυναίκες και μετά για τους ομοφυλόφιλους.

Υπήρχαν και αντιδράσεις;

Όχι, νομίζω είχαν όλοι την ίδια άποψη με μένα, δηλαδή, αν δεν ενοχλείς τον άλλον μπορείς να κάνεις ό,τι θες.

Για τα πρόσωπα που σου ανέφερα πριν θυμάσαι να έχει προκύψει ποτέ συζήτηση;

Όχι.

Τι γνώμη έχεις για το προσφυγικό;

Πιστεύω ότι κι αυτοί έχουν δικαίωμα να πάνε σχολείο και να εργαστούν κανονικά όσοι έχουν τις γνώσεις και πιστεύω ότι πρέπει να χτίσουμε καταλύματα για να τους βοηθήσουμε οικονομικά μέχρι να πάρουν τα πάνω τους. Δηλαδή, πιστεύω όλοι πρέπει να έχουμε τα ίδια

δικαιώματα. Πχ με δάνεια και μετά αν δεν μπορούν να το πληρώσουν δεν ξέρω, αλλά να τους βοηθήσουμε οικονομικά.

Ποια θεωρείς ότι είναι τα τρία μεγαλύτερα προβλήματα στην Ελλάδα τώρα;

Ο κορωνοϊός σίγουρα, να πηγαίνουν σχολείο οι άστεγοι και οι πρόσφυγες.

Πως περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου;

Όταν μπορώ πάω για ιππασία, παίζω με τις γάτες.

Βιβλία, ταινίες, μουσική;

Ταινίες αρκετές, βιβλία όχι πολλά. Ταινίες δε βλέπω κοινωνικές, πιο πολύ δράσης. Μουσική όλα τα είδη εκτός από τζαζ.

Ασχολείσαι με κάποια καλλιτεχνική δραστηριότητα;

Μου αρέσει η ζωγραφική.

Υπάρχει κάποιος/ καλλιτέχνης/ις ή αθλητής/τρια που να σε εμπνέει;

Όχι.

Σε ευχαριστώ πολύ!

6) Γιώργος Κουτσογιάννης

Πόσων χρονών είσαι;

15, γεννημένος το 2006.

Που γεννήθηκες και μεγάλωσες;

Γεννήθηκα στην Αθήνα και μεγάλωσα στην Ν. Φιλαδέλφεια, που μένω ακόμα.

Από που έχεις καταγωγή;

Η μητέρα μου από τον Δομοκό κι ο πατέρας μου από την Πελοπόννησο.

Έχεις άλλη εθνικότητα εκτός από την ελληνική;

Όχι

Τι επαγγέλματα κάνουν οι γονείς σου;

Η μητέρα μου λογίστρια, ο μπαμπάς μου δουλεύει σε σούπερ μάρκετ.

Έχεις αδέρφια;

Έχω μια αδερφή 18 χρονών.

Σε ποιο σχολείο πας;

Στη Λεόνττειο.

Προχωράμε στο κύριο θέμα μας, δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις, απαντάς σε ό,τι θέλεις και αν δε θέλεις κάτι πάμε παρακάτω.

Τι σου έρχεται στο μυαλό όταν ακούς τη λέξη πολιτική;

Κάποια πρόσωπα που σημάδεψαν την ιστορία της Ελλάδας, ίσως ο τωρινός πρωθυπουργός, ίσως και ο προηγούμενος ίσως να μου ερχόντουσαν και πρωθυπουργοί άλλων χωρών, με τις οποίες η Ελλάδα έχει φιλικές ή εχθρικές σχέσεις, μικρές ή μεγάλες χώρες.

Σου έρχεται κάποιος συγκεκριμένος;

Ο Βενιζέλος, που είναι από τους αρχικούς που δημιούργησαν την Ελλάδα, άλλοι από άλλες χώρες όπως ο Πούτιν, ο τωρινός και ο προηγούμενος πρωθυπουργός μας.

Άρα με τη λέξη πολιτική σου έρχονται κατά βάση πρόσωπα;

Ναι ίσως και καταστάσεις που έγιναν τις τελευταίες μέρες ή τα προηγούμενα χρόνια και σημάδεψαν το τώρα πχ τα μνημόνια.

Θα χαρακτηρίζες τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Δεν το έχω πολυσκεφτεί που θα ήθελα να κατευθυνθώ, θα ήθελα προς το κέντρο γιατί απ' όσο έχω καταλάβει δε θα ήθελα να έχω δεξιά ιδεολογία και να μη θέλω να έρχεται κανείς στη χώρα γιατί έχω και φίλους ξένους, από την άλλη δε θα ήθελα να πάω στην ακρότητα και να πω ας έρθουν όλοι. Να υπάρχει μια ισορροπία και ίσως να μπορούν να έρχονται κάποιοι παραπάνω από το εξωτερικό.

Αναφέρεσαι στους πρόσφυγες;

Όχι μόνο, και για τους τουρίστες και γι' αυτούς που έρχονται για το κλίμα και μένουν μόνιμα.

Θα ήθελες, λοιπόν, να μείνεις εκτός ταυτοτήτων;

Δε θα ήθελα να έχω μια συγκεκριμένη ταυτότητα και να μη δέχομαι δεύτερη κουβέντα. Να λέω «αυτό είναι και τίποτε άλλο».

Πότε άκουσες πρώτη φορά για πολιτική;

Φέτος, όταν πενθούσαν οι αριστεροί και θα μπορούσα να πω γιόρταζαν οι δεξιοί με τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα. Η αδερφή μου και η μαμά μου μου έδειξαν βίντεο και σκέφτηκα ότι πρέπει να σκεφτώ και να παρακολουθώ γιατί έβλεπα σοβαρά πράγματα. Σκέφτηκα καλύτερα να αρχίσω να καταλαβαίνω κάποια πράγματα σιγά σιγά, με αφορμή κάποια βίντεο που πετάχτηκαν στην αρχική μου και είδα.

Έχεις κάποιο κοντινό πρόσωπο που να ασχολείται έντονα με την πολιτική;

Εννοείς να είναι σε κάποιο κόμμα στη Βουλή;

Όχι απαραίτητα να έχει κάποιο θεσμικό ρόλο, αλλά να ενδιαφέρεται και να ενημερώνεται και να συμμετέχει σε όσα γίνονται.

Η αδερφή μου με έβαλε να σκεφτώ, μου έδειξε και κάποια βίντεο απ' όταν άρχισε να ασχολείται, Μαθαίνω κυρίως πράγματα από την αδερφή μου, επειδή εκείνη ασχολείται.

Άρα συζητάς με τη Χριστίνα συστηματικά;

Όχι ακριβώς συζητάω, αλλά μπορεί να γίνει ένα επεισόδιο μια μέρα και το βράδυ που θα μαζευτούμε οι γονείς μου κι εγώ να δούμε τηλεόραση και να έρθει η Χριστίνα να μας πει αυτό που έγινε και να το σχολιάσουμε.

Με την υπόλοιπη οικογένεια μιλάτε;

Για αυτά μιλάμε αλλά όχι ας πούμε όταν θα έρθει η μητέρα μου το απόγευμα από τη δουλειά, αλλά αν δουν οι γονείς μου ότι κάτι έγινε, αν πει κάτι η Χριστίνα ή αν ακούσω εγώ κάτι στο

σχολείο ή στο λεωφορείο. Γενικά πρέπει να υπάρχει μια βάση, να το πω έτσι, για να αρχίσουμε να μιλάμε.

Θεωρείς ότι σε αφορά η πολιτική;

Πιστεύω ότι γενικά θα πρέπει να με ενδιαφέρει επειδή προετοιμάζομαι για το Λύκειο. Γιατί δεν είναι κάποιο άθλημα ή κάποιο χόμπι, αλλά προετοιμάζομαι για τα επόμενα χρόνια και στη Δευτέρα θα μπορεί να ψηφίσει πια ένα παιδί. Έτσι το θεωρώ σημαντικό όταν ένα παιδί προετοιμάζεται για το Λύκειο, όχι όμως νωρίτερα γιατί μπορεί κάτι να μην καταλάβει.

Υπάρχει κάποια πολιτική θέση που σε καλύπτει, κάποιο πρόσωπο ή κάποιο κόμμα;

Δε θέλω ακόμα να σκεφτώ και να αποφασίσω διότι βρίσκω πρώτα τα αρνητικά οπότε είναι δύσκολο να συγκρίνω και να πω τα θετικά. Οπότε δεν υπάρχει κάτι ακόμα που να με εμπνέει.

Ούτε κάποιος άνθρωπος;

Όχι, ξέρω ποιος δημιούργησε την αριστερά ποιος τη δεξιά, αλλά δε γνωρίζω και πολλά.

Αντιθέτως υπάρχει κάποια πολιτική θέση, κόμμα ή άνθρωπος που να σου προκαλεί έντονη δυσαρέσκεια;

Η Χρυσή Αυγή επειδή πιστεύω ότι και οι άνθρωποι αυτοί που έρχονται δεν έρχονται επειδή θέλουν, αλλά επειδή έχουν προβλήματα. Άρα το να τους απωθώ με βίαιο ή υβριστικό τρόπο είναι κάτι που με απωθεί να το βλέπω είτε στην τηλεόραση, είτε από κοντά. Πχ στα βίντεο που έλεγα πριν, έχει κομμάτια από επεισόδια ή ομιλίες που είχαν ακουστεί πριν τη δολοφονία και γενικά όταν γίνονται πορείες και επεισόδια τα βλέπω στην τηλεόραση.

Συζητάς με φίλους/ες στο σχολείο ή εκτός για πολιτική;

Αν μιλήσω με κάποιους που έχουν αρχίσει να ενδιαφέρονται, θα μιλήσουμε πάντα έξω, γιατί δεν ξέρω αν ακουστεί τι θα σκεφτούν οι δίπλα ή τι σκέφτεται το σχολείο, αν πιστεύει κάποιος κάτι. Αλλά και για να μιλήσουμε πρέπει κάποιος να πετάξει κάποια σπόντα, να έχει γίνει κάτι και να βγούμε μόνο για να το συζητήσουμε.

Με αφορμή τι θέμα έχει γίνει κάτι τέτοιο;

Δεν έχει τύχει έτσι ακριβώς, αλλά μπορεί να βγούμε και να πούμε ότι θα συζητήσουμε για κάτι που έχει σχέση με πολιτική. Όχι πχ για επεισόδια ή την 17 Νοέμβρη, αλλά ίσως για μια πορεία που την διέλυσε η αστυνομία. Δηλαδή τυχαίνει να κάνουμε κουβέντες με μια ιδεολογική χροιά από πίσω.

Άρα έχει τύχει να μιλήσετε για τις πορείες;

Ναι, έχει τύχει να μιλήσουμε και για επεισόδια και για τις κινήσεις των κυβερνήσεων και στον πολιτικό και στον οικονομικό και στον εκπαιδευτικό τομέα, επειδή είμαστε μαθητές.

Θυμάσαι κάτι πιο συγκεκριμένο;

Δεν έχουμε μιλήσει συγκεκριμένα για την οικονομία της Ελλάδας, αλλά μπορεί να σχολιάσουμε πχ ότι μια εταιρεία ρούχων μπορεί να χρηματοδοτήθηκε από την κυβέρνηση, ενώ τα χρήματα θα μπορούσαν να δοθούν κάπου αλλού. Ή για τον Παύλο Φύσσα, που ήταν το πρώτο γερό χτύπημα που με έκανε να σκέφτομαι. Ή πιο παλιά για το θέμα με τα Σκόπια και τη Μακεδονία, μιλήσαμε για τα πιόνια της κυβέρνησης και ποιοι τη βοήθησαν.

Θυμάσαι το Μακεδονικό, λοιπόν;

Ναι το συζητούσαμε μεταξύ μας, όχι τόσο στο σχολείο.

Στο σχολείο μιλάτε καθόλου με καθηγητές;

Εξαρτάται το μάθημα. Πχ αν έχουμε ΚΠΑ μπορεί να συζητήσουμε κάτι για κάποιο νόμο ή κάποια κυβέρνηση. Ή στην Ιστορία μπορεί να συζητήσουμε για τον Βενιζέλο ή τη στάση της Ελλάδας στον πόλεμο. Σε άλλο μάθημα μπορεί να υπάρχει κεφάλαιο που να θεωρείται πολύ σημαντικό και να το βγάλει το Υπουργείο τελικά κι εμείς μπορεί να το συζητήσουμε.

Ως προς τον Παύλο Φύσσα που μου είπες πριν, έχετε συζητήσει ποτέ στο σχολείο;

Όχι απαραίτητα για το πρόσωπο του Παύλου Φύσσα, αλλά για το τι έγινε μετά τη δολοφονία, ποιος το έκανε κλπ.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις την οικογένειά σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Εκτός της αδερφής μου είναι το ίδιο με μένα, δηλαδή στο κέντρο και λίγο προς τα αριστερά, ενώ η αδερφή μου είναι εντελώς στα αριστερά.

Οι ταυτότητες του δεξιού ή του αριστερού θα επηρέαζαν την οικογένειά σου;

Αναλόγως. Πχ αν είναι ένας καθηγητής μου μπορεί να τον κρίνω αρνητικά επειδή θα μπορούσε να επηρεάσει τη γνώμη των παιδιών. Αν είναι όμως κάποιο παιδί και δεν είναι σε κάποια ομάδα που επηρεάζει για άλλους δε θα με πειράξει γιατί δε θα επηρεάσει (πχ 5μελές, 15μελές).

Οι φίλοι/ες σου έχουν κάποια πολιτική προτίμηση;

Είναι οι περισσότεροι σαν εμένα, δε θέλουν αν διώχνουν τον κόσμο αλλά ούτε να μην ακούν ελληνικά σε ένα λεωφορείο, δεν το λέω με κακία, αλλά να μην μπαينوβγαίνουν συνέχεια όποτε θέλουν, να υπάρχει η βάση.

Υπάρχει κάποιο καθοριστικό συμβάν στη ζωή σου που επηρέασε την πολιτική σου ταυτότητα;

Η δολοφονία του Φύσσα δε με καθόρισε εκείνη την ώρα γιατί ήμουν μικρός, αλλά μετέπειτα, δηλαδή τώρα, δε θα έλεγα ακριβώς ότι με καθόρισε, αλλά με καθόρισαν οι εικόνες της τηλεόρασης και τα βίντεο που είδα, όχι ακριβώς η κίνηση, η δολοφονία και οι δολοφόνοι, αλλά τα βίντεο και οι συζητήσεις, οι κατηγορίες και τα δικαστήρια, αυτά με επηρέασαν. Κάτι άλλο που με επηρέασε, είναι όταν διαβάζω το βιβλίο της Ιστορίας, κάποια μαθήματα, κάποιες εικόνες, κάποια σχόλια που είδα, το μάθημα για τον Βενιζέλο και τη στάση του για τον Α'Π.Π. Ο Ανδρέας Παπανδρέου που καθόρισε την Ελλάδα και άλλα μαθήματα για τα πολιτικά βήματα της Ελλάδας μετά το 1980.

Από που ενημερώνεσαι;

Από το Ίντερνετ όπως όλοι οι άνθρωποι, αν τύχει επίσης να δω καμιά φορά δελτίο ειδήσεων σε οποιοδήποτε κανάλι, αν ακούσω κάτι από φίλους ή τον περίγυρο, ή αν πεταχτεί κάτι σε κάποια πλατφόρμα ή social media.

Έχεις λογαριασμό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης;

Στο Instagram και το Facebook. Έχω κυρίως για να μιλάω με τους φίλους μου όταν είμαστε διακοπές ή όταν πρέπει να οργανωθούμε για κάποια εργασία. Και για να ενημερώνομαι.

Πόσο συχνά ενημερώνεσαι σχετικά με την πολιτική;

Συνηθώς όταν έχει γίνει κάτι και μπαίνω να δω όχι απαραίτητα τι έγινε, αλλά να δω γενικά. Δεν υπάρχει, δηλαδή, κάποια συγκεκριμένη ώρα στο πρόγραμμά μου που θα μπω, αλλά θα τύχει να μπω να δω, αν έχουν ανέβει φωτογραφίες και νέα. Αφού συμβεί κάτι κι άσχετα αν το γνωρίζω, θα μπω αν μου πεταχτεί κάποια είδηση.

Έχεις εγγραφεί σε κάποιο κανάλι ή μέσο για να ενημερώνεσαι;

Όχι. Κυρίως μπαίνω και ψάχνω κάποιο προφίλ ή κάποια δημοσίευση που αποθήκευσα, τότε μπορεί να μου πετάξει κάτι τέτοιο.

Έχει νόημα κάποιος/ς να τοποθετείται δημόσια μέσω social media; Πχ κάνοντας ένα post, σχολιάζοντας ένα δημόσιο πρόσωπο.

Αναλόγως. Αν είναι ο φίλος μου ξέρω τα πιστεύω του και δε θα ήταν αναγκαίο. Αν είναι ένα νέο πρόσωπο που θα ενταχθεί σε ένα κόμμα, θα ήταν καλό για να δούμε αν ταιριάζει με το κόμμα, αν είναι καλός. Δηλαδή, αν κάποιος έχει άμεση σχέση με την πολιτική. Αλλιώς φαίνεται από αυτά που κάνεις, από αυτά που πιστεύεις.

Έχεις τοποθετηθεί ποτέ δημόσια για κάτι στο διαδίκτυο;

Εγώ προτιμώ αν θέλω να τοποθετηθώ για κάποια διαμάχη πχ αριστερών- δεξιών, προτιμώ να το κάνω από κοντά γιατί μπορεί να το ακούσει ένας φίλος μου που δεν έχει την ίδια άποψη και να μην του αρέσει και μετά να μου πει δε θέλω να κάνουμε παρέα. Προτιμώ να το πω από κοντά γιατί εκεί υπάρχει διαφορετική αντίδραση.

Έχεις παρακολουθήσει ποτέ προεκλογική εκστρατεία; Πχ debates, λόγους πολιτικών.

Δεν έχω παρακολουθήσει γιατί στις τελευταίες εκλογές δεν ασχολούμουν καθόλου. Έχω δει κάποια μετά από συμβάν ή επειδή ακούστηκε κάτι που σχολιάστηκε έντονα, αλλά δεν έχω κάτσει να δω με προσοχή τι θα κάνει ο καθένας για να δω τι θα ψηφίσω.

Για σένα τι σημαίνουν εκλογές;

Οι εκλογές σημαίνουν ότι μέσω αυτών θα μπορέσει να εκλεχθεί από την πλειοψηφία του λαού ποιος πιστεύουμε ότι είναι ο καλύτερος και ποιος έχει τους περισσότερους ανθρώπους να βοηθήσει με έργα ή άλλα στην καθημερινότητά τους.

Είναι διαδικασία σημαντική;

Τα τελευταία χρόνια το θεωρώ, γιατί κάθε φορά βγαίνει άλλος και είναι σημαντικό να βλέπεις τι μπορεί να προσφέρει ο καθένας. Άλλες χρονιές γνώριζα από πριν ότι κάποιος είναι καλός οπότε δε χρειαζόταν. Τώρα τελευταία τη θεωρώ σημαντική διαδικασία γιατί αλλάζουν οι άνθρωποι και οι ρόλοι, πχ ο υπουργός παιδείας και ο υπουργός ψηφιακής ανάπτυξης. Δεν είναι ότι θα ψηφίσουμε τους ίδιους ανθρώπους στις ίδιες θέσεις που ψηφίζουμε πριν 4, 8 ή 12 χρόνια.

Θεωρείς ότι η ψήφος έχει δύναμη;

Θεωρώ ότι μερικές φορές ναι μερικές όχι. Γιατί κάποιες φορές πάνε και ψηφίζουν με το μυαλό τους μόνο στα πολιτικά, επειδή πχ είναι ο γιος μου ή επειδή αν τον ψηφίσω θα μου δώσει πράγματα. Σε αυτές τις περιπτώσεις η ψήφος είναι αδύναμη, αλλά στις περιπτώσεις που οι άνθρωποι ψηφίζουν επειδή όντως το επέλεξαν εκεί έχει δύναμη.

Η οικογένειά σου ψηφίζει;

Η οικογένειά μου ψηφίζει γιατί πιστεύει ότι αν δεν ψηφίζεις δε θα έχεις μετά το δικαίωμα να πεις αν αυτός που βγήκε έκανε καλό ή όχι γιατί ουσιαστικά δεν τον επέλεξες εσύ, τον επέλεξαν οι άλλοι και κατά έναν τρόπο στον επέβαλαν.

Εσύ έχεις κάποιο «όραμα» για την κοινωνία, μία σκέψη για το πως θα έπρεπε να λειτουργεί;

Εννοείς πως θα έπρεπε ή πως θα ήθελα να είναι;

Πως θα ήθελες.

Θα έπρεπε να είναι πιο ανοιχτή σε νέες ευκαιρίες, ιδέες και να είναι γενικά πιο ανοιχτή κι όχι τόσο κλειστή και να σκέφτεται πως ήταν οι παλιοί άνθρωποι τα προηγούμενα χρόνια. Να σκέφτονται ότι έχουμε προχωρήσει από τότε πολλά βήματα. Να δέχονται διαφορετικά πράγματα.

Όπως;

Όπως ότι ένας άντρας μπορεί να αγαπάει έναν άλλον άντρα και μια γυναίκα μπορεί να αγαπάει μια άλλη γυναίκα. Όχι ότι απαραίτητα ο άντρας πρέπει να αγαπάει τη γυναίκα και το αντίθετο πρέπει να το φτύνουμε.

Για το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα τι γνώμη έχεις;

Πιστεύω ότι είναι ένα κίνημα που δεν περίμενα να υπάρχει στην Ελλάδα τώρα. Πολλές φορές οι άνθρωποι φωνάζουν αν είναι πολύ προκλητικοί αλλά εγώ πιστεύω ότι δεν πρέπει να φωνάζουν γιατί πριν χρόνια τους είχαν για φτύσιμο. Εγώ όταν ακούω κακά σχόλια προσπαθώ να πείσω ότι δεν υπάρχει λόγος η κοινωνία έχει προχωρήσει, κι ότι ουσιαστικά αυτοί οι άνθρωποι δεν προσβάλλουν κάτι δικό σου όπως λες, αλλά εσύ προσβάλλεις εκείνους.

Ποια είναι η γνώμη σου για τις πορείες και τις διαμαρτυρίες;

Πιστεύω πρέπει να γίνονται γιατί αλλιώς η κυβέρνηση θα πιστεύει ότι τα πάει καλά κι είναι όλα οκ αφού δεν υπάρχουν διαμαρτυρίες, και όταν φτάνουν οι εκλογές θα πιστεύουν ότι όλα θα είναι καλά και θα ξαναεκλεχθούν αφού δε διαμαρτύρεται κανείς. Ενώ όταν ο λαός διαμαρτύρεται η κυβέρνηση καταλαβαίνει ότι δεν τα πήγε τόσο καλά γιατί ο λαός δεν την υποστήριξε κι αν δεν μπορεί να ανταπεξέλθει, να φύγει νωρίτερα από την τετραετία. Είναι καλό να μην καθόμαστε με σταυρωμένα χέρια και να λέμε «α δε μου αρέσει αυτό», καλό είναι να προσπαθούμε να το αλλάξουμε με κάποια κίνηση, με κάποια φράση, με κάποια ανάρτηση. Καλό είναι να προσπαθούμε να το δείξουμε και να το αλλάξουμε.

Έχεις κατέβει ποτέ σε πορεία;

Όχι γιατί για να κατέβεις πρέπει να ξέρεις την ιδεολογία του κόμματος και να την υποστηρίζεις, Όχι να κατεβαίνεις επειδή κατεβαίνει ο φίλος σου ή θα γίνουν επεισόδια.

Ποια είναι η γνώμη σου για την τωρινή κυβέρνηση;

Πιστεύω ότι στο θέμα του κορωνοϊού έγιναν λάθη και παράλογα μέτρα.

Πως πιστεύεις ότι έχει γίνει η διαχείριση της πανδημίας;

Θα μπορούσα να πω όχι καλά μέχρι και κάκιστα. Έχουμε και περισσότερες μέρες καραντίνας και περισσότερα κρούσματα.

Η γνώμη σου αυτή σε έχει επηρεάσει ως προς την πολιτική και τα πολιτικά πρόσωπα;

Δε θα το έλεγα γιατί η πρώτη άρχισα να σκέφτομαι για την πολιτική και μετά είδα τη διαχείριση της πανδημίας, ουσιαστικά πρώτα έμαθα τις ιδεολογίες και μετά καταλάβαινα γιατί γίνονταν οι κινήσεις που γίνονταν. Προσπαθούσα και στην πρώτη καραντίνα να καταλάβω γιατί γίνονταν όλα αυτά. Δε με έχει επηρεάσει αυτό απέναντι στην κυβέρνηση γιατί πρώτα προσπαθώ να καταλάβω τη θεωρία και μετά να καταλάβω γιατί γίνεται ουσιαστικά κάτι.

Η οικονομική και κοινωνική κατάσταση της Ελλάδας τι γνώμη σου προκαλεί;

Το μεγάλο οικονομικό πρόβλημα της Ελλάδας το 2010-2015 εγώ τότε δεν πολυκαταλάβαινα τι γίνεται τότε, οπότε δεν μπορώ να καταλάβω τις αποφάσεις που λαμβάνονταν και τα λοιπά. Πιστεύω ότι εκτός από το ΛΟΑΤΚΙ η κοινωνία έχει κι άλλα στερεότυπα που δε θέλει να τα αλλάξει, πχ για τις δουλειές. Έχει βάσεις που δε θέλει να αλλάξει με βάση τα σημερινά δεδομένα. Δεν είμαι εντελώς ευχαριστημένος. Ίσως με ενοχλούν πολύ και τα στερεότυπα «είσαι γυναίκα, πρέπει να 'σαι στο σπίτι κι αν σου επιτρέψουμε να κάνεις συγκεκριμένη δουλειά» ή «είσαι άντρας πρέπει να βγάζεις τα πιο πολλά λεφτά, να κάνεις ό,τι δουλειά θέλεις και να κάνει ότι θέλεις».

Πιστεύεις ότι μπορούν να αλλάξουν αυτά;

Πιστεύω ότι αν αλλάξουν, θα γίνει πάρα πολύ αργά γιατί πρέπει ουσιαστικά η νέα γενιά να «ποτιστεί» με τις σωστές ύλες κι όχι με αυτές που ποτίστηκε η προηγούμενη, και ότι θα πρέπει η νέα γενιά να τα αποδεχτεί και να τα αφομοιώσει αυτά και μετά να αρχίσει να τα μεταδίδει στις επόμενες και στις επόμενες και να γίνει ένας τεράστιος κύκλος.

Εσύ μπορείς να συμβάλεις σε αυτό πιστεύεις;

Όχι τόσο τώρα. Όταν φτάσω σε μια μέση ηλικία πχ 40 ετών και θα έχω παιδιά και ανίψια, θα μπορώ να τους μεταδώσω αυτές τις ιδέες.

Οι συζητήσεις με το περιβάλλον και την οικολογία είναι σημαντικές το 2021;

Θα μπορούσα να πω ότι ξαναέγιναν σημαντικές, ειδικά στην καραντίνα οι άνθρωποι δεν μετακινούνταν τόσο συχνά, δεν υπήρχε τόσο καυσαέριο, αλλά τώρα που χαλαρώνει το πράγμα και βρισκόμαστε στην προηγούμενη καθημερινότητα, πρέπει να γίνει πάλι από τα μεγαλύτερα προβλήματα.

Εσύ συμβάλλεις με κάποιον τρόπο σε αυτό;

Εγώ και η οικογένειά μου προσπαθούμε να διαχωρίζουμε τα σκουπίδια από τα ανακυκλώσιμα, να μη μετακινούμαστε με το αμάξι άσκοπα και λόγω οικολογίας και χρόνου, να παίρνουμε τα Μ.Μ.Μ., να πηγαίνουμε και με τα πόδια, να φυτεύουμε φυτά και να μην πετάμε σκουπίδια στο πάτωμα.

Στο σχολείο σας μιλάνε για την οικολογία και το περιβάλλον;

Μας μιλάνε, αλλά όχι αρκετά. Μπορεί μια μέρα να έρθει κάποιος υπεύθυνος να μας μιλήσει και να μας πει τι μπορούμε να κάνουμε. Αλλά θα μπορούσαν να γίνονται περισσότερες δράσεις. Επειδή πηγαίνουμε στο σχολείο μόνο για τις παρέες και τους βαθμούς, αν υπήρχε κάποιο βαθμολογικό ενδιαφέρον, ότι πχ όποιο τμήμα κάνει περισσότερη ανακύκλωση να έχουν όλοι οι μαθητές +2 βαθμούς στα μαθήματα ή μια μονοήμερη εκδρομή σε κάποιο κοντινό πάρκο. Έχουμε υπεύθυνο για αυτό το θέμα και κάθε Πέμπτη αδειάζουμε τους κάδους ανακύκλωσης.

Για το ΛΟΑΤΚΙ σας έχουν μιλήσει ποτέ;

Όχι. Όπως και στην κοινωνία έτσι και στο σχολείο μου το θέμα αυτό είναι λίγο ταμπού. Το σχολείο δε θέλει να κάνει τέτοια κουβέντα γιατί πολλά παιδιά μπορεί να δυσαρεστηθούν από το τι θα ειπωθεί και μετά μπορεί να υπάρξουν προβλήματα με τη διοίκηση, με αποχωρήσεις παιδιών.

Θα έπρεπε, όμως, κατά τη γνώμη σου, να συζητείται περισσότερο;

Πιστεύω θα έπρεπε, διότι και τα παιδιά που θεωρούν ότι αυτοί οι άνθρωποι είναι κατώτεροι, που δεν είναι, ίσως το πιστεύουν γιατί απλά μια φορά το άκουσαν και δεν έκατσαν να το σκεφτούν. Αρά θα έπρεπε να συζητιέται, αλλά χωρίς να καταλαβαίνουμε προς τα που πάει η γνώμη του καθηγητή.

Αν σου έλεγα να ιεραρχήσεις τα τρία μεγαλύτερα προβλήματα στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή, ποια θα μου έλεγες;

Θα έλεγα την οικονομία μετά τον κορωνοϊό, τα ομοφοβικά σχόλια και το Ελληνοτουρκικό ζήτημα. Θα έπρεπε αυτό να απασχολεί όχι μόνο την Ελλάδα, αλλά και άλλες όπως την Ευρώπη που θέλει να ενταχθεί η Τουρκία ή τη Ρωσία.

Ποια είναι η γνώμη σου για το προσφυγικό;

Είμαι επηρεασμένος από την ιδεολογία που προσπαθώ να ακολουθήσω, το θέμα που υπάρχει που πολλοί πηγαίνουν με βάρκες, από πλοία που έχουν βυθιστεί, με τις σωσίβιες λέμβους, δε θα έπρεπε να τους αντιμετωπίζουμε έτσι, να γίνονται πολεμικές συρράξεις στα σύνορα και να αναγκάζονται αυτοί οι άνθρωποι να μπουν οι ίδιοι σε πόλεμο και να ταλαιπωρούνται από

αυτόν. Στο θέμα αυτό θα έπρεπε οι υπεύθυνοι να καταλήγουν στην καλύτερη δυνατή λύση που θα περιλαμβάνει και την πλευρά του «δεν τους θέλουμε» και την πλευρά του ότι «κάποτε ήμασταν έτσι κι εμείς». Η γνώμη μου γέρνει προς το θετικό γιατί κι αυτοί δεν ξύπνησαν το πρωί και είπαν πάμε στην Ελλάδα.

Εσύ πως περνάς τον ελεύθερό σου χρόνο;

Θα ξεφυλλίζω το βιβλίο της Ιστορίας και της ΚΠΑ που έχει την πολιτική στο όνομά της, και μπορεί να έχει κάποιο σχόλιο και κάποια ερμηνεία που μπορεί να με βοηθήσει να διαλέξω την ιδεολογία που θα με ενδιαφέρει.

Διαβάζεις εξωσχολικά βιβλία;

Διαβάζω, αλλά σπάνια θα έχουν πολιτικό χαρακτήρα. Επειδή είμαι ευκολόπιστος, θέλω να έχω πρώτα μια βάση και μετά να αρχίσω για να δω αν αυτό που διαβάζω είναι παράλληλο με αυτό που διαβάζω, είναι ίδιο, είναι διαφορετικό. Γενικά, δεν πολυδιαβάζω, μπορεί να διαβάσω κάποιο άρθρο. Βιβλία δε διαβάζω πολύ, γιατί τα περισσότερα που έχουμε εδώ έχουν κάποια πολιτική ιδεολογία ή μπορεί να είναι βιβλία που δεν μπορώ εύκολα να καταλάβω.

Από μουσική και ταινίες;

Ταινίες προτιμώ επιστημονικής φαντασίας που δείχνουν πως θα είναι ο πλανήτης στο μέλλον ή δράσης. Γενικά θέλω τα πολιτικά μου πιστεύω να τα ενσωματώνω μόνο στη μουσική. Στα τραγούδια, επειδή μπορώ να διαβάσω τους στίχους μπορώ να καταλάβω εάν είναι αυτά που πιστεύω πχ αν λέει τα προβλήματα που υπάρχουν στην Ελλάδα.

Τι είδος μουσικής ακούς;

Ακούω το είδος του χιπ χοπ, που λέει για τα προβλήματα και ταυτίζομαι αυτά, στο λεωφορείο τα βλέπω ή όταν βγω με τους φίλους μου στο πάρκο. Βλέπω ότι δεν υπάρχει αισιοδοξία και χαρά γενικά, η Ελλάδα δεν είναι όπως παλιά ούτε μπορεί αν κάνει έργα και να είναι οικονομικά ανεξάρτητη.

Υπάρχουν καλλιτέχνες/ιδες με τους/τις οποίους/ες ταυτίζεσαι;

Ο Λεξ, οι Κοινοί Θνητοί, Λόγος Τιμής και γενικά, τέτοιου είδους τραγουδιστές.

Ασχολείσαι με κάποια καλλιτεχνική ή αθλητική δραστηριότητα;

Πριν τον κορωνοϊό ήμουν στη χορωδία του σχολείου μου, που δε λέγαμε τραγούδια με κάποια πολιτική σπόντα κι αν λέγαμε θα ήταν για πιο παλιά, ίσως για κάποιον πόλεμο. Από αθλητική, παίζω κάποιες φορές μπάσκετ.

Υπάρχει κάποιος/α αθλητής/τρια ή καλλιτέχνης/ις που να σε συγκινεί;

Υπάρχει ένας ποδοσφαιριστής από την Αργεντινή που κατάφερε να φτάσει τόσο ψηλά από την Αργεντινή. Δεν είναι από τους πρωτοκλασάτους, αλλά κατάφερε να γίνει αυτό που αγαπούσε από την Αργεντινή και να κάνει το όνειρό του πραγματικότητα.

Σε ευχαριστώ πολύ!

7) Δ.Ζ.

Πόσων χρονών είσαι και ποια χρονιά γεννήθηκες;

15, γεννήθηκα το 2006.

Που γεννήθηκες;

Στην Αθήνα.

Που μεγάλωσες;

Στην Αθήνα.

Σε ποια περιοχή μένεις;

Στη Βούλα.

Από που έχεις καταγωγή;

Ο μπαμπάς μου από ένα χωριό κοντά στη Λαμία, η μαμά μου από Αθήνα.

Έχεις άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;

Όχι.

Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;

Η μαμά μου είναι δικηγόρος κι ο μπαμπάς μου λογιστής.

Έχεις αδέρφια;

Ναι, έναν μεγαλύτερο αδερφό 19 ετών.

Σε ποιο σχολείο πας;

Στο δημόσιο Βούλας.

Προχωράμε στο κύριο θέμα μας, όπου δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις, απαντάς όπως και όπου θέλεις εσύ.

Πως νιώθεις όταν ακούς τη λέξη πολιτική;

Περίεργα, σκέφτομαι τη Βουλή και ανθρώπους που ψηφίζουν.

Σκέφτεσαι κάποιον συγκεκριμένο;

Όχι, τον χώρο της Βουλής σκέφτομαι πιο πολύ.

Μπορείς να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Δε θα με έλεγα σίγουρα δεξιά, μάλλον κέντρο προς τα αριστερά;

Θυμάσαι πότε άκουσες πρώτη φορά για πολιτική;

Ναι, πρέπει να άργησα να έχω σοβαρή συζήτηση πάνω στο θέμα. Ίσως κοντά στην Δ' Δημοτικού.

Θυμάσαι την αφορμή;

Όχι. Πάντως επειδή άκουγα συχνά τα κόμματα και ποιος είναι αριστερός, ποιος δεξιός και είχα πάρα πολλές απορίες που ήθελα να μου εξηγήσουν οι γονείς μου. Και θυμάμαι ότι είχα έναν πάρα πολύ δεξιό καθηγητή που στάθηκε αφορμή να συζητήσουμε.

Άρα συζητάς τακτικά με τους γονείς σου;

Ναι, ναι.

Υπάρχουν συγκεκριμένα που θυμάσαι να συζητάτε;

Όταν ήταν εκλογές θυμάμαι γιατί ψήφιζε ο αδερφός μου και ήταν πολύ μικρός για να ψηφίσει, οπότε χρειαζόταν γνώμες.

Υπάρχει κάποιο κοντινό πρόσωπο που ασχολείται και ενδιαφέρεται έντονα για την πολιτική;

Υπήρχε ο πατέρας ενός φίλου μου που ασχολούταν πάρα πολύ αλλά πέθανε. Ήταν πολύ αριστερός και μίλαγε πολύ με τη μητέρα μου.

Θεωρείς ότι η πολιτική είναι ένα θέμα που σε αφορά;

Προφανώς με αφορά, αλλά νομίζω ότι τα 17 είναι λίγο νωρίς για να ψηφίζει κάποιος, αλλά με ενδιαφέρει.

Υπάρχει κάποια πολιτική θέση που σε καλύπτει ή σε ενδιαφέρει;

Δε θα έλεγα ακριβώς ότι με καλύπτει κάτι, αλλά σίγουρα ξέρω τι να αποφύγω.

Αυτή θα ήταν η επόμενη ερώτηση, αν έχεις κάποια θέση-πρόσωπο-κόμμα που σου προκαλεί έντονη δυσανεξία.

Υπάρχει ναι. Πολύ δεξιά κόμματα που έχουν πολύ κλειστόμυαλες απόψεις, κατά τη γνώμη μου.

Τι σε ενοχλεί ακριβώς;

Ότι οι απόψεις τους είναι πολύ απόλυτες και όλος ο τρόπος που συμπεριφέρονται στη Βουλή, που είναι πάρα πολύ αλλόκοτος και δεν είναι καν πολιτισμένος. Το ότι αντιμετωπίζουν την πολιτική σαν αγώνα, για το αν θα κερδίσει κάποιος, ενώ είναι για το κοινό καλό.

Η Χρυσή Αυγή μου προκαλεί φοβερή αντιπάθεια. Δεν έχω ασχοληθεί πάρα πολύ με τα δεξιά όμματα.

Συζητάς με φίλους/ες για την πολιτική;

Όταν ήταν οι εκλογές είχαμε συζητήσει λίγο επειδή ήταν επίκαιρο, πάνω σε θέματα ειδήσεων, όχι με λεπτομέρεια.

Στο σχολείο γίνονται τέτοιες συζητήσεις;

Όχι.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις με κάποια ιδεολογική ταυτότητα το οικογενειακό σου περιβάλλον;

Δε νομίζω, αν υπήρχε κάποιο μικρό κόμμα που θα μας χαρακτήριζε θα ήταν μικρό και αριστερό. Μια μέση λύση κάπως.

Οι ιδεολογικές ταυτότητες για την οικογένειά σου παίζουν ρόλο;

Όχι. Όταν είμαστε με φίλους αποφεύγουμε τέτοιες συζητήσεις για να μην υπάρξει πρόβλημα. Όταν είμαστε μόνοι μας και υπάρχει οικειότητα, τότε ναι. Αλλά είναι ένα θέμα περίεργο δεν το συζητάς εύκολα.

Είναι βασικό κριτήριο, όμως, η ιδεολογική ταυτότητα;

Οι επιλογές πάνω στην πολιτική λένε πολλά για τον χαρακτήρα οπότε ναι. Όταν οι απόψεις είναι ακραίες, με επηρεάζει πάρα πολύ. Αλλά είναι πολλοί οι παράγοντες που οδηγούν κάποιον στο να ψηφίσει κάτι, οπότε δεν είναι κι ότι τον κρίνω κιόλας.

Οι φίλοι σου ασχολούνται καθόλου με την πολιτική;

Δε θα το έλεγα. Δεν ξέρω αλλά νομίζω όχι τόσο.

Θυμάσαι κάποιο γεγονός που ή να έζησες ή να άκουσες ότι συνέβη και να σε επηρέασε βαθιά; Πχ ακόμα και κάτι που άκουσες στις ειδήσεις.

Πάρα πολύ με επηρέασε η δίκη της Χρυσής Αυγής, δεν το συζητώ. Και χάρηκα πάρα πολύ με την απόφαση.

Θεωρείς ότι αυτό είναι ένα συμβάν που θα θυμάσαι;

Ναι, σίγουρα.

Έχεις λογαριασμό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ναι, στο Instagram.

Ενημερώνεσαι σε σχέση με την πολιτική;

Όχι πολύ. Από τις ειδήσεις καμιά φορά, αλλά όχι αναλυτικά, δεν το ψάχνω.

Θα έλεγες ότι είναι συχνή ή αραιή η πολιτική σου ενημέρωση;

Αραιή.

Κι αν ενημερωθείς από που θα το κάνεις;

Συνήθως από τους γονείς μου.

Στο σχολείο έχετε μιλήσει ποτέ για τη Χρυσή Αυγή ή πχ με αφορμή τη δίκη;

Ναι.

Και τι είδους απόψεις είχαν ακουστεί;

Θυμάμαι την καθηγήτρια των γαλλικών μας που είχε μια έντονη άποψη και πρέπει να χε πάει στη δίκη και μας είπε. Η συζήτηση ήταν ποιες ήταν οι απόψεις μας. Και όλες πήγαιναν προς τα αριστερά, δεν νομίζω ότι υποστήριζε κάποιος.

Υπάρχει κάποιο πρόσωπο, κανάλι ή σελίδα που προτιμάς ή ακολουθείς για την ενημέρωσή σου;

Όχι πολύ. Υπάρχουν απόψεις με τις οποίες συμφωνώ, αλλά όχι εντελώς, δεν τους ακολουθώ.

Πιστεύεις ότι έχει νόημα κάποιος να τοποθετείται για την πολιτική μέσω social media;

Εξαρτάται το πρόσωπο. Βασικά όχι τώρα που το σκέφτομαι. Γιατί είναι σα να θέλει να σπείρει τη διχόνοια, είναι πολύ ευαίσθητο το θέμα και συνήθως όποιος τείνει να εκφράσει τις απόψεις του είναι απόλυτος.

Άρα καλύτερα η πολιτική να μη συζητιέται;

Όχι, νομίζω είναι ταμπού να μη συζητιέται, αλλά αν συζητιέται πρέπει να γίνεται μεταξύ πολιτισμένων ανθρώπων.

Εσύ θα πεις τη γνώμη σου για κάτι δημόσια;

Με ανθρώπους που έχω οικειότητα και ξέρω ότι δε θα με παρεξηγήσουν.

Θυμάσαι κάποια τέτοια συζήτηση;

Στο σχολείο και με φίλους όχι τόσο.

Με την οικογένεια;

Με έχουν επηρεάσει αρκετά, οπότε είναι αρκετά κοινές οι απόψεις μας. Όταν είμαστε ας πούμε στο τραπέζι και τρώμε υπάρχει συζήτηση.

Τι σημαίνουν για σένα οι εκλογές;

Πιστεύω είναι πάρα πολύ σημαντικές και δε μου φαίνεται πολύ σωστό κάποιος να μην ψηφίζει ή να ψηφίζει λευκό. Νομίζω όταν δεν ψηφίζεις τίποτα είναι σα να βάζεις το λιθαράκι σου για να κερδίσει όποιος να' ναι, δε σε ενδιαφέρει. Και μετά θα παραπονιέσαι, βασικά καλύτερα να έχεις λόγο και να το μετανιώσεις μετά, να έχεις άποψη βασικά. Το να ψηφίζεις είναι ευθύνη, πρέπει να έχεις ψαχτεί πρώτα. Να μην επηρεάζεσαι πάρα πολύ εύκολα και να έχεις ενημερωθεί πρώτα.

Έχεις παρακολουθήσει ποτέ προεκλογική εκστρατεία;

Ναι έχω παρακολουθήσει μικρή, αλλά εντάξει ναι.

Η οικογένειά σου ψηφίζει;

Ε ναι.

Ποια είναι η γνώμη σου για την τωρινή κυβέρνηση;

Έχω παρακολουθήσει ότι δεν έχει προκληθεί κάποιο σοβαρό πρόβλημα, αλλά νομίζω, αν δεν κάνω λάθος, μόλις βγήκε είχε αντιμετωπίσει όλα τα προβλήματα ο πρωθυπουργός, άρα είχε κάπως ανοιχτό δρόμο. Αλλά, η στάση του δε με έχει ενοχλήσει καθόλου μπορώ να πω, παρόλο που δεν είμαι και υπέρ.

Έχεις κάποιο «όραμα» για την κοινωνία;

Είναι λίγο εξωπραγματικό, αλλά σίγουρα συμφωνώ πάρα πολύ με τον τωρινό τρόπο σκέψης, που στη Βουλή δεν υπάρχει ένα κόμμα, αλλά πολλά, συμφωνώ πάρα πολύ με αυτό. Επίσης, το ότι δεν ακούγεται μία άποψη, αλλά πολλές μου φαίνεται πάρα πολύ σωστό. Σίγουρα κόμματα με ακραίες απόψεις δε συμφωνώ να συμμετέχουν οι απόψεις τους, αλλά δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι γι αυτό. Τώρα θα έλεγα να συζητιούνται και θέματα πχ κοντά στο περιβάλλον, που πιστεύω ότι σα χώρα τα έχουμε αφήσει πολύ απ' έξω.

Άρα θα ήθελες μια κοινωνία περισσότερο ευαισθητοποιημένη;

Ναι, σίγουρα και ως προς το περιβάλλον και ως προς την εκπαίδευση.

Πέρα από τη ΧΑ υπάρχει κι άλλο κόμμα που θα ήθελες να μην ακούγεται επειδή είναι ακραίο;

Δε μου φαίνεται πολύ σοβαρή η άποψη του κου Βαρουφάκη και δε θεωρώ ότι έχει συμβάλει θετικά, αλλά εντάξει.

Είσαι ευχαριστημένη με την κατάσταση στην Ελλάδα, κοινωνικά, οικονομικά;

Οικονομικά δε θα το έλεγα. Δε νομίζω ότι είναι φταίξιμο εξ' ολοκλήρου των ανθρώπων που διοικούν τώρα, δηλαδή υπήρχαν προβλήματα από πριν που μας βαραίνουν και τώρα. Αλλά δεν είμαι ευχαριστημένη.

Κοινωνικά είσαι ευχαριστημένη;

Όχι, σε καμία περίπτωση και υπάρχουν και θέματα δημοσίου που διαφωνώ πάρα πολύ.

Όπως;

Το πως επιλέγονται οι καθηγητές που διδάσκουν και γενικά σε θέματα εκπαίδευσης που είμαι πιο κοντά εκεί έχω περισσότερο άποψη.

Κάτι άλλο, εκτός από τα εκπαιδευτικά;

Δεν μου αρέσει που έχει τόσο μεγάλο ρόλο η θρησκεία στην κοινωνία. Δεν το θεωρώ σωστό. Ενώ μου αρέσει ότι είναι κομμάτι της παράδοσης και της κουλτούρας μας, με εκνευρίζει ότι έχει τόσο μεγάλη θέση και εξουσία και επηρεάζει πάρα πολλά πράγματα στην κοινωνία μας που δε θα έπρεπε.

Όλα όσα δεν σε ικανοποιούν πιστεύεις μπορούν να αλλάξουν;

Ίσως στο μέλλον και υπό προϋποθέσεις ναι.

Εσύ πιστεύεις ότι μπορείς να συμβάλλεις στην αλλαγή;

Ναι, και προσπαθώ πάρα πολύ.

Με ποιον τρόπο;

Όταν βλέπω κάτι που δε μ' αρέσει στο σχολείο η και αλλού προσπαθώ να το διορθώσω ή να συμβάλλω να αλλάξει κάτι.

Θυμάσαι κάποιο συγκεκριμένο περιστατικό;

Ναι την Παρασκευή. Ο καθηγητής της γυμναστικής μας είναι ένας άνθρωπος που φωνάζει χωρίς λόγο και έτσι θέλει να κάνει μάθημα και φωνάζει σε όλα τα παιδιά «ρε» και μου φαίνεται πάρα πολύ αγενής ο τρόπος του γενικά κι επειδή είδα ότι όταν του μίλησα δε σεβάστηκε τη γνώμη μου, πήγα στο διευθυντή και μίλησα και μου είπε ότι θα του μιλήσει. Και μετά μίλησα με τον γυμναστή ξανά και μου είπε ότι δε γίνεται να μη φωνάζει γιατί είναι στο γυμναστήριο και δε θα τον άκουγαν αλλιώς οι μαθητές. Εντάξει δε συμφωνώ, αλλά τουλάχιστον νιώθω πολύ καλύτερα που προσπάθησα να κάνω κάτι απ' το να μην κάνω τίποτα. Και τον έβαλα στη διαδικασία να τον σκεφτεί αυτό που έκανε κι ότι δεν άρεσε σε κάποιον και μου είπε ότι την

επόμενη φορά δε θα φωνάζει για να δει τι θα γίνει. Οπότε είναι σαν να τον έβαλα λιγάκι όχι στη θέση του, αυτό δεν μπορούσα να το κάνω, αλλά κάτι μικρό το έκανα.

Αρα πίστευες στην ατομική δράση;

Ναι, πάρα πολύ και διαφωνώ με τους ανθρώπους γύρω μου που δεν παίρνουν καθόλου θέση.

Ποια είναι η γνώμη σου για τις πορείες και τις διαμαρτυρίες ως μέσο διεκδίκησης;

Όταν δεν υπάρχει άλλη λύση συμφωνώ. Αλλά τώρα με τον κορωνοϊό διαφωνώ, γιατί πήραν πάρα πολλούς ανθρώπους στο λαιμό τους, πριν τον κορωνοϊό ναι, αλλά τώρα ήταν κάπως ανεύθυνο.

Θα πήγαινες σε κάποια;

Σίγουρα για την εκπαίδευση και το περιβάλλον.

Γνωρίζεις το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα;

Ναι, είμαστε ελεύθεροι ο καθένας να θέλει ό,τι θέλει. Δεν νομίζω ότι μπορώ να έχω άποψη. Ο καθένας είναι ό,τι θέλει.

Στο σχολείο συζητάτε για αυτά τα θέματα;

Ναι, μεταξύ μας όχι με καθηγητές.

Θα ήθελες να συζητιούνται περισσότερο τέτοια θέματα εκτός από τα μαθήματα;

Σίγουρα, γιατί τα παιδιά επηρεάζονται πάρα πολύ από τους γονείς τους και υιοθετούν απόψεις που δεν είναι απαραίτητα σωστές. Οπότε θα έπρεπε τα παιδιά να ακούν όσο το δυνατόν περισσότερες απόψεις.

Τι συγκεκριμένο θα ήθελες να συζητήσετε; Είτε να εκφράσεις εσύ άποψη είτε να ακούσεις τις απόψεις των άλλων.

Ναι θα ήθελα να συζητήσουμε το θέμα με τους ομοφυλόφιλους ανθρώπους να γίνονται γονείς. Κάνοντας ΚΠΑ θυμάμαι στο δημοτικό, αναλύαμε τις οικογένειες και η δασκάλα δεν ανέφερε ποτέ αυτό το είδος οικογένειας παρόλο που υπάρχει παντού γύρω μας, θα έπρεπε τουλάχιστον κατά τη γνώμη μου και είχα συμμαθήτρια που η μητέρα της είναι ομοφυλόφιλη και παρεξηγήθηκε πάρα πολύ. Το κατανοώ απόλυτα πιστεύω ότι ήταν όχι λάθος της δασκάλας, αλλά λάθος του εκπαιδευτικού συστήματος να μη συμπεριλάβει αυτόν τον τύπο οικογένειας.

Θυμάσαι τι είχε ειπωθεί μετά από αυτό;

Θυμάμαι ότι λέγαμε τα είδη οικογένειας, πυρηνική και τέτοια και εκείνη η κοπέλα σήκωσε το χέρι της και είπε ότι υπάρχει άλλο ένα είδος οικογένειας όταν το ζευγάρι είναι γυναίκα και

γυναίκα ή άντρας και άντρας. Και η δασκάλα είπε ότι αυτό δεν είναι φυσιολογικό. Και το θυμάμαι πολύ χαρακτηριστικά μου έχει μείνει ότι το φυσιολογικό είναι να είναι η γυναίκα μάνα και ο άντρας πατέρας. Θυμάμαι ότι δε συμφωνούσα καθόλου με τη δασκάλα αλλά δεν εστίασα τότε στη συζήτηση, αλλά στο ότι η φίλη μου είχε αρχίσει να κλαίει.

Όπως είπες πριν, θεωρείς ότι το περιβάλλον και η οικολογία είναι σημαντικά θέματα;

Νια πάρα πολύ.

Ασχολούμαστε αρκετά;

Θα μπορούσαμε και περισσότερο.

Στο σχολείο το αναφέρετε αρκετά;

Στο σχολείο ναι πολλές φορές μιλάμε για το θέμα και μέσα στα χρόνια, παρόλο που δεν το περίμενα, έχει υπάρξει τεράστια πρόοδος στο θέμα. Και τα παιδιά της γενιάς μου είναι πολύ πιο ανοιχτόμυαλα και δε βαριούνται να ασχοληθούν. Δηλαδή δεν ξέρω παιδί που να μην κάνει ανακύκλωση. Έχουμε όλοι μια φιλική στάση απέναντι στο περιβάλλον.

Τι γνώμη έχεις για το προσφυγικό;

Μεγάλο θέμα. Ντάξει είναι περίπλοκο. Προφανώς πρέπει να βοηθάμε τους ανθρώπους που έχουν ανάγκη τη βοήθειά μας αλλά, είναι πολύ παράλογο ότι δε βοηθιούνται από άλλες χώρες καθόλου. Και η Ελλάδα μάλλον λόγω θέσης έχει πάρει όλο το βάρος, ενώ θα μπορούσαν να βοηθήσουν κι άλλες χώρες. Είναι θετικό το ότι συμπαραστεκόμαστε σε άλλους λαούς.

Θεωρείς ενδιαφέρον το γεγονός ότι ερχόμαστε σε επαφή με εντελώς διαφορετικούς από εμάς πολιτισμούς;

Ναι.

Ποια θα μου ιεραρχούσες ως τα τρία σοβαρότερα προβλήματα -οποιασδήποτε φύσης- στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή;

Σίγουρα το οικονομικό που φυσικά δε λύνεται σε μια μέρα, αλλά είναι θέμα πολύ σοβαρό. Του περιβάλλοντος και μάλλον θα έλεγα και το εκπαιδευτικό.

Περνώντας σε εσένα, πως σου αρέσει αν περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου;

Τώρα με τις καραντίνες, είχα πολλή επαφή με τις οθόνες. Παλιά έκανα κι άλλα πράγματα τώρα ταινίες, σειρές, ζωγραφίζω, μαγειρεύω.

Τι ταινίες;

Μου αρέσουν πολύ οι ρομαντικές, κάποιες φορές βλέπω και ντοκιμαντέρ.

Μουσική, βιβλία;

Ναι, μου αρέσουν πάρα πολύ. Η μουσική ποπ, ροκ, με τους γονείς ελληνικά.

Έχεις κάποιο αγαπημένο βιβλίο ή ταινία;

Βιβλία μου αρέσουν τα μυστηρίου, μου αρέσει πάρα πολύ η Αγκάθα Κρίστι. Το αγαπημένο μου είναι το «Και δεν έμεινε κανείς».

Υπάρχει κάποιος/α αθλητής/τρια ή καλλιτέχνης/ις που σου αρέσει πολύ ή που σε εμπνέει;

Δε μου 'ρχεται κάτι τώρα .

Γνωρίζει το Me Too;

Ναι και μου φαίνεται πολύ περίεργο το τι υπάρχει. Δηλαδή, γιατί να υπάρχει; Γιατί να υπάρχει πρόβλημα ώστε να πρέπει να δημιουργηθεί κίνημα;

Θεωρείς ότι υπάρχει ισότητα μεταξύ των φύλων;

Όχι σε καμία περίπτωση. Απ' όλες τις απόψεις.

Έχεις δει ή ακούσει κάποιο τέτοιο περιστατικό;

Πάρα πολλά έχω ακούσει. Νομίζω έχει να κάνει με το πως έχουμε μεγαλώσει. Και πολλές φορές, δηλαδή όχι πολλές φορές, πάντα, το βλέπω και στον εαυτό μου, αντιμετωπίζω με κάποιον τρόπο πράγματα και μετά το συνειδητοποιώ ενώ έχω προσέξει ότι η επόμενη γενιά δεν είναι τόσο, είναι πιο ανοιχτή. Πρόσφατα έτυχε να συζητήσουμε στο σχολείο το θέμα ότι δεν υπάρχουν κοριτσίστικα και αγορίστικα παιχνίδια. Ενώ παλιά θυμάμαι ότι το ροζ ήταν μόνο για κορίτσια και το μπλε μόνο για αγόρια. Ενώ τώρα ξέρω πάρα πολλά αγοράκια που παίζουν με ροζ και χαίρομαι πάρα πολύ.

Αρα υπάρχει περιθώριο βελτίωσης;

Ναι, και υπάρχει ήδη πρόοδος.

Ασχολείσαι με κάποια καλλιτεχνική ή αθλητική δραστηριότητα;

Ναι, κάνω και σύγχρονο χορό και μπαλέτο. Και επαγγελματικά θέλω να ασχοληθώ με κάτι καλλιτεχνικό.

Τέλος, ποια είναι η γνώμη σου ως προς τη διαχείριση της πανδημίας;

Κάποια μέτρα ήταν τελείως παράλογα, όπως η απαγόρευση του να βγαίνουμε μετά τις 6. Ήταν παράλογο γιατί όλοι συνωστιζόμασταν νωρίτερα. Το ότι είχαμε καραντίνα στην αρχή ήταν

σωστό, ναι. Τα σχολεία, ναι θα μπορούσαν να έχουν ανοίξει και νωρίτερα με τα self test. Εμείς
ας πούμε δεν έχουμε κανένα κρούσμα.

Σε έχει επηρεάσει, θεωρείς η γνώμη σου αυτή πολιτικά; Ως προς κάποιο κόμμα;

Ναι, θεωρώ ότι με έχει φέρει πιο κοντά στο κόμμα που κυβερνάει.

Με τι θα ήθελες να ασχοληθείς στο μέλλον;

Με κάτι καλλιτεχνικό, αλλά δεν ξέρω ακόμα.

Σε ευχαριστώ πάρα πολύ!

8) Έ.Α.

Πόσων χρονών είσαι και ποια χρονιά γεννήθηκες;

Είμαι 15 στα 16. Το 2005.

Που γεννήθηκες και μεγάλωσες;

Γεννήθηκα στη Θεσσαλονίκη, μεγάλωσα στην Αθήνα. Όμως έχω μείνει κι έναν χρόνο στο Βόλο.

Σε ποια περιοχή μένεις;

Στον Άλιμο.

Έχεις άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;

Όχι.

Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;

Η μαμά μου οικιακά, ο μπαμπάς μου είναι σε ναυτιλιακή.

Έχεις αδέρφια;

Έχω έναν αδερφό, Α' Δημοτικού.

Σε ποιο σχολείο πας;

Στη Γεννάδειο εδώ στον Άλιμο.

Είναι ιδιωτικό ή δημόσιο;

Είναι ιδιωτικό.

Ωραία, τώρα προχωράμε στην κυρίως συζήτηση, απαντάς όπου και όπως θέλεις εσύ ελεύθερα.

Τι σου έρχεται στο μυαλό όταν ακούς τη λέξη πολιτική;

Κόμματα, παρατάξεις, ψήφος, δεν ξέρω πως να το προσδιορίσω.

Κάτι θετικό, αρνητικό ή ουδέτερο;

Ουδέτερο προς αρνητικό, γιατί ουσιαστικά υπάρχει μια ένταση συνδεδεμένη με αυτή τη λέξη.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Δεν ξέρω, προς τη δεξιά κλίνω αλλά είμαι από τα άτομα που ή θα είμαι κάπως αδιάφορη ή θα το ψάξω πολύ, γιατί μου δημιουργείται από τώρα ένα άγχος. Θεωρώ ότι είναι πολύ μεγάλη

ευθύνη το να ψηφίζεις, οπότε θεωρώ ότι χρειάζεται ιδιαίτερη «έρευνα» και να μην επηρεαστούμε από οικογένεια. Να το ψάξουμε μόνοι μας μαζί με τις διάφορες γνώμες. Αλλά δε θεωρώ ότι με έχει προβληματίσει ιδιαίτερα αυτό το κομμάτι ακόμα.

Θυμάσαι την πρώτη φορά που άκουσες οτιδήποτε για πολιτική;

Όχι, φαντάζομαι πολύ μικρή όταν θα είχε γίνει κάποιο δημοψήφισμα, εκλογές;

Συζητάς με την οικογένειά σου σχετικά;

Καλά εννοείται. Με τον μπαμπά πιο πολύ γιατί όταν λέει κάτι κι εγώ διαφωνώ, εκείνος λέει για πλάκα «α αριστερή», αλλά το συζητάμε έχουμε συζητήσει πάρα πολλές φορές για πολιτική και για πλάκα και σε πιο σοβαρό επίπεδο.

Θυμάσαι κάποια συγκεκριμένη συζήτηση;

Για τον καπιταλισμό πιο πολύ. Απλά προσπαθούσε να υποστηρίξει την ιδεολογία του.

Εσύ πάνω σε αυτό τι πιστεύεις;

Είμαι κάπου στη μέση. Δε θεωρώ ότι είναι πολύ κακό γιατί όλοι το παρουσιάζουν πολύ διαφορετικό. Είναι ένα πρακτικό μέσο να υπάρχει η οικονομία μιας κοινωνίας.

Υπάρχει κάποιο κοντινό σου πρόσωπο -μουν είπες και τον μπαμπά σου- που να ασχολείται έντονα με την πολιτική; Όχι απαραίτητα να είναι σε κάποιο κόμμα, αλλά να ενδιαφέρεται ιδιαίτερα;

Όχι.

Εσύ θεωρείς ότι σε αφορά η πολιτική;

Για να ασχοληθώ ή...;

Όχι για να ασχοληθείς, αν νιώθεις ότι ό,τι συμβαίνει σε αφορά και θα έχει αντίκτυπο πάνω σου.

Καλά σίγουρα θα έχει αντίκτυπο πάνω μου, δε θεωρώ ότι με αφορά αυτή τη στιγμή εννοώ τόσο πολύ, αλλά προφανώς και τώρα έχουν αντίκτυπο πάνω μου. Είναι αυτονόητο ότι όλες οι εξελίξεις μας επηρεάζουν όλους, απλά δε θεωρώ ότι πρέπει να υπάρχει μια «πόρωση», γιατί υπάρχουν πάρα πολλά από πίσω που δεν τα γνωρίζουμε.

Υπάρχει κάποια πολιτική θέση, ιδεολογία, κόμμα, πρόσωπο που να ε καλύπτει έστω και εν μέρει;

Δεν ξέρω, δε νομίζω.

Αντίθετα, υπάρχει κάποια πολιτική θέση -ή ακόμα και κάποια φράση που έχει ακούσει από κάποιον/α πολιτικό- που να σου προκαλεί έντονη δυσαρέσκεια;

Εεεμ, δυσαρέσκεια ίσως λίγο υποσυνείδητα γιατί προφανώς δεν έχω ασχοληθεί τόσο πολύ ή δεν ξέρω κάποια γεγονότα στο παρελθόν όσο οι γονείς μου που τα συζητάνε ή άλλα άτομα, ναι με τα αριστερά κόμματα περισσότερο αλλά δεν ξέρω.

Υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο;

Ντάξει με τον ΣΥΡΙΖΑ περισσότερο.

Για ποιο λόγο πιστεύεις υπάρχει αυτή η δυσαρέσκεια;

Γιατί ουσιαστικά απέτυχε σε κάποια πράγματα που περιμένανε οι πολίτες απ' ό,τι έχω καταλάβει; Δεν υπάρχει εμπιστοσύνη; Δεν το 'χω ψάξει τόσο πολύ.

Με φίλους/ες είτε στο σχολείο είτε έξω συζητάτε για τα πολιτικά;

Όχι τόσο μπορεί να συζητήσουμε κάτι που να μας έχει δυσαρεστήσει από την εκάστοτε κυβέρνηση πχ ένα νέο μέτρο ή ένας νέος νόμος.

Παράδειγμα;

Πχ τώρα για το Υπουργείο Παιδείας με τα καινούρια μέτρα.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις με κάποια ιδεολογική ταυτότητα το οικογενειακό σου περιβάλλον;

Ως δεξιό.

Σε επηρεάζει αυτό;

Σίγουρα, το οικογενειακό περιβάλλον επηρεάζει σε πάρα πολλούς τομείς πόσω μάλλον όταν κάνουμε μια σοβαρή συζήτηση και ακούω επιχειρήματα, γιατί αλλιώς νευριάζω, δηλαδή μου αρέσει να ακούω μια ωραία επιχειρηματολογία για να υποστηρίξει κάποιος μια άποψη. Τότε θα την ακούσω την άποψη, θα την επεξεργαστώ. Σε κάποια συμφωνώ, σε άλλα διαφωνώ.

Σου αρέσει να συζητάς και να συνδιαλέγεσαι για τα θέματα αυτά ε;

Ναι.

Αντιμετωπίζεται με κάποιον ιδιαίτερο τρόπο από την οικογένεια σου ένας δεξιός άνθρωπος;

Σίγουρα έχουν πιο πολλά κοινά. Θυμάμαι πχ ένα οικογενειακό τραπέζι που κάτι συγγενείς της μαμάς μου είναι αριστεροί κι έχουν άλλες ιδεολογίες και υπάρχει μια βαβούρα στο τραπέζι και

φωνάζουν όλοι μαζί. Ή προσποιούνται για να μην υπάρξει πρόβλημα. Είναι αστείο αλλά κάποιες φορές είναι και λίγο κουραστικό, να λένε τα ίδια πράγματα.

Γνωρίζεις τη δολοφονία του George Floyd;

Ναι. Θα το βάλετε στο κομμάτι της αστυνομικής βίας;

Σε ό,τι πλαίσιο θέλεις εσύ θα το βάλεις. Απλά πες μου την άποψή σου.

Ε, είναι κάτι απάνθρωπο, πολύ στενάχωρο, περιμένω να αποδοθεί δικαιοσύνη; Δεν ξέρω.

Μιας και το έθεσες, όλα αυτά που ακούγονται για την αστυνομική βία εσένα τι σκέψεις σου προξενούν;

Δεν ξέρω, σίγουρα πρέπει να υπάρχει αστυνομία σε αρκετές φάσεις, αλλά σε κάποια ακραία φαινόμενα προφανώς φταίει και η αστυνομία, δεν πρέπει με τη βία να λειτουργεί, να συλλάβει κάποιον, να γίνει μια δίκη.

Αρα δεν πιστεύεις ή ότι φταίνε για όλα αστυνομικοί ή φταίνε για όλα οι διαδηλωτές;

Όχι, είμαι κάπου στη μέση, γιατί στην αρχή πίστευα ότι για όλα φταίνε οι αστυνομικοί, λόγω όλων των εικόνων που βλέπουμε, που ουσιαστικά παίζουν τεράστιο ρόλο και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης γιατί βλέπουμε ένα βίντεο και σα θεατές βλέπουμε έναν δυνατό αστυνομικό με ένα γκλοπ να ασκεί βία στον αδύναμο διαδηλωτή. Άλλες φορές, βλέπουμε τον διαδηλωτή με τα δακρυγόνα, αλλά ντάξει τις περισσότερες φορές είναι τόσο δυνατός ο αστυνομικός γι' αυτό μου είχε περαστεί κάπως έτσι. Αλλά δεν είναι πάντα έτσι, όχι με τη βία αλλά πρέπει ναι.

Για το Black Lives Matter γνωρίζεις;

Αυτό που άρχισε μετά τη δολοφονία...

Εσύ το έμαθες μετά τη δολοφονία του Floyd;

Ναι.

Και πως το σχολιάζεις;

Ντάξει, υπάρχουν διάφορες ιστοσελίδες, πχ με το hashtag έβλεπες κι άλλα πράγματα πέρα από τη δολοφονία και έβλεπες πράγματα που έχουνε γίνει, για μια στοχοποίηση που υπάρχει, όχι στην Ελλάδα, αλλά στην Αμερική κυρίως. Ήταν πάρα πολύ δυσάρεστο, αλλά είναι καλό που δραστηριοποιήθηκε η κοινωνία.

Γνωρίζεις ποιος είναι ο Παύλος Φύσσας;

Ναι. Έχει σχέση με τη Χρυσή Αυγή γιατί ευθύνονται για τη δολοφονία του και νομίζω φέτος ή πέρσι καταδικάστηκε και χαρακτηρίστηκε νομίζω τρομοκρατική οργάνωση η ΧΑ.

Τι σκέψεις έχεις πάνω στη Χρυσή Αυγή;

Ε όχι το θεωρώ ακραίο κόμμα, βασικά πλέον δεν το χαρακτηρίζουμε καν κόμμα, αναγκαζόμαστε να το λέμε. Τώρα έχουν μπει όλα στη θέση τους.

Γνωρίζεις για τον Αλέξη Γρηγορόπουλο;

Ότι -δε θυμάμαι ποια χρονιά- ήταν μαθητής λυκείου και είχε πάει σε μια διαδήλωση στα Εξάρχεια και τον πυροβόλησε κάποιος αστυνομικός;

Και τι σκέφτεσαι πάνω σε αυτή την ιστορία;

Ακούω διάφορα πράγματα, καλά προφανώς η πρώτη μου αντίδραση ήταν «α να μπει φυλακή ο αστυνομικός, κρίμα το παιδί», προφανώς δε φταίει το παιδί, αλλά ακούω και την άλλη άποψη χωρίς απαραίτητα να τη συμμερίζομαι ότι τι δουλειά έχει παιδί της ηλικίας μου να πάει στα Εξάρχεια βράδυ, όχι ότι πέφτουν ευθύνες εκεί ή στους γονείς αλλά κι αυτό είναι μια τροφή για σκέψη, δε θέλω να απορρίπτω έτσι μια άποψη.

Προχωράμε σε άλλο θέμα, γνωρίζεις για το Me too?

Ναι, στο εξωτερικό νομίζω έχει ξεκινήσει εδώ και χρόνια. Στην Ελλάδα δεν ξέρω αν υπάρχει χρόνια, αλλά εγώ τώρα το έμαθα με τις καινούριες καταγγελίες. Νομίζω ότι έδωσε θάρρος σε πάρα πολύ κόσμο να πει την εμπειρία του. Είναι μεν στενάχωρο, αλλά έπρεπε να γίνει κάποια στιγμή, ειδικά στους καλλιτεχνικούς χώρους. Και δε συμφωνώ με την άποψη «α τώρα το θυμήθηκαν όλες;» είναι πολύ μικρό αυτό σαν άποψη, συμφωνώ με την έννοια ότι δεν υπάρχουν αποδείξεις και δεν μπορεί να αποδειχτεί κάτι αυτή τη στιγμή, εφόσον δεν μπορεί να γίνει κάποια εξέταση από γιατρούς, να αποδειχτεί κατευθείαν, δεν υπάρχουν αποδείξεις. Μόνο με αυτήν την έννοια, αλλά με την άλλη έννοια, σε ένα βιασμό δεν υπάρχουν ούτε μάρτυρες ούτε κάτι άλλο.

Γενικά μιλώντας θεωρείς ότι υπάρχει ισότητα μεταξύ άντρα και γυναίκας;

Ε, συγκριτικά με παλαιότερες εποχές τώρα είμαστε τέλεια, αλλά για να μη συγκρίνουμε με τα χειρότερα γιατί ποτέ δεν προοδεύουμε, θεωρώ ότι υπάρχει ακόμα πάρα πολύς δρόμος, όχι με την έννοια ότι δεν μπορούμε να κάνουμε πράγματα, γιατί πολλοί λένε «δεν είμαστε καμιά τριτοκοσμική χώρα, δεν υπάρχει λόγος να υπάρχει φεμινισμός στην Ελλάδα», ε δεν ξέρω, εγώ θεωρώ ότι όποιος δεν είναι φεμινιστής είναι σεξιστής, δηλαδή είναι ή το ένα ή το άλλο, αλλά ακόμα και βασικά πράγματα δηλαδή ότι στη δουλειά θα προτιμήσουν έναν άντρα γιατί η γυναίκα μπορεί να κάνει παιδιά, οικογένεια και να χρειαστεί να πάρει άδεια μητρότητας, κάτι

πολύ βασικό. Δηλαδή, νομίζω στη Γαλλία τώρα το μοιράζουν και πρέπει και ο άντρας και η γυναίκα να παίρνουν άδεια συγκεκριμένη αν αποκτήσουν παιδί. Οπότε ναι, ακόμα κι αν ειρωνικά αστεία μπορεί να κάνουν πάρα πολλά μισογυνιστικά πρότυπα. Δηλαδή, υπάρχει ακόμα πολύς δρόμος, αλλά είμαστε σε μια αρκετά καλή φάση πιστεύω.

Τα θέματα που αναφέραμε τα έχετε συζητήσει ποτέ στο σχολείο;

Δε νομίζω, όχι. Με τους συμμαθητές εννοείται, αλλά με τους καθηγητές στην τάξη δεν έχει τύχει. Κι ακόμα κι αν τύχει, δε θα είναι πρωτοβουλία του καθηγητή να το συζητήσουμε, δηλαδή αυτό είναι, μπορεί κάποιος να το είπε μαθητής με κάποια αφορμή και να το συζητήσουμε. Το σημαντικό είναι ότι δεν τέθηκε σαν πρωτοβουλία από τον καθηγητή να συζητήσουμε για τέτοια θέματα.

Θα ήθελες να συζητάτε περισσότερο; Το θεωρείς σημαντικό;

Πλέον δε μ' ενδιαφέρει γιατί το σχολείο καλώς ή κακώς έχει άλλο ρόλο, στο λύκειο τουλάχιστον και είναι θέματα που έχω την ωριμότητα να συζητήσω εκτός σχολείου, δηλαδή δε θα μου κάνει κάτι να ακούσω την άποψη της φιλολόγου. Δεν υπάρχει κάτι να συζητήσουμε. Στο Γυμνάσιο συζητούσαμε και για ρατσιστικά φαινόμενα, διάφορα, ναι συζητούσαμε, λέγαμε πράγματα. Τώρα στο λύκειο μόνο στην Πολιτική παιδεία. Για τον ρατσισμό και για τον σεξισμό είχαμε κάνει μια εργασία στο Α' τετράμηνο, για τον σεξισμό στην καθημερινότητα και για τα πιο υποσυνείδητα θέματα που μπορεί να μην τα αντιλαμβανόμαστε, είχα κάνει εγώ.

Θυμάσαι κάποια συζήτηση με φίλους/ες που σας απασχόλησε;

Προφανώς για τις καταγγελίες και κάτι πρόσφατο με μια κοπέλα που έλεγε για τις τρίχες και την κυτταρίτιδα, μου φάνηκε αρκετά αστείο και το συζητήσαμε προφανώς.

Τι γνώμη έχεις πάνω σ' αυτό;

Ντάξει μου φαίνεται αρκετά αστείο, καταρχάς νευριάζω πάρα πολύ με αυτούς που της δίνουν δημοσιότητα, δηλαδή ότι ξαφνικά έγινε διάσημη μέσα σε τρεις ώρες το θεωρώ απαράδεκτο και φταίμε εμείς. Αλλά διαφωνώ, δηλαδή θεωρώ ότι ο καθένας έχει τη δικαιοδοσία ακόμα και με το νόμο να κάνει ό,τι θέλει με το σώμα του. Αυτό, ντάξει προφανώς υπάρχουν επαγγέλματα και περιστάσεις που πρέπει να 'μαστε πιο περιποημένοι και ωραία ντυμένοι, δεν αντιλέγω, δε θέλω ας πούμε να δω ένα δελτίο ειδήσεων με μια παρουσιάστρια όπως να' ναι, αυτό είναι το άλλο άκρο, αλλά είναι άλλο να λες αντιαισθητικά κάποια πράγματα που είναι φυσιολογικά.

Μιας και πιάσαμε το θέμα των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, έχεις λογαριασμό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης;

Ναι έχω μόνο Instagram.

Ενημερώνεσαι σχετικά με την πολιτική;

Ε, ντάξει προφανώς όταν γίνεται κάτι πολύ, θα ανέβουν stories θα πουν την άποψή τους.

Από που ενημερώνεσαι συνήθως;

Παλιότερα από ειδήσεις, τώρα μου έρχονται και πολλές ειδοποιήσεις στο κινητό από ηλεκτρονικές εφημερίδες, που αν είναι κάτι που με ενδιαφέρει, θα μπω στη διαδικασία να το δω κι αν ας πούμε είναι κάτι που έχω απορία, προφανώς θα ρωτήσω και τους δικούς μου, αλλά δεν είναι ότι ασχολούμαι και πάρα πολύ με την πολιτική. Θέλω να κρατήσω μια πολύ αδιάφορη στάση, αλλά δεν το θεωρώ και ιδιαίτερα υπεύθυνο για το μέλλον, αλλά το ιδανικό θα ήταν να κρατήσω μια εντελώς αδιάφορη στάση, αλλά δε θεωρώ ότι χαρακτηρίζεται και κι από μια υπευθυνότητα αυτό, οπότε αναγκαστικά θα πρέπει να διαμορφώσω κάτι στο μέλλον.

Υπάρχει κάποιο site ή πρόσωπο που να ακολουθείς για την ενημέρωσή σου; Μπορεί να είναι οποιαδήποτε σελίδα, ακόμα και YouTube.

Σε κάποιες εφημερίδες νομίζω είμαι εγγεγραμμένη και μου έρχονται ειδοποιήσεις, στο ΒΗΜΑ νομίζω.

Τηλεόραση; Κάποιο συγκεκριμένο κανάλι;

Τηλεόραση όχι τόσο πολύ τα τελευταία χρόνια.

Μου είπες πριν για ανθρώπους που ανεβάζουν stories και λένε τη γνώμη τους. Θεωρείς έχει νόημα κάποιος/α να τοποθετείται δημόσια μέσω social media;

Θεωρώ ότι τα social είναι κάτι πολύ ανοιχτό, δηλαδή βλέπουμε και παλιούς παρουσιαστές να έχουν ανοίξει το δικό τους κανάλι, όπως η Μαίρη Συνατσάκη ας πούμε, που δε θέλει ουσιαστικά να επιστρέψει στην τηλεόραση γιατί ουσιαστικά δίνει ένα τεράστιο βήμα να κάνει ο καθένας ό,τι θέλει, να εκφραστεί όπως θέλει και να έχουμε ένα περιεχόμενο για όλα τα γούστα και να μπορούμε να επιλέξουμε από μια μεγάλη ποικιλία. Ο καθένας έχει τη δική του ελευθερία στα social, χωρίς να έχει ας πούμε περιορισμένο χρόνο όπως στην τηλεόραση και κάποιους δεν τους αφορούν ούτε τα χρήματα απλό το YouTube για παράδειγμα, θέλουν απλά να εκφραστούν.

Άρα έχει νόημα όλο αυτό, να εκφραζόμαστε έτσι και απλοί άνθρωποι σαν εμάς;

Ναι έχει νόημα, γιατί είδαμε ότι μέσα σε μια μέρα μπορεί κάποιος να γίνει viral από κάτι που θα πει καλώς ή κακώς, οπότε θεωρώ ότι έχει νόημα είτε το δει κάποιος είτε όχι θεωρώ ότι πάλι έχει σημασία, γιατί μπορεί να συζητηθεί κι από τους λίγους, μετά θα το μάθουν κι άλλοι και κάτι μένει. Ό,τι ανεβάζουμε δε σβήνεται ποτέ, ακόμα κι αν το σβήσουμε. Οπότε είναι πολύ καλό μέσο για να εκφράσει κάποιος αυτά που συμβαίνει.

Εσύ το κάνεις;

Πέρα από stories στο Instagram και κοινοποίηση κάποια άρθρα όχι.

Περνώντας σε κάτι άλλο, για σένα τι σημαίνουν εκλογές;

Δημοκρατία, ελευθερία.

Θετικό ή αρνητικό πρόσημο;

Πάντα με θετικό, αλλά θεωρώ ότι τα 4 έτη είναι καλή περίοδος να αποδείξει η κάθε κυβέρνηση και να τηρήσει τις υποσχέσεις της και οι εκλογές είναι κάτι απαραίτητο.

Έχεις παρακολουθήσει ποτέ προεκλογική εκστρατεία; debate, συνεντεύξεις

Ναι, όχι με ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αλλά ναι έχω παρακολουθήσει. Δεν έχουν και τρελά επιχειρήματα γιατί αυτό δεν είναι τόσο ενδιαφέρον. Εγώ το περίμενα σα ρητορικούς αγώνες αλλά τελικά ο ένας λέει ό,τι να' ναι κι ο άλλος απαντάει μια βλακεία, είναι λίγο πιο γελοίο.

Η οικογένειά σου συμμετέχει συνήθως στην εκλογική διαδικασία;

Ναι, πάντα ψηφίζουν.

Ποια είναι η γνώμη σου για την τωρινή κυβέρνηση;

Δεν ξέρω, δεν έχει προλάβει να κάνει και πολλά πράγματα τώρα είναι κι ο κορωνοϊός. Θεωρώ ότι έχει αποτύχει παταγωδώς στο κομμάτι της παιδείας, με αναχρονιστικά μέτρα. Τώρα στα άλλα θεωρώ τα 'χει πάει κάπως καλά, δηλαδή στον οικονομικό τομέα, κι αν σκεφτούμε τι περνάμε, δεν έχω ασχοληθεί ιδιαίτερα με το τι γίνεται, ούτε έχω μπει σε ανάλυση ζητημάτων όπως το ελληνοτουρκικό. Δεν έχω διάθεση να ασχοληθώ.

Έχεις κάποιο «όραμα» κοινωνίας; Δηλαδή, πως θα ήθελες να ζούμε ιδανικά;

Θα ήθελα να ήμασταν όλοι ευκατάστατο και ίσοι αλλά δε γίνεται. Προφανώς θα ήθελα να ήμασταν και κοινωνικά και φυλετικά και κοινωνικά ίσοι αλλά προφανώς δε λειτουργεί έτσι, τουλάχιστον για τον οικονομικό τομέα, δηλαδή από τη μια θα ήταν το ιδανικό, από την άλλη δε γίνεται, προφανώς πρέπει να υπάρξουν τάξεις, αλλά το θετικό είναι ότι υπάρχουν δυνατότητες κοινωνικής κινητικότητας τώρα, οπότε ο καθένας μπορεί να αλλάξει τη θέση του, ντάξει προφανώς δεν είναι ωραίο να τα βάζουμε όλα σε θέσεις και σε κουτάκια αλλά δεν υπάρχει κάτι άλλο. Δηλαδή πρέπει να υπάρχει ο εργοδότης, πρέπει να υπάρχει ο υπάλληλος, είναι κοινή λογική ότι πρέπει να υπάρχουν αυτά για να λειτουργήσει κάτι.

Αναγνωρίζεις, λοιπόν, ότι σε αυτά που μου ανέφερες υπάρχει ανισότητα;

Ναι, όχι σε τρελό βαθμό αλλά ναι. Εμένα με ενδιαφέρει περισσότερο ο κοινωνικός τομέας κι όχι ο οικονομικός, σε πολλά ζητήματα. Δηλαδή ευαισθητοποιούμαι πιο πολύ με κοινωνικά ζητήματα, παρά με οικονομικά, καλώς ή κακώς, αλλά θεωρώ ότι είμαστε η γενιά που πρέπει να εμβαθύνει και σε τέτοια ζητήματα, δηλαδή να μην έχουμε στο νου μας μόνο πως θα βγάλουμε λεφτά.

Μιας και σε ενδιαφέρουν αυτά τα ζητήματα, είσαι ευχαριστημένη με την κοινωνική και οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα;

Δε μ' αρέσει να μιλάω για πράγματα που δεν έχω ολοκληρωμένη άποψη, δεν έχω ασχοληθεί πολύ με την οικονομική κατάσταση, αλλά θεωρώ ότι η μετανάστευση είναι ένα αποτέλεσμα της κακής οικονομικής κατάστασης στην Ελλάδα και το πως το έχει διαχειριστεί.

Αυτά που δε σου αρέσουν, πιστεύεις υπάρχει δυνατότητα αλλαγής;

Πιστεύω ναι και σε κοινωνικό τομέα, βέβαια δεν αλλάζουν γιατί πρέπει να γίνει κάτι πολύ συλλογικό για να αλλάξουν.

Ο καθένας κι η καθεμιά μπορεί να συμβάλει σε αυτό;

Δεν είμαι πολύ αισιόδοξη, αλλά για να λέμε ότι κάθε λιθαράκι μετράει, μάλλον ναι. Ντάξει μετά είναι και εντελώς προσωπικό τι κάνει στο χαρακτήρα του να αλλάξει κάτι, αλλά δε θεωρώ ότι η δική μου προσπάθεια μπορεί να αλλάξει, αλλά μπορώ να κάνω καλό στον εαυτό μου, να συμβάλλω στη δική μου αυτοπραγμάτωση.

Ποια είναι η γνώμη σου για τις πορείες σαν μέσο διεκδίκησης;

Έχω καταλήξει στο ότι είναι ένα μέσο-λύση έκτακτης ανάγκης, ότι έχει φτάσει ο κόμπος στο χτένι και δεν υπάρχουν άλλα μέσα να αλλάξει κάτι. Θεωρώ ότι δεν πρέπει αν απαγορεύονται οι πορείες γιατί είναι κι αυτό μια δήλωση ελευθερίας, αλλά από την άλλη, είναι λεπτή η γραμμή του που αρχίζει η ελευθερία του ενός και που τελειώνει του άλλου, δηλαδή εγώ είμαι υπέρ της ειρηνικής πορείας, αλλά πάντα καταλήγουν σε βιαιότητα. Πάντα θα μπει μέσα κάποια ομάδα, θα ρίξει κάτι ακόμα κι εντελώς ειρηνικές να είναι οι προθέσεις, πάντα μπορεί να την πληρώσει κάποιος που είχε ειρηνική πρόθεση. Πάντα οι πορείες είναι αμφιλεγόμενες και υπάρχουν ευθύνες. Αλλά σε κάποια ειρηνική διαμαρτυρία θα ήθελα να πάω για κάποιο φλέγον ζήτημα, αλλά μου λένε οι δικοί μου ότι δεν υπάρχει ειρηνική διαμαρτυρία ποτέ. Πάντα υπάρχει κάποιος κίνδυνος, πάντα κάτι θα γίνει, ακόμα κι αν δεν το προκαλέσεις εσύ, οπότε περιορίζομαι.

Αν σκεφτόσουν ότι είναι ειρηνική και είσαι ασφαλής, για τι θέμα θα κατέβαινες, τι θα σε ενδιέφερε να υπερασπιστείς;

Πάλι κοινωνικής φύσεως ζητήματα δηλαδή, για κάτι πιο ανθρώπινο, δε θα έβγαينا έξω για την οικονομική κατάσταση ή για κάποιο κόμμα, σε καμία περίπτωση, το θεωρώ πολύ μικροπρεπές να ρισκάρεις τη σωματική σου ακεραιότητα για ένα κόμμα, αλλά για θέματα πιο κοινωνικά, για το Me Too κι αυτά, αλλά δε μου εγγυάται κανένας ότι θα είναι ειρηνικό.

Γνωρίζεις το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα;

Ναι, δεν το έχω ψάξει αρκετά αλλά ναι, δεν ξέρω ακριβώς τι πραγματεύεται, νομίζω τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων. Θεωρώ πως ό,τι κίνημα υπάρχει χωρίς να προσβάλλει τους υπόλοιπους, δηλαδή, χωρίς να φτάνει σε ακραίες αντιδράσεις, θεωρώ ότι είναι καλό γιατί προφανώς μπορεί να είμαστε καλά, αλλά υπάρχουν πάρα πολλά παιδιά που ντρέπονται να πουν τη σεξουαλική τους ταυτότητα στους γονείς τους ή έξω, το θεωρώ τραγικό, που περιθωριοποιούνται. Οπότε το θεωρώ σωστό, τώρα κινήσεις ακραίες όπως το σπάσιμο των εικόνων στα Pride δεν είναι σωστά και γι' αυτό θεωρώ ότι κάποιοι τους έχουν παρεξηγήσει λόγω αυτών.

Στο σχολείο έχετε αναφερθεί ποτέ σε αυτό το θέμα;

Ναι, το έχουμε συζητήσει, οι περισσότεροι για το Pride. Κάποιος θα πεταχτεί να πει ότι σπάγανε εικόνες, εγώ δε θεωρώ ότι έχει ιδιαίτερο νόημα τώρα με τον τρόπο που γίνεται. Δηλαδή, υπάρχουν και πολλά συμφέροντα στο Pride, βλέπεις ας πούμε την εικόνα του ΠΑΣΟΚ. Δε θεωρώ ότι είναι μόνο κοινωνικό, πάντα μπλέκονται και πολιτικά ζητήματα.

Σε απογοητεύει το ότι παντού υπάρχει η πολιτική;

Πάντα υπήρχε και πάντα θα υπάρχει το συμφέρον. Απλά θεωρώ σε κάποια φάση είναι πολύ υπερβολικό, δεν μπορείς παντού να έχεις συμφέροντα, όταν κάτι αφορά νέα παιδιά και δικαιώματα, δεν το θεωρώ απαραίτητο να υπάρχει πολιτική συμμετοχή.

Συζητήσει σχετικά με το περιβάλλον και την οικολογία θεωρείς ότι έχουν σημασία;

Τις θεωρώ πάρα πολύ σημαντικές και ουσιαστικά αν είχα κόμμα στην Ελλάδα σοβαρό οικολογίας, είμαι σίγουρη ότι θα ψήφιζα αυτό. Να μην ανήκε σε κάποια παράταξη, σίγουρα θα ψήφιζα αυτό γιατί είμαστε σε μια εποχή που λέμε λιώνουν οι πάγοι, λένε θα βγουν κι άλλες ασθένειες, είναι πάρα πολύ σύνθετο και θεωρώ δεν έχουνε όλοι τη συγκεκριμένη παιδεία, δεν έχουμε για να αντιμετωπίσουμε τέτοια θέματα και σ' αυτό έχει ευθύνη και το σχολείο γιατί οι γονείς μας προφανώς δε θα ήξεραν τόσα πράγματα στην εποχή τους να μας κινητοποιήσουν τώρα. Οπότε θεωρώ ότι το σχολείο έχει τεράστια ευθύνη που είμαστε αμόρφωτοι σε τέτοια ζητήματα και κρίνονται πολύ σημαντικά.

Δε σας μιλούν, λοιπόν, στο σχολείο, δεν κάνετε πράγματα;

Τα δύο τελευταία χρόνια; Αυτό θα έπρεπε να το ξέρουμε εδώ και χρόνια. Θεωρώ ότι και μια απλή ενημέρωση με μια καθηγήτρια περιβαλλοντολογίας να μας μιλήσει, δε θεωρώ ότι είναι κάτι, θα έπρεπε να έχουμε κινητοποιηθεί πολύ περισσότερο.

Εσύ συμβάλλεις με τον τρόπο σου;

Εγώ θεωρώ ότι δε συμβάλλω, ντάξει σκουπίδια δεν πετάω κάτω, ανακύκλωση κάνω, ντάξει συμβάλλω ...

Συμβολή είναι κι αυτό. Πάντως θεωρείς ότι είναι ένα ζήτημα που υποτιμάται η σημασία του;

Πάρα πολύ και είναι υψίστης σημασίας ειδικά τώρα.

Προχωράμε σε άλλο θέμα, τι σκέφτεσαι σε σχέση με το προσφυγικό;

Πιστεύω πρέπει να αγκαλιάσουμε σε εισαγωγικά όλους τους πρόσφυγες γιατί μπορεί κάποια στιγμή να βρεθούμε στη θέση τους, δεν είναι απλά ότι ήθελαν και ήρθαν. Αλλά θεωρώ και ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει λίγο να μοιράσει το κύμα γιατί το έχουμε δεχτεί μόνο εμείς, η Ιταλία, που εμείς είμαστε και σε μία κακή περίοδο οικονομική, οπότε δεν το θεωρώ κακό που παραπονιούνται όλοι, γιατί όντως πρέπει να υπάρξει μέριμνα και να μοιραστούν όλοι οι πρόσφυγες στις χώρες, αλλά από την άποψη την οικονομική δεν το θεωρώ ωραίο να λέει ένας Έλληνας «α, ήρθε αυτός να μας πάρει τη δουλειά». Πρέπει να υπάρχει περισσότερη αλληλεγγύη στον κοινωνικό τομέα.

Ποια θεωρείς ότι είναι τα τρία μείζονα προβλήματα στην Ελλάδα του 2021;

Ωραία ερώτηση! Δεν ξέρω ίσως το ένα θα ήταν σίγουρα ρατσισμός, σεξισμός που περιλαμβάνει κι όλες τις καινούριες καταγγελίες, όλα αυτά στον κοινωνικό τομέα. Οικονομική κρίση φαντάζομαι ίσως και το περιβάλλον, η αδιαφορία που υπάρχει.

Πως πιστεύεις ότι έχει γίνει η διαχείριση της πανδημίας στην Ελλάδα;

Δεν ξέρω, αυτά θα φανούν με το πέρασμα του χρόνου, θεωρώ ότι στον οικονομικό τομέα, το πλήγμα το τεράστιο θα φανεί σε δυο χρόνια, ακούγονται πάρα πολλά ότι η Ελλάδα θα χρωστάει πάρα πολλά πάλι. Μέχρι στιγμής όπως το βλέπουμε, υπήρχε μια καλή διαχείριση, δηλαδή πάρα πολλοί λέγανε ότι αν ήταν ο ΣΥΡΙΖΑ δε θα το είχε διαχειριστεί καλά, αλλά πάλι δε μου αρέσει να συγκρίνουμε με κάτι σε εισαγωγικά «χειρότερο» και να φέρνουμε τέτοια παραδείγματα, αλλά δεν ξέρω αυτή η σφιχτή στάση που υπήρχε ήταν για να ζήσουμε πιο ελεύθερο καλοκαίρι. Κάποια μέτρα ήταν και είναι ανούσια, όπως αυτό με τη μουσική για παράδειγμα, ή αυτό με την απαγόρευση που δε θεωρώ ότι έχει κάποια ιδιαίτερη διαφορά, αλλά περιμένω να δω γιατί η υπόσχεση ήταν ότι το καλοκαίρι θα είναι πιο ξέγνοιαστο. Κατά τα άλλα δεν είμαι της άποψης

ότι είναι και θέμα της Ελλάδας, είναι ψέμα όλο, γιατί είναι θέμα παγκόσμιο και σε πάρα πολλές χώρες υπήρχαν αυστηρά μέτρα και διαδηλώσεις, δηλαδή σε άλλες χώρες ακόμα και στη Γερμανία είχαν βγει έξω κι είχε μεγάλο κύμα αντίδρασης, οπότε δεν μπορώ να πω ότι δεν είμαστε πειθαρχημένοι, γιατί είναι κάτι δύσκολο για όλους και πρέπει να κοιτάμε έξω από την Ελλάδα.

***Θεωρείς ότι η άποψή σου αυτή σε έχει επηρεάσει πολιτικά απέναντι σε οποιοδήποτε κόμμα;
Σε έχει φέρει πχ πιο κοντά στο κυβερνών κόμμα ή σε έχει απομακρύνει από αυτό;***

Δεν ξέρω πως θα το είχαν διαχειριστεί κι άλλες κυβερνήσεις αυτό το κομμάτι, όταν είχαμε θέμα με το Υπουργείο Παιδείας κάποια στιγμή ίσως να με απομάκρυνε λιγάκι, αλλά στον οικονομικό τομέα πιστεύω είναι καλά, αλλά όπως είπα θα φανούν. Ίσως να συμφωνήσω ότι δεν το έχει διαχειριστεί τόσο καλά η κυβέρνηση, αλλά και πάλι δε μου αρέσει αυτό να το συγκρίνουμε με κάτι χειρότερο, δε θεωρώ ότι προοδεύει έτσι κανείς. Πρέπει να θέτουμε κάτι καλύτερο στη σύγκριση.

Εσύ πως περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου;

Σε φυσιολογικές συνθήκες είμαι μια επιμελής μαθήτρια και στον ελεύθερό μου χρόνο έκανα αθλητισμό, χορό μπαλέτο, ήμουν αρκετά δραστήρια, έβγαινα με τους φίλους μου. Δεν είμαι άνθρωπος που θα μείνω σπίτι, θα δω παρέες, τώρα σε αυτές τις συνθήκες υπήρχε σπίτι και διάβασμα και πολύ κινητό, πολλές ταινίες, πολύ Tik Tok.

Τι είδους ταινίες σου αρέσουν;

Μου αρέσουν πολύ τα δικαστικά δράματα και σειρές τέτοιου τύπου, μου αρέσουν και οι αληθινές ιστορίες, δραματικές και ρομαντικές.

Βιβλία, μουσική;

Βιβλία μου αρέσουν αρκετά οι ποιητικές συλλογές και μυθιστορήματα με ιστορικά θέματα όπως η Διδώ Σωτηρίου. Μουσική ακούω μόνη μου πολύ ροκ και έντεχνα πράγματα, με φίλους θα ακούσω και ποπ. Προφανώς απεχθάνομαι και κάποια είδη.

Υπάρχει κάποιος/α καλλιτέχνης/ις ή αθλητής/τρια που να σε εμπνέει η ιστορία του/της, να τον/τη θαυμάζεις;

Δε μου έρχεται κάτι στο μυαλό.

Με τι θα ήθελες να ασχοληθείς στο μέλλον;

Ξέρω από πολύ μικρή τι θα ήθελα να κάνω, θέλω να σπουδάσω Νομική.

Σε ευχαριστώ πολύ!

9) Κ.Γ.

Ονομάζομαι Κωνσταντίνος Γιακουμάκης.

Και πόσων χρονών είσαι;

Είμαι 16 χρονών. Γεννήθηκα το 2005.

Που γεννήθηκες;

Γεννήθηκα στην Αθήνα στο Γαλάτσι.

Και μεγάλωσες στην Αθήνα;

Ναι ναι έχω μεγαλώσει στην Αθήνα στο Γαλάτσι, όλη μου τη ζωή. Μένω στο Γαλάτσι με τη μητέρα μου και στους Αμπελόκηπους με τον πατέρα μου.

Από που έχεις καταγωγή;

Ο πατέρας μου από το Ηράκλειο Κρήτης και η μητέρα μου από την Καλαμάτα.

Έχεις άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;

Όχι

Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;

Η μητέρα μου είναι μεσίτρια κι ο πατέρας μου ασφαλιστής.

Έχεις αδέρφια;

Όχι είμαι μοναχοπαίδι.

Σε ποιο σχολείο πας;

Πάω στο Ιδιωτικό του Παναγιωτόπουλου.

Τώρα προχωράμε στην κυρίως συζήτησή μας, όπου δεν υπάρχει σωστή και λάθος απάντηση, απαντάς εσύ όπως θέλεις, ελεύθερα, σε όποια ερώτηση επιθυμείς. Το θέμα μας είναι η πολιτική, η πολιτική και κομματική ταυτότητα. Τι σου έρχεται στο μυαλό όταν ακούς πολιτική;

Κυρίως η κυβέρνηση, οι βουλευτές και η Βουλή.

Η πρώτη σου σκέψη είναι θετική ή αρνητική;

Είναι αμφιλεγόμενα τα συναισθήματά μου. Από τη μία είναι οι άνθρωποι που κυβερνούν την χώρα και είναι ο λόγος που έχουμε όποια τάξη έχουμε στη χώρα, από την άλλη βλέπω και

παρατηρώ ότι υπάρχουν πράγματα που θα μπορούσαν να έχουν γίνει καλύτερα ή τουλάχιστον έτσι μου έχουν πει οι μεγαλύτεροι. Εγώ δεν ξέρω, δεν ασχολούμαι με την πολιτική.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα, του αριστερού ή του δεξιού;

Όχι, δε θα μπορούσα, δεν έχω καθίσει να σκεφτώ και να δω τι ιδέες έχω για το πως θα έπρεπε να είναι μια κοινωνία, αν αντιστοιχούν σε δεξιά, ακροαριστερά ή οτιδήποτε.

Άρα προτιμάς να σκέφτεσαι έξω από τα κουτιά των ταυτοτήτων;

Ναι.

Θυμάσαι πότε άκουσες πρώτη φορά για πολιτική; Ίσως από κάποιο κοντινό σου οικογενειακό ή φιλικό πρόσωπο.

Θυμάμαι τον πρώτο πρωθυπουργό που ήταν ο Ανδρέας Παπανδρέου, αλλά δε θυμάμαι πολλά πχ πως κυβερνούσε. Θυμάμαι και τον Σαμαρά.

Υπάρχει κάποιο κοντινό πρόσωπο που να ασχολείται έντονα με την πολιτική;

Όχι δεν είναι κάποιος τόσο φανατικός ή προκατειλημμένος με την πολιτική κοντινός μου.

Συζητάς για πολιτική;

Μπορεί να συζητήσω και να πω κάποιες ιδέες στους γονείς μου αλλά δεν είμαι τόσο ενήμερος για την πολιτική κατάσταση της χώρας.

Υπάρχουν θέματα που σε ενδιαφέρουν να συζητήσεις με τους γονείς σου;

Ναι, πχ συζητούσαμε πως θα μπορούσε να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση καλύτερα την πανδημία και κάποια πράγματα που πίστευα ότι θα γίνονταν καλύτερα και θα βοηθούσαν και την οικονομία και την υγεία.

Πως πιστεύεις ότι έχει γίνει η διαχείριση της πανδημίας ως τώρα;

Όταν άρχισε η πανδημία να έρχεται στην Ευρώπη πέρσι τον Ιανουάριο-Φεβρουάριο, πιστεύω αντιμετωπίστηκε πολύ καλά από την ελληνική κυβέρνηση με το ολικό lockdown, δηλαδή που κλείσαμε με τα πρώτα κρούσματα για να προλάβουμε την εξάπλωση του ιού. Αλλά τώρα τον Σεπτέμβρη-Οκτώβρη άρχισαν να ξανανεβαίνουν τα κρούσματα και από τότε δεν πιστεύω ότι έχει γίνει καλή αντιμετώπιση γιατί τα μέτρα είναι ασταθή και όχι τόσο σωστά. Θα έπρεπε να είναι πιο αυστηρά για να λειτουργήσει η οικονομία.

Σε έχει επηρεάσει ως προς κάποιο κόμμα αυτή η άποψή σου περί διαχείρισης;

Όχι τόσο δεν το έχω σκεφτεί ως προς τη Νέα Δημοκρατία, επειδή κυβερνάει αυτή. Οι ιδέες του καθενός είναι διαφορετικές άρα όποιο κόμμα και να κυβερνούσε θα είχα αντιρρήσεις.

Θεωρείς ότι σε αφορά η πολιτική;

Πιστεύω ότι σιγά σιγά θα έπρεπε λίγο να αρχίσει να με αφορά. Γιατί με αφορά άμεσα το πως κυβερνάται η χώρα, αλλά αυτή τη στιγμή δεν με αφορά ιδιαίτερα.

Υπάρχει κάποια πολιτική θέση ή κόμμα που σε εμπνέει να τα γνωρίσεις περισσότερο; Ή άνθρωπος που να σε εμπνέει;

Όχι. Όχι κάτω από την πολιτική τώρα ή παλαιότερα, δεν έχει επηρεάσει κάποιος τις πολιτικές μου αντιλήψεις.

Αντιθέτως, υπάρχει κάποιο κόμμα ή άνθρωπος, ή θέση που να σου προκαλούν απέχθεια;

Υπάρχουν κάποια κόμματα τα οποία δε μου αρέσουν οι πράξεις τους γιατί παραβαίνουν ηθικές αρχές δικές μου. Άρα αυτά που τα παραβαίνουν άμεσα και συνεχόμενα τα σιχαίνομαι. Η Χρυσή Αυγή η οποία ήταν πολύ .. δε μου άρεσε ως κόμμα. Οι αντιλήψεις μου και οι σκέψεις μου για αυτό το κόμμα δεν ήταν ποτέ θετικές.

Η άποψή σου είναι γενική ή θυμάσαι κάποιο συμβάν;

Θυμάμαι κάποια περιστατικά, όπως αυτό που φυλακίστηκε ο αρχηγός του κόμματος, αλλά γενικά έχω μια εικόνα από αρκετά πράγματα που έχουν περάσει έμμεσα στη σκέψη μου και μου έχουν δημιουργήσει κακή εικόνα και με έκαναν να τη σιχαίνομαι. Είναι πολλά, δεν πιστεύω ότι είναι δίκαιο να κρίνουμε κάποιον από ένα συγκεκριμένο γεγονός.

Θυμάσαι τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα;

Όχι, θυμάμαι ότι.. δεν είμαι σίγουρος δεν το θυμάμαι. Θυμάμαι, δεν είμαι σίγουρος ποιος είναι ο Παύλος Φύσσας νομίζω ήταν νέος που πέθανε και όταν πρόσφατα νομίζω φέτος μπήκαν στη φυλακή οι δολοφόνοι του, άρα η Χρυσή Αυγή ουσιαστικά και ήταν η μητέρα του έξω από τα δικαστήρια και φώναζε «Δικαίωση στο όνομα του γιου μου».

Αυτή η ανάμνηση θεωρείς ότι σε επηρέασε;

Ναι γιατί είναι από τα χειρότερα πράγματα να χάνεις το παιδί σου και δεν πέθανε από φυσικό αίτιο αλλά δολοφονήθηκε και οι δολοφόνοι του να μην έχουν τιμωρηθεί ακόμα με άγγιξε. Γιατί υπάρχουν πολλά περιστατικά αλλά να είναι δολοφόνοι σε κόμμα και να έχουν άποψη στη βουλή έστω και σε ένα 5% το βρίσκω πολύ αισχρό.

Στο σχολείο ή έξω συζητάς καθόλου με φίλους για την επικαιρότητα ή κάποιο γεγονός;

Όχι γιατί όταν είμαι με φίλους, προτιμώ να συζητώ για πιο ευχάριστα πράγματα.

Άρα έχεις στο μυαλό τη συζήτηση για πολιτική ως κάτι βαρύ;

Ναι.

Τοι οικογενειακό σου περιβάλλον υιοθετεί κάποια πολιτική ταυτότητα; Πχ δεξιό, αριστερό, κεντρώο, αδιάφορο;

Δε θα έλεγα αδιάφοροι, γιατί οι γονείς μου ενδιαφέρονται για την πολιτική, αλλά δεν ξέρω τι κόμμα υποστηρίζουν. Δεν ξέρω γιατί υποστηρίζουν κάτι οπότε δεν ξέρω την άποψη των γονιών μου και του οικογενειακού μου περιβάλλοντος για την πολιτική.

Άρα οι ταυτότητες δεν αντιμετωπίζονται με κάποιον συγκεκριμένο τρόπο από την οικογένειά σου.

Όχι και νομίζω ότι είναι.. όχι ρατσιστικό, αλλά δε θα έπρεπε το 2021 ούτε ως σκέψη να αντιμετωπίζεις κάποιον διαφορετικά λόγω των απόψεών του επειδή είναι αριστερός ή δεξιός.

Υπάρχουν φίλοι/ες σου που αντιμετωπίζουν τους ανθρώπους με κριτήριο την ιδεολογία;

Όχι, έτσι όπως νομίζω ότι είναι τα πράγματα νιώθω ότι τα παιδιά της ηλικίας μου δεν ασχολούνται τόσο με την πολιτική, ούτε έχουν τέτοιες αντιλήψεις και προκαταλήψεις με βάση τους αριστερούς και δεξιούς.

Υπάρχει κάποια συζήτηση ή συμβάν που πιστεύεις ότι σε καθόρισε ή έστω σε επηρέασε ως προς τον τρόπο που αντιμετωπίζεις τα πράγματα, θετικά ή αρνητικά; Κάτι στο δρόμο, κάποια συζήτηση, οτιδήποτε.

Προφανώς υπάρχουν πράγματα που αλλάζουν την αντίληψή σου, αλλά όχι κάτι τόσο έντονα που μου έρχεται στο μυαλό άμεσα. Δε μου έρχεται κάτι έντονο στο μυαλό.

Έχεις λογαριασμό στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σε ποια;

Instagram, στο οποίο είμαι σχετικά ενεργός, messenger για να μιλάω με φίλους, twitter που δεν πολυχρησιμοποιώ.

Ενημερώνεσαι από αυτά ή τα έχεις μόνο για κοινωνικούς λόγους;

Ανάλογα, ενημερώνομαι για κάποια θέματα, αλλά κυρίως το twitter έχει περισσότερο κοινωνικά και πολιτικά θέματα, όχι τόσο το Instagram.

Ενημερώνεσαι για τα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα;

Για τα κοινωνικά ναι. Ακόμα κι αν δε θέλεις να ενημερωθείς, όταν μπαίνεις στο Instagram θα ναι παντού, οπότε ακόμα κι αν δε θέλεις θα ενημερωθείς.

Παράδειγμα;

Χτες ήταν η επέτειος δολοφονίας του George Floyd που συνδέθηκε με το κίνημα Black Lives Matter, όχι το άρχισε αλλά το αναζωπύρωσε. Υπήρχαν πολλές τέτοιες δημοσιεύσεις που έβλεπα και διάβαζα.

Τι γνώμη έχεις για το Black Lives Matter;

Το στηρίζω και δεν βρίσκω τον λόγο που είναι θέμα το 2021 που πρέπει να τονίσουμε ότι οι ζωές των μαύρων πρέπει να τις σεβόμαστε και είμαστε όλοι ίδιοι. Βασικά είμαστε όλοι διαφορετικοί, όπως όλες οι φυλές. Δεν υποστηρίζω αυτούς που λένε «δε βλέπω χρώμα». Δεν το στηρίζω, πρέπει να ξέρεις ότι ο καθένας έχει ένα παρελθόν η φυλή του, πρέπει να σέβεσαι αυτό το παρελθόν και πρέπει να είσαι ενημερωμένος για αυτό. Να καταλαβαίνεις τη διαφορετικότητα.

Υπάρχει κάποιο μέσο στο οποίο να έχεις εγγραφεί; Ηλεκτρονικό ή έντυπο, ιστοσελίδα; Από που ενημερώνεσαι;

Κυρίως από το Twitter και το Instagram. Δεν έχω κάποια εγγραφή γιατί πιστεύω ότι όλα τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα πιο σημαντικά θέματα, αυτά που πρέπει να έχει ένας νέος στο μυαλό του, τα προβάλλουν. Είμαι 15 χρονών, οκ σε δύο χρόνια θα ψηφίζω, το γνωρίζω αυτό, αλλά συνεχίζω να είμαι ένας έφηβος ένα παιδί και θέλω να χαρώ τη ζωή μου. Δε θα ήθελα να μπαίνω στην ιστοσελίδα μιας εφημερίδας και να βλέπω τι έγινε. Γιατί τα μέσα προβάλλουν πολύ περισσότερο τα αρνητικά παρά τα θετικά.

Υπάρχει κάποιος άνθρωπος, όχι πολιτικό πρόσωπο απαραίτητα που σου αρέσει να ακούς; Πχ από κανάλι, stand up comedy ή οτιδήποτε.

Ακούω τον Kanye West που πολλοί τον κατακρίνουν, αλλά αν δει κάποιος μια μεταφορική έννοια σε αυτά που λέει, πιστεύω είναι σωστά. Μετά είναι κάποιοι youtubers που μου αρέσουν και συζητούν κοινωνικά περισσότερο και όχι πολιτικά.

Θεωρείς ότι έχει νόημα κάποιος/α να τοποθετείται δημόσια μέσω social media; Πχ σχολιάζοντας τη σελίδα ενός πολιτικού προσώπου, reactions κλπ.

Πιστεύω ότι το να βλέπεις μια δημοσίευση και να λες απλά συμφωνώ ή δε συμφωνώ δεν το βρίσκω πολύ σημαντικό, είναι ασήμαντο. Αλλά αν πεις δεν συμφωνώ για αυτούς τους λόγους έχει σημασία, ειδικά αν είσαι πιο διάσημος. Αλλά δε θα έπρεπε αν είσαι διάσημος να προβάλλεις την άποψή σου γιατί υπάρχουν πολλά παιδιά που επηρεάζονται. Αλλά το να λες τη γνώμη σου δημοσίως δεν είναι κακό ειδικά αν λες γιατί πιστεύεις κάτι, και μπορείς να δώσεις μια νέα οπτική σε κάποιο θέμα.

Εσύ τοποθετείσαι;

Ναι, αλλά όχι για σημαντικά πράγματα. Μπορεί να πω κάτι για τα αθλητικά, μπορεί να σχολιάσω κάτι εκεί. Αλλά δεν το κάνω συχνά ούτε σχολιάζω κάθε ματς και κάθε απόφαση.

Έχεις παρακολουθήσει ποτέ προεκλογική εκστρατεία, πχ debates, συνεντεύξεις;

Όχι, μπορεί να έχει τύχει να δω κάποιες στιγμές αλλά δε μου 'χει μείνει κάτι, ούτε παρακολουθώ συστηματικά ομιλίες προσώπων.

Από αυτά που έχεις δει, σου έχει μείνει κάτι;

Ναι, θυμάμαι ότι ο Αλέξης Τσίπρας είχε πει ότι θα δώσει την 13^η σύνταξη. Που ήταν μια υπόσχεση που δεν τήρησε ποτέ. Αυτό θυμάμαι.

Η οικογένειά σου συνήθως συμμετέχει στην εκλογική διαδικασία, ψηφίζει;

Ναι, δεν θυμάμαι κάποια φορά να μην έχουν συμμετάσχει.

Για σένα τι σημαίνουν οι εκλογές;

Είναι πολύ σημαντικές, αλλιώς θα είχαμε αναρχία και θα έκανε ο καθένας ότι ήθελε. Αλλά, δεν ξέρω, πιστεύω ότι υπάρχουν κάποιοι άνθρωποι που σε αντιπροσωπεύουν, αλλά όχι πλήρως. Πχ πιστεύω ότι οι νέοι στις εκλογές δεν εκπροσωπούνται. Κανείς δε λέει θα κάνω αυτό για τους νέους, ή να απευθύνονται οι πολιτικοί στους νέους. Η φωνή μας δεν είναι τόσο δυνατή.

Τι θα ήθελες να συμβαίνει;

Πιστεύω πρέπει να υπάρχει κατανόηση προς τους νέους, προς τα θέματα και τα προβλήματά μας και οι πολιτικοί να μας παίρνουν στα σοβαρά. Να μην το αγνοούν κατευθείαν. Αλλά δεν έχω κάτι συγκεκριμένο.

Τι προβλήματα αναγνωρίζεις αυτή τη στιγμή;

Πχ φέτος η σχολική χρονιά... βασικά δε συμφωνώ σε πολλά με το σχολικό σύστημα. Δε μου έρχεται κάτι συγκεκριμένο τώρα. Αλλά η φωνή μας δεν ακούγεται. Ούτε έχω ακούσει κάποιον πολιτικό να απευθύνεται στους νέους.

Η ψήφος έχει ισχύ;

Η μία ψήφος όχι, αλλά όλες μαζί στο σύνολο, ναι. Αν δεν πάει ένας να ψηφίσει δεν αλλάζει κάτι τόσο πολύ, αλλά αν δεν πάνε πολλοί, θα είναι πολύ σημαντικό γιατί δεν εκφράζονται και δε θα εκπροσωπηθούν. Δε γίνονται σωστά οι εκλογές. Γιατί η πολιτική και οι εκλογές είναι συλλογικό πράγμα, άρα αν λείπουν πολλοί, δε γίνονται σωστά.

Έχεις κάποιο όραμα αλλαγής για την κοινωνία ή είσαι ευχαριστημένος με το πως είναι δομημένη;

Δε θα έλεγα ότι είμαι ευχαριστημένος, αλλά ούτε έχω κάτι συγκεκριμένο που θα ήθελα να αλλάξει. Η συμπεριφορά των καθηγητών προς τα παιδιά ξεπερνάει κάποιες φορές τα όρια του κανονικού και δεν υπάρχει κατανόηση για τα παιδιά. Πχ μπορεί ένας άριστος μαθητής να ξεχάσει μια φορά να κάνει μια εργασία και ο καθηγητής μπορεί να ενοχληθεί και να του φωνάξει. Αλλά και να μην είναι άριστος, αλλά μέτριος του 14-15 μπορεί να τύχει μια φορά να μην έχει διαβάσει για έναν αληθινό λόγο, πιστεύω ότι εκεί πρέπει να υπάρχει κατανόηση. Έχω ακούσει περιστατικά και η καχυποψία που έχουν οι καθηγητές ξεπερνάει το επίπεδο κατανόησης του μαθητή.

Τι γνώμη έχεις για τις διαμαρτυρίες και τις πορείες που γίνονται στην Ελλάδα;

Πιστεύω είναι σωστές. Χρειάζονται γιατί εκφράζουν την άποψη του λαού για ένα θέμα, το οποίο πάντα είναι καλό γιατί πολλοί εκφράζονται στα ΜΜΕ και στα social, αλλά αυτό μπορεί να μη φτάνει ποτέ στην κυβέρνηση και τα μυαλά των πολιτικών. Ενώ μια πορεία θα μαθευτεί και μπορεί να επηρεάσει ανθρώπους και να ξεπεράσει τα μέσα.

Έχεις συμμετάσχει ποτέ σε κάποια πορεία;

Όχι.

Θα ήθελες;

Αν είναι ένας σημαντικό σκοπός, δηλαδή για ένα θέμα που συμβαίνει καιρό και δεν αντιμετωπίζεται από την κυβέρνηση για κάποιους λόγους και νιώθω ότι πρέπει να ακουστεί η γνώμη το λαού, μπορεί να σκεφτώ να συμμετάσχω. Δεν ξέρω αν θα με άφηναν οι γονείς μου επειδή όταν γίνεται εμπλοκή με την αστυνομία γίνονται επικίνδυνα τα πράγματα.

Όταν λες σημαντικό θέμα τι εννοείς; Ποιο θέμα θεωρείς σημαντικό, ώστε να κατέβουν οι άνθρωποι στο δρόμο;

Ένα πιο γενικό θέμα είναι η αντιμετώπιση και η κατανόηση των προβλημάτων των πολιτών, αλλά συγκεκριμένα πχ για κάθε είδος ρατσισμού θα το σκεφτόμουν, αν με άφηναν οι γονείς μου. Για σημαντικές κοινωνικές ανισότητες.

Οικονομικές ανισότητες;

Θα μπορούσε, αν και θα υπάρχουν πάντα πιστεύω. Γιατί πρέπει με κάποιον τρόπο να λειτουργεί η οικονομία. Αν όλοι οι άνθρωποι έχουν τις ίδιες οικονομικές ανισότητες, δε θα μπορεί να λειτουργήσει η οικονομία.

Άρα, τι είδους ανισότητες σε ενοχλούν;

Κοινωνικές, σε βάρος ανθρώπων.

Φυλετικές, όπως είπες πριν;

Ναι.

Πως βλέπεις την κατάσταση στην Ελλάδα; Οικονομικά και κοινωνικά;

Οικονομικά απ' ό,τι άκουσα κι από όσο είχα καταλάβει, πριν την πανδημία πήγαινε να ανακάμψει. Δεν έχουμε την καλύτερη οικονομική κατάσταση ως χώρα. Το χρέος είναι μεγάλο ποσό αλλά δεν είμαστε από τις χειρότερες χώρες. Αλλά πιστεύω ότι έτσι όπως είναι τα πράγματα, ακόμα και τριτοκοσμικές χώρες μπορούν να κάνουν την οικονομική τους κατάσταση πολύ καλύτερη. Ενώ η Ελλάδα ξέρω ότι δεν έχει τις προδιαγραφές για ανάπτυξη. Ότι κάπως η οικονομική κατάσταση της Ελλάδας έχει μείνει σταθερή, δεν ανεβαίνει ούτε κατεβαίνει.

Αρα δεν πιστεύεις ότι μπορεί να αλλάξει;

Πιστεύω ότι μπορεί να αλλάξει αλλά δεν πιστεύω ότι είναι έτοιμη τώρα να αλλάξει. Ένα ποσοστό των εσόδων της Ελλάδας είναι ο τουρισμός, με μια πανδημία κατέρρευσε όλος ο τουρισμός. Η Ελλάδα αυτή τη στιγμή έχει ως μέσο επιβίωσης τον τουρισμό και αν κλείσει ο τουρισμός δεν έχει κάποιο άλλο μέσο.

Κοινωνικά;

Δεν πιστεύω ότι είναι η καλύτερη κατάσταση, αλλά προσωπικά δε νιώθω ότι είναι τόσο άσχημα για μένα, από αυτά που έχω ζήσει και καταλάβει.

Υπάρχει κάτι που θα ήθελες να αλλάξεις στον τρόπο που ζούμε;

Να δίνονται περισσότερες ευκαιρίες στους πιο φτωχούς ανθρώπους. Δεν τους προωθεί η κοινωνία και το σύστημα να είναι παραγωγικοί και να έχουν καλή οικονομική κατάσταση.

Εσύ πιστεύεις έχεις τρόπο να συμβάλλεις στη βελτίωση της κοινωνίας;

Σε ένα μικρό ποσοστό ναι. Πιστεύω παράδειγμα, ένας τρόπος που θα μπορούσα να συμβάλω, είναι αν στο μέλλον είχα ένα κατάστημα ή μια εταιρεία, να προσλάβω κάποιον -που κάνει για τη θέση, όχι απλά να τον προσλάβω επειδή είναι πιο φτωχός- αν μπορεί να κάνει μια συγκεκριμένη δουλειά που να ωφελεί κι εμένα και αυτόν, δε θα προσλάβω κάποιον με περισσότερα λεφτά, αν πιστεύω ότι μπορεί να το κάνει κάποιος περισσότερο άπορος.

Τι έχεις να πεις για το ΛΟΑΤΚΙ;

Το ίδιο με το Black Lives Matter. Δε θα 'πρεπε οι άνθρωποι στις σύγχρονες κοινωνίες να ασχολούνται καν. Το υποστηρίζω, βασικά δε θα έλεγα ούτε ότι το υποστηρίζω ούτε το αντιπαθώ. Δε μ αρέσουν οι άνθρωποι που λένε ότι το υποστηρίζουν και το προβάλλουν

λέγοντας ότι όλοι πρέπει να το υποστηρίζετε και να είστε μέρος του. Πχ υπάρχει ένας συμμαθητής μου gay στην τάξη, είναι πολύ καλό παιδί και δεν έχω κανένα πρόβλημα μαζί του επειδή δεν είναι άνθρωπος που θα προσπαθήσει να στο πιάσει λες και πρέπει αναγκαστικά να είσαι μέρος του. Υποστηρίζει το ΛΟΑΤΚΙ αλλά μπορεί να το αντιπαθεί και κάποιος. Δε θα γίνουν κολλητοί επειδή έχουν διαφορετικές αντιλήψεις για κοινωνικά θέματα. Δε θα προσπαθήσει να στο φορέσει πάνω σου. Εγώ τουλάχιστον τον αντιμετωπίζω σαν κανονικό παιδί.

Υπάρχουν παιδιά στην τάξη σου που του συμπεριφέρονται άσχημα.

Δημοσίως και να το γνωρίζω όχι. Έχω κάποιες υποψίες για κάποιους που μπορεί να μην τον συμπαθούν λόγω των κοινωνικών του αντιλήψεων. Αλλά θα τον αγνοούν δε θα πάνε να τον κοροϊδέψουν, θα απομονωθούν από αυτόν.

Συζητήσεις για περιβάλλον και οικολογία σε ενδιαφέρουν;

Ναι, δεν είναι κάτι που απορρίπτω. Δε συζητάω συχνά, αλλά δεν είναι και κάτι που δε με ενδιαφέρει.

Θεωρείς ότι έχει μεγάλη σημασία ή όχι;

Ναι είναι μεγάλης σημασίας αλλά οι χώρες και οι κυβερνήσεις κάνουν μια μικρή προσπάθεια να κάνουν καλύτερο το περιβάλλον, αλλά ειδικά στην Ελλάδα δε δίνεται τόση σημασία σε περιβαλλοντικά θέματα.

Εσύ συμβάλλεις καθόλου, με μικρές πράξεις;

Ναι, κάνω ανακύκλωση στο σπίτι.

Ειδήσεις βλέπεις;

Έβλεπα όταν ήμουν πιο μικρός και ζούσε η γιαγιά μου και έβλεπε αυτή και ψιλοπαρακολουθούσα. Τώρα όχι, προσπαθώ να μείνω μακριά γιατί δεν είναι όλα αληθινά όσα προβάλλονται και γιατί είναι πολύ δυσάρεστα, δείχνουν τα πιο θλιβερά πράγματα και δεν είναι ανάγκη να βλέπω πράγματα που δε με ωφελούν.

Οι καθηγητές/τριες στο σχολείο σας μιλάνε καθόλου για θέματα της επικαιρότητας;

Κάποιοι ναι, κάποιοι όχι. Λογικό είναι πχ να μας μιλά ο καθηγητής της ΚΠΑ για κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα, αλλά γενικά όχι τόσο.

Θυμάσαι κάποια συγκεκριμένη συζήτηση;

Όχι.

Το προσφυγικό ζήτημα σε ενδιαφέρει;

Ναι, δεν έχω καταλάβει ακριβώς τι γίνεται, αλλά ξέρω ότι είναι κακό. Θυμάμαι όταν είχε έρθει ένα τεράστιο κύμα μεταναστών στην Ελλάδα και οι Ευρωπαϊκές χώρες δεν άνοιγαν τα σύνορά τους και ήταν κακό να μη δέχονται οι ευρωπαϊκές χώρες και να επιβαρύνουν μια χώρα. Και ξέρω ότι οι μετανάστες συνεχίζουν να ανεβαίνουν όσο περνούν τα χρόνια.

Αυτό είναι καλό ή κακό για την Ελλάδα;

Πιστεύω είναι καλό που κάνουν προσπάθεια, βασικά βρίσκουν ένα πιο ασφαλές μέρος, αλλά για την οικονομία της Ελλάδας, όταν δεν παράγουν κάτι, δεν είναι καλό. Γιατί χρειάζονται σπίτια και φαγητό, για ανθρώπους που δεν προσφέρουν κάτι. Και δε λέω ότι πρέπει να αρχίσουν να δουλεύουν, αλλά οι περισσότεροι από αυτούς δεν παράγουν κάτι για την κοινωνία.

Πως περνάς συνήθως τον ελεύθερό σου χρόνο;

Συνήθως, μ' αρέσει να βγαίνω βόλτες με τους φίλους μου. Δε μου τραβάνε τόσο το ενδιαφέρον οι ταινίες και οι σειρές. Μετά μου αρέσει να παίζω παιχνίδια στην κονσόλα.

Ασχολείσαι με κάποια καλλιτεχνική ή αθλητική δραστηριότητα;

Ναι κάνω ποδόσφαιρό.

Σου αρέσει να διαβάζεις βιβλία;

Όχι.

Να ακούς μουσική και τι είδους;

Ναι, ακούω χιπ χοπ αγγλική.

Υπάρχει κάποιος/α καλλιτέχνης που να σε εμπνέει;

Που να με εμπνέει, όχι τόσο.

Κάποιος/α αθλητής-τρια που να σε εμπνέει και να σε ενδιαφέρει;

Δεν ξέρω, όχι ιδιαίτερα. Όσοι μεγάλωσαν σε φτωχικές οικογένειες και με το ταλέντο τους έγιναν από τους καλύτερους αθλητές.

Σε ευχαριστώ πολύ!

10) Ν.Φ.

Πόσων χρονών είσαι και ποια χρονιά γεννήθηκες;

Είμαι 15. Το 2006.

Που γεννήθηκες και μεγάλωσες;

Γεννήθηκα και μεγάλωσα στην Αθήνα.

Σε ποια περιοχή μένεις;

Στα Σεπόλια.

Από που έχεις καταγωγή;

Από ένα χωριό στα Καλάβρυτα.

Έχεις άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;

Όχι.

Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;

Δουλεύουν και οι δύο σε εταιρεία για τους Παραολυμπιακούς Αγώνες.

Έχεις αδέρφια;

Έχω έναν αδερφό, 4 χρονών.

Σε ποιο σχολείο πας;

Στο 54^ο Γυμνάσιο.

Ωραία, τώρα προχωράμε στην κυρίως συζήτηση, απαντάς όπου και όπως θέλεις εσύ ελεύθερα.

Τι σου έρχεται στο μυαλό όταν ακούς τη λέξη πολιτική;

Μου 'ρχεται η Βουλή, όλη αυτή η φάση εκεί, οι βουλευτές, τι πιστεύει ο καθένας.

Σκέφτεσαι κάτι συγκεκριμένο κάποιο κόμμα, πρόσωπο;

Ναι ο Αλέξης Τσίπρας, ο Μητσοτάκης.

Σου έρχεται κάτι θετικό ή αρνητικό στο μυαλό;

Δεν είναι κάτι ξεκάθαρο.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Όχι ακόμα, θεωρώ.

Θυμάσαι πότε άκουσες πρώτη φορά για πολιτική;

Από πολύ μικρή μέσα στο σπίτι από τους δικούς μου, από τους φίλους τους διάφορα. Από πολύ μικρή δε θυμάμαι πότε.

Θυμάσαι κάποια συζήτηση ή κάποιο συμβάν που να σου είχε κάνει εντύπωση;

Συνέχεια τα ίδια λένε, δεν έχει αλλάξει τίποτα.

Αλλά συζητάτε στο σπίτι;

Ναι.

Άρα, υπάρχουν κοντινά πρόσωπα που ασχολούνται με την πολιτική και ενδιαφέρονται;

Ναι, όλοι.

Θυμάσαι κάποια συγκεκριμένη συζήτηση με την οικογένεια σου; Που να σας απασχόλησε έντονα.

Τον τελευταίο καιρό ήταν τα μέτρα, που απασχόλησε όλον τον κόσμο. Ανάλογα με το κάθε μέτρο, κάποια το σχολιάζαμε θετικά και κάποια αρνητικά πχ δεν γίνεται να είμαστε τόσο καιρό σε καραντίνα.

Ποια είναι η γνώμη σου για την τωρινή κυβέρνηση;

Δεν είναι ότι το παρακολουθώ και πάρα πολύ, αλλά ό,τι απόφαση έχει παρθεί φέτος δεν είμαι σύμφωνη, τις περισσότερες από αυτές.

Άρα για τη διαχείριση της πανδημίας έχεις θετική ή αρνητική άποψη;

Αρνητική, τον τελευταίο χρόνο αρνητικότερη.

Θεωρείς ότι η άποψή σου αυτή σε έχει επηρεάσει πολιτικά ως προς το κυβερνών κόμμα;

Σίγουρα με έχει απομακρύνει κατά κάποιο τρόπο.

Θεωρείς ότι σε αφορά η πολιτική;

Όλους μας αφορά θεωρώ, εμένα και τα παιδιά της ηλικίας μου όχι τόσο, αλλά όλους μας αφορά.

Ισχύει ότι δεν έχετε ακόμα δικαίωμα ψήφου, αλλά πιστεύεις ότι μπορείς να συμμετέχεις και να εμπλέκεσαι με κάποιον άλλο τρόπο;

Δικαίωμα ψήφου δεν έχουμε και λογικό γιατί τα περισσότερα άτομα δεν έχουν καταλήξει και δεν γίνεται να έχεις καταλήξει από τέτοια ηλικία, δηλαδή σε δύο χρόνια μπορεί να λέω τα τελείως αντίθετα από αυτά που λέω τώρα, αλλά ναι ο καθένας μέσα από αυτά που πιστεύει και όπως θέλει μπορεί να συμβάλει, πχ μέσα από το σχολείο, να πάει σε κάποια διαδήλωση.

Υπάρχει κάποια πολιτική θέση, όχι απαραίτητα κόμμα, κάποια ιδέα που αν δε σε καλύπτει έστω να σε ενδιαφέρει;

Δεν τα παρακολουθώ ιδιαίτερα οπότε δεν μπορώ να σου απαντήσω.

Αντιθέτως, υπάρχει κάποια πολιτική θέση, κόμμα, πρόσωπο που να σου προκαλεί έντονη δυσαρέσκεια;

Ναι αλλά δεν υπάρχει πλέον είναι η Χρυσή Αυγή.

Για πιο λόγο σε δυσαρεστούσε;

Γιατί ο φασισμός είναι έγκλημα κι αυτά που έκαναν είναι εγκλήματα. Όταν δεν υπάρχει η δημοκρατία, είναι ... έτσι το βλέπω εγώ.

Το έχετε συζητήσει και με οικογένεια αυτό το θέμα;

Ναι.

Στο σχολείο;

Πολύ, ήταν και η περίοδος που είχε βγει η απόφαση ότι είναι εγκληματική οργάνωση και είχε συζητηθεί πάρα πολύ από συμμαθητές μου, από μένα, από καθηγητές μου, από φίλους μου, πάρα πολύ.

Και ακούγονταν τι απόψεις;

Κυρίως ομόφωνες απόψεις που όλοι συμφωνούσαν ότι ήταν εγκληματική οργάνωση. Υπήρχαν και άτομα, ελάχιστα όμως, που δεν το θεωρούσαν σωστό και γινόντουσαν τσακωμοί.

Γενικά στο σχολείο οι καθηγητές/τριες ανοίγουν συζητήσεις πολιτικής και κοινωνικής φύσης;

Γενικά όχι κι αυτό είναι όντως πρόβλημα στο σχολείο. Δηλαδή υπάρχουν πολύ λίγοι καθηγητές που θα ενδιαφερθούν για αυτό το κομμάτι.

Με φίλους και φίλες θα συζητήστε;

Σπάνια, αλλά αν τύχει κάτι και το δούμε και μας κινήσει το ενδιαφέρον και μας κάνει εντύπωση, ναι θα το αναφέρουμε, αλλά σπάνια.

Θυμάσαι κάποιο τέτοιο περιστατικό;

Το κύριο ήταν αυτό για τα μέτρα, που κάθε βδομάδα έβγαινε κάτι καινούριο και μας επηρέαζε. Αυτά τα συζητούσαμε.

Θα χαρακτηρίζες το οικογενειακό σου περιβάλλον με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Ενδιαφέρονται πολύ, δε θέλω να το απαντήσω αυτό όμως.

Γενικά εσύ θεωρείς ότι οι ιδεολογικές ταυτότητες έχουν σημασία;

Δε θεωρώ ότι παίζει κάποιο τεράστιο ρόλο όλο αυτό, δε βρίσκω πολύ νόημα. Σίγουρα θα ήθελα να δω τι απόψεις έχει, τι τον ενδιαφέρει, τι τον αντιπροσωπεύει, αλλά δε θα τον ρώταγα που κινείσαι ξεκάθαρα. Είναι κάτι που δε με αφορά πιστεύω.

Ούτε έχεις κάποια θετική ή αρνητική προδιάθεση απέναντι σε κάποια θέση;

Όχι.

Υπάρχει κάποια συζήτηση ή συμβάν οποιασδήποτε φύσης, που ή έζησες ή άκουσες και θεωρείς ότι σε έβαλε σε σκέψεις και σε επηρέασε;

Δε θυμάμαι.

Προηγούμενως μου ανέφερες τη δίκη της Χρυσής Αυγής, αυτό σε επηρέασε καθόλου;

Στην ηλικία που είμαι δε θεωρώ ότι έπαιξε τεράστιο ρόλο, αλλά το είδα και το έζησα με κάποιον τρόπο.

Γνωρίζεις τον George Floyd;

Ναι, το περιστατικό στην Αμερική που ένας αστυνομικός τον έπνιξε με το πόδι του. Ντάξει το θεωρώ όχι απλά απαράδεκτο, ήταν τραγικό να βρίσκεσαι στο 2021 και να βλέπεις αστυνομικούς ου πιστεύουν ότι έχουν δικαίωμα να κάνουν κάτι τέτοιο σε ‘έναν άνθρωπο λόγω του μαύρου δέρματος. Τραγικό. Υπάρχει αστυνομική βία αρκετή.

Και στην Ελλάδα;

Ναι, υπάρχει. Πολλά περιστατικά και σε διαδηλώσεις, νομίζω είχαν πατήσει το πόδι ενός παιδιού με μηχανάκι, το ξύλο, που γίνεται συνέχεια.

Γνωρίζεις τον Αλέξη Γρηγορόπουλο;

Ναι είναι απαράδεκτο, τραγικό, έχουν περάσει τόσα χρόνια, αλλά ήταν τόσο τραγικό αυτό που είχε γίνει που δε γίνεται να ξεχαστεί. Το έμαθα πολύ πιο μετά όταν μεγάλωσα, αλλά και πάλι.

Ξέρεις ποιος είναι ο Παύλος Φύσσα;

Ναι.

Για αυτά έχετε μιλήσει ποτέ στο σχολείο;

Έχουν συζητηθεί αρκετά, και μπορεί να μην έχει ξεκινήσει η συζήτηση από κάποιον καθηγητή, αλλά από εμάς τους ίδιους, γιατί πολλές φορές μπορεί να θέλουμε να ακούσουμε την άποψη

του καθηγητή ή να θέλουμε να τα συζητάμε μεταξύ μας μες στην τάξη. Έχουν συζητηθεί αρκετά, όμως.

Άρα τα παιδιά της ηλικίας σας έχετε ανάγκη από τέτοιες συζητήσεις;

Ναι, έχουμε αρκετή ανάγκη. Ειδικά σε αυτή την ηλικία που αρχίζεις και καταλαβαίνεις περισσότερο, που σταθεροποιείς τις απόψεις σου περισσότερο.

Ενημερώνεσαι για όσα γίνονται;

Ναι και ειδήσεις παρακολουθώ πολλές φορές και από social media ενημερώνομαι περισσότερο.

Ποια social media χρησιμοποιείς;

Instagram και Facebook, αλλά πιο πολύ το Instagram χρησιμοποιώ.

Υπάρχει εκεί ενημέρωση σε σχέση με την καθημερινότητα και την πολιτική;

Υπάρχει ναι, σε μεγάλο βαθμό κυρίως στο Instagram, αλλά και στο Facebook.

Θα έλεγες ότι αυτή είναι η κύρια πηγή της ενημέρωσής σου;

Ναι.

Τηλεόραση;

Παρακολουθούν οι δικοί μου ειδήσεις πολλές φορές, οπότε παρακολουθώ κι εγώ.

Υπάρχει κάποιο κανάλι, κάποιο πρόσωπο, σελίδα ή σταθμός που να ακολουθείς για την ενημέρωσή σου;

Όχι, δεν υπάρχει.

Θεωρείς ότι έχει νόημα κάποιος/α να τοποθετείται δημόσια μέσω social media για την πολιτική;

Ντάξει, δεν το θεωρώ και τόσο ωραίο κάποιος να ανεβάζει ένα βίντεο και να τοποθετείται, τώρα αν γίνει κάποιο γεγονός και πει την άποψή του πάνω σε αυτό, ναι οκ, όλοι το κάνουν αυτό πλέον. Ναι, πολύ φυσιολογικό το θεωρώ κι εγώ το κάνω μερικές φορές.

Αυτό θα σε ρωτούσα, άρα βρίσκεις μια φωνή μέσα σε αυτό;

Όχι, δεν έχω τη φωνή που θα έπρεπε να έχω, γιατί είναι social media δηλαδή ο καθένας μπαίνει και γράφει ό,τι θέλει από όποιο προφίλ να' ναι, δεν είναι κάτι σταθερό για να έχεις φωνή.

Αλλά το αντιλαμβάνεσαι τουλάχιστον σαν μια αρχή για να μπορείς να εκφραστείς;

Ναι, σίγουρα είναι μια αρχή. Και επηρεάζεις πολύ εύκολα και τους υπόλοιπους μέσα από αυτό. Τον τελευταίο χρόνο έχει αναπτυχθεί πάρα πολύ, πριν δεν υπήρχαν όλα αυτά.

Γενικά, οι φίλοι σου έχουν social media;

Ναι, όλοι και επικοινωνούμε καθημερινά έτσι.

Τι σημαίνουν για σένα οι εκλογές;

Είναι σημαντικές θεωρώ, να γίνονται, είναι μια διαδικασία στην οποία πρέπει να πηγαίνει ο καθένας να ψηφίζει, άλλοι δεν ψηφίζουν, κάπως έτσι.

Τι γνώμη έχεις για την αποχή;

Ντάξει, δεν το θεωρώ ωραίο να μην ψηφίζεις, γιατί είναι κάτι που σε αφορά όταν μένεις σε μια κοινωνία, είναι κάτι που σε αφορά ποιος θα κυβερνά. Αλλά αν δεν έχει καταλήξει κάποιος ακόμα στο τι θέλει, δεν μπορείς να του πεις «ψήφισε», μπορεί να μην έχει καταλήξει ή μπορεί και να μην τον αντιπροσωπεύει κάτι.

Έχεις παρακολουθήσει ποτέ προεκλογική εκστρατεία;

Όχι, συνήθως δεν τα παρακολουθώ αυτά.

Η ψήφος, όμως, κατά τη γνώμη σου, έχει δύναμη;

Σίγουρα έχει δύναμη.

Η οικογένειά σου ψηφίζει;

Ναι.

Θεωρείς ότι όταν οι άνθρωποι απέχουν για πιο λόγο παίρνουν αυτή την απόφαση;

Δεν ξέρω, δεν έχω ξεκάθαρη εικόνα.

Βλέποντας γύρω σου, θεωρείς ότι υπάρχει ευνοϊκό κλίμα απέναντι στην πολιτική ή παρατηρείς περισσότερο ουδετερότητα ή και απογοήτευση;

Ειδικά στα παιδιά της ηλικίας μου βλέπω ενδιαφέρον στο να αλλάξουν τα πράγματα και στο να τα αλλάξουμε εμείς σα γενιά, υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον από άτομα που έχω συζητήσει. Από αυτό που έχω δει εγώ στο σχολείο μου δεν υπάρχει ματαιότητα, είναι πολλά τα παιδιά που ενδιαφέρονται.

Τι γνώμη έχεις για τις πορείες ως μέσο διεκδίκησης;

Πρέπει να γίνονται, είναι να πρέπει να γίνονται.

Έχεις συμμετάσχει ποτέ;

Δε θυμάμαι, νομίζω όχι.

Αν πήγαινες πατέ για τι θέμα θα πήγαινες;

Αν παρθεί κάποια απόφαση που εγώ θεωρώ λάθος, σίγουρα θα πάω ή πορείες όπως γίνονται κάθε χρόνο για το περιστατικό του Γρηγορόπουλου, σίγουρα θα πήγαινα και φέτος ήθελα να πάω.

Αν σε ρωτούσα τι «όραμα» έχεις για την κοινωνία, πως θα ήθελες ιδανικά να ζούμε, τι θα μου έλεγες;

Είναι το όραμα πολλών νομίζω και μοιάζει σα συννεφάκι, δε νομίζω να πραγματοποιηθεί ποτέ, είναι να μη διαχωρίζουμε τους ανθρώπους μεταξύ τους, να μην έχουμε προβλήματα μεταξύ μας και να μην υπάρχει βία.

Άρα βλέπεις ανισότητες και διακρίσεις;

Ναι, υπάρχουν ακόμα και σήμερα κυρίως σοι φυλετικές διακρίσεις, όχι σε πολύ μεγάλο βαθμό και κυρίως σε ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας, στα παιδιά της ηλικίας μου δεν υπάρχουν τόσο πολύ πλέον.

Παρατηρείς και άλλες διακρίσεις;

Πέρα από τις φυλετικές υπάρχει με το σεξουαλικό κομμάτι υπάρχουν μεγάλες διακρίσεις, αλλά και πάλι όχι από παιδιά της ηλικίας μου, από μεγαλύτερους ανθρώπους.

Άρα έχει υπάρξει πρόοδος;

Έχει υπάρξει μεγάλη πρόοδος, αλλά όχι όσο πρέπει.

Θεωρείς ότι ο καθένας/η καθεμία έχει τη δυνατότητα να συμβάλει σε αυτό;

Ναι, μα αν συμβάλει ο καθένας εκεί είναι που θα καταφέρουμε να τα αλλάξουμε το θέμα είναι ότι πολλοί δεν ασχολούνται γιατί σου λένε «και να ασχοληθώ τι θα γίνει;». Πολλοί το σκέφτονται έτσι.

Με την κατάσταση στην Ελλάδα είσαι ευχαριστημένη κοινωνικά και οικονομικά;

Όχι, δεν είμαι, αλλά δεν έχω και ξεκάθαρη να σου πω θέλω να αλλάξει αυτό κι αυτό, γιατί δεν τα παρακολουθώ και πολύ, αλλά ευχαριστημένη δεν είμαι.

Μιας και μου είπες πριν για τη σεξουαλική προτίμηση, γνωρίζεις το ΛΟΑΤΚΙ;

Ναι και δεν με αφορά, υπάρχει, υπάρχουν οι άνθρωποι που επιλέγουν κάτι διαφορετικό και είναι δική τους επιλογή.

Έχει νόημα που μιλάμε για αυτό;

Το να μη μιλάς για αυτό είναι ταμπού, και δεν υπάρχει λόγος να μη μιλάμε. Εγώ δεν θα μιλήσω γιατί δεν έχω αυτό το ενδιαφέρον, αλλά όσους τους αφορά να μιλάνε και να συμμετέχουν. Αλλά όλοι που μιλάνε άσχημα για αυτό, δεν υπάρχει λόγος γιατί δεν τους αφορά και δεν υπάρχει λόγος να ασχολούνται.

Ως προς το περιβάλλον και την οικολογία, θεωρείς ότι είναι ένα ζήτημα με σημασία στις μέρες μας;

Ναι, γιατί ναι μεν υπάρχουν κινήματα που πάνε να το βοηθήσουνε με την ανακύκλωση και διάφορα, αλλά και πάλι βρισκόμαστε σε πολύ χάλια κατάσταση θεωρώ, Δεν είναι αρκετές οι συζητήσεις γιατί γίνονται, αλλά δεν υπάρχει όσο ενδιαφέρον θα έπρεπε από τους ανθρώπους, από όλους εμάς δεν υπάρχει ενδιαφέρον.

Στο σχολείο συζητάτε για αυτό το θέμα;

Έχουμε αναφερθεί πολλές φορές στο παρελθόν στο θέμα του πλανήτη, φέτος δεν έτυχε πολλές φορές.

Θα ήθελες περισσότερο;

Θα έπρεπε, θεωρώ. Φέτος ήταν δύσκολο επειδή δεν πήγαμε σχολείο, αλλά ασχοληθήκαμε. Είμαι και στο 15μελές του σχολείου μου και ασχοληθήκαμε να φέρουμε κάδους ανακύκλωσης, να φέρουμε ανθρώπους να ενημερωθούμε, αλλά δεν καταφέραμε να κάνουμε και τίποτα. Ατομικά από ‘ μένα υπάρχει κίνηση, αλλά δεν είμαι κι η καλύτερη.

Στην Ελλάδα παίρνει την αρμόζουσα σημασία, κατά τη γνώμη σου;

Όχι, θεωρώ ότι ο κόσμος το ακούει και θεωρεί ότι δεν τον αφορά.

Για το ΛΟΑΤΚΙ έχετε συζητήσει ποτέ στο σχολείο;

Αυτό το συζητάμε πάρα πολύ στο σχολείο φέτος γιατί έχει παρατηρηθεί ότι υπάρχουν πολλά περισσότερα άτομα που απλά αποφάσισαν να ανοιχτούν κι έχει συζητηθεί πάρα πολύ κι υπάρχουν πολλές απόψεις. Υπάρχουν κι απόψεις που δεν το δέχονται, υπάρχουν κι απόψεις που το δέχονται, έχουμε παιδιά που το υποστήριζαν, που είχαν αυτή την προτίμηση.

Από καθηγητές και καθηγήτριες πως αντιμετωπίζεται το θέμα;

Η αλήθεια είναι ότι δεν ακούσαμε ποτέ άποψη και το συζητούσαμε σε μαθήματα πολύ συγκεκριμένων καθηγητών, που υπήρχε ενδιαφέρον να συζητηθεί, αλλά ξεκάθαρη άποψη είχα από έναν καθηγητή μόνο, από κανέναν άλλον. Απλά μας άφηναν να συζητάμε μεταξύ μας, αυτοί δε μίλαγαν καθόλου.

Εσύ τι λες γι' αυτό;

Είναι πάρα πολύ πίσω οι καθηγητές, δεν έχουν διαβάσει, δεν το ψάχνουν, δεν ενδιαφέρονται και κάποιοι δεν ανοίγουν και το θέμα στα παιδιά, φαίνεται ότι κάποιοι είναι κάθετοι κι ας μην ασχολούνται. Ντάξει, άποψή τους.

Θεωρείς ότι υπάρχουν παιδιά που έρχονται σε δύσκολη θέση από αυτό;

Επειδή οι καθηγητές δεν ασχολούνται, δεν έρχονται σε δύσκολη θέση, αλλά μπορεί να έρθουν από κάτι που θα πει ένα παιδί, πολύ περισσότερο από το τι θα πει ένας καθηγητής. Υπάρχουν παιδιά που είναι κάθετα, αλλά δεν υπάρχει το bullying που λέγαμε παλιά, γιατί πλέον δεν ασχολούνται τόσο.

Τα παιδιά της ηλικίας τους θεωρείς ότι είναι πολιτικοποιημένα ή αδιάφορα;

Πολλά ενδιαφέρονται, αλλά πολλά είναι και αδιάφορα και τα περισσότερα δεν έχουν καταλήξει κιόλας, κι είναι πολύ λογικό σε αυτή την ηλικία. Υπάρχουν και κάποια άτομα που δεν τους ενδιαφέρει απλά, που δεν τους αφορά.

Πως ορίζεις την πολιτικοποίηση; Τι είναι πολιτικό για 'σένα;

Το θέμα είναι να παρακολουθεί, να βλέπει τι γίνεται, να τον ενδιαφέρει, να συμμετέχεις όσο μπορείς, κι όχι μόνο με την ψήφο σου. Γιατί μπορεί να ψηφίσεις κάποιον και μετά να δεις ότι κάνει κάτι λάθος, ότι δε σου αρέσει, πρέπει να συμμετέχεις όπως και να 'χει.

Πως θα σχολίαζες το θέμα του προσφυγικού;

Πρόσφυγες εδώ και πολλά χρόνια έχουμε πολλούς, όταν γίνονται αυτά στις χώρες τους λογικό είναι, οι άνθρωποι δεν έχουν που να πάνε και υπάρχει πολύ κακή αντιμετώπιση από δικούς μας ανθρώπους, που δε θα έπρεπε να υπάρχει γιατί δεν φταίνε αυτοί, δεν είναι δικό τους το φταίξιμο. Πρέπει να βοηθήσουμε τους ανθρώπους να κάνουν μια νέα αρχή, ενώ δεν υπάρχει καλή αντιμετώπιση.

Ποια πιστεύεις ότι είναι τα τρία μεγαλύτερα προβλήματα στην Ελλάδα του 2021 ποια θα μου έλεγες;

Η οικονομία δεν πάει καθόλου καλά λόγω της πανδημίας, η ελευθερία του να λες την άποψή σου και γενικά τα δικαιώματα, δεν υπάρχει τόση ελευθερία όσο θα έπρεπε και ότι δεν υπάρχει ενδιαφέρον όχι μόνο από την κυβέρνηση, από εμάς τους ίδιους.

Περνώντας σε σένα, τι σου αρέσει να κάνεις στο ελεύθερο χρόνο σου;

Εγώ χορεύω, είμαι χορεύτρια ή ακούω μουσική ή πάω βόλτα με φίλους μου.

Βιβλία, ταινίες, μουσική;

Βιβλία μου αρέσουν αλλά δεν πολυδιαβάζω, ταινίες βλέπω αρκετά και Netflix, μουσική ακούω σχεδόν τα πάντα ακούω και τα ραπ που ακούμε εμείς τώρα. Μου αρέσουν οι ταινίες με εγκλήματα, οι αστυνομικές, δράσης και οι ρομαντικούλες.

Υπάρχει κάποιος/α καλλιτέχνης/ις ή αθλητής/τρια που να σε εμπνέει; Να τον/την θαυμάζεις;

Όχι δεν έχω κάποιον σαν είδωλο.

Εσύ στο μέλλον με τι θα ήθελες να ασχοληθείς;

Έχω διάφορα, αλλά δεν έχω καταλήξει.

Σε ευχαριστώ πάρα πολύ!

11) Τ.Δ.

Πόσων χρονών είσαι και ποια χρονιά γεννήθηκες;

Είμαι 16. Το 2005.

Τι τάξη πας;

Α' Λυκείου.

Που γεννήθηκες και μεγάλωσες;

Γεννήθηκα στην Αθήνα. Μεγάλωσα στη Μύκονο.

Σε ποια περιοχή μένεις;

Στη Μύκονο.

Από που έχεις καταγωγή;

Από Αθήνα και Μύκονο.

Έχεις άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;

Όχι.

Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;

Ο μπαμπάς είναι ηλεκτρολόγος κι η μαμά τον βοηθάει.

Έχεις αδέρφια;

Έχω έναν αδερφό, 12 χρονών.

Σε ποιο σχολείο πας;

Στο ιδιωτικό της Μυκόνου.

Ωραία, τώρα προχωράμε στην κυρίως συζήτηση, απαντάς όπου και όπως θέλεις εσύ ελεύθερα.

Τι σου έρχεται στο μυαλό όταν ακούς τη λέξη πολιτική;

Η ψήφος.

Σκέφτεσαι κάτι συγκεκριμένο κάποιο κόμμα, πρόσωπο;

Όχι.

Σου προξενείται κάποιο θετικό, αρνητικό, ή ουδέτερο συναίσθημα;

Εξαρτάται από τον πρωθυπουργό.

Αν σε ρωτούσα τώρα αν έχεις θετική ή αρνητική προδιάθεση τι θα μου έλεγες;

Κάπου στη μέση.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Όχι, δε θα μπορούσα.

Επειδή νιώθεις ότι δεν έχουν σημασία αυτές οι ταυτότητες ή επειδή νιώθεις ότι δεν έχεις βρει τη δική σου;

Δεν έχω ασχοληθεί ακόμα, αλλά στο μέλλον θα ασχοληθώ.

Θεωρείς ότι σε αφορά κατά κάποιο τρόπο η πολιτική;

Κατά κάποιο τρόπο.

Θυμάσαι πότε άκουσες πρώτη φορά για πολιτική;

Όχι, δε θυμάμαι.

Έχεις κάποιο κοντινό πρόσωπο που ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για την πολιτική; Όχι απαραίτητα να είναι σε κάποιο κόμμα, αλλά να είναι ενεργός/ή, να ενδιαφέρεται.

Ε, όχι.

Στην οικογένειά σου συζητάτε για πολιτική;

Όχι τόσο, καμιά φορά.

Θυμάσαι κάποια συζήτηση, κάποια αφορμή;

Όχι.

Υπάρχει κάποια πολιτική θέση, κόμμα, πρόσωπο που σε ενδιαφέρει ή σε καλύπτει;

Μέχρι στιγμής όχι, αλλά στο μέλλον λογικά θα υπάρξει αυτή η αίσθηση.

Αντίθετα, υπάρχει οποιαδήποτε θέση, κόμμα, πρόσωπο, που σου προκαλεί έντονη δυσαρέσκεια για τον οποιονδήποτε λόγο;

Όχι, θα δείξει στην πορεία.

Με φίλους/ες συζητάς για πολιτική;

Όχι, καθόλου.

Στο σχολείο συζητάτε για πολιτική;

Καμιά φορά, όταν το φέρνει η κουβέντα, πχ στην Πολιτική Παιδεία μπορεί κάποιος να αναφέρει κάτι και να πάρουν μετά θέση κάποιοι/ες.

Θυμάσαι κάποια τέτοια συζήτηση;

Έχουν γίνει, αλλά δε θυμάμαι συγκεκριμένα. Φέτος δεν πήγαμε και σχολείο.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις το οικογενειακό σου περιβάλλον με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Όχι, δε θα μπορούσα.

Στην οικογένειά σου έχουν σημασία οι ταυτότητες; Δηλαδή θα μπορούσατε να έχετε θετική ή αρνητική προδιάθεση απέναντι σε έναν δεξιό ή σε έναν αριστερό;

Όχι, όχι, όχι, πολύ αυτό είναι πολύ βαρύ για τον άλλον. Δε θεωρώ ότι είναι σωστό πχ να κοροϊδεύω κάποιον που είναι δεξιός ή αριστερός.

Και για τους φίλους σου δεν έχουν σημασία αυτές οι ταυτότητες;

Δε γνωρίζω.

Υπάρχει κάποιο συμβάν που θυμάσαι ή να άκουσες ή να έζησες -πολιτικής ή άλλης φύσης- που να θεωρείς ότι σε καθόρισε ή ότι σε επηρέασε σε κάποιο βαθμό;

Όχι.

Στο σχολείο έχει αναφερθεί τίποτα από κάποιο άλλο παιδί;

Επειδή τα κορίτσια της τάξης ασχολούνται περισσότερο με αυτά τα θέματα, εμείς όχι τόσο σαν παρέα. Αλλά δε θυμάμαι κάτι συγκεκριμένο, ήταν και διαδικτυακά.

Εσύ ενημερώνεσαι για τα πολιτικά, την επικαιρότητα;

Από τις ειδήσεις, ναι.

Παρακολουθείς ειδήσεις;

Αν το πετάξει μετά από κάποια ταινία η τηλεόραση, θα κάτσω να το δω αναγκαστικά.

Άρα δεν τα παρακολουθείς με ευχαρίστηση;

Όχι, όχι.

Που πιστεύεις ότι οφείλεται αυτό;

Στο ότι δε με απασχολεί ακόμα αυτό το θέμα, η πολιτική κλπ.

Έχεις λογαριασμό στα social media;

Έχω, ναι.

Σε ποια;

Instagram, Messenger, Viber.

Ενημερώνεσαι μέσα από αυτά; Ή από άλλες σελίδες;

Ενημερώνομαι, αλλά δεν πολυδίνω σημασία. Αν μου πετάξει κάνα post θα το προσπεράσω.

Υπάρχει κάποιος άνθρωπος που σου αρέσει να ακούς ή να ακολουθείς ή κάποιο κανάλι;

Προς στιγμήν, όχι.

Θεωρείς όμως ότι έχει νόημα να τοποθετείται κάποιος/α μέσω social media; Άνθρωποι σαν εσένα κι εμένα.

Θεωρώ ότι η άποψη μετράει, ενώ πιο παλιά δε μετρούσε γιατί δεν ήταν δημοκρατία ήταν τυραννία σε εισαγωγικά, τώρα επειδή είναι δημοκρατικά τα πολιτεύματα, έχει ισχύ η άποψη του καθενός. Άρα να μιλάει κάποιος.

Εσύ τοποθετείσαι μέσω social media;

Εξαρτάται, αν είναι για το πολιτικό, που δεν ασχολούμαι ακόμα, δε θα τοποθετηθώ. Αν είναι για κάνα αθλητικό, ποδόσφαιρο, μπάσκετ κλπ., θα πάρω θέση.

Και θεωρείς ότι με την αύξηση των social media και της τεχνολογίας, έχουμε πάρει δύναμη; Ακούγεται η φωνή μας;

Και ναι και όχι, γιατί κάποιος που είναι της πιο παλιάς γενιάς, μπορεί να μην το θεωρούν τόσο σημαντικό.

Τι σημαίνουν για σένα εκλογές;

Πιστεύω είναι σημαντικές για τη χώρα, για να βγει ένας σωστός άνθρωπος στο τιμόνι της.

Δηλαδή, σα διαδικασία έχει θετικό ή αρνητικό πρόσημο;

Κάπου στη μέση, γιατί μπορεί να βγει αυτός που θέλεις, αλλά μπορεί και να μη βγει και να 'σαι down.

Έχεις παρακολουθήσει ποτέ να παρακολουθήσεις προεκλογική εκστρατεία;

Όχι, δεν έχει τύχει.

Η οικογένειά σου συμμετέχει εκλογικά, ψηφίζει;

Ψηφίζει, ναι.

Θεωρείς ότι η ατομική ψήφος έχει ισχύ;

Πιστεύω ότι ναι, γιατί πιστεύω θα βλέπουν τι θεωρεί ο κόσμος ότι είναι καλύτερο για τη χώρα.

Ποια είναι η γνώμη σου για την τωρινή κυβέρνηση;

Πιστεύω ότι έχει κάνει καλύτερη δουλειά από τον Τσίπρα, αλλά και πάλι δεν είναι αυτό που θέλεις.

Τι θα ήθελες, δηλαδή;

Αυτά που έχει κάνει να τα προσπαθήσει λίγο παραπάνω κι ίσως να εντάξει και κάποια άλλα στοιχεία.

Υπάρχει κάτι συγκεκριμένο που σε ενοχλεί;

Συγκεκριμένο όχι.

Θεωρείς ότι η γενιά σου είναι πολιτικοποιημένη;

Δε γνωρίζω.

Παρατηρείς απογοήτευση ή ματαιότητα ή αδιαφορία;

Και αδιαφορία, καμιά φορά κι απογοήτευση, πχ να βγαίνουν στους δρόμους για διαδηλώσεις, το οποίο ανήκει στα αδιάφορα για μένα.

Μιας και το ανέφερες, για τις διαδηλώσεις τι σκέφτεσαι;

Εξαρτάται τη διαδήλωση. Αν είναι πχ για τα δέντρα κι αυτά τα ζώα κλπ., ναι ας κάνουν. Αλλά όταν είναι κάτι πολύ ασήμαντο κι ό,τι του κατεβεί του καθενός στο κεφάλι, δεν ασχολούμαι. Ασήμαντο.

Σου έρχεται κάτι ασήμαντο για το οποίο έχει γίνει πορεία;

Όχι.

Για το περιβάλλον, όπως μου είπες, θα πήγαινες;

Θα πήγαινα ναι, θα το στήριζα.

Έχεις κατέβει ποτέ σε πορεία;

Είχε κάνει το σχολείο, αλλά δεν πήγα.

Για ποιο θέμα είχε κάνει;

Γι' αυτό που είπα, για το περιβάλλον και τα ζώα.

Γνωρίζεις τον George Floyd;

Ναι, ξέρω το “I can’t breathe” αρχικά και ότι τον σκοτώσανε επειδή ήταν μαύρος, που στην Αμερική είναι πολύ ρατσιστικά αυτά. Πολύ κακή απόφαση κι από τότε έχει βγει το “Black Lives Matter”, συμφωνώ σ’ αυτό, δεν είναι σωστό να σκοτώνεις κάποιον μόνο και μόνο από το φύλο του.

Ξέρεις τον Αλέξη Γρηγορόπουλο;

Όχι.

Ξέρεις τον Παύλο Φύσσα;

Α δεν τον είχαν δολοφονήσει αυτόν; Και αυτός που τον δολοφόνησε μπήκε φέτος στη φυλακή. Οι συμμαθήτριά μου μίλαγαν και αντιδρούσαν σε αυτό στην Πολιτική Παιδεία.

Είσαι ευχαριστημένος με την οικονομική και κοινωνική κατάσταση της Ελλάδας;

Όχι, θα μπορούσαν να είναι καλύτερα.

Αν σε ρωτούσα τι δε σου αρέσει;

Ένα παράδειγμα πιο γνωστό τα τελευταία χρόνια είναι η ομοφοβία.

Την παρατηρείς γύρω σου;

Καμιά φορά, ναι.

Αν σε ρωτούσα, ποιο είναι το «όραμά» σου για την κοινωνία, τι θα μου έλεγες; Πως θα οραματιζόσουν τη ζωή μας;

Ε, τα δικαιώματα, να είναι όλοι ίσοι. Πιστεύω ότι αν κάποιος είναι ομοφυλόφιλος, δεν έχει το ίδιο δικαίωμα που έχουν κάποιοι «φυσιολογικοί», να το πω έτσι. Αυτό πρέπει να διορθωθεί.

Βλέπεις κι άλλες ανισότητες γύρω σου;

Όχι, όσο παλιά πχ τα δικαιώματα της γυναίκας.

Έχει προοδεύσει, θεωρείς, αυτό το ζήτημα;

Έχει προοδεύσει ναι, πολύ.

Είναι αρκετό;

Όχι αρκετό, αλλά αγγίζει το τέλειο.

Θεωρείς ότι η κατάσταση στην Ελλάδα έχει βελτιωθεί σε σχέση με το παρελθόν;

Έχει βελτιωθεί, ναι.

Πιστεύεις μπορεί να πάει κι άλλο;

Ναι, υπάρχουν περιθώρια για να μπορέσει να γίνει καλύτερη η χώρα, το θέμα είναι να γίνει.

Πως πιστεύεις ότι μπορεί να γίνει αυτό;

Όπως ανέφερα και πριν με το να ελαττωθεί η ομοφοβία ή να μην υπάρχει και καθόλου, τα δικαιώματα των γυναικών να αυξηθούν κι άλλο και να βγει επιτέλους ένα πρωθυπουργός που να κάνει τη χώρα, να την πάει πολύ πιο ψηλά απ' ό,τι είναι τώρα.

Εναποθέτεις τις ελπίδες σου στους θεσμούς και στους/στις πολιτικούς ή και σε εμάς, τον καθένα και την καθεμιά ξεχωριστά;

Και σε εμάς, και σε εμάς φυσικά.

Άρα πιστεύεις στην ατομική δράση;

Ναι, ναι.

Εσύ συμβάλλεις με τον τρόπο σου στα πράγματα που θέλεις να αλλάξεις;

Εξαρτάται την περίπτωση.

Δηλαδή, αν δεις να συμβαίνει κάτι, θα παρέμβεις;

Όχι έντονα, αλλά αν δω πχ στην παρέα μου έναν μαύρο πχ και αρχίζει να τον βρίζει κάποιος, θα αντιδράσω.

Για το ΛΟΑΤΚΙ κίνημα που μου ανέφερες πριν, τι θα μου έλεγες; Έχετε μιλήσει ποτέ στο σχολείο;

Όχι.

Με φίλους/ες;

Ελάχιστα.

Εσύ τι θα έλεγες, καλώς ή κακώς υπάρχει;

Θα έλεγα κακώς, γιατί όπως υπάρχει ένας μήνας για αυτούς, δε γίνεται να μην υπάρχει μήνας και να υπάρχει μια μέρα για τον πόλεμο, που σκοτώθηκαν τόσοι για να είσαι εσύ ελεύθερος. Δε θέλω να υπάρχει ομοφοβία, αλλά το κίνημα αυτό δε μου πολυαρέσει, αυτό με το δρόμο και τις σημαίες, που κάνει ο καθένας ό,τι του κατέβει στο κεφάλι και δεν ακούνε την αστυνομία κλπ. Θα ήθελα να υπάρχει, δε με ενοχλεί τόσο, αλλά σε μικρότερο βαθμό. Γιατί τώρα είναι πιστεύω υπερβολικά αυξημένο το πως προβάλλονται.

Το περιβάλλον και οικολογία πιστεύεις είναι θέματα μείζονος σημασίας;

Είναι και πρέπει να συζητηθεί γενικά, ότι πχ στην Αυστραλία με τις φωτιές, κήκαν τόσα δέντρα και χάθηκαν τόσα ζώα.

Στην Ελλάδα κατά τη γνώμη σου η συζήτηση αυτή είναι αρκετή ή χρειάζεται κι άλλο;

Θέλει κι άλλο.

Στο σχολείο κάνετε κάτι ή μιλάτε για το περιβάλλον;

Υπήρχε πέρσι μια ειδική ώρα γι' αυτό, όσοι ήθελαν πήγαιναν κι είχαν κάνει και τη διαδήλωση που ανέφερα προηγουμένως,

Αλλά θεωρείς ότι δεν είναι αρκετό;

Δεν είναι καθόλου αρκετό.

Εσύ συμβάλλεις για το περιβάλλον και την οικολογία;

Όσο μπορώ, ναι. Πχ το σκουπιδάκι μου θα το πετάξω στον κάδο.

Ωστόσο, απ' όσο γνωρίζω στη Μύκονο δεν υπάρχουν κάδοι ανακύκλωσης, σωστά;

Ναι.

Αυτό είναι ένα θέμα, που κατά τη γνώμη σου, πρέπει να βελτιωθεί;

Ναι, γιατί είναι όλο αυτό με την κλιματική αλλαγή, για το οποίο δεν έχουν δώσει τόση σημασία.

Ποια είναι η άποψη σου για το προσφυγικό; Μιας και είναι ένα ζήτημα που μάς θίγει σα χώρα.

Πιστεύω ότι πρέπει να χτιστούν παραπάνω μέρη για αυτούς και να μην τους διώχνουμε, γιατί ο πρόσφυγας έχει παλέψει για να σωθεί από πολέμους και σεισμούς, τυφώνες κλπ.

Άρα δε σε ενοχλεί που είναι στην Ελλάδα;

Όχι.

Και αν σε ρωτούσα ποια θεωρείς τα τρία μεγαλύτερα προβλήματα στην Ελλάδα του 2021, ποια θα μου έλεγες;

Αυτό με την προσφυγιά, με το περιβάλλον και στην πολιτική που έχει γίνει λίγο αχταρμάς και γίνονται διάφορα και έχω ερωτηματικά.

Πως πιστεύεις ότι έχει γίνει η διαχείριση της πανδημίας στην Ελλάδα;

Θα μπορούσε καλύτερα, να είχαν προετοιμαστεί παραπάνω, από όταν είχε αρχίσει από την Κίνα. Αν είχαν πάρει τα μέτρα πιο νωρίς μέχρι να έρθει στη χώρα, ενώ όλοι το έλεγαν «ντάξει δεν είναι τίποτα θα περάσει».

Η αντίληψη αυτή που έχεις, πιστεύεις σε έχει επηρεάσει πολιτικά; Δηλαδή, σε έχει απομακρύνει από το κυβερνών κόμμα, σε έχει φέρει πιο κοντά του ή τίποτα;

Τίποτα.

Τώρα περνάμε σε κάποιες ερωτήσεις για σένα. Πως περνάς συνήθως τον ελεύθερο χρόνο σου;

Ή βγαίνοντας με φίλους για καμιά βόλτα για μπάσκετ, ή αν έχει κακό καιρό ή δεν έχω πολλή όρεξη, κάθομαι και παίζω videogames.

Ασχολείσαι με κάποια καλλιτεχνική ή αθλητική δραστηριότητα;

Έκανα 6 χρόνια μπάσκετ, αλλά σταμάτησα.

Μιας και μου είπες για μπάσκετ, υπάρχει κάποιος/α αθλητής/τρια που να σε εμπνέει;

Υπάρχουν πολλοί αθλητές που με εμπνέουν, πχ ο Βασίλης Σπανούλης, είδωλο, η επιμονή του Τσιτσιπά είναι πολύ ενθαρρυντική προς τους μικρούς αθλητές, από το εξωτερικό κλπ. υπάρχουν πολλοί αθλητές όπως ο Cobe Bryant, που δυστυχώς μάς άφησε κι ο Γιάννης Αντετοκούνμπο, ό,τι έχει καταφέρει, που ξεκίνησε από τις φτωχογειτονιές κι έχει γίνει ο καλύτερος παίχτης αυτή τη στιγμή.

Καθόλου μουσική, ταινίες, βιβλία;

Ντάξει, καμιά φορά Marvel, Star Wars. Μουσική εξαρτάται τις ορέξεις, ό,τι μου 'ρθει.

Μεγαλώνοντας με τι θα ήθελες να ασχοληθείς;

Ίσως αθλητικογράφος, που ασχολούμαι με τον αθλητισμό και ξέρω πολλά πράγματα, αλλά έχει δουλειά.

Σε ευχαριστώ!

12) Φ.Σ.

Πόσων χρονών είσαι και ποια χρονιά γεννήθηκες;

15, το 2006.

Τι τάξη πας;

Γ' Γυμνασίου.

Που γεννήθηκες και που μεγάλωσες;

Στην Τρίπολη γεννήθηκα και μεγαλώνω στη Μεγαλόπολη.

Από που έχεις καταγωγή;

Ο μπαμπάς μου από Μεγαλόπολη, η μαμά μου από Καλάβρυτα.

Έχεις άλλη εθνικότητα πέρα από την ελληνική;

Όχι.

Ποια είναι τα επαγγέλματα των γονέων σου;

Η μαμά μου είναι νηπιαγωγός κι ο πατέρας μου έχει καθαριστήριο ρούχων.

Έχεις αδέρφια;

Όχι.

Σε ποιο σχολείο πας;

Στο Γυμνάσιο Μεγαλόπολης. Ένα Γυμνάσιο έχουμε.

Πάμε τώρα στην κυρίως συζήτηση όπου απαντάς ελεύθερα όπου και όπως επιθυμείς.

Τι σκέφτεσαι όταν ακούς τη λέξη πολιτική;

Μου 'ρχεται ότι είναι η κυβέρνηση, εξουσία κι ότι είναι άνθρωποι που καθορίζουν το πως θα ζούμε, τις ζωές μας.

Η πρώτη σκέψη είναι θετική ή αρνητική;

Και θετικά και αρνητικά, δεν είναι ή το ένα ή το άλλο μόνο.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις τον εαυτό σου με κάποια ιδεολογική ταυτότητα; Πχ δεξιός, αριστερός, κεντρώος, αδιάφορος;

Δεν ξέρω δεν έχω τέτοια.

Θυμάσαι πότε άκουσες πρώτη φορά για πολιτική;

Δε θυμάμαι ακριβώς, στις ειδήσεις μπορεί στην τηλεόραση και στις συζητήσεις που κάνουν οι γονείς.

Θυμάσαι κάποιο περιστατικό συγκεκριμένο;

Όχι κάτι συγκεκριμένο, αλλά ξέρω τι είναι πιο σημαντικό αυτή την εποχή, δηλαδή την επικαιρότητα.

Υπάρχει κάποιο κοντινό πρόσωπο που να ασχολείται έντονα με την πολιτική;

Όχι τόσο, δε νομίζω.

Όχι απαραίτητα να είναι σε κάποιο κόμμα, αλλά να γνωρίζουν, να ενδιαφέρονται αρκετά.

Α, ναι, υπάρχουν.

Ποιοι είναι αυτοί;

Και η μητέρα μου ασχολείται πολύ και έχει σχέσεις δηλαδή το παρακολουθεί συνέχεια.

Συζητάτε στην οικογένειά σου για πολιτική;

Όχι τόσο γιατί δεν τα πολυξέρω, δεν έχω τέτοια.

Θεωρείς, όμως, ότι σε ενδιαφέρει η πολιτική;

Ναι, μπορεί να με ενδιαφέρει. Γιατί τώρα κι εγώ είμαι πολίτης και πρέπει να ασχολούμαι.

Υπάρχει κάποια πολιτική θέση ή πρόσωπο που να σε καλύπτει;

Όχι τόσο ντάξει, δεν έχω εικόνα τι γίνεται ακριβώς ποια είναι τα πρόσωπα κι αυτά.

Υπάρχει κάποιο κόμμα ή πρόσωπο που γενικά να σου κινεί το ενδιαφέρον να το μελετήσεις παραπάνω, είτε από Ελλάδα είτε από το εξωτερικό;

Όχι, αν ήξερα πιο καλά ποιοι είναι μπορεί, αλλά τώρα ξέρω τα πιο βασικά κόμματα. Ξέρω ότι χωρίζονται στην Αριστερά, τη Δεξιά και το Κέντρο και ο καθένας έχει αντίθετες απόψεις σχετικά με το πως πρέπει να είναι η κυβέρνηση κάθε χώρας, ανάλογα με το πρόγραμμά του. Αυτό.

Αντίθετα, υπάρχει κάποια πολιτική θέση ή πρόσωπο ή κόμμα που να σου προκαλεί δυσαρέσκεια; Η να ακούς πράγματα με τα οποία διαφωνείς έντονα;

Νια, πολλές φορές γίνονται πράγματα που προκαλούν αντιδράσεις. Πχ όλα αυτά με τα χρήματα εις βάρος άλλων ανθρώπων που τα χρειάζονται. Επίσης ότι λίγο τώρα όπως άλλαξε φέτος το

εκπαιδευτικό σύστημα φέτος, που δεν είναι και το καλύτερο γιατί είχαμε συνηθίσει να δίνουμε 4 μαθήματα και τώρα δίνουμε 8. Όλα αυτά έχουν προκαλέσει δυσαρέσκεια.

Συζητάτε με φίλους για την πολιτική στο σχολείο ή εκτός;

Όχι δε λέμε τέτοια (γέλια).

Γιατί επειδή δε σας ενδιαφέρει ή επειδή δε γνωρίζετε;

Και επειδή δε γνωρίζουμε, δεν μπορούμε να λέμε έτσι πράγματα χωρίς να ξέρουμε. Σαν παρέα δε συζητάμε για αυτά.

Θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις το οικογενειακό σου περιβάλλον με κάποια ιδεολογική ταυτότητα;

Ναι, πιστεύω είναι πιο πολύ αριστερό.

Πως το πιστεύεις αυτό;

Γιατί όλοι στην οικογένεια παρακολουθούν πράγματα και πιστεύω προς τα εκεί.

Θυμάσαι κάποια συγκεκριμένη πολιτική συζήτηση, κάτι που να σου έμεινε;

Πιο πολύ με τις εκλογές, ποιο κόμμα θα βγει, τότε γίνονται πολλές συζητήσεις.

Ένας άνθρωπος με την ταυτότητα του αριστερού ή με αυτήν του δεξιού αντιμετωπίζεται με συγκεκριμένο τρόπο από την οικογένειά σου ή δεν έχει σημασία;

Όχι, δεν έχει σημασία.

Και από τους/τις φίλους/ες σου το ίδιο;

Ναι.

Εσύ θυμάσαι κάποιο συμβάν που να άκουσες ή να έζησες που θεωρείς ότι επηρέασε ή σε καθόρισε; Έστω και να το έχεις ακούσει στις ειδήσεις.

Ότι πολλές φορές τα κόμματα κάνουν προσπάθειες να βοηθήσει ανθρώπους σε ανάγκη, να τους δώσει χρήματα και είναι μια καλή πράξη.

Έχεις λογαριασμός στα social media;

Ναι στο Instagram και στο Facebook.

Χρησιμοποιείς κανένα από αυτά για ενημέρωση;

Και για ενημέρωση και για ψυχαγωγίας

Ενημερώνεσαι για την πολιτική;

Ναι, κυρίως αυτά που ακούγονται πολύ μαθαίνονται, γίνονται γνωστά. Αλλά, δηλαδή, δεν είμαι ο τύπος που θα πάω σε ένα site για να κοιτάξω τα μέσα.

Δεν ακολουθείς δηλαδή κάποιο μέσο για να μαθαίνεις;

Όχι.

Και αν σε ρώταγα κάποια θέματα της επικαιρότητας που έχεις ακούσει να συζητιούνται πολύ τι θα μου έλεγες;

Πολλοί μίλαγαν τότε για τους μετανάστες, αυτό το άκουγα παντού κάποια εποχή.

Βλέπεις ειδήσεις;

Αν τύχει ναι.

Υπάρχει συγκεκριμένο κανάλι που παρακολουθούν σπίτι σου;

Όχι.

Θεωρείς ότι έχει νόημα κάποιος/α να τοποθετείται δημόσια για την πολιτική μέσω social media; Είτε λέγοντας κάτι, είτε σχολιάζοντας.

Ναι, πιστεύω έχει νόημα γιατί εκφράζει τη γνώμη του για κάποια θέματα και πολλές φορές μπορεί να διαφωνήσει και να σχολιάσει κάτι.

Άρα είναι σημαντικό να εκφράζουμε τη γνώμη μας δημόσια;

Ναι στο βαθμό που δεν προσβάλλουμε κάποιον.

Εσύ το κάνεις;

Ναι, αν είναι κάποιο ζήτημα που έχει απασχολήσει πολύ τον κόσμο κι αν είναι εμφανές ποιο είναι το σωστό και ποιο το λάθος.

Θυμάσαι κάποια τέτοια περίπτωση;

Τώρα θυμάμαι μια πρόσφατη που ήταν με τους αστυνομικούς στην Αθήνα, Πιστεύω δεν ήταν από καμιά πλευρά σωστή η πράξη, γιατί όπου υπάρχει δράση θα υπάρχει και αντίδραση. Γιατί ούτε ήταν σωστό που χτύπησαν τον αστυνομικό, ούτε που οι αστυνομικοί χτυπούσαν τον κόσμο.

Μιλάς για το περιστατικό στη Νέα Σμύρνη;

Ναι.

Κι εσύ που είχες εκφράσει τη γνώμη σου για αυτό; Στο σχολείο;

Ναι και στο σχολείο, συζητιόταν αρκετά.

Στο πλαίσιο μαθήματος ή με φίλους στα διαλείμματα;

Όχι νομίζω και την ΚΠΑ το είχαμε πει μια φορά. Είχε συζητηθεί γιατί είχε πέσει σε ένα μάθημα και μας είπε ο καθηγητής ότι έγινε σαν αφορμή. Μας ρώτησε τη γνώμη μας για το περιστατικό.

Εσύ εκφράστηκες;

Ναι.

Υπήρχαν και έντονες αντιδράσεις;

Ναι, υπήρξαν γνώμες και για τη μια και για την άλλη μεριά και τους αστυνομικούς και τους διαδηλωτές.

Θυμάσαι άλλη τέτοια αντίστοιχη συζήτηση στο σχολείο; Πχ πριν είπες για το προσφυγικό.

Στο σχολείο όχι δε συζητιόταν. Εγώ το ‘βλεπα στις ειδήσεις που το έλεγαν όλοι.

Είχες ακούσει για τη δολοφονία του George Floyd;

Ναι, Πιστεύω ότι η στάση των αστυνομικών ήταν πολύ λάθος, τους παρακάλαγε αι έλεγε ότι δεν μπορούσε να αναπνεύσει κι αυτοί συνέχιζαν να τον πνίγουν. Καθόλου σωστή πράξη.

Αυτό το είχατε συζητήσει στο σχολείο;

Όχι, νομίζω δεν είχαν ανοίξει τότε τα σχολεία.

Έχεις ακούσει για τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα;

Ήμουν μικρός, δεν έχω πολυκαταλάβει τι έγινε, ξέρω ότι τραγουδούσε ήταν καλλιτέχνης.

Για τη δολοφονία του Αλέξη Γρηγορόπουλου γνωρίζεις;

Ναι, το ξέρω ότι δολοφονήθηκε από την αστυνομία, το ξέρω γιατί γίνονται στην Αθήνα κάθε χρόνο διαδηλώσεις.

Για αυτό έχει γίνει κάποια νύξη στο σχολείο ή στο σπίτι;

Νομίζω ότι κάτι είχαμε συζητήσει στο σχολείο. Και στο σπίτι μου είχαν εξηγήσει οι γονείς μου τι είχε γίνει γιατί πάλι μικρός ήμουν.

Έχεις παρακολουθήσει ποτέ προεκλογική εκστρατεία;

Πολύ λίγο, έτσι όπως κοιτούσαν στην τηλεόραση οι γονείς μου απλά άκουγα δεν το δα από την αρχή ως το τέλος.

Οι γονείς σου ενδιαφέρονται για τις εκλογές ψηφίζουν;

Και ενδιαφέρονται και ψηφίζουν ναι.

Υπάρχει δηλαδή τέτοιο κλίμα στις εκλογές;

Ναι ναι, είναι πάντα ανοιχτή η τηλεόραση, συζητάνε περισσότερο.

Σου μιλάνε κιόλας;

Όχι, βασικά συζητάνε.

Για σένα τι είναι οι εκλογές;

Ότι αλλάζει η κυβέρνηση η παραμένει ίδια, έρχεται άλλος τρόπος που θα μάθουμε να ζούμε, ότι πχ όπως έγινε τώρα με την εκπαίδευση ότι θα γίνουν ορισμένες αλλαγές. Είναι σαν μια αλλαγή.

Θετική ή αρνητική αλλαγή;

Ούτε θετικό ούτε εντελώς αρνητικό. Η κάθε αλλαγή έχει κι από τα δύο.

Θεωρείς ότι είναι σημαντικό να ψηφίζουμε;

Ναι είναι σημαντικό, γιατί υπερασπιζόμαστε τις πολιτικές μας πεποιθήσεις κι αφού ψηφίζουμε κι υποστηρίζουμε το κόμμα γιατί να μην το ψηφίσουμε κιόλας;

Εσύ δηλαδή μεγαλώνοντας φαντάζεσαι ότι θα συμμετέχεις εκλογικά;

Αν είχα μια πιο ξεκάθαρη εικόνα για το τι συμβαίνει, ναι θα ψήφιζα.

Ποια είναι η γνώμη σου για την τωρινή κυβέρνηση;

Πιστεύω ότι αυτό που έγινε όλο με την αλλαγή του εκπαιδευτικού είχε πολλές αντιδράσεις που δεν ήταν θετικές. Σε ορισμένα άλλα θέματα μπορεί να ήταν σωστοί, αλλά ναι.

Θυμάσαι κάτι που ή να σου είχε αρέσει πολύ ή το αντίθετο για την κυβέρνηση;

Ότι ήταν αυτή η χρονιά με το μάθημα από το σπίτι και δε δίναμε στο τέλος εξετάσεις. Ήταν μια περίεργη περίοδος.

Πως πιστεύεις ότι έχει γίνει η διαχείριση της πανδημίας;

Τα μέτρα που πήρε η κυβέρνηση απέδωσαν γιατί είμαστε ελεύθεροι τώρα και άνοιξαν και με την τηλεεκπαίδευση. Αλλά πιστεύω δεν ήταν μόνο οι αποφάσεις της κυβέρνησης, αλλά και ο κόσμος. Γενικά θετική γνώμη έχω.

Θεωρείς ότι αυτή η αποψη σου σε έχει φέρει πιο κοντά ή σε έχει απομακρύνει από κάποιο κόμμα;

Όχι, τίποτα.

Έχεις κάποιο προσωπικό «όραμα» για το πως θα ήθελες να ζούμε;

Να ήταν πιο ελεύθερη η χώρα να μη χρωστούσε και να αντιμετωπίζονταν όλοι οι άνθρωποι ίσα, έστω ως ένα βαθμό. Και άνθρωποι που χρειάζονται χρήματα να τα είχαν.

Βλέπεις γύρω σου οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες;

Ναι, σίγουρα.

Είσαι ευχαριστημένος με την κατάσταση στην Ελλάδα;

Όχι γιατί υπάρχου και καλύτερα. Η οργάνωση δεν είναι καλή. Και οικονομικά δεν είμαστε καλά πιστεύω. Κι η χώρα αν είχαν γίνει αλλαγές πιο παλιά θα είχε αποφευχθεί αυτή η κατάσταση.

Κοινωνικά;

Τα τελευταία χρόνια με την καραντίνα δεν είμαι ευχαριστημένος, αλλά πιστεύω μας έφερε πιο κοντά με την οικογένειά μας και με τους φίλους μας.

Τι άλλες ανισότητες αντικρίζεις γύρω σου;

Ναι οι άνθρωποι δεν αντιμετωπίζονται ίσα ανάλογα με τη χώρα τους, πχ άλλο να 'σαι από την Ελλάδα κι άλλο από την Αλβανία. Ούτε αυτοί που έχουν περισσότερα λεφτά από άλλους. Επίσης η ανισότητα σε σχέση με το φύλο του.

Πως σε κάνουν να νιώθεις αυτά τα πράγματα;

Δεν είναι σωστές, όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι και όλοι μπορούν να δώσουν πράγματα και δεν πρέπει να αποκλείονται. Είναι αρνητικές αυτές οι ταυτότητες γιατί καθορίζουν και τη γνώμη του άλλου. Εγώ θέλω να σκέφτομαι και να κρίνω με βάση τον χαρακτήρα.

Αυτά πιστεύεις μπορούν να αλλάξουν στο μέλλον;

Σίγουρα μπορούν να αλλάξουν γιατί εξελισσόμαστε, δε μένουμε οι ίδιοι. Και τα παιδιά στο σχολείο, καταλαβαίνει ο ένας τον άλλον από τον χαρακτήρα του, όχι από την ταυτότητα.

Άρα πιστεύεις ότι ο καθένας μας και η καθεμία μας μπορεί να συμβάλει με το λιθαράκι του σε αυτήν την προσπάθεια;

Ναι και το βλέπω και γύρω μου. Δηλαδή δεν αποκλείονται άτομα λόγω εθνικότητας από τις παρέες. Έχουν αποδείξει ότι είναι καλά παιδιά, είναι πολλά χρόνια στην Ελλάδα και δεν έχουν σχέση με τη χώρα που ήταν οι γονείς τους κι έχουν ενσωματωθεί.

Τι γνώμη έχεις για τις πορείες;

Πολλές φορές μπορούν να αποδώσουν. Είναι χρήσιμες αν δουν ότι πολύς κόσμος είναι αντίθετος με κάτι.

Έχεις πάει ποτέ;

Μόνο όταν ζητήσαμε κάποια πράγματα από το σχολείο μας.

Αν πήγαινες σε πορεία, τι θέματος θα ήταν;

Θα πήγαινα σε αυτήν για τον George Floyd. Κι ένα πιο κοντινό παράδειγμα εδώ για την πόλη για τις μονάδες της ΔΕΗ που κλείσανε, ναι θα πήγαινα.

Θεωρείς ότι το περιβάλλον και η οικολογία είναι σημαντικά θέματα;

Χωρίς το περιβάλλον δε θα μπορούσαμε να ζούμε, χωρίς τα δέντρα δε θα αναπνέαμε. Χάρη σε αυτά ζούμε.

Η συζήτηση για αυτό είναι αρκετή;

Νομίζω δεν γίνεται αρκετή συζήτηση, δεν έχουμε και τα απαραίτητα μαθήματα. Αλλά πιστεύω θα ήταν ωραία να μας μίλαγαν περισσότερο. Κάνουμε κάποιες δράσεις, πχ μαζεύουμε τα σκουπίδια έξω από το παρκάκι του σχολείου.

Αλλά θα ήθελες να υπάρχει και πιο εξειδικευμένο μάθημα;

Ναι να έχει κι αυτό μέσα.

Εσύ τι κάνεις για το περιβάλλον;

Εμείς εδώ δεν έχουμε ανακύκλωση, οπότε αυτό που μπορώ να κάνω είναι να πετάω τα σκουπίδια στους κάδους.

Έχεις ακούσει για το ΛΟΑΤΚΙ;

Ναι για τους ομοφυλόφιλους. Δεν έχω ξεκάθαρο τι συμβαίνει, δεν ξέρω αν θα με ενδιέφερε αλλά δεν το αποκλείω.

Στο σχολείο έχει αναφερθεί ποτέ;

Όχι ποτέ. Ξέρω μόνο ότι αναφέρεται στους ομοφυλόφιλους. Εγώ πιστεύω ότι κάθε άνθρωπος είναι διαφορετικός και πρέπει να ζει όπως θέλει. Όπως τους σεβόμαστε μας σέβονται και δεν πρέπει να αποκλείονται.

Χρειάζεται να διαφοροποιούνται;

Μόνο αν νιώθουν ότι είναι διαφορετικοί και θέλουν.

Για σένα έχει σημασία αν ένας άνθρωπος είναι ομοφυλόφιλος;

Όχι αν έχει καλό χαρακτήρα.

Το προσφυγικό τι σκέψεις σου προκαλεί;

Πιστεύω ότι αυτοί οι άνθρωποι έφυγαν από τη χώρα τους για να βρουν μια καλύτερη ζωή, που δεν τη βρίσκουν. Γιατί έρχονται ας πούμε στην Ελλάδα και μένουν πολύ καιρό και δεν κάνουν αυτά που θέλουν κι αυτά που σκέφτονται και είναι πολύ δύσκολο για αυτούς τους ανθρώπους να ορθοποδήσουν και να έχουν μια καλύτερη ζωή στις συνθήκες αυτές. Απλά φύγανε για να βρουν μια καλύτερη ζωή και η Ελλάδα είναι σα σταθμός για να πάνε και σε άλλες χώρες ή να μείνουν εδώ.

Υπάρχει μια μερίδα ανθρώπων που δε θέλει να έρχονται εδώ, τι γνώμη έχεις για αυτό;

Πιστεύω ότι δεν έχουν προκαλέσει οι άνθρωποι αυτοί. Μόνο από το την εθνικότητά τους και επειδή είναι πολλοί ενοχλούνται, αλλά ουσιαστικά χωρίς να τους έχουν κάνει κάτι.

Είναι μεγάλο ζήτημα το προσφυγικό κατά τη γνώμη σου;

Ναι, είναι πολύ δύσκολο, είναι άνθρωποι που χωρίζονται από τις οικογένειές τους και δεν τις ξαναβρίσκουν ποτέ, παιδιά που χάνουν τους γονείς τους και έρχονται μόνοι τους. Αν ήταν οι συνθήκες διαφορετικές ίσως να μην είχε συμβεί όλο αυτό.

Ποια είναι τα τρία σοβαρότερα προβλήματα στην Ελλάδα τον 2021 ποια θα μου έλεγες;

Ο κορωνοϊός σίγουρα, η οικονομική κρίση και πιστεύω λίγο η κοινωνία όπως είναι δομημένη, δηλαδή να μην υπήρχαν για παράδειγμα, άνθρωποι που δεν ζουν σε καλές συνθήκες και άλλοι που τους εκμεταλλεύονται. Ζουν αυτοί οι λίγοι καλύτερα και είναι πολλοί αυτοί που δε ζουν σε καλές συνθήκες.

Ως προς εσένα τώρα, πως σου αρέσει να περνάς τον ελεύθερο χρόνο σου;

Παίζω ποδόσφαιρο, βγαίνω με φίλους.

Βιβλία και ταινίες;

Ναι διαβάζω και βλέπω ταινίες δράσης και σε σχέση με τον αθλητισμό.

Έχεις κάποιο αγαπημένο βιβλίο;

Όχι δεν έχω, πιστεύω είναι όλα διαφορετικά.

Ασχολείσαι με κάποια καλλιτεχνική ή αθλητική δραστηριότητα;

Ναι, παίζω ποδόσφαιρό.

Υπάρχει κάποιος/α αθλητής/τρια ή καλλιτέχνης/ις που σε εμπνέει;

Υπάρχει ένας ποδοσφαιριστής που είναι από την Αφρική, ο Καντέ, που ζούσε σε μια πολύ φτωχή χώρα της Αφρικής και κατάφερε μέσα σε όλες αυτές τις δυσκολίες να τις ξεπεράσει και να γίνει ένας από τους καλύτερους. Μου αρέσει αυτή η ιστορία.

Σε ευχαριστώ πάρα πολύ!

